

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

“SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GÖÇ

POLİTİKALARINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ:

GAZİANTEP VE TRABLUŞŞAM’DA KARŞILAŞTIRMALI BİR

POLİTİKA ANALİZİ”

SÖNMEZ ALVANOĞLU

2502140495

TEZ DANIŞMANI

PROF.DR. YEŞER YEŞİM ÖZER YÜRÜR

İSTANBUL, 2022

ÖZ
“SURIYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GÖÇ
POLİTİKALARINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ:
GAZİANTEP VE TRABLUŞŞAM’DA KARŞILAŞTIRMALI BİR
POLİTİKA ANALİZİ”

SÖNMEZ ALVANOĞLU

Bu çalışma Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanmasında yerel yönetimlerin rolü üzerine karşılaştırmalı bir politika analizi sunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın temel gözlemi, Türkiye ve Lübnan’da Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarında, yerel yönetimlerin konumlarının belirsizliği ve yetkilerinin eksikliği sebebiyle göç sürecinden en çok etkilenen yönetim mekanizmaları olmalarına rağmen, göç politikalarında etki düzeyi düşük, sınırlı ve dolaylı yetkili aktörler oldukları yönündedir. Bu gözlemden hareketle, yoğun bir Suriyeli mülteci nüfusuna ev sahipliği yapan Türkiye’nin Gaziantep ve Lübnan’ın Trablusşam kentlerinde, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının nasıl şekillendiği karşılaştırmalı olarak ortaya konmuştur.

Araştırma, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanmasında yerel yönetimlerin rolünü, karşılaştırmalı bir perspektifle, “göç yönetişi” Paul Sabatier ve Daniel Mazmanian’ın “uygulama teorisi (implementation theory)” ve Michael Lipsky’nin çalışmada “saha bürokrasisi” olarak adlandırılan “street level bureaucracy” ve “takdir yetkisi(discretion)” bağlamlarında ele almaktadır.

Araştırma, nitel yönetime göre yürütülmüştür. Bu anlamda Gaziantep’te 32, Trablusşam’da 34 ve Beyrut’ta 3 Suriyeli mülteci ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra, Gaziantep ve Trablusşam’da yerel yönetim ve merkezi yönetim temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin analizi Miles ve Huberman’ın “akış modeli”ne göre yapılmıştır. Çalışmanın nihayetinde, Gaziantep’te saha bürokratlarının da etkisiyle politikanın dönüştüğü ve aşağıdan yukarıya (bottom up) doğru şekillendiği, Trablusşam’da ise, politikanın merkezi hükümetin politikası ile paralel uygulandığı ve yukarıdan aşağıya(top down) doğru şekillendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Politika uygulaması, Saha Bürokrasisi, Göç Yönetişimi, Takdir Yetkisi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Trablusşam Belediyesi

ABSTRACT

“THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN MIGRATION POLICIES TOWARDS SYRIAN REFUGEES: A COMPARATIVE POLICY ANALYSIS IN GAZIANTEP AND TRIPOLI”

SÖNMEZ ALVANOĞLU

This study aims to present a comparative policy analysis on the role of local governments in the implementation of migration policies towards Syrian refugees. The main observation of the study is that, although the uncertainty of their position and lack of authority, local governments are the most affected management mechanisms by the migration process and they are low influence, limited and indirectly authorized actors in migration policies. Based on this observation, it has been comparatively presented how migration policies towards Syrian refugees are shaped in Gaziantep, Turkey and Tripoli, Lebanon which host a large Syrian refugee population.

The research examines migration policies towards Syrian refugees in the context of “migration governance”, Paul Sabatier’s and Daniel Mazmanian’s “implementation theory”, and Michael Lipsky’s “street level bureaucracy” and “discretion” in a comparative perspective.

A qualitative research method was used within the scope of the study. In this regard, semi structured interviews were conducted with 32 Syrian refugees in Gaziantep, 34 Syrian refugees in Tripoli and 3 Syrian refugees in Beirut. In addition, semi structured interviews were held with local and central governments representatives and non governmental organizations in Gaziantep and Tripoli. For the analysis of the interviews Miles and Huberman “flow model” was used. At the end of the study, it was concluded that the policy was transformed from the bottom up, with the influence of the street level bureaucrats in Gaziantep while in Tripoli, the policy was implemented in parallel with central government policy and shaped from the top down.

Keywords: Policy Implementation, Street Level Bureaucracy, Migration Governance, Gaziantep Metropolitan Municipality, Tripoli Municipality

ÖNSÖZ

Uzun ve zorlu doktora sürecimde pek çok kişinin desteği ve katkısı oldu. Öncelikle değerli yorumları, katkıları ve her daim desteklerinden ötürü, danışman hocam, Prof. Dr. Yeşer Yeşim ÖZER YÜRÜR'e ve jüri üyeleri Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ufuk ÖZİŞİK'a, Doç. Dr. Ceren ARK YILDIRIM'a, tez komitesinde yapıcı eleştirileriyle tezin son şeklini almasına katkıda bulunan Doç. Dr. Merve ÖZDEMİRKIRAN EMBEL'e ve Dr. Öğr. Üyesi Berrin OKTAY YILMAZ'a, bu süreçte her daim desteklerini hissettiğim arkadaşım, Ebru ASLANGİRAY'a, değerli katkıları, desteği ve yardımından ötürü arkadaşım Dr. Özgür ÜZELAKÇİL'e, destekleri ve güvenleri ile her daim yanımda olan babam Mustafa ALVANOĞLU, annem Zarife ALVANOĞLU, ablam Özlem BALCI ve kız kardeşim Yasemin YİĞİTBAŞ'a gönülden teşekkür ederim. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü'ne, gerekli izinlerin alınması konusunda bürokratik süreçleri kolaylaştıran Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne ve İl Göç İdaresi Uzmanı'na, Trablusşam Belediye Başkanı'na ve Trablusşam ve Beyrut'taki tüm görüşmecilere, Lübnan'daki bağlantılar konusunda desteklerinden ötürü arkadaşlarım Lemiz HARİS, Rana ARABAN, Cemal ELHÜSEYİN ve yazılı tercüme desteğinden ötürü Majid ALLAAN'a teşekkür ederim. Beyrut'ta bulunduğum süre içerisinde evlerine konuk olduğum Fatima HARİS, Afif HARİS ve ailesine Gaziantep ve Trablusşam'daki bütün görüşmecilere teşekkür ederim. Ayrıca, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden İsmail KARANFİL'e ve Gaziantep Hukuk Kliniği'ndeki çalışma arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Sönmez ALVANOĞLU

İSTANBUL,2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN TASARLANMASI

1.1.Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	7
1.2.Çalışmanın Hiptezleri ve Araştırma Soruları.....	8
1.3.Metodoloji.....	9
1.4.Araştırmanın Sınırlılığı.....	13
1.5.Örneklem ve Araştırma Sahaları.....	14
1.6.Tezin Yapılandırılması.....	22
1.7.Araştırma Verilerinin Analizi.....	23
1.7.1.Verilerin Azaltılması.....	25
1.7.2.Verilerin Ortaya Konması.....	25
1.7.3.Sonuç ve Doğrulama.....	25
1.8.Gaziantep ve Trablusşam’da Görüşmeciler Profilleri.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Göç Yönetişi ve Kamu Politikası.....	37
2.1.1. Gündem Belirleyen Bir Konu Olarak Göç	38
2.1.2. Yerel Yönetimler Göç Yönetişiminde Nerede Konumlanıyor?.....	45
2.2. Karşılaştırmalı Kamu Politikaları Perspektifinden Göç Politikaları.....	65
2.3. Saha Bürokratları Politika Yapımında Ne Ölçüde Etkilidir?.....	67
2.4. Takdir Yetkisi ve Yerel Yönetimler.....	72
2.5. Göç Politikalarının Uygulanmasında Yerel Yönetimler.....	76
2.5.1. Uygulama Çalışmalarında Temel Yaklaşımlar.....	79
2.5.1.1. Yukarıda Aşağıya (Top Down) Uygulama Modeli.....	79
2.5.1.2. Aşağıdan Yukarıya (Bottom Up) Uygulama Modeli.....	81
2.5.1.3. Sentez (Karma) Uygulama Modeli.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE LÜBNAN’DA YEREL YÖNETİM SİSTEMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

3.1. Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin Yerel Yönetimlere Etkisi.....	96
3.2. Lübnan’ın Yerel Yönetim Yapısı.....	103
3.3. Türkiye’nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikası.....	105
3.3.1. Suriye’den Türkiye’ye İlk Göçler.....	107
3.3.2. Gaziantep’te Suriyeli Mülteciler.....	119
3.4. Lübnan: “Politikasızlık” Üzerine Bir Politika.....	121
3.5. Lübnan’a İlk Göçler.....	125
3.6. Lübnan’da Yerel Yönetimlerin Göç Sürecindeki Rolü.....	136
3.6.1. Trablusşam’da Suriyeli Mülteciler.....	141

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GÖÇ POLİTİKALARINA YERELDEN BAKIŞ: GAZİANTEP VE TRABLUŞŞAM

4.1. Gaziantep’te Göç, Gündelik Hayat ve Uygulamada Saha Bürokratlarının Rolü.....	148
4.2.Trablusşam’da Göç, Gündelik Hayat ve Uygulamada Saha Bürokratlarının Rolü.....	162
4.3. Gaziantep’te Göç Yönetişimi ve Suriyeli Mültecilere Yönelik Temel Hizmet Alanları.....	169
4.4.Trablusşam’da Göç Yönetişimi ve Mültecilere Yönelik Temel Hizmet Alanları.....	178
4.5.Gaziantep’te Yerel Topluluk ile Karşılaşmalar ve Entegrasyon.....	187
4.6.Trablusşam’da Yerel Topluluk ile Karşılaşmalar ve Entegrasyon.....	200
4.7. Gaziantep’te Kurumlar Arası İşbirliği: Uygulamada Paydaş Katılımı ve Saha Bürokratları.....	211
4.8. Trablusşam’da Kurumlararası İşbirliği: Uygulamada Paydaş Katılımı ve Saha Bürokratları	215
4.9. Göç Yönetişiminde Sivil Toplum: Gaziantep ve Trablusşam	217
4.9.1.Sağlık Alanında Faaliyet Yürüten Sivil Toplum Kuruluşları.....	219
4.9.2.Eğitim Alanında Faaliyet Yürüten Sivil Toplum Kuruluşları.....	219
4.9.3. Koruma Desteği Sağlayan Sivil Toplum Kuruluşları.....	220
4.10. Gaziantep’te Mültecilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Belediyenin Rolü.....	224
4.11.Trablusşam’da Mültecilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Belediyenin Rolü.....	229

4.12. Gaziantep ve Trablusşam’da Geçicilik ve Kalıcılık	
Üzerine	237
4.13. Gaziantep ve Trablusşam’da Saha Bürokratları ve Uygulamada Takdir	
Yetkisi.....	247
4.13.1.Belediye Hizmetleri ve Takdir	
Yetkisi.....	248
4.13.2.Takdir Yetkisinde Karşılaşılan	
Zorluklar.....	252
4.13.2.1.Yetki Eksikliği.....	252
4.13.2.2.Kaynak Yetersizliği.....	253
4.13.2.3.Belirsizlik.....	258
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	259
KAYNAKÇA.....	271
EKLER.....	315
ÖZGEÇMİŞ.....	341

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Gaziantep’te Saha Çalışmasının Gerçekleştirildiği Mahalleler ve Nüfus Verileri.....	15
Tablo 2. Trablusşam ve Beyrut’ta Saha Çalışmasının Gerçekleştirildiği Mahalleler.....	16
Tablo 3. Gaziantep’te Mülakat Gerçekleştirilen Kurumlar ve Bürokratlar.....	19
Tablo 4. Trablusşam ve Beyrut’ta Mülakat Gerçekleştirilen Kurumlar ve Bürokratlar.....	21
Tablo 5. Aşağıdan Yukarıya(Top Down) ve Yukarıdan Aşağıya(Bottom Up) Uygulama.....	83
Tablo 6. Türkiye ve Lübnan’ın Göç Politikalarında Pozitif ve Negatif Yaklaşımlar.....	92
Tablo 7. Gaziantep BŞB ve Trablusşam Belediyesinin Mülteci Politikalarında Pozitif ve Negatif Yaklaşımlar.....	93
Tablo 8. Lübnan’da Vilayetlere Göre Belediye Sayısı.....	104
Tablo 9. Suriyeli Mültecilerin Ülkelere Göre Dağılımı.....	106
Tablo 10. Bire Bir Formülü Kapsamında Suriyeli Mültecilerin Yerleştikleri Ülkeler.....	117
Tablo 11. Lübnan Kriz Komitesi Planında Sektörlere Göre Hedefler.....	183

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Mahalleler.....	17
Görsel 2. Uyum Merdiveni	60
Görsel 3. Başarılı Uygulamaya Etki Eden Faktörler.....	87
Görsel 4. Uygulama Süreci.....	89
Görsel 5. Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	108
Görsel 6. Kamplar ve Güney Doğu Bölgesi’ndeki Kayıtlı Suriyeli Mülteciler.....	109
Görsel 7. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	120
Görsel 8. Lübnan’da Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayısı.....	123
Görsel 9. Suriye’ye Gönüllü Geri Dönüş Yapan Mülteciler.....	132
Görsel 10. Göç Sürecine Yönelik Mevcut Yönetişim.....	134
Görsel 11. Tebbane’den Bir Görünüm.....	142
Görsel 12. Tebbane ve Zahriye’de, Suriyeli Mültecilerin İşlettiği Küçük İşletmeler.....	144
Görsel 13. Abu Ali Nehri Mahallesi’nde, Suriyeli Bir Sebze Meyve Satıcısı.....	145
Görsel 14. Abu Ali Nehri	146
Görsel 15. Beş Yüz Evler Mahallesi’nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Market.....	154
Görsel 16. Yeditepe Mahallesi’nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Tuhafiye.....	155
Görsel 17. Güneykent Mahallesi’nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Butik.....	156
Görsel 18. Yaprak Mahallesi’nde Suriyeli Mültecilerin İkamet Ettiği Bir Evin Avlusu.....	158
Görsel 19. Yaprak Mahallesi’nden Bir Görünüm.....	159

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı	27
Grafik 2. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Mesleklere Göre Dağılımı.....	28
Grafik 3. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Mahallelere Göre Dağılımı.....	29
Grafik 4. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	30
Grafik 5. Gaziantep’teki Suriyeli Mültecilerin, Suriye’nin Hangi Şehrinden Göç Ettiklerine Göre Dağılımları	31
Grafik 6. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	32
Grafik 7. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Mesleklere Göre Dağılımı.....	33
Grafik 8. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Mahallelere Göre Dağılımı.....	34
Grafik 9. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	35
Grafik 10. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin, Suriye’nin Hangi Şehrinden Göç Ettiklerine Göre Dağılımları.....	36
Grafik 11. Ülkelere Göre Suriyeli Mülteci Sayısı.....	106

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Akış Modeli(Miles ve Huberman).....	24
Şekil 2. Gaziantep’te Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikasının Uygulama Aktörleri.....	170
Şekil 3. Trablusşam’da Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikasının Uygulama Aktörleri.....	180

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASEAN	: Association of Southeast Asian Nations
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
FRİT	: The EU Facility for Refugees in Turkey
GASMEK	: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları
IULA	: International Union of Local Authorities
ILO	: International Labour Organization
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
LCRP	: Lebanon Crisis Response Plan
NAFTA	: North American Free Trade Agreement
s.y.	: sayfa yok
s.	: sayfa
SGDD-ASAM	: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ty.	: tarih yok
UN	: United Nations
UN HABİTAT	: United Nations Human Settlements Programme

UNHCR : United Nations High Comissioner
vd. : ve diğlerleri
YİMER : Yabancılar İletişim Merkezi
YUKK :Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

BMMYK'nın 2021 yılı verilerine göre, dünyada zorla yerinden edilen insan sayısı, 84 milyonun üzerindedir. Bunların 48 milyonunu ülke içinde yerinden edilen bireyler, 26.6 milyonunu mülteciler, 4.4 milyonunu sığınmacılar oluşturmakta ve yerinden edilmiş insanların yüzde 85'i gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır.¹ Son on yılda Orta Doğu'da "Arap Baharı" olarak adlandırılan siyasi istikrarsızlıklardan dolayı, çok büyük bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Bunun son halkası olan Suriye'de yaşanan ve halen devam etmekte olan savaş nedeniyle, üç buçuk milyondan fazla mülteci sayısı Türkiye, Dünya'da en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır.

Türkiye'yi 1.4 milyon mülteci sayılarıyla Pakistan ve Uganda, bir milyon mülteci sayısı ile Lübnan ve 979.400 mülteci sayısı ile İran takip etmektedir.² Sadece bu beş ülkenin ev sahipliği yaptığı mülteci sayısı, Dünya'daki toplam mülteci sayısının yaklaşık %32'sine tekabül etmektedir. Birleşmiş Milletler verilerinden de anlaşıldığı üzere, Suriye'den yaşanan kitlesel akınla birlikte Türkiye göçmenler açısından hedef ülke konumundadır. Bu nedenle göç meselesi Türkiye'nin hem iç hem de dış politikasında belirleyici bir faktör durumundadır.

Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere göç sadece Türkiye'nin değil, dünyada bir çok ülkenin önemli gündem maddelerinden biri olmaya ve devletleri, kentleri, toplumları, kültürleri değiştirmeye, dönüştürmeye ve bu yüzyıla damgasını vuran belirleyici ve dönüştürücü bir parametre olmaya devam etmektedir. Bu veriler ışığında, dünyanın büyük bir sirkülasyon içerisinde olduğunu söylemek mümkündür.

2011 yılında, Suriye'de patlak veren savaş ve iç karışıklık dünya tarihinin seyrini değiştirmiştir. Kısa sürede yatıştır zannedilen olaylar, zaman içinde kimsenin tahayyül edemeyeceği boyutlara ulaşmıştır. Öyle ki, savaş yarattığı mülteci kriziyle birlikte, sonuçları itibariyle, başta Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkeleri olmak üzere bir çok ülkeyi etkisi altına almıştır. Mülteci krizi, kuşku yok ki, bu savaşın en trajik sonuçlarından biridir.

¹UNHCR, *Figures at a Glance*, <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, 30.11.2021

² UNHCR, *Datasets*, <https://data.humdata.org/organization/unhcr>, 26.11.2020

Suriye’de krizin başladığı 2011 senesinden bu yana, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra yaşanan en büyük kitlesel göçe ve insani trajediye şahitlik ettik ve etmeye de devam ediyoruz. Şüphesiz, mülteci krizi, bu savaşın en trajik sonuçlarından biri olmakla birlikte çalışmamın iki ayağını oluşturan Türkiye ve Lübnan, bu serencamın en fazla etkilediği ve bu savaşın ağır yükünü omuzlayan iki ülkedir. Savaş, hem Türkiye, hem de Lübnan’da, hükümetler, mülteciler ve yerel topluluklar açısından pek çok sorun alanını da beraberinde getirmiştir. Araştırma bağlamında, özellikle yerel yönetimler, her iki ülkede sınırlı yetkilere rağmen, bu mülteci krizinin yükünü omuzlayan yönetim aktörleri olmuş ve politika uygulamasında önemli roller üstlenmişlerdir. Her iki ülkede yerel yönetimler, politika üretme ve karar almada daha az etkin iken, politikaların uygulanmasında daha aktif bir konuma evrilmektedirler. Bu durum, uygulama teorisine odaklanılmasında önemli bir etkidir. Bu sebeple, uygulama teorisinden hareketle, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikaları, yerel düzeydeki uygulama pratiklerine eğilerek ve politikanın uygulama aşamasından yola çıkarak anlamaya çalışılmıştır.

Bu araştırma doktora ders aşamasında maduniyet, yerel yönetimler ve mülteciler üzerine hazırladığım bir makale ödevi ile şekillenmeye başladı ve Gaziantep’te sahada çalışıyor olmamın da etkisiyle belirginleşti ve çalıştığım şehir olan Gaziantep’te mülteciler ve yerel yönetimler konusunu karşılaştırmalı bir perspektifle ele almaya karar verdim. Bu nedenle, Ortadoğu’da en fazla Suriyeli mülteci ağırlayan Lübnan, sahanın ikinci ayağını oluşturmaktadır. Çalışma sahalarını Türkiye’de Gaziantep ve Lübnan’da Trablusşam kentleri oluşturmuştur. Çalışma sahaları olarak Gaziantep ve Trablusşam’ı seçmemin nedenlerini şöyle sıralayabilirim. Türkiye’de Gaziantep kentini, çalışma alanı olarak seçmemin birinci nedeni Gaziantep’in İstanbul’dan sonra en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan il olması ve bir diğer nedeni de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin, Suriyeli mülteciler konusunda öncü çalışmalar yapan belediyelerden biri olmasıdır. Bu konu çalışmamın ilgili bölümünde ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Bu anlamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Suriyeli mültecilere yönelik birçok alanda, çeşitli hizmetlere öncülük eden bir belediye olma özelliğini sürdürmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin mültecilere yönelik bu öncü hizmetleri akademik alanda da

tartışılmaktadır.³ Saha çalışması olarak Gaziantep'i seçmemin bir diğer nedeni, 2016 yılından bu yana Gaziantep'te çalışıyor ve burada ikamet ediyor oluşumdur. Bu anlamda çalıştığım sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla, Gaziantep'te kayda değer bir Suriyeli arkadaş çevresi edindim ve bu zaman zarfında bölgeyi iyi tanır oldum. Gaziantep'te çalıştığım sivil toplum kuruluşlarında çeşitli vesilelerle hem iş ortamında, hem dışarda, hem de sahada bu altı sene boyunca Suriyeli mülteciler ile iç içeydim. Dolayısıyla topluluğu yakından gözlemleme fırsatı da buldum, evlerine misafir oldum, sofralarına oturdum, arkadaşlıklar edindim. Bu anlamda bizzat sahadan gözlem yapabilme fırsatı buldum. Şahitlik ettiğim trajik durumların yanı sıra, Suriye'deki hayatları, savaşın başlaması, göç kararları, sınırı geçişleri, Türkiye'de karşılaştıkları zorluklar gibi pek çok hikaye dinleme olanağı buldum. Bu durum bana, topluluğu yakından gözlemleme fırsatı sağlamasının yanı sıra, çalışmamın Gaziantep ayağında kolaylık sağladı diyebilirim.

Bir diğer çalışma alanı olan Lübnan'ın saha araştırması olarak seçilmesinin birinci nedeni, öncelikle Lübnan'ın Türkiye'den sonra en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke olması, bir diğer nedeni de, barındırdığı mülteci nüfusun yerel halka oranının yüksek olmasıdır. Öyleki Lübnan'da her dört kişiden biri mültecidir. Lübnan'ın kuzeyinde yer alan Trablusşam'ın çalışma alanı olarak seçilmesinin nedeni, Trablusşam'ın özellikle Başkent Beyrut'a kıyasla, barındırdığı mülteci nüfusunun ekseriyetle Suriyeli mültecilerden oluşması ve yoğun bir Suriyeli mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmasıdır. Trablusşam'ın, coğrafi olarak Türkiye'ye yakınlığı, saha olarak seçilmesinin bir diğer nedenidir.

Çalışmamı, nitel araştırma yöntemine göre yürüttüm. Nitel araştırmalarda karşılaştırma mevcut durumu anlamak açısından oldukça önemlidir. Karşılaştırma, en temelde farklılık ve benzerliklerin ortaya konulmasıdır. Göç alanında da,

³Bu konuda bazı araştırmalar için bkz: Önder Kutlu, Erhan Örselli, Selçuk Kahraman "Sosyal Belediyecilik Bağlamında Türkiye'de Sığınmacılara Yönelik Çalışmalar", **Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar**, Marmara Belediyeler Birliği, Ed.: Mahmut Güler, Menaf Turan, 2017, Mehmet Emin Sönmez, "Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekansal Dağılışı ve Geleceği", **TÜCAUM Uluslar arası Coğrafya Sempozyumu**, 2016 , Ersin Kaya Sandal, Mesut Hançerkıran, "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Gaziantep İli'ndeki Yansımaları", **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, 2016, 15(2) :461-483, Estella Carpi, H. Pınar Şenoğuz, "Refugee Hospitality in Lebanon and Turkey. On Making 'The Other' ", **International Migration**, Vol 57(2), 2019, ISSN: 0020- 7985

karşılaştırmalı çalışmaların gittikçe arttığını ve önem kazandığını söylemek mümkündür. Yalaz ve Barrero, Avrupa Nitel Araştırmalarının Mevcut Durumunu ele aldıkları, “*Avrupa’da Nitel Göç Araştırmalarını Haritalama: Açımlayıcı Bir Analiz*” isimli, “*Etnik Çalışmalar ve Göç Çalışmaları Dergisi* ve *Etnisite ve Irk Çalışmaları*” dergilerinde 2000 ve 2016 yılları arasında, yayımlanan özgün makalelerin tek tek incelenmesiyle yapılan çalışmada, özellikle son on altı yılda, göç çalışmalarına olan bilimsel ilginin arttığını ve günümüzde yayınlanan bilimsel yayınların 2000’lerin başında bilimsel yayınlara göre üç kat arttığını belirtmişlerdir.⁴ Yaşanan sürece paralel olarak bu alana artan ilgi, bilimsel çalışmalarla da ortaya konmuştur.

Alan çalışmalarını, Gaziantep’te 2019 yılının Kasım ve Aralık aylarında ve Trablusşam’da 2020 yılının 10 Şubat ve 5 Mart tarihleri arasında gerçekleştirdim. Daha genel bir çerçeveden bakmak gerekirse, yukarıda ifade ettiğim gibi Gaziantep’teki saha çalışmam esasında belirttiğim sürelerle sınırlı değil idi. 2016 yılından beri Gaziantep’te yaşamaktayım ve bu süre içerisinde Suriyeli mültecilerle hem çalıştığım ortamlarda hem de sosyal hayatta sürekli etkileşim halinde idim. Esasında doktora sürecimin ders aşaması sonrasında bir bakıma sürekli sahada idim ve bu nedenle, Suriyeli mültecileri hem hizmetlere erişim bağlamında, hem de sosyal hayatta yakından gözlemleme fırsatı bulabildim. Bu durum, yukarıda ifade ettiğim gibi çalışmanın Gaziantep ayağını kolaylaştırmasının yanı sıra, bana da zaman kazandırdı diyebilirim. Ancak benzer durum, Trablusşam’da gerçekleştirdiğim saha çalışması için geçerli değildi. Saha çalışmasına kadar, Lübnan ve Trablusşam ile ilgili pek çok okuma yapmıştım ancak bölgeye yabancı ve sahayı bilmiyordum. Bu nedenle, Trablusşam’a varmadan önce, saha çalışmasını gerçekleştireceğim bölgeleri belirlemeye çalıştım ancak buna rağmen saha çalışmam, belirlediğim yol haritası ile birebir uyumlu olarak gerçekleşmedi. Çünkü yabancı bir

⁴ Evren Yalaz, Ricard Zapata-Barraro, Avrupa’da Nitel Göç Araştırmalarını Haritalama: Açımlayıcı Bir Analiz”, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, Derleyenler:Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz,Çevirenler:Ayşecan Ay,Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhale Karagöz,2019, ss:10-38, GAR Kitaplık,GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi),Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı , 2019, s.11

ülkede saha çalışması gerçekleştirmek şüphesiz çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Veri toplama aşamasında politikanın uygulayıcı aktörleri, politikadan etkilenen hedef grup ile yarı yapılandırılmış görüşmeler ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirdim. Bu anlamda Gaziantep'te 32, Trablusşam'da 34 ve Beyrut'ta 3 olmak üzere toplam 69 Suriyeli mülteci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler ve bunun yanı sıra, Gaziantep ve Trablusşam'da yerel yönetim ve merkezi yönetim temsilcileri ve sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler gerçekleştirdim. Verileri, Matthew B. Miles ve Michael Huberman'ın "akış modeli"ni kullanarak analiz ettim.

Araştırma sahalarım, görüşmecilerime ve sahada karşılaştığım zorluklara ilk bölümde ayrıntılı bir şekilde yer verdim. Saha çalışmamı Gaziantep'te uzun çalışma saatlerimden ve sahaya ancak mesai saatlerim dışında zaman ayırabildiğimden dolayı iki ayda ve Trablusşam'daki saha çalışmamı yirmi beş günde tamamladım. Görüşme gerçekleştirdiğim grup hassas bir grup olduğundan ve ayrıca Gaziantep İl Göç İdaresi'nden aldığım izin doğrultusunda tezde görüşmeciler isimlerine yer vermedim. Görüşmeler, mültecilerin yerel olanla kurdukları ilişki biçimini daha vazıh hale getirmiştir.

Çalışmanın özgün değeri, göç politikalarında yerel yönetimlerin rolünü, göç yönetişimi, uygulama teorisi, saha bürokrasisi ve takdir yetkisi bağlamlarında ele alarak, Gaziantep ve Trablusşam'da saha çalışmaları ile somutlaştırmak olarak ifade edilebilir.

Göç süreci ve yönetiminin en temel aktörlerinden biri olmalarına rağmen, yerel yönetimler büyük ölçüde uygulama aşamasında devreye girmektedirler. Bu nedenle, uygulamanın en başat aktörlerinden olan yerel yönetimlerin politika üretiminde de etkin birer aktör haline gelmeleri ve yerel düzeyde kendi politikalarını üretebilmelerinin önünün açılması gerekmektedir. Çalışmanın nihayetinde yerel yönetimlerin göç sürecinde, uygulamadaki temel aktörlerden biri olarak, gündelik hayat, kaynak ve finansman, sosyal yardımlar, sivil toplum ile işbirliği gibi konularda göç yönetişiminde birincil aktörler oldukları ve Gaziantep'te yerel yönetimlerin sahadaki uygulamalarının merkezi yönetimin politikalarından etkilendiği, ancak buna rağmen saha bürokratlarının (street level bureaucrats)'ın inisiyatif kullanma yoluna giderek sahada çeşitli politikalar ürettikleri ve Gaziantep'te

saha bürokratlarının da etkisiyle, politikanın d n şt   ve a a ıdan yukarıya(bottom up) doğru  ekillendi i, Trablusşam’da ise g   politikalarının merkezi hükümetin politikaları ile paralel uygulandığı ve yukarıdan a a ıya doğru(top down)  ekillendi i sonucuna varılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TASARLANMASI

1.1.Araştırmanın Konusu ve Önemi

Göç çalışmaları son yıllarda alan yazında odağa oturan bir çalışma alanı haline gelmiş, bu alanda pek çok araştırma üretilmiş ve özellikle Suriye’de savaşın patlak verdiği 2011 yılı sonrasında yaşanan kitlesel akınlı birlikte göç literatüründe muazzam bir niceliksel artış meydana gelmiştir. Buna rağmen, göç, yerel yönetimler ve kamu politikalarını kesiştiren çalışmaların sınırlı olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Çalışmada, en temelde yerel yönetimlerin Suriyeli mültecilere yönelik politikaların uygulanması sürecindeki rolü nedir? sorusundan hareketle genelde kamu politikalarının uygulanması ve spesifik olarak göç politikalarının uygulanmasına odaklanarak yerelde politikanın nasıl şekillendiği, saha bürokratlarının, göç politikalarının uygulama aşamasında nasıl hareket ettikleri, baş etme kapasiteleri ve takdir yetkilerine odaklanmaktayım.

Bu anlamda çalışmada, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Trablusşam Belediyesi’nin Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarını, karşılaştırmalı bir perspektifle, “göç yönetişimi” Paul Sabatier ve Daniel Mazmanian’ın “*uygulama teorisi (implementation theory)*” ve Michael Lipsky’nin benim çalışmada “*saha bürokrasisi*” olarak adlandıracığım “*street level bureaucracy*” ve “*takdir yetkisi(discretion)*” bağlamlarında ele almaktayım. Çalışmada, Michael Lipsky’nin, “*saha bürokrasisi (street level bureaucracy)*” ve “*takdir yetkisi(discretion)*” kavramsallaştırmalarını Paul Sabatier ve Daniel Mazmanian’ın “*uygulama teorisi’ne (implementation theory)*” ekleyerek bir tartışma yürütmeyi hedeflemekteyim. Bu anlamda, göç olgusunu, saha bürokrasisi, kamu politikaları ve yerel yönetimler perspektifinden ele alarak literatüre naçizane bir katkı sunma gayesindeyim.

1.2.Çalışmanın Hipotezleri ve Araştırma Soruları

Araştırmamın temel gözlemi, Türkiye ve Lübnan'da Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarında, yerel yönetimlerin konumlarının belirsizliği ve yetkilerinin eksikliği sebebiyle göç sürecinden en çok etkilenen yönetim mekanizmaları ve politika uygulamalarının birincil aktörleri olmalarına rağmen, göç politikalarında etki düzeyi düşük, sınırlı ve dolaylı yetkili aktörler oldukları yönündedir.

Bu gözlemden hareketle çalışmamın hipotezleri şunlardır:

Hipotez 1: Gaziantep'te Suriyeli mültecilere yönelik göç politikaları aşağıdan yukarıya doğru(bottom up), saha bürokratlarının takdir yetkisi ile dönüştürülmüştür.

Hipotez 2 :Trablusşam'da Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının yukarıdan aşağıya doğru(top down) şekillenmesi ve saha bürokratlarının Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarında sınırlı ölçüde takdir yetkisi kullanmaları arasında paralel bir ilişki mevcuttur.

Bu anlamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aramaya çalıştım.

- 1) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nde politikaların uygulanması konusunda hangi faktör ve dinamikler etkili olmaktadır?
- 2) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nde saha bürokratları, Suriyeli mültecilere yönelik politikaların uygulanması konusunda nasıl bir tutum sergilemişlerdir?
- 3) Trablusşam Belediyesi'nde, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanması konusunda hangi faktör ve dinamikler etkili olmaktadır?
- 4) Trablusşam Belediyesi'nde saha bürokratları, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanması konusunda nasıl bir tutum sergilemişlerdir?
- 5) Gaziantep ve Trablusşam'da, politika uygulaması aşağıdan yukarıya doğru mu (bottom up), yukarıdan aşağıya doğru mu (top down) şekillenmektedir?

1.3. Metodoloji

Çalışmamı, nitel araştırma tekniğine göre yürüttüm. Barglowski'nin değimiyle “nitel araştırma genellikle aktörlerin çevrelerindeki dünyayı nasıl kurup yorumladıklarıyla ve bu yorumların aktörlerin eylemlerini, kimliklerini ve gündelik deneyimlerini nasıl etkilediğıyle ilgilenmektedir.”⁵ Yıldırım ve Şimşek'e göre, nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiğı araştırma” olarak tanımlanabilir.⁶ Nitel araştırmalar, kitlesel göçlerin etkileri, sonuçları gibi daha çok bireysel vakaların sonuçlarını açıklamaktadırlar. Araştırmanın temel amacı, esasında bir sonuç olan bu olayların nedenlerini bir teori çerçevesinde ele almaktır.⁷

Bir soru araştırmanın niteliğine göre farklı analiz biçimleri ve araştırma yöntemleri gerektirir. Örneğin, çalışmalarına “demokrasinin kökenleri nelerdir?” sorusuyla başlayan farklı sosyal bilimler alanından iki araştırmacı, çalışmada kullanacakları yönteme göre yanıt vereceklerdir. Nitel araştırmacılar soruyu, “birden fazla durumda demokrasinin nedenleri nelerdir?” şeklinde yorumlarken, nicel araştırmacılar, “bir veya birden fazla değişkenin demokrasi üzerindeki etkisi nedir?” şeklinde yorumlayacaklardır.⁸

Öte yandan, her saha çalışmasının kendine özgü zorlukları da bulunmaktadır. Neuman, “*Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar 2*” isimli kitabında, Paul Gohre'nin 1980 yılında fabrika hayatını incelemek için üç ay boyunca Almanya'da bir fabrikada çalıştığından ve her gün gözlemlerine yönelik

⁵Karolina Barglowski, “Nerede, Neyi ve Kimi Çalışmalı? Göç Araştırmalarında Vaka Seçimi ve Örneklemeye Dair İlkeler, Kurallar ve Ampirik Örnekler”, Der., Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, çev., Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhale Karagöz, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, ss:178, GAR Kitaplık, GAR (Göç Araştırmaları Derneğı Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneğı Türkiye Temsilciliğı, 1. Baskı, s.181

⁶Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 11. Baskı, No:76, Seçkin/Sosyal Bilimler, Ankara, 2018, s.41

⁷James Mahoney, Garey Goertz, “A Tale of Two Cultures, Contrasting Quantitative and Qualitative Research”, (Çevrimiçi) **Political Analysis**, 14:227-249, 2006, https://public.wsu.edu/~tnridout/mahoney_goertz20061.pdf, 04.01.2020, s.230

⁸A.e., s.230

çeşitli notlar aldığından söz eder.⁹ Fedyuk ve Zentai'nin de, “*Göç Çalışmalarında Görüşme: Diyaloğa ve Ortak Bilgi Üretimine Doğru Bir Adım*” isimli çalışmalarında belirttikleri “saha çalışması günlüğü”¹⁰ benim doktora tez sürecimin başından itibaren çeşitli notlar aldığım defterim idi. Bu not defterini saha çalışması boyunca yanımda bulundurdum ve sahada karşılaştığım durumları, gözlemleri, zorlukları yazdım ve bazen görüşme esnasında gerçekleşen durumlara dair notlar aldım. Bu noktada Mills'in “*Sosyolojik Tahayyül*” isimli kitabında araştırmacının saha tecrübelerini aktaracağı bir dosya tutması gerektiği yönündeki ifadelerini hatırlamakta fayda var. Mills, kitabında, bir sosyal bilimcinin tecrübelerini aktaracağı bir dosya tutması gerektiğine vurgu yapar ve şöyle devam eder:

“Bu dosyada, bir düşünce zanaatkarı olarak zihinsel açıdan yaptıklarınızı ve bir birey olarak tecrübe ettiklerinizi bir araya getirmeye çalışırsınız. Burada tecrübelerinizden yararlanmaktan ve onları devam eden çeşitli çalışmalarınızla doğrudan doğruya ilişkilendirmekten çekinmemelisiniz. Tekrar gerektiren işler üzerinde bir yoklama işlevi görmekle, dosyanız ayrıca enerjinizi korumanızı da sağlayacak. Üstelik “saçak düşünceleri” yakalamanıza da ön ayak olacak ve günlük yaşamın yan ürünü olan türlü fikirleri, sokakta kulak misafiri olunan sohbetlerden kapılan küçük parçaları ya da hatta düşleri. Bir kez not edildiğinde, bunlar daha sistemli düşüncelere götürebilir, ilaveten daha derli toplu tecrübelerle düşünsel geçerlilik kazandırabilir.”¹¹

Çalışmanın saha kısmını, hem katılımlı gözlem hem de yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanarak gerçekleştirdim. Görüşme nitel çalışmalarla bütünleşmiş bir yöntem olup, karşılaştırmalı çalışmalar, tarih çalışmaları ve göç politikaları çalışmalarında da giderek daha çok kullanılmaktadır. Görüşmelerde araştırmacı görüşmecinin konudan uzaklaşmamasını ve tartışmanın genişletilmesini sağlamaktadır.¹² Katılımcı gözlemde araştırmacılar, üzerine araştırma yaptıkları

⁹ Lawrence Neuman, **Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2**, Yayın Odası 4, 2.Cilt, Çev. Sedef Özge, 4.Basım, 2010, İstanbul, s. 544

¹⁰ Olena Fedyuk, Violetta Zentai, “Göç Çalışmalarında Görüşme: Diyaloğa ve Ortak Bilgi Üretimine Doğru Bir Adım”, der., Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, çev., Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhul Karagöz, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, GAR Kitaplık, GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 1.Baskı, 2019, s. 214

¹¹ C.Wright Mills, **Sosyolojik Tahayyül**, Çev. Ömer Küçük, 1.Baskı, Hil Yayınları, 2016, s.255

¹² Fedyuk ve Zentai, **a.g.e**, s. 202

topluluk ile bazen uzun zaman geçirebilmekte ve topluluğun pek çok faaliyetine ortak olabilmektedirler.¹³

“Pratikte gözlem, katılımcıların örtük anlayışları, pratikleri ve karşılıklı etkileşimleri kadar tüm duygusal ve ahlaki temelleriyle anlatımlarını da içerebilir. Arka plan ortamları ve kullanımdaki her tür nesne gözlem için önem teşkil eder.”¹⁴

“Gözlem olgu bulma işlemi olarak tanımlanır. Gözlem, önüne gelen olguyu toplama işlemi değildir. Gözlem, olgunun içinde geçtiği olayları, araştırılan probleme göre belli grup veya sınıf altında toplamaktır. Gözlemlenmiş bir olgu ne denli basit olursa olsun, aslında yorumlanmış bir algı kümesidir. Geçerli bir gözlem, belli bir amaca yönelik bir sorunun yanıtlanmasına, bir problemin çözümüne veya bir hipotezin test edilmesine yarayan gözlemdir. Bir gözlem yöneldiği amaca hizmet ettiği ölçüde geçerli, aksi halde geçersiz sayılır. Gelişi güzel yapılan, sonucu belli bir amaca yönelik olmayan gözlemler güvenilir olsa bile geçerli değildir.”¹⁵

Görüşmeleri gerçekleştirirken, çeşitli notlar ve ses kaydı alma gibi tekniklerden faydalandım. Görüşmecilerin bazıları, çalışma hakkındaki açıklamalara rağmen ses kaydı konusunda çekimser davrandılar. Bu nedenle, görüşmelerin bazılarını notlar olarak gerçekleştirdim. Not alınarak gerçekleştirilen görüşmelerin, ortalamanın çok üstünde zaman aldığını ve hem görüşmeci açısından hem de kendi açımdan zaman zaman dikkat dağınıklığına neden olduğunu belirtmem gerekiyor. Yazarak not aldığım durumlarda bilgi kaybı yaşamamak adına, zaman zaman görüşmeciden, anlatımını biraz daha yavaşlatmasını rica ettim.

Görüşme gerçekleştirdiğim grup hassas bir gruptu bu nedenle, kendilerinde rahatsızlık oluşturabilecek herhangi bir intiba yaratmamak ve görüşmecilerde oluşabilecek tedirginliği ortadan kaldırmak adına görüşmelerde video kaydı almadım. Nitekim çalışmamda video kaydı almamı gerektirecek bir veri ihtiyacı da söz konusu

¹³Stephen Cole, **Sosyolojik Düşünme Yöntemi, Sosyoloji Bilimine Giriş**, Çev. Bekir Demirkol, Vadi Yayınları,1999, s.113

¹⁴Paolo Boccagni, Mieke Schrooten, “Göç Çalışmalarında Katılımcı Gözlem:Genel Bir Bakış ve Yeni Beliren Bazı Meseleler”, der., Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, çev., Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhale Karagöz, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, GAR Kitaplık, GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 1.Baskı, s.249

¹⁵Şener Büyüköztürk, Ebru Kılıç Çakmak, Özcan E. Akgün, Şirin Karadeniz, Funda Demirel, **Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 26.Baskı, Pegem Akademi, 2019, Ankara, s.8

değildi. Cole, araştırılan grubun normları ve ahlaki değerlerinin ihlal edilmemesini araştırmacı açısından bir diğer önemli mesele olarak görmektedir.¹⁶ Bu konu görüşmelerin sonuçlanması açısından oldukça önemlidir. Çünkü bilgi elde edilecek grubun kültürel özellikleri, dinleri, hayat görüşleri araştırmacıdan farklı olabilir. Görüşmelerimi, bu hassasiyetleri göz önünde bulundurarak gerçekleştirdim. Yalnızca, bir kamu görevlisi ile gerçekleştirdiğim görüşmede, görüşülen kişiden gelen talep doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanmadım. Kendisi, benim notları eksiksiz alabilmem için sorulara yavaşça cevap vereceğini belirtti ve görüşme bu istek doğrultusunda gerçekleştirildi. Ancak, ses kaydı almadan sadece not tutmanın ara ara dikkatimin dağılmasına neden olduğunu ve verimi düşürdüğünü belirtmeliyim.

Mültecilere ulaşma noktasında, kartopu örnekleme ve tesadüfi örneklemden faydalandım. Kartopu örnekleme, temel olarak, araştırmacının mülakat yapılacak birkaç kişi belirlemesi ve mülakat yaptıktan sonra, onlardan akrabaları veya arkadaşlarıyla görüşmek için iletişim bilgilerini istemesiyle ilerleyen bir örneklem biçimidir.¹⁷ Ancak, kartopu örnekleminin benim çalışmam açısından çok verimli işlemediğini belirtmem gerekmektedir. Bu nedenle çalışmaya kartopu örnekleme ile başlayıp, tesadüfi örneklem ile devam ettim. Bunun temelde iki sebebi olduğunu vurgulamalıyım. Görüşme gerçekleştirilen mülteçiden, beni başka Suriyeli mülteciye yönlendirmesini istemişsem, akrabalık ilişkileri, ikamet edilen bölge gibi sebepler dolayısıyla, yönlendirilen mülteci çoğu zaman aynı etnik kökene sahip olmakta idi. Barglowski tam da yaşadığım bu duruma paralel olarak, kartopu örnekleminin avantajlarının yanı sıra dezavantajları olduğunu da vurgu yapar ve şöyle devam eder:

“Kartopu örnekleme ağları çözümlemek için çok elverişli bir yöntemdir fakat girdi birimleriyle bağlantılı olmayan kişilere erişme olasılığını en aza indirmekte ve iyi uygulanmazsa “etnik bakış açısı”na yatkın olabilmektedir. Birden fazla girdi noktası, araştırma birimi olarak tek bir ağla sınırlı kalma riskini azaltabilir.”¹⁸

Öte yandan, çalışmada, görev yaptığım sivil toplum kuruluşundaki danışanlar vasıtasıyla görüşmecilere ulaşmaya çalıştığımda, sorulara verilen yanıtların daha

¹⁶ Cole, **a.g.e.**, s. 131

¹⁷ Barglowski, **a.g.e.**, s.189

¹⁸ Barglowski, **a.g.e.**, s.194-195

muğlak olduğunu ve konunun dağıldığını fark ettim. Bu nedenle, çalışmayı olabildiğince sivil toplum kimliğimden bağımsız gerçekleştirmeye çalıştım. Çalışmaya kar topu örnekleme ile başlayıp, tesadüfi örnekleme ile devam etmemin bir diğer sebebi de budur.

Seçkisiz örnekleme olarak da adlandırılan tesadüfi örnekleme, nitel araştırma yönteminde sık kullanılan bir yöntemdir.¹⁹ Bu yöntemde araştırmanın evreninde yer alan her bir bireyin veya nesnenin araştırmaya dahil olma olasılığı aynıdır. Dolayısıyla araştırmanın içericiliği açısından tesadüfi örnekleme oldukça etkilidir.²⁰ Yıldırım ve Şimşek, tesadüfi örnekleme şöyle tanımlamaktadır:

“Evrendeki her “şey” oluşturulacak herhangi bir örnekleme dahil olma konusunda eşit şansa sahip olmalıdır. Bu özelliklere sahip olan bir evrenden, istatistiksel hesaplarla evreni temsil edebilme büyüklüğüne sahip ve tamamen rastgele yöntemle bir örnekleme seçmek mümkündür. Buna seçkisiz (random) örnekleme diyoruz.”²¹

Seçkisiz örnekleme seçilecek kişi veya nesnenin seçilme olasılığı aynıdır. Bu örnekleme biçiminde seçimler birbirini etkilememektedir.²² Seçkisiz örnekleme araştırmaya dahil edilecek kişi veya nesnelerin temsil edilme olasılığı, kar topu örnekleme göre daha yüksektir. Dolayısıyla ben de, sahamın daha kapsayıcı olması açısından görüşmeleri tesadüfi örnekleme ile tamamladım.

1.4.Araştırmanın Sınırlılığı

Görüşme gerçekleştirilen grup hassas bir grup olduğundan ve ayrıca Gaziantep İl Göç İdaresi’nden aldığım izin doğrultusunda tezde görüşmeci isimlerine yer vermedim. Görüşmeler, Gaziantep ve Trablusşam’da kartopu örnekleme ve tesadüfi (random) örnekleme yoluyla seçilen Suriyeli mülteciler, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Trablusşam Belediyesi, Gaziantep ve Trablusşam’da belirlenen merkezi

¹⁹Yıldırım ve Şimşek, **a.g.e.** s. 114

²⁰ Büyüköztürk vd. **a.g.e.** s. 82

²¹ Yıldırım ve Şimşek, **a.g.e.** s.115

²² Yener Özen, Abdülkadir Gül, “Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örnekleme Sorunu”, (Çevrimiçi), **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:0, Sayı:15, 394-422, 2007 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikefd/issue/2776/37227>, 05.09.2021, s.399

yönetimin taşra birimleri ve Trablusşam'da BMMYK temsilcisi ile sınırlıdır. Saha çalışmasında, ayrıca Türk ve Lübnan Vatandaşları ile görüşme gerçekleştirmedim.

1.5. Örneklem ve Araştırma Sahaları

Çalışmanın saha kısmını, Türkiye'de Gaziantep ve Lübnan'da Trablusşam olmak üzere iki kentte gerçekleştirdim. Çok sahalı araştırmalar, bir ülkenin farklı bölgelerinde gerçekleşebileceği gibi farklı ülkelerde de gerçekleştirilebilen çalışmalardır. Ancak göç çalışmalarında, çok sahalı araştırmalar genellikle farklı ülkelerde yapılan alan çalışmalarını kapsamaktadır.²³ Russel King, göç çalışmalarında çok sahalı araştırmaların gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

“Mekanları aşan ve iki ya da daha fazla yeri birbirine bağlayan bir beşeri süreç olarak göçün gerçek doğası göz önünde tutulursa, araştırma projesi kapsamında çok sahalılık, arzulanan ya da kaçınılmaz görünmektedir.”²⁴

Olumlu yönlerinin yanı sıra, çeşitli güçlükleri de içinde barındıran çalışmalar olsalar da, King'e göre, sahaların birden çok olması, verilerin seyrelmesi anlamına gelmemektedir.²⁵ Bir başka deyişle farklı ülke sahalarında muvazene yapılarak elde edilen veriler, konu ile ilgili mevcut durumu anlamak adına daha avantajlıdır.

Çalışmanın saha kısmını, Gaziantep'te 2019 yılının Kasım ve Aralık aylarında ve Trablusşam'da, 2020 yılının 10 Şubat ve 5 Mart tarihleri arasında gerçekleştirdim. Saha çalışmasının hazırlık sürecinde, araştırmanın yapılacağı örneklemi sınırlandırma yoluna gittim.

“Araştırmacıların, vaka seçme kararları büyük ölçüde, çalışmalarının katkıda bulunmasını istedikleri bilgi türüne bağlıdır. Bunun yanı sıra, çalışmalarında kimi temsil etmek istediklerine de bağlıdır. Araştırmacıların, araştırmanın başından itibaren, belirli araştırma amaçları hakkında, en iyi nereden ve kimden bilgi edinebileceklerini düşünmeleri gerekmektedir. Örneğin araştırmacı, insanların memleketlerinden ayrılıp, başka bir ülkeye taşınmaya nasıl karar verdikleriyle ilgileniyorsa, göç kararını alma sürecinde belirleyici

²³Barglowski, a.g.e, s.192

²⁴Russel King, Bağlam Temelli Nitel Araştırma ve Avrupa'da Çok Sahalı Göç Araştırmaları, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, Der.:Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çev. Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhale Karagöz, 2019, ss:10-38, GAR Kitaplık, GAR (Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 1.Baskı, s.47

²⁵ A.e, s. 51

olan çok sayıda boyut, insan ve alandan tam olarak hangilerinin ilgi alanına girdiğini belirlemelidir.”²⁶

Bu anlamda Gaziantep’in iki merkez ilçesi olan Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde sekiz mahalle belirledim, bu şekilde örneklemimi daraltma yoluna gittim ve saha çalışmasını bu mahallelerde gerçekleştirdim. Gaziantep’te saha çalışması gerçekleştirilen mahalle isimleri ve mahallelerin güncel nüfus verileri aşağıdadır:

Tablo 1. Gaziantep’te Saha Çalışmasının Gerçekleştirildiği Mahalleler ve Nüfus Verileri

Mahalle Adı	Nüfusu
Alleben Mahallesi	4.380
Düztepe Mahallesi	6.665
Güneykent Mahallesi	38.604
İstiklal Mahallesi	22.162
Yeditepe Mahallesi	40.842
Gazikent Mahallesi	13.067
Karşıyaka Mahallesi	5.167
Yaprak Mahallesi	1.564

Kaynak: TÜİK, www.tuik.gov.tr, 01.04.2019

Alan araştırmasının gerçekleştirileceği mahalleleri belirken, her iki kentte Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerin seçilmesine özen gösterdim. Gaziantep’te, bu mahallelerin bir kısmı, Türk vatandaşları ve Suriyeli mültecilerin birlikte yaşadığı, bir kısmı da Suriyeli mültecilerin çok yoğun olarak yaşadığı mahallelerdir. Öte yandan, Trablusşam’da halihazırda çok yoğun bir Suriyeli mülteci

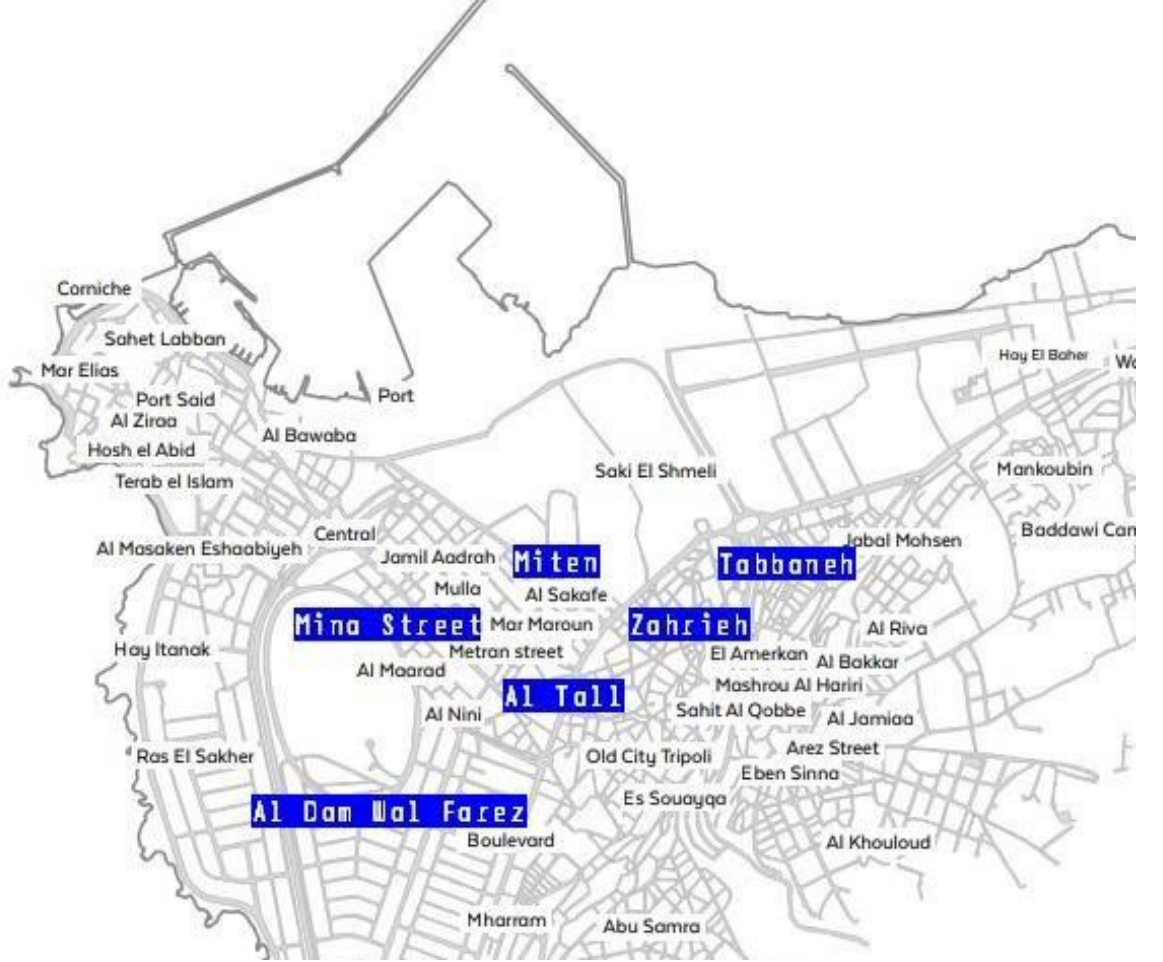
²⁶Barglowski, a.g.e, s.181

nüfusu mevcuttur. Burada Gaziantep'teki tanıdıklarım vasıtasıyla iletişime geçtiğim kişilerden yardım aldım. Trablusşam'da toplam altı ve Beyrut'ta bir mahallede görüşme gerçekleştirdim.

Tablo 2. Trablusşam ve Beyrut'ta Saha Çalışmasının Gerçekleştirildiği Mahalleler

Mahalle Adı	Şehir
Zahriye Mahallesi	Trablusşam
Tebbane Mahallesi	Trablusşam
Miten Mahallesi	Trablusşam
Tel Mahallesi	Trablusşam
Dem El Ferz Mahallesi	Trablusşam
Mina Mahallesi	Trablusşam
Burç Hammud Mahallesi	Beyrut

Görsel 1. Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Mahalleler

Kaynak: Harita, UN, HABİTAT, Tripoli City Profile, 2016

Benim, araştırmacı olarak çalışmaya etkimden de bahsetmek isterim. Öncelikle, görüşme gerçekleştirilen topluluk ile ortak bir dili konuşabiliyor oluşum, görüşmeciler ile aramdaki güvenin tesis edilmesinde kolaylaştırıcı bir rol oynadı ve verilere ilk elden ulaşmamı sağladı. Bir görüşmenin başarıya ulaşması için görüşmeci ile görüşülen kişi arasında güven ilişkisinin tesis edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, göç ve mültecilik gibi hassas bir alanda araştırma yaparken “güven” kavramı özellikle

önemlidir. Liempt ve Bilger, konu hassas olduğunda araştırmacı ile anlatıcı arasındaki güvenin tesisinin daha güç olduğunu belirtir.²⁷ Bu nedenle, görüşmeler konusunda çekinceleri ve tereddütleri olan mültecilere, soruları ayrıntılı olarak izah ettim. Özellikle okuma yazma bilmeyen görüşmecilere onam formunun ne olduğunu ve amacını tekrar tekrar açıkladım. Böyle bir durumda, onam formunu imzalatmak yerine, sözlü izin yoluna gittim. Her görüşme ortalama, 40-45 dakika sürdü. Gaziantep'te bazı mülteciler, onam formunu imzalama konusunda çekinceleri olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedenini sorduğumda, onam formunun gönüllü geri dönüşe yönelik bir belge olabileceğini, bu nedenle formu imzalamaktan imtina ettiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla her defasında görüşmeye başlamadan önce bu konuda ayrıntılı bir açıklama yaptım, ancak açıklamaya rağmen onam formunu imzalamak istemeyen bir kadın mülteciye bu konuda özgür olduğunu ve istemiyorsa formu imzalamayabileceği ifade ettim. Bu sebeple, onam formunu imzalatmanın, zaman zaman görüşmeyi gerdiğini belirtmem gerekmektedir. Görüşmecilerin bir kısmı, sorulmamış olmasına rağmen, isimlerinin yazılmasında bir beis görmediklerini belirtmişlerdir. Ancak, Gaziantep İl Göç İdaresi'nden aldığım izne istinaden çalışmada isim belirtilmemesi gerektiğini ve çalışmada böyle bir veriye ihtiyaç duymadığımı belirttim. Bunun yanı sıra, Gaziantep'te İl Göç İdaresi Uzmanı, üç belediye personeli, bir sivil toplum kuruluşu çalışanı ile görüşmeler gerçekleştirdim.

²⁷ Ilse Van Liempt, Veronika Bilger, "Kaçakçılık Yoluyla Gelen Göçmenlerle Yürütülen Araştırmalarda Metodolojik ve Etik İkilemler", **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, Der.: Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çev., Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhul Karagöz, 2019, ss:10-38, GAR Kitaplık, GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 1.Baskı GAR Kitaplık, s.320

Tablo 3. Gaziantep’te Mülakat Gerçekleştirilen Kurumlar ve Bürokratlar

Kurum	Birim	Görüşülen Kişinin Unvanı	Görüşme Tarihi
Gaziantep İl Göç İdaresi	Uluslararası Koruma Daire	Uzman	23/10/2019
Müdürlüğü	Başkanlığı		
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Göçmen İşleri Şubesi	Göçmen İşleri Şube Müdürü	04/12/2019
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi		SGDD-ASAM tarafından	04/12/2019
Beyaz Masa	Beyaz Masa	belediyede görevli Suriyeli personel	
Şahinbey Belediyesi	Sosyal Yardım İşleri	Sosyal Yardım İşleri Müdürü	13/12/2019
Şehitkamil Belediyesi	Sosyal Yardım İşleri	Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı	25/12/2019

Trablusşam ve Beyrut’ta farklı tarihlerde çeşitli kurumlarla görüşmeler gerçekleştirdim. Öncelikle, randevu almak için 14 Şubat 2020’de Trablusşam Belediyesi’ne gittim. Burada doğrudan Belediye Başkanına yönlendirildim. Belediye Başkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü tarafından 17 Şubat 2020 tarihine Belediye Başkanı ile görüşme gerçekleştirmem için tarafıma randevu tarihi verildi. Ben de özel kalem sekreterine sorularımı ilettim. Belirtilen tarih ve saatte Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak ile görüşme gerçekleştirdim. Aynı gün Nüfus Müdürlüğü’ne gittim ve sorularımı ileterek mülakat için randevu almak istediğimi belirttim. Burada Nüfus Müdürü’ne yönlendirildim ve Nüfus Müdürü o an için uygun olduğunu ve benimle mülakat gerçekleştirebileceğini belirtti. Bu anlamda 17 Şubat 2020’de de Nüfus Müdürü ile mülakat gerçekleştirdim. Aynı zamanda, 24 Şubat için de, Nüfus Müdürlüğü’nde mültecilerin kayıt işlemlerinden sorumlu

BMMYK personelleri ile görüşme gerçekleştirmek için Nüfus Müdürü'nden sözlü izin aldım. 24 Şubat 2020'de Nüfus Müdürlüğü'nde görevli iki BMMYK personeli ile görüşme gerçekleştirdim.

Öte yandan, Sosyal İşler Müdürlüğü'ne iki defa gitmiş olmama rağmen, kendilerinin mültecilere yönelik herhangi bir hizmetleri veya çalışmaları olmadığını, ayrıca Beyrut'tan yani Sosyal İşler Bakanlığı'ndan izin alınmadan benimle görüşme gerçekleştiremeyeceklerini ifade ettiler. Bu nedenle, 26 Şubat'ta Trablusşam'dan Beyrut'a, Sosyal İşler Bakanlığı'na gittim. Burada Suriyeli mültecilere yönelik oluşturulan, Lübnan Kriz Birimi'ne (Lebanon Crisis Response Plan) yönlendirildim. Lübnan Kriz Birimi Genel Müdürü'nden, 27 Şubat 2020 tarihi için randevu aldım. Ancak ertesi gün kendisi toplantıda olduğu için, görüşmeyi Genel Müdür Yardımcısı ile gerçekleştirdim.

26 Şubat'ta BMMYK personeli ile görüşme gerçekleştirmek için, BMMYK ofisine gitmiş idim. Burada görevli güvenlik personelleri, ilgili kişiye ulaşım durumu ilettiler, irtibat memuru da, email adreslerini vererek, kendilerinden email yoluyla görüşme talep etmem gerektiğini belirtti. Aynı gün email yoluyla kendisinden randevu talebinde bulundum. Ancak bir kaç gün boyunca herhangi bir yanıt alamadım. Bunun üzerine 3 Mart tarihinde bir kere daha email göndererek, 5 Mart tarihinde Türkiye'ye döneceğimi ve eğer mümkünse kendisiyle görüşme gerçekleştirmek istediğimi belirttim. Bu sefer mail'ime yanıt aldım ve 5 Mart 2020 tarihinde görüşme gerçekleştirmek için BMMYK irtibat memurundan randevu aldım ve 5 Mart 2020'de sabah saatlerinde kendisiyle görüşme gerçekleştirdim.

Tablo 4.Trablusşam ve Beyrut'ta Mülakat Gerçekleştirilen Kurumlar ve Bürokratlar

Kurum	Birim	Görüşülen Kişinin Unvanı	Görüşme Tarihi
Trablusşam Belediyesi	Belediye Başkanlığı	Belediye Başkanı (Dr.Riyad Yamak)	17.02.2020
Nüfus Müdürlüğü	Muhafaza	Nüfus Müdürü	17.02.2020
BMMYK	Nüfus Müdürlüğü, Kayıt Birimi	BMMYK Kayıt Personelleri	24.02.2020
Sosyal İşler Bakanlığı (Beyrut)	Lübnan Kiriz Birimi Departmanı	Lübnan Kriz Genel Müdür Yardımcısı	27.02.2020
BMMYK	İrtibat Birimi	İrtibat Sorumlusu	05.03.2020

Yabancı ülkede saha çalışması yapmak pek çok zorluğu da beraberinde getirmektedir. Öncelikle görüşmeciler ile güvenin tesis edilmesi ve mülakat aşamasına geçilmesi hem araştırmacı hem de görüşmeci açısından daha çok zaman almaktadır. Bu nedenle mülakatlardan önce neden Trablusşam'da saha araştırması yaptığımı, nereli olduğum, Arapçayı nasıl öğrendiğim gibi pek çok soruya yanıt verdim. Öte yandan, kendimi güvende hissetmediğim bir bölgede o gün için yapmayı planladığım mülakatları tamamlamadan bölgeden ayrıldım. Verimli bir mülakat için, görüşmecinin kendini güvende ve rahat hissetmesi ne kadar önemli ise, araştırmacının da kendini güvende hissetmesi o kadar önem teşkil etmektedir. Karşılıklı olarak iki tarafın kendini güvende hissetmediği baskılanmış bir ortam, mülakatın derinlikten yoksun olmasına ve yüzeysel kalmasına sebep olacaktır.

Lübnan’da, Sosyal İşler Müdürlüğü ve BMMYK ile görüşme taleplerinde kısmen zorluk yaşasam da, en nihayetinde görüşme talebinde bulunduğum bütün kurumlar ile mülakatları gerçekleştirilebildim. Ancak, elbette çalışmanın Lübnan ayağı, Türkiye’de gerçekleştirdiğim saha çalışmasından daha zorlu idi.

1.6.Tezin Yapılandırılması

Çalışmamın birinci bölümünde, araştırmanın konusu ve önemi, hipotezler ve araştırma soruları, yöntem, örneklem ve araştırma sahaları, araştırma verilerinin analizi ve Gaziantep ve Trablusşam’da görüşmecî profillerine yer verdim.

Çalışmamın ikinci bölümünü kavramsal ve teorik çerçeve oluşturmaktadır. Bu bölümde çalışmaya dair genel kavramları anlamak adına, genel hatlarıyla göç olgusu, göçün sebepleri, yönetim kavramı ve göç yönetişimini açıklamaktayım. Bu bölümün ikinci yarısında kamu politikası, uygulama teorisi, uygulama modelleri, saha bürokratları, takdir yetkisi ve yerel yönetimler üzerine bir tartışma yürüttüm.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, Türkiye ve Lübnan’ın yönetim sistemleri ve yerel yönetim yapıları, Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin yerel yönetimler üzerindeki etkileri, genel hatlarıyla Suriyeli mültecilere yönelik göç politikaları, Suriye’den Türkiye’ye ilk göçler ve Lübnan’ın politikasızlık politikası üzerine bir tartışma yürüttüm.

Çalışmanın dördüncü bölümü, saha çalışmasından elde ettiğim bulgulara dayanmaktadır. Bu bölüme her iki kentte göç, gündelik hayat ve uygulamada yerel yönetimler, göç yönetimi ve Suriyeli mültecilere yönelik temel hizmet alanları, yerel topluluk ile karşılaşmalar ve entegrasyon, kurumlar arası işbirliği ve uygulamada paydaş katılımı, göç yönetişiminde sivil toplum, Suriyeli mültecilere yönelik sosyal yardımlar ve belediyenin rolü, geçicilik ve kalıcılık tartışmaları, belediye hizmetleri ve takdir yetkisi ve takdir yetkisinde karşılaşılan zorluklar üzerine bir tartışma yürüttüm.

Sonuç ve değerlendirme kısmı ile tezimi tamamladım.

1.7. Araştırma Verilerinin Analizi

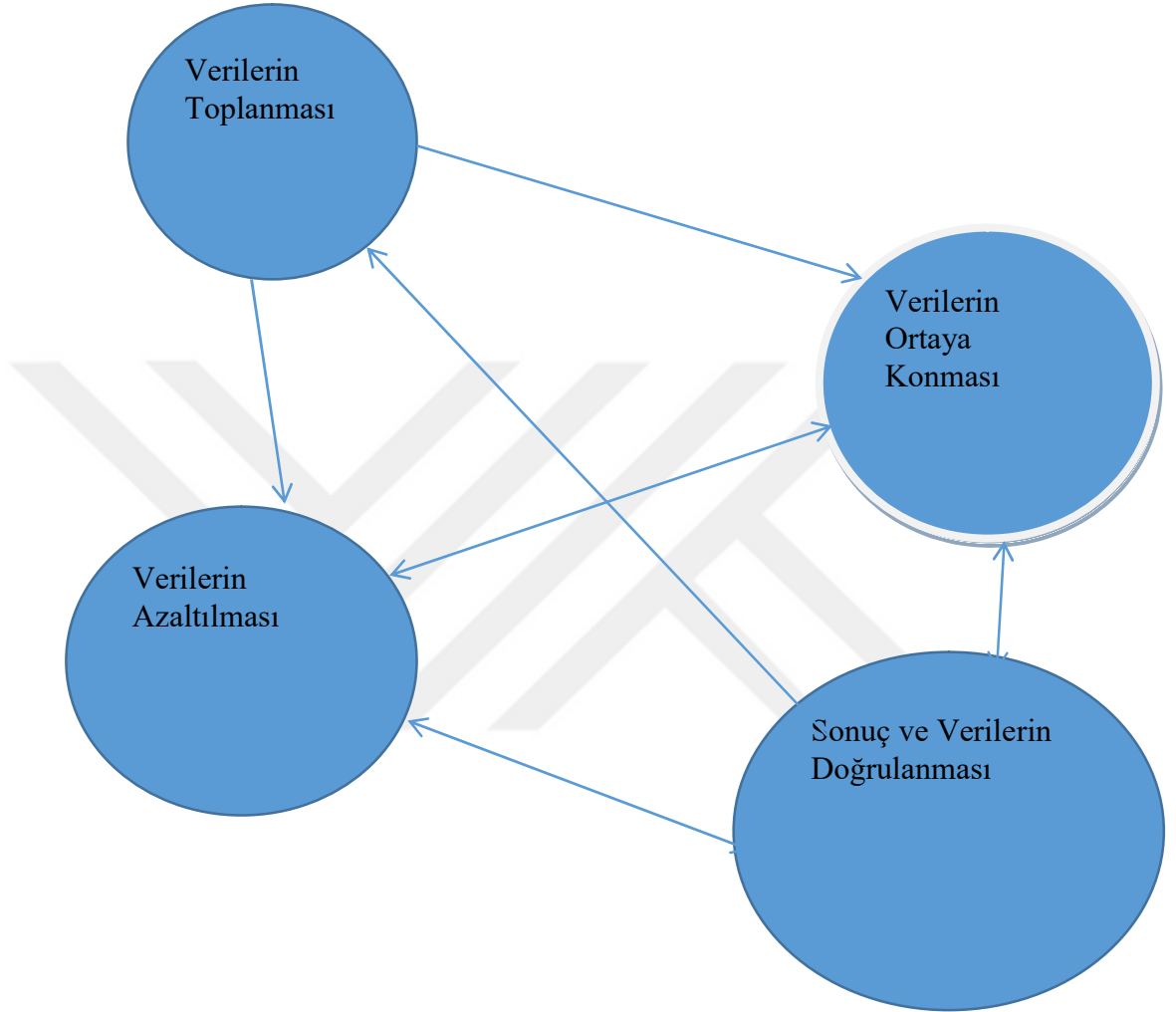
Araştırmamı, yukarıda ifade ettiğim gibi nitel araştırma yöntem ve tekniklerine göre yürüttüm. Araştırma verilerinin analizini iki aşamalı olarak tasarladım. Öncelikle, araştırma verilerinin analizinde Miles ve Huberman'ın (1994), “akış modeli”nden faydalandım. İkinci aşamada ise “betimsel analiz” yöntemini kullandım.

Miles ve Huberman'ın akış modeli üç aşamalıdır. Bu aşamalar şöyle sıralanabilir:²⁸

- 1- “Verilerin azaltılması”
- 2- “Verilerin ortaya konması”
- 3- “Verilerin sonuçlandırılması ve doğrulanması”

²⁸ Matthew B. Miles, A. Michael Huberman, **Qualitative Data Analysis An Expanded Source Book**, (çevrimiçi) SAGE Publications, 1994, Second Edition, <https://vivauniversity.files.wordpress.com/2013/11/milesandhuberman1994.pdf>, 28. 01.2020, s. 11

Şekil 1. Akış Modeli (Miles ve Huberman)

Kaynak: Miles ve Huberman, Qualitative Data Analysis, s. 12

1.7.1.Verilerin Azaltılması:

Bu aşama, sahadan toplanan verilerin deşifre edilmesi, yazılı hale dönüştürülmesi ve çeşitli şekillerde ayıklanarak azaltılması sürecidir. Veriler, toplanmadan önce araştırmacı hangi kavramsal çerçeveyi kullanacağına ve hangi araştırma sorularını soracağına karar verir. Nitel bir çalışmanın veri azaltımı için, seçim, özet, yorumlama gibi veri azaltmaya yönelik pek çok yöntem mevcuttur.²⁹ Çalışmada, sahadan toplanan veriler günlük olarak deşifre edilip, yazılı hale dönüştürülmüştür. Özellikle, ses kayıt cihazında yaşanabilecek aksaklıklara karşın, bu işlem günlük olarak yapılmaya özen gösterilmiştir. Veriler, kimi zaman seçilerek, kimi zaman da özetlenerek veya yorumlanarak araştırma bulgularına eklenmiştir.

1.7.2. Verilerin Ortaya Konması:

Bu aşama, verilerin yorumlanması, anlaşılır hale getirilmesi ve toplanan bilginin sistematik hale dönüştürülmesi sürecidir. Bu aşamada veriler, çeşitli yöntemlerle görsel hale getirilmektedir.³⁰ Çalışmanın bu aşamasında yazılı hale getirilen veriler, çeşitli temalara ayrılmış ve ilgili veriler bu temalar altında gruplandırılmıştır.

1.7.3. Sonuç ve Doğrulama:

Elde edilen verilerden bilgiye ulaşma ve çalışmanın anlamlı bir bütün haline getirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir. Bu aşamada, azaltılan ve çeşitli şekillerde gruplandırılan verilerin yorumlanması, aradaki ilişkisellikler ve nedenselliklerin kurulması ve sistematik hale getirilmesi yoluna gidilmiştir. Veri analizinde ikinci aşama olarak da betimsel analizden faydalanılmıştır. Betimsel analizde, saha çalışması sonucunda elde edilen bulgular, çeşitli kategorilere ayrılmakta ve yorumlanmaktadır. Bu analizde doğrudan alıntılara sıkça yer verilmektedir. Yıldırım ve Şimşek'e göre,

²⁹Miles ve Huberman, **a.g.e.**, s.10

³⁰ Miles ve Huberman, **a.g.e.**, s.11

“Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da, araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alabilir.”³¹

Öte yandan, Yıldırım ve Şimşek betimsel analizi “analiz için bir çerçeve oluşturulması” “tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi”, “bulguların tanımlanması ve yorumlanması” olarak kategorize etmektedir.³²

1.8. Gaziantep ve Trablusşam’da Görüşmeci Profilleri

Gaziantep’te, görüşme gerçekleştirilen mültecilerin yaşları 18 ile 64 arasında değişmiştir. Görüşme gerçekleştirilenler, Azez, Halep, Cerablus, Menbiç, Hama, Humus, İdlib gibi Suriye şehirlerinden 2011 sonrasında Gaziantep’e göç etmiş Suriyeli mültecilerden oluşmuştur. Gaziantep’te, 14’ü erkek ve 18’i kadın olmak üzere toplam 32 Suriyeli mülteci ile görüşme gerçekleştirdim. Bunların 5’i üniversite mezunu olup, 20’si ilkokul mezunu, 2’si hiç okula gitmemiş, 5’i ise lise mezunudur. Görüşmeleri, Karşıyaka, Yaprak, Düztepe, Güneykent, Alleben ve İsmet Paşa Mahalleleri’nde gerçekleştirdim. Görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin meslekleri, demirci, dükkan sahibi, sivil toplum çalışanı, bakkal, işletmeci, kurs öğretmeni olarak sıralanabilir.

³¹Yıldırım ve Şimşek, **a.g.e.**, s.239-240

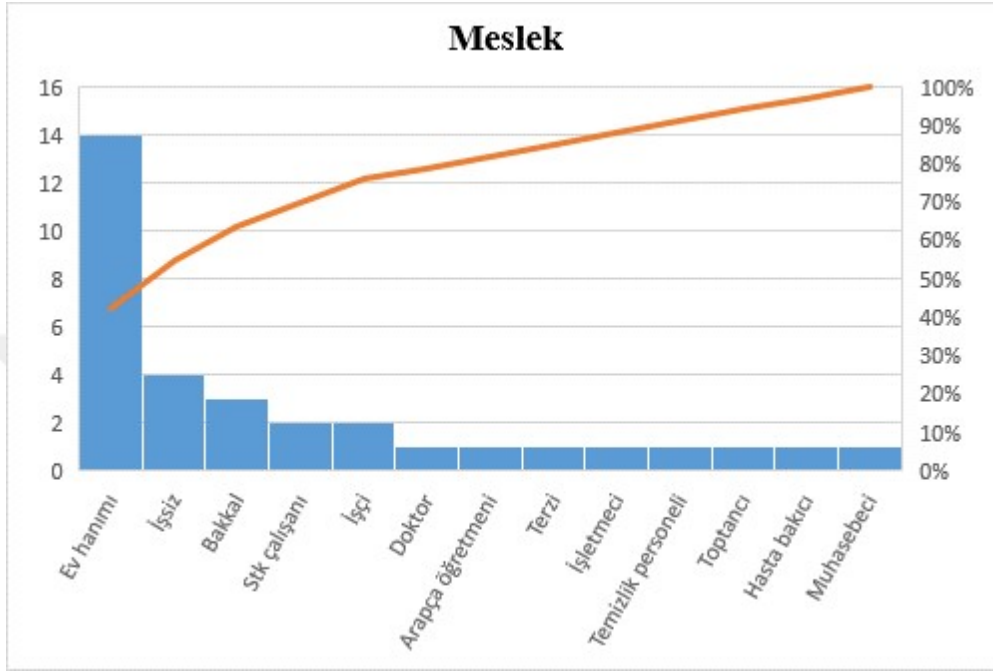
³²Yıldırım ve Şimşek, **a.g.e.**, s.240

Grafik 1. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı

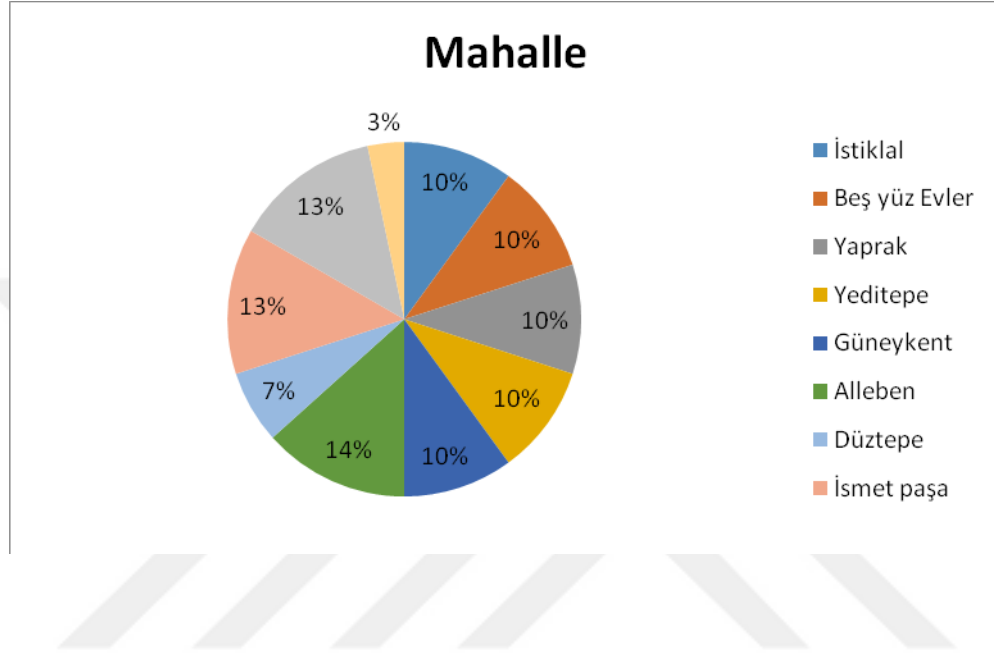
Gaziantep’te görüşmeye katılan 32 Suriyeli mültecinin %42’si erkek, %58’i kadındır.

Grafik 2. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Mesleklere Göre Dağılımı

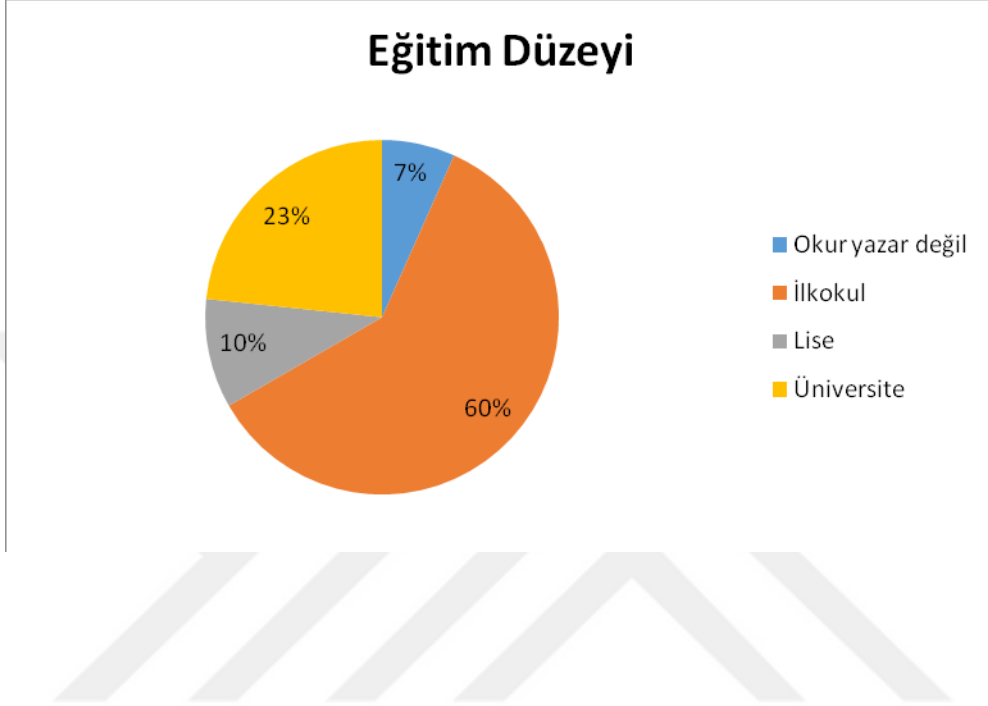
Gaziantep’te araştırmaya katılan görüşmecilerin %43’ü ev hanımı, %12’si işsiz, %9’u bakkal, %6’sı STK çalışanı, %6’sı işçi, %3’ü doktor, %3’ü arapça öğretmeni, %3’ü terzi, %3’ü işletmeci, %3’ü temizlik personeli, %3’ü toptancı, %3’ü hasta bakıcı ve %3’ü muhasebecidir.

Grafik 3. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Mahallelere Göre Dağılımı

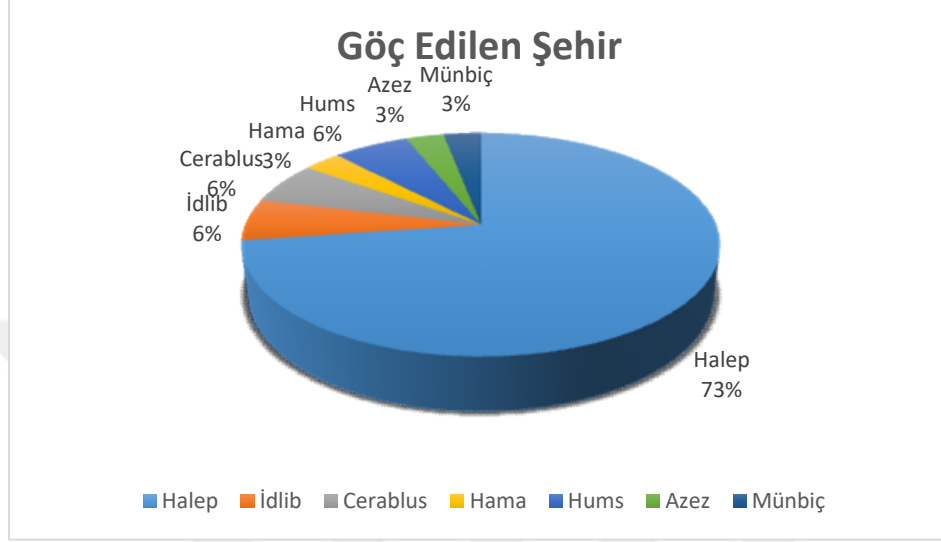
Gaziantep’te görüşmeye katılan Suriyeli mültecilerin %10’u İstiklal Mahallesi’nde, %10’u Beş yüz Evler Mahallesi’nde, %10’u Yaprak Mahallesi’nde, %10’u Yeditepe Mahallesi’nde, %10’u Güneykent Mahallesi’nde, %14’ü Alleben Mahallesi’nde, %7’si Düztepe Mahallesi’nde, %13’ü İsmet Paşa Mahallesi’nde ikamet etmektedir.

Grafik 4. Gaziantep’te Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Gaziantep’te görüşme gerçekleştirilen Suriyeli mültecilerin %60’ı ilkokul mezunu, % 10’u lise mezunu, %23’ü üniversite mezunu olup, %7’si okur yazar değildir.

Grafik 5. Gaziantep'teki Suriyeli Mültecilerin, Suriye'nin Hangi Şehrinden Göç Ettiklerine Göre Dağılımları

Gaziantep'te görüşme gerçekleştirilen Suriyeli mültecilerin %73'ü Halep'li, %3'ü Münbiç'li, %3'ü Azez'li, %6'sı Hums'lu, %3'ü Hama'lı, %6'sı Cerablus'lu ve %6'sı İdlib'lidir.

Bunun yanı sıra, Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, Gaziantep BŞB Göç Yönetimi Şube Müdürü, Şahinbey Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Şehitkamil Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Şube Müdür Yardımcısı ile farklı tarihlerde mülakatlar gerçekleştirdim.

Trablusşam'da görüşme gerçekleştirilen mültecilerin yaşları 18 ile 66 arasında değişmiştir. Trablusşam'da toplamda 34 kişi ve Beyrut'ta 3 kişi ile görüşme gerçekleştirdim. Görüşmeciler, Hama, Hums, Şam, Halep, Deyr El Zor, Lazkiye, Haseke, İdlib ve Palmira şehirlerinden göç etmiş mültecilerden oluşmuştur. Trablusşam'da 22 erkek ve 9 mülteci kadınla görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda gerçekleştirilen görüşmelerin küçük bir kısmı ev ziyaretlerinden oluştuğu için mülteci kadınlara ulaşma daha zorlu olmuştur. Beyrut'ta 1 kadın ve 2 erkek mülteci ile mülakat gerçekleştirdim. Erkek mülteciler, savaştan önce Beyrut'a istihdam amaçlı aileleriyle göç etmiş kişiler olup, görüşme gerçekleştirilen kadın

mülteci savaştan sonra 2012 yılında Beyrut'a ailesi ile göç etmiştir. Trablusşam'da görüşmeleri, Zahriye, Tebbane, Miten, Dem El Ferz, Tel ve Mina Mahallleri'nde gerçekleştirdim.

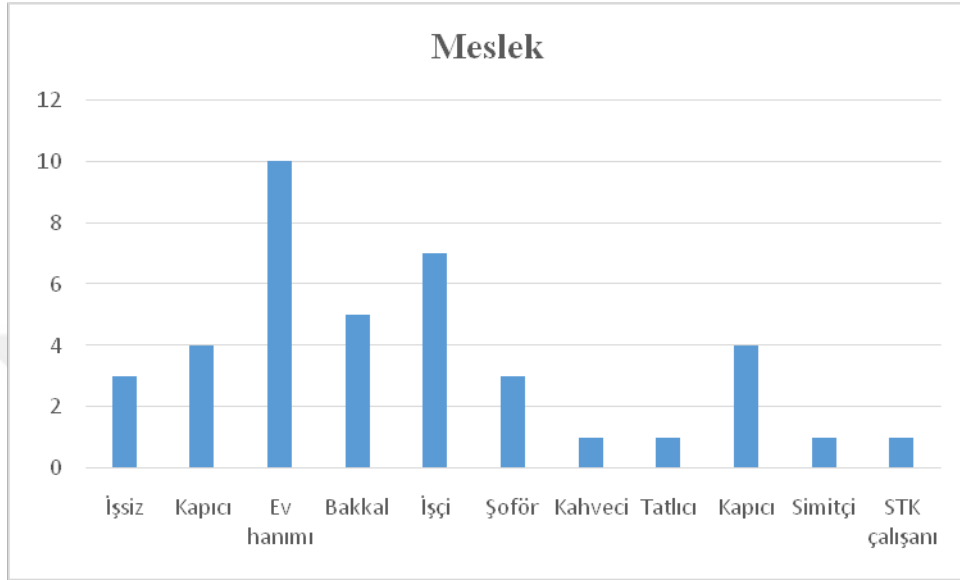
Beyrut'ta gerçekleştirdiğim görüşmeleri Burç Hammud Mahallesi'nde gerçekleştirdim. Bu görüşmeler önceden planlanan görüşmeler değildi. Görüşmeleri, Beyrut'ta bir tanıdık ziyareti esnasında gerçekleştirdim. Trablusşam'da görüşme gerçekleştirilen kadınların 8'i ev hanımı, 1'i STK çalışanı idi. Erkeklerin meslekleri, market işletmecisi, kapıcı, bekçi, tatlıcı, kahveci, şoför ve işçi şeklinde değişmiştir. Erkek görüşmecilerin 4'ü işsiz idi. Beyrut'ta görüşme gerçekleştirilen kadın mülteci ev hanımı idi, erkek mültecilerin meslekleri ise, restoran işletmecisi ve market işletmecisi idi. Görüşmecilerin 22'si ilkokul mezunu, 2'si ortaokul mezunu, 3'ü lise mezunu, 4'ü üniversite mezunu, 2'si üniversite terk, 2'si hiç okula gitmemiş ve 1'i de ilk okul 3.sınıfta okulu bırakmak durumunda kalmıştır.

Grafik 6. Trablusşam'da Görüşme Gerçekleştirilen Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı

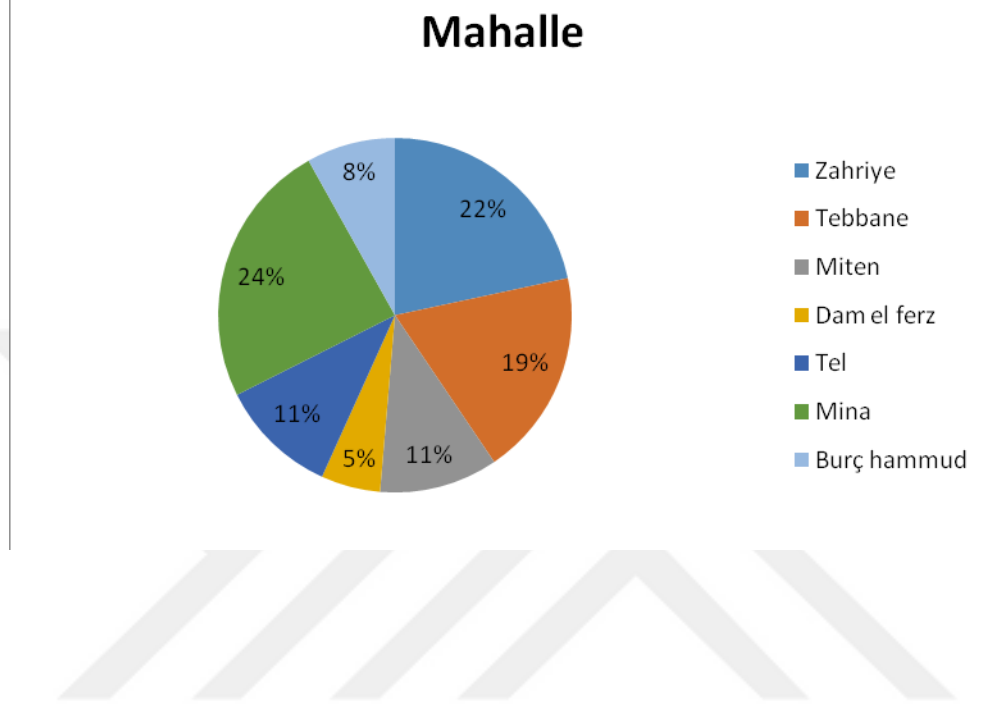
Trablusşam'da görüşme gerçekleştirilen Suriyeli mültecilerin %30'u kadın olup, %70'i erkektir.

Grafik 7.Trablusşam’da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Mesleklere Göre Dağılımı

Trablusşam’da görüşmeye katılanların %7’si işsiz, %10’u kapıcı, %25’i ev hanımı, %12’si bakkal, %17’si işçi, %7’si şoför, %3’ü kahveci, %3’ü tatlıcı, %10’u kapıcı, %3’ü simitçi ve %3’ü STK çalışanıdır.

Grafik 8. Trablusşam'da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Mahallelere Göre Dağılımı

Trablusşam'da görüşmelerin %22'sini Zahriye'de, %19'unu Tebbane'de, %11'ini Miten Mahallesi'nde, %5'ini Dam el Ferz'de, %11'ini Tel Mahallesi'nde, %24'ünü Mina Mahallesi'nde ve %8'ini Burç Hammud Mahallesi'de gerçekleştirdim.

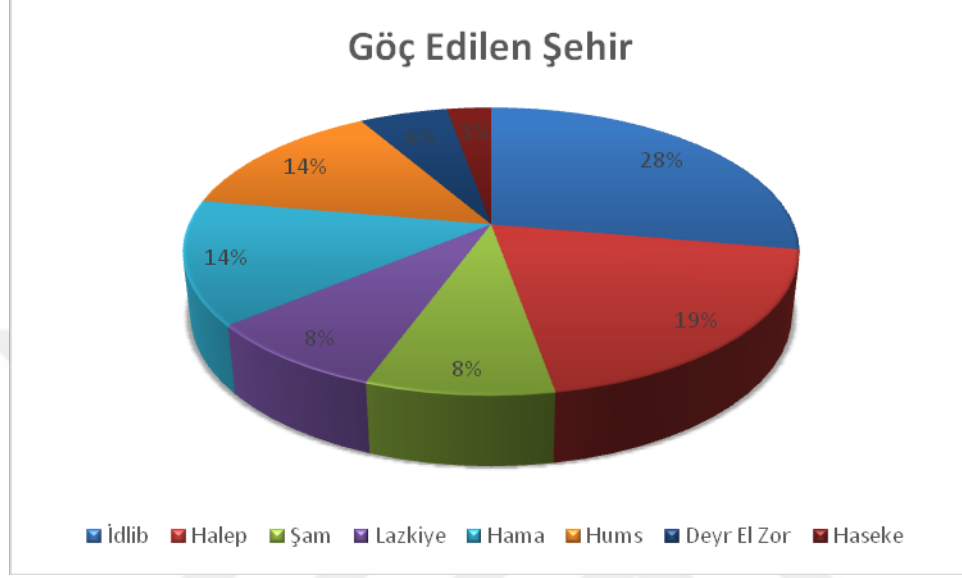
Bunun yanı sıra, Trablusşam Belediye Başkanı, Nüfus Müdürü, Nüfus Müdürlüğü'nde görevli BMMYK personelleri, Sosyal İşler Bakanlığı Kriz Birimi Genel Müdür Yardımcısı ve BMMYK irtibat memuru ile farklı tarihlerde görüşmeler gerçekleştirdim.

Grafik 9.Trablusşam'da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Trablusşam'da görüşmecilerin %46'sı ilkokul mezunu, %22'si lise mezunu, %13'ü üniversite mezunu olup, %19'u okur yazar değildir.

Grafik 10. Trablusşam'da Görüşme Gerçekleştirilen Suriyeli Mültecilerin, Suriye'nin Hangi Şehrinden Göç Ettiklerine Göre Dağılımları

Trablusşam'da görüşme gerçekleştirilen Suriyeli mültecilerin %28'i İdlib'ten, %19'u Halep'ten, %8'i Şam'dan, %8'i Lazkiye'den, %14'ü Hama'dan, %14'ü Humus'tan, %6'sı Deyr El Zor'dan ve %3'ü Haseke'den göç etmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

2.1.Göç Yönetişimi ve Kamu Politikası

Göç adını verdiğimiz insan hareketliliği son yıllara damgasını vurmuş olsa da, göç esasında yüzyıllara dayanan bir olgudur ve muhtemeldir ki, dünya var oldukça bu olguyu bir şekilde tecrübe edip tartışmaya devam edeceğiz. Göçün son yıllarda bütün bir dünyanın tartıştığı konuların başında gelmesi ve önemli gündem maddelerinden biri olmasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Burada, öne çıkan iki sebepten bahsetmek gerekirse ilki, ilerleyen sayfalarda biraz daha ayrıntılı olarak ele alınacağı gibi göçün temelinde yatan sebeplerin çeşitlenmesidir. İkincisi, günümüzde bir yerden bir yere hareket etmenin artık çok daha kolay olmasından ötürü dünyada yer değiştiren insan sayısının çok yüksek rakamlara ulaşmış olmasıdır. Bu denli insanın hayatına temas eden bir olgunun, devletler, sivil toplum ve uluslararası kuruluşların gündem maddelerinin başında olması pek tabiidir. Bu kadar tartışılan ve pek çok insanın hayatını etkileyen bir konuya akademik camianın da ilgisinin arttığını görmek mümkündür. Dolayısıyla dünyada özellikle son yıllarda göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi kavramlar, pek çok açıdan daha sık tartışılır olmuş ve bu çalışmalar saha araştırmalarıyla da desteklenmiştir. Türkiye’den örnek verecek olursak, Türkiye’de, 2011 yılı sonrasında Suriye’den yaşanan kitlesel göçlerle birlikte, göç çalışmalarında niceliksel olarak önemli bir külliyat oluştuğunu söylemek mümkündür.

“Göç” dizini ile Ulusal Tez Merkezi’nde yapılan bir taramada hukuk, eğitim bilimleri, siyaset bilimi, sosyoloji, halk sağlığı, medya, kamu yönetimi gibi pek çok alanda yapılan beş yüze yakın yüksek lisans ve doktora tezi olduğu görölmektedir.³³ Bu çalışmalar göçü kendi alanları içerisinde, çeşitli perspektiflerden ele alan çalışmalardır. Bu durum, göç literatüründe dikkate değer bir birikimin oluştuğuna işaret etmektedir.

³³ Bkz:Ulusal Tez Merkezi,<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, 29.11.2019

Burada, bir noktaya dikkat çekmekte fayda var. Yazılı medyanın yanı sıra, Türkçe ve İngilizce literatürde, göçü yönetilmesi gereken bir süreç olarak ele alan, konuya hak temelli ve insan hakları perspektifinden yaklaşan çalışmalar olduğu kadar göçü bir sorun, çözülmesi gereken bir mesele, ülke güvenliği ve ülkenin geleceği için tehdit olarak ele alan çalışmalar azımsanamayacak derecededir. Ben bu çalışmada, göç olgusu için “sorun” kelimesini kullanılmaktan özellikle kaçınacağım. Çünkü çalışmanın ilerleyen sayfalarında da tartışacağım gibi, bugün dünyada, pek çok göç türünden bahsetmek mümkündür ve bu göçlerin bir kısmı insan eliyle yaratılmış çeşitli problemler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu noktada “sorun” ya da “mesele” olarak ele alınması gereken göçün kendisi değil, göçün ve özellikle zorunlu göçün altında yatan çeşitli faktörler ve nedenlerdir. Göç, pek çok faktörün etki ettiği bir süreç ve kimi zaman, çeşitli problemlerin bir sonucudur. Bu anlamda göç, bir “mesele”den ziyade, zaman zaman kişinin iradesiyle gerçekleşen ve çoğu zaman da çeşitli problemlerin sonucunda ortaya çıkan bir çözüm olarak ifade edilebilir.

Bu bölüm, temel olarak kendi içinde iki alt bölüme ayrılmaktadır. Bölümün ilk alt başlığında, göç ve yönetim, küresel ve ulusal düzeyde göç yönetimi ve yerel yönetimlerin bu süreçteki konumlarının nasıl ve ne ölçüde olması gerektiğini, dünyadan örneklerle tartışıyorum. Bölümün ikinci alt başlığında, Türkiye ve Lübnan’da Suriyeli mültecilere yönelik politikaların uygulanmasını ve uygulamada saha bürokratlarının rollerini anlamak adına kamu politikası, uygulama teorisi ve saha bürokrasisi ve takdir yetkisi kavramlarına odaklanıyorum.

2.1.1. Gündem Belirleyen Bir Konu Olarak Göç

Hep söylenegeldiği gibi, coğrafi olarak mekan değiştirmenin ötesinde bir olgu olan göç, ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve hatta psikolojik etkileri ve boyutlarıyla, pek çok yönden irdelenebilecek multidisipliner bir alandır. Borket, bu durumu şöyle ifade eder:

“Uluslararası göç araştırmaları, yenilikçi ve etkili politika önerileri oluşturmaya verdiği büyük önem sebebiyle, mükemmel bir disiplinler arası araştırma sahası olarak görülür. Göç araştırmalarını, çok disiplinliliğin verimini arttıracak bir üretim zemini haline getiren içkin sebepler vardır: Hem göç

neden olan kuvvetler(forces) hem de göçün sonuçları ekonomik, demografik, coğrafi, toplumsal, siyasi ve tarihi alanların içinde saklıdır ve bu da göç olgusunu tek bir disiplinin perspektifinden değerlendirmeyi neredeyse imkansız kılar.”³⁴

Bu olgu, insanların kimi zaman daha müreffeh yaşam standartlarına sahip olma ve bulunduğu koşulları iyileştirme gibi ekonomik ve sosyal sebeplerden kaynaklanırken, kimi zaman da savaş, çatışma ve doğal felaketler gibi mücbir sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra göç, içinde bulunduğumuz yüzyılda kendini iyice hissettiren ve dolayısıyla daha sık tartışılmaya başlanan küresel ısınma, olağan olmayan iklim olayları gibi iklim krizlerinden kaynaklı da gerçekleşebilmektedir. Koko Warner bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Küresel iklim değişikliğinden dolayı 2050 yılına kadar, 50 ila 700 milyon insanın göç edeceği tahmin edilmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen yirmi üç saha çalışmasından elde edilen ampirik veriler ışığında, çevresel faktörlerin göçü etkileyen pek çok değişkenden biri olduğunu doğrulamaktadır.”³⁵

Küreselleşme ve gelişen teknoloji, insan hareketliliğini hiç olmadığı kadar arttırmış ve farklı göç türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Öte yandan göç, nitelik ve niceliğine göre bir ülkenin sosyal, kültürel ve demografik yapısını değiştirme potansiyeli olan bir olgudur.³⁶ Son yüzyılda iklimsel değişiklikler de, göçe sebep olan faktörlerden biri haline gelmiştir. Birkaç yüzyıl önce, Afrika’dan Amerika’ya götürülen ve köle olarak tabir edilen milyonlarca insan söz konusu idi. 20.yüzyılın ikinci yarısında, Avrupa ülkeleri bir çok üçüncü dünya ülkesiyle işgücü

³⁴Maren Borket, “Konforlu Alanın Dışına Çıkmak: Avrupa Göç Araştırmalarında Disiplinler arasılığın Vaatleri ve Tuzakları”, **Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar**, Der.:Ricard Zapata-Barrero, EvrenYalaz, Çev. Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhale Karagöz, ss:10-38, GAR Kitaplık,GAR (Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı, 2019, s. 72

³⁵Warner Koko, “Global Environmental Change and Migration: Governance Challenges” (Çevrimiçi), <http://www.stockholmresilience.org/download/18.3eea013f128a65019c2800010454/1459560566462/Warner+2010.pdf>, 99.402-413, 02.03.2018, s.402

³⁶Franck Düvell, “International Relations and Migration Managment, The Case of Turkey”, (Çevrimiçi), **Insight Turkey**, Vol:16, No:1, 2014, ss:35-44, <https://www.insightturkey.com/commentaries/international-relations-and-migration-management-the-case-of-turkey>, 05.04.2019, s.36

anlaşmaları imzalamış ve Avrupa bir hedef bölge haline gelmiştir.³⁷ Özellikle, 2. Dünya Savaşı’

ndan sonra, Almanya’nın, Türkiye, Yugoslavya, İtalya, Yunanistan, İspanya ve diğer ülkelerle imzaladığı işgücü anlaşmalarıyla, “misafir işçi (gastarbeiter)” denilen 14 milyon işçi Almanya’ya kabul edilmiştir. Bunun ardından, Avusturya, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi ülkelerle de benzer anlaşmalar imzalanmıştır.³⁸ Almanya’ya göç eden bireylerin yaklaşık bir kısmı evlerine dönmüş ve kalan göçmenler üç kuşaktır Almanya’da yaşamaya devam etmektedirler.³⁹ Bunun yanı sıra göç olgusu, Türkiye gibi heterojen ve çok kültürlü toplumları anlayabilmek adına ayrı bir öneme haizdir. Çünkü göç, çeşitli türlerde toplumların iç içe geçmesini sağlamaktadır. Bu şekilde birbirlerinden farklı gruplar, karışma imkânı bulmaktadırlar.⁴⁰

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, göçün ve göçmenlik olgusunun çeşitlendiğini görmektediriz. Örneğin bugün, çok sayıda insanın hayatını tehdit eden küresel ısınmayı ve küresel ısınmadan kaynaklı “iklim mültecileri”ni (climate change refugees)⁴¹ tartışmaktayız. Bundan bir asır sonra, dünyada çok farklı sebeplerden kaynaklı ve yeni şekillerde ortaya çıkan göç türlerinin tartışılıyor olma ihtimali yüksektir. Hiç şüphe yok ki, gelişen teknoloji, yeni ulaşım yolları ve ağları, iletişim imkânlarının hiç olmadığı kadar gelişmesi, bu insan hareketliliğini kolaylaştıran faktörler arasındadır. Uzun bir tarihsel geçmişe sahip olan göçün sebepleri zaman içerisinde başta küreselleşme, hızlı nüfus artışı, siyasal istikrarsızlıklar, iklim

³⁷Didem Danış, “Demografi: Nüfus Hareketlerine Sosyolojik Bir Bakış” (Çevrimiçi), Ders:13,Göçler, http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/4161/mod_resource/content/1/TUBA13.pdf, 04.12.2018,s.y

³⁸Ersin Onulduran ve Herman Van Renselaar, “Uluslar arası İlişkiler, Hukuksal ve Siyasal Boyutlar”, **Göç ve Gelişme, Uluslararası İşçi Göçünün Boğazlıyan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Araştırma**, Der. Nermin Abadan Unat, Ruşen Keleş, RinusPennix, Herman Van Lenselaar, Leo Van Velzen, Leyla Yenisey, Türkçesi: Dr.Ünsal Oskay, Ajans, Ankara,ss.28-46, 1975, s. 28

³⁹Jessica Bither ve Astrid Ziebarth, “In it for the Long Run:Integration Lessons From a Chancing Germany, Integration Strategy Group”, (Çevrimiçi) German Cooperation, GİZ,The German Marshall Fund of the United States, https://www.giz.de/static/en/images/contentimages_320x305px/Bither_Ziebarth_IntegrationLessonsGermany_Oct16.pdf, 06.12.2018, s.6

⁴⁰Kemal Karpat, **Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, Timaş Yayınları 2362,Tarih İnceleme Araştırma Dizisi, 2010, s. 81

⁴¹ Bu konuda ayrıntılı bir çalışma için Bkz: Nuray Ekşi, “İklim Mültecileri” (Çevrimiçi), **Göç Araştırmaları Dergisi**, Cilt:2, Sayı:2, 2016, ss.10-58, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43301/526471> , 05.04.2020

değişikliği gibi pek çok sebepten ötürü çeşitlenebilmekte ve bir şekilde dünyada pek çok insanın hayatına temas etmeye devam etmektedir.

Castles ve Miller, göçün pek çok şekilde meydana geldiğini ve insanların vasıflı veya vasıfsız pek çok biçimde göç ettiğini ve göçmenlerin göç ettikleri ülkeye öncelikle geçici olarak göç etmiş olsalar da, zamanla göç edilen ülkeye yerleştiklerini vurgulamaktadırlar.⁴² Bunun yanı sıra göçler, toplumun yapısını çeşitli şekillerde değiştirmeye elverişlidir. Castles ve Miller, bu çağı “göçler çağı” olarak adlandırmıştır ve göçler çağının kalıcı olacağını ve yeryüzündeki bütün devletlerin, göç alan veya göç veren ülke olarak, uluslar arası göçten giderek daha çok etkileneceklerini vurgulamışlardır.⁴³

Birleşmiş Milletler verilerinden de anlaşıldığı üzere, Suriye’den yaşanan kitlesel akınla birlikte Türkiye göçmenler açısından hedef ülke konumundadır. Bu nedenle göç meselesi Türkiye’nin hem iç hem de dış politikasında belirleyici bir faktör durumundadır. Öyle ki, özellikle Suriyeli mülteciler meselesi ile birlikte çok daha görünür olan göç olgusunun zaman zaman siyasal bir zemine kaydığına ve siyasetin ve siyasal söylemlerin buna göre şekillendiğine şahitlik ettik.⁴⁴

Ancak elbette, yukarıda ki verilerden de anlaşıldığı üzere göç sadece Türkiye’nin değil, dünyada bir çok ülkenin önemli gündem maddelerinden biri olmaya ve devletleri, kentleri, toplumları, kültürleri değiştirmeye, dönüştürmeye ve bu yüzyıla damgasını vuran belirleyici ve dönüştürücü bir parametre olmaya devam etmektedir. Yukarıdaki veriler ışığında, dünyanın büyük bir sirkülasyon ve dönüşüm içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Buradan hareketle göç tanımlarına geçecek olursak, literatürde göç üzerine yapılmış pek çok tanımın mevcut olduğu görülmektedir.

⁴²Stephen Castles, Mark J. Miller, **Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslar arası Göç Hareketleri**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Çev. Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, s. 6

⁴³A.e., s. 7

⁴⁴Medyada bu konuyla ilgili pek çok haber mevcuttur. Bu konuda medyadan birkaç haber başlığı için bkz: Kılıçdaroğlu: Suriyeliler Evlerine Dönecek <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-suriyeliler-evlerine-donecek-40836070>, 07.12.2018, Bkz:Erdoğan Türkiye’deki Suriyeliler için Tarih Verdi:Seçimden Sonra Gönderebiliriz, <https://www.haberler.com/erdogan-duyurdu-suriyeli-misafirlerimizi-geri-10972558-haberi/>, 07.12.2018, Bkz:İşte CHP’nin Seçim Bildirgesi, <https://www.cnnturk.com/turkiye/iste-chpnin-secim-bildirgesi>, 07.12.2018, Bkz:Suriyeliler Ülkelerine mi Dönüyor? Cumhurbaşkanı Erdoğan Gaziantep Mitinginde Açıkladı, <https://www.mynet.com/suriyeliler-ulkelerine-donuyor-mu-cumhurbaskani-erdogan-gaziantep-mitinginde-acikladi-110104212636>, 07.12.2018

Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğünde göç, ülke içerisinde yer değiştirme hareketi veya bulunduğu ülkenin sınırları dışına çıkmak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, daha geniş bir tanımlamayla “süresi, nedeni ve türü ne olursa olsun, insanların yer değiştirdiği demografik hareketler” göç olarak adlandırmıştır.⁴⁵ Castles’e göre göç, kişinin “altı ay veya bir yıl gibi asgari bir süre için bulunduğu yerin dışında ikamet etmesi” dir.⁴⁶ Tekeli, göçü, “genellikle bir yerde yaşayanların kendi özgür iradesiyle yaşam yerlerini, uzun süreler için başka yerlerde yaşamak üzere değiştirmeleri ve yeni yaşam yerlerine entegre olmaları süreci” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷ Karpat, en kısa tanımıyla göçü, “asıl yerinden, ulaşmak istenen yere hareket” olarak tanımlamıştır.⁴⁸ Görüldüğü gibi, birbirinden farklı pek çok göç tanımı mevcuttur. Bu tanımlardan yola çıkarak bir genelleme yapılacak olursa, iki noktaya odaklanmak gerektiği sonucuna varılabilir. İlki göçün öncelikle coğrafi olarak yer değiştirme hareketi olduğudur. İkincisi, göçün bu mekansal değişikliklerle birlikte, özellikle hem göç veren, hem de göçmenleri kabul eden ülkeler açısından daha bütüncül ve daha genel bir bakış açısıyla ele alınması gerektiğidir. Yani göç, nedenlerinin yanı sıra sosyal, siyasal, kültürel ve psikolojik etkileriyle birlikte düşünülmesi gereken bir olgudur.

Elbette, göç alan ve göç veren ülkeler açısından daha fazla etkiye sahip olsa da, göçün kimi zaman bir domino etkisi yaratarak pek çok ülke üzerinde tesiri olduğu da görülebilir. Castles, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra, dünyada göçten etkilenen ülke sayısının gittikçe arttığını, göçün çeşitlendiğini ve nitelik olarak genişlediğini belirtir.⁴⁹ Yine Castles’e göre, göç dalgalarında iki ana aşamadan bahsedilebilir. Castles, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

⁴⁵ Uluslar arası Göç Örgütü (IOM),Göç Terimleri Sözlüğü, Ed. Richard Perruchoud, Jillyanne Redpath-Cross, http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, 02.12.2018, s.35

⁴⁶Stephen Castles, “International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trend and Issues”(Çevrimiçi), ISSJ 165/2000,UNESCO 2000, Blackwell Publishers,<http://web.msu.ac.zw/elearning/material/1330864594Reading%201%20international%20migration.pdf>, 20.11.2018

⁴⁷ İlhan Tekeli, “Yerleşme Yapıları ve Göç Araştırmaları, Anadolu’da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri”, İlhan Tekeli Toplu Eserler:18, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul,2011 ss:162-177, s.163

⁴⁸Karpat ,a.g.e, s. 71

⁴⁹ Castles, a.g.e, s.73

“İlk aşama 1945’ten 1973’e kadar sürmüştür. Bu daha az gelişmiş bölgelerden Batı Avrupa’ya, Kuzey Amerika’ya ve Okyanusya’ya iş gücü göçünü tetiklemiştir. Bu dönem 1973 yılında büyük bir durgunluğa sebep olan Petrol Krizinde sona ermiştir. İkinci dönem 1970’lerin ortasından sermaye yatırımlarının farklı merkezlere dağıldığı ve ulus ötesi üretim ve dağıtım biçimlerinin dünya ekonomisini yeniden şekillendirdiği dönemdir.”⁵⁰

Bütün bu ekonomik ve sosyal faktörler, dünyada göçten etkilenen ülke sayısının gittikçe artmasına sebep olmuştur. Öte yandan, uluslararası hukukta göçmenler, çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. En genel olarak göçmenler, kendi rızaları ile göç edenler ve kendi rızaları dışında göç etmek durumunda kalanlar olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulabilir.

Gönüllü göçmenler, daha çok ekonomik sebeplerden dolayı göç eden bireyler olurken, kendi rızaları dışında göç eden göçmenler ise, “siyasi mülteciler”, “sürgün edilenler” ve “sığınmacılar” olarak adlandırılmaktadır.⁵¹ Bu konudaki ayrımı şu şekilde yapmak gerekmektedir. Bireyler, bazı durumlarda daha iyi bir işe, daha iyi eğitim imkanına ya da daha müreffeh yaşam standartlarına erişmek için pragmatik nedenlerle göç ederler. Bunlar, kişinin tamamen iradesine bağlı göçlerdir. Bunun yanı sıra bireyler, bazı durumlarda bir sorundan kaynaklı olarak göç etmek durumunda kalırlar. Bu, savaş ve çatışma gibi insan eliyle yaratılmış bir sorun da olabilir, doğal afetler gibi tamamen bireylerin kontrolü dışında gerçekleşen bir problemden kaynaklı da olabilir. Bu göçler, tamamen kişilerin iradesi dışında gerçekleşen zorunlu göçlerdir. Örneğin bir kişi iç savaşın yaşandığı bir ortamdan kaçıp, kendisini ve ailesini korumak ve kurtarmak için göç edebilir. Bu göç türü kişinin tamamen isteği dışında, zorunlu koşullar neticesinde ortaya çıkan bir durumdur.

Göçün, toplumların yapısı üzerinde de ekonomik ve sosyal olmak üzere pek çok etkisi vardır. Özellikle yerleşme amacıyla yapılan, kalıcı göçler bu anlamda daha çok etkilidir.⁵² Örneğin Sağıroğlu’na göre, Amerika, Kanada gibi ileri ekonomiye ve

⁵⁰Castles, **a.g.e**, s.73

⁵¹Deniz Şenol Sert, “Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru”, **Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar**, Der: S.Gülfer İhlamur Öner, N.Aslı Şirin Öner, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 30

⁵²Castles vd., **a.g.e**, s. 1

müreffeh yaşam standartlarına sahip ülkeler, bu durumu büyük oranda aldıkları göçe borçludurlar.⁵³ Göç, bir yönüyle ülkelerin gelişmişliklerine olumlu yönde katkıda bulunan bir olgudur. Erdoğan ve Kaya göçün pozitif taraflarına vurgu yaparak, bir ülke üzerindeki etkilerini şöyle ifade etmişlerdir:

“...Göç bir yanıyla çatışma, rekabet ve paylaşım alanları yaratır ama göç ortaya çıkan gerilim hallerinin çözümlerini mümkün kılacak enerjiyi ve sinerjiyi de yaratır; göç toplumları canlı kılar ve etno-kültürel ve dinsel farklılıkların birbirleriyle iletişim kurmasını ve böylelikle üçüncü alanların ortaya çıkmasını sağlar; göç bu yönleriyle toplumsal ve siyasal barışın kurulmasında karar alıcılara olanaklar yaratır; göç ayrışmayı değil, birleşmeyi mümkün kılar.”⁵⁴

Uluslararası Göç Örgütü’nün 2018 yılında yayınlanan raporunda da, göçün olumlu etkilerine vurgu yapılmıştır. Örneğin, bir göçmenin göç ettiği ülkede, elde ettiği aylık ücret, kendi ülkesinde kazanabileceği ortalama aylık ücretin bir kaç katı olabilir.⁵⁵ Dolayısıyla göç, istihdam yolu ile de yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunabilir. Bunun yanı sıra, göçmenlerin kaynak ülkelere para akışları önemli bir finansal sermaye akışı ve istikrarlı bir gelir kaynağı sağlamaktadır.

Dünya Bankası verilerine göre, 1990 yılında göçmenler düşük ve orta gelirli ülkelere yaklaşık 29 milyar dolar havale etmiştir. Bu miktar, 2000 yılında 74 milyar dolar iken, 2016 yılında 429 milyar dolara ulaşmıştır.⁵⁶ Bu durum, özellikle ekonomik göçlerin bir sonucudur. Görüldüğü gibi, son yüzyılda yaşanan zorunlu göçlerden dolayı, göçlerin pejoratif yönlerine çokça vurgu yapılsa da, göçün olumlu tarafları da azımsanmayacak derecededir.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, 12 Temmuz 2018 tarihli basın toplantısındaki konuşmasında, göçün esasında olumlu bir olgu olduğunu, nüfusu yaşlanmakta olan bir çok ülkenin göçmen işçilere ihtiyaç duyduğunu ve iklim

⁵³ Ali Zafer Sağıroğlu, “Türkiye’de Merkezi Göç Yönetimi”, **Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler**, Ed. Prof. Dr. Adem Esen, Mehmet Duman, WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, İstanbul, 2019, s. 45

⁵⁴ Murat Erdoğan, “Türkiye’ye Kitlesele Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler”, **Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler**, Der. M.Murat Erdoğan, Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 507, Göç Çalışmaları 17, İstanbul, 2015, s. 5

⁵⁵ IOM(2018), “World Migration Report”, (Çevrimiçi), 2018, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf, 15.12.2018, s.3

⁵⁶ A.e., s.3-4

değişikliği gibi faktörlerin insanları yeni bir arayışa ittiğinden dolayı göçün kaçınılmaz olduğunu ve bu nedenle göçün birlikte yönetilmesi gereken bir olgu olduğunu belirtmiştir.⁵⁷ Göçü, olumlu yönleriyle birlikte düşünmek ve ele almak bu açıdan önemlidir.

Göçün son yıllarda ağırlıklı olarak biçim değiştirdiğini, Birleşmiş Milletlerin yukarıdaki verilerinin de ortaya koyduğu gibi zorunlu göçün göç türleri arasında en çok gerçekleşen göç türü olduğunu görmekteyiz. Bulunduğumuz coğrafya itibarıyla daha çok Orta Doğu'da yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve savaşlar nedeniyle gerçekleşen zorunlu göçlerle hemhal olsak da, dünyanın pek çok yerinde çok farklı nedenlerden dolayı insanların zorunlu göçe maruz kaldığı bir gerçektir. Örneğin, dünyanın en yüksek suç oranına sahip Venezuela, Meksika gibi ülkeler Honduras ve El Salvador gibi Orta Amerika ülkelerinden her sene, binlerce insan güvenlik sebebiyle göç etmek durumunda kalmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, göç sistemli bir şekilde yönetildiği zaman, esasında pejoratif sonuçlarının elimine edildiği bir olguya dönüşmektedir. Bu aşamada karşımıza göç yönetişimi nedir? sorusu çıkmaktadır. Takip eden kısımda yönetişim ve göç yönetişimi kavramlarına odaklanarak, yerel yönetimlerin göç yönetişimi sürecindeki rolünü tartışacağım. Bu anlamda, yönetişim kavramı nedir? Yönetişim kavramı, göç meselesinde neden önemlidir? İyi bir göç yönetişimi nasıl olmalıdır? Yerel otoritelerin, göç yönetişimi sürecindeki etkisi nedir? gibi sorulara odaklanacağım.

2.1.2.Yerel Yönetimler Göç Yönetişiminde Nerede Konumlanıyor?

Göç araştırmaları, bundan yaklaşık yarım asır önce, akademik disiplin içerisinde çok merkezi olmayan bir araştırma alanı iken, bugün artan sayıda çalışma, araştırma merkezleri, yayın organları ve üniversitelerin akademik programları içerisine de giren bir çalışma alanı haline gelmiştir.

⁵⁷ United Nations, "Opening Remarks At Press Conference at UN Headquarters"(Çevrimiçi), <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2018-07-12/remarks-press-conference-un-headquarters>, 7.12.2018

Bugün, göç, entegrasyon, mültecilik, mobilite ve vatandaşlık üzerine çok çeşitli yayınlar üretilmektedir.⁵⁸ Göçün multidisipliner yapısı, ilintili olduğu aktörlerin çeşitliliği, aynı zamanda bir çok disiplin tarafından pek çok yönden ele alınmasını da gerekli kılmakta ve göç, pek çok disiplinin konusu olabilmektedir. Göç, en temelde yönetilmesi gereken bir süreç olarak, hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeyde çeşitli işbirlikleri gerektirmektedir. Göç yönetişimi dediğimiz kavram tam da göç ve yönetim konularının kesiştiği bu noktada önemli hale gelmektedir. Kavram olarak yönetişim, literatüre İngilizceden kazandırılmıştır. İngilizcede “governance” anlamına gelen sözcük, Türkçe’ye yönetişim olarak çevrilmiştir. Etimolojik olarak İngilizcede “govern” yani yönetmek fiilinden türetilmiş olan sözcüğün kökeninin Türkçede de “yönetmek” fiili olduğu görülmektedir.

Kavram, Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde, “resmi ve özel kuruluşlarda idari, ekonomik, politik otoritenin ortak kullanımı” olarak tanımlanmıştır.”⁵⁹ “Dokuzuncu Kalkınma Planı Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu”nda yönetişim; “merkezi otoritenin yukarıdan aşağıya doğru hâkimiyetini esas alan klasik hiyerarşik yönetim anlayışı yerine tüm toplumsal aktörlerin karşılıklı işbirliği ve uzlaşmasına dayanan, katılımcılığı ve sivil toplum kuruluşlarını ön plana çıkaran, saydamlığı, açıklığı, hesap verme sorumluluğunu, yetki devri ve yerindenliği esas alan bir anlayışı anlatmak için kullanılan bir kavram”⁶⁰ olarak tanımlanmıştır. Özışık’a göre, sivil toplumdan üniversitelere kadar kent yönetiminin ortağı olan pek çok aktör “birbirleriyle mücadele edebilir” veya “müzakere yoluyla” ortak bir hedef etrafında birleşmektedirler. Devlet de, bu sürecin içinde bir aktör olarak önemli işlevlere sahiptir ve bu etkileşimler “yerel bir toplum” un varlığına işaret

⁵⁸ Evren Yalaz, Richard Zapata-Barrero, “Mapping the Qualitative Migration Research in Europe: An Exploratory Analysis”, (Çevrimiçi) **IMISCOE Research Series**, Springer Open, 2018, İspanya, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-76861-8_2, s. 9, 04.08.2018,

⁵⁹ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=Y%C3%96NET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M, 04.10.2018

⁶⁰ Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013, Kamuda İyi Yönetişim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Çevrimiçi), Ankara, <http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/ezQdE+oik674.pdf>, 01.02.2018, s.4

etmektedir.⁶¹ Buradan hareketle Özışık, yönetişimi şu şekilde tanımlamaktadır: “Yönetişim, bu yerel toplumun bileşenleri arasındaki etkileşimleri, müzakere biçimlerini, ortak hedef belirleme süreçlerini, farklı çıkarların düzenlenmesini belirlemek amacıyla ortaya atılan bir kavramdır.”⁶² Bu saikten hareketle yönetişimle ilgili şöyle bir genelleme yapılabilir: Yönetişim, daha çok katılımı, birlikte karar vermeyi içeren, vatandaşın yönetime katılımını sadece seçim dönemleriyle sınırlamayan, vatandaşı pasifize edilmiş bir nesne olarak değil, aktif birer özne olarak gören ve bunun yanı sıra yönetimde ve karar vermede kamu kurumlarından özel sektöre kadar birden çok aktörün işbirliği ve söz sahibi olması gerektiği görüşüne dayanan bir yönetim biçimine işaret eder.

Yönetişim modeli, “yöneten yönetilen karşıtlığı biçimindeki bir devlet toplum karşıtlığını reddeder. Bunun yerine “eşit statüde, karşılıklı bağımlılık içeren bir birlikte yönetimi öngörür.”⁶³ Yönetişimde birden çok otorite vardır, bu nedenle yönetişim devlet tarafından yapılan bir düzenlemenin ötesindedir, dolayısıyla yönetişim bu yönüyle yönetimden ayrılmaktadır.⁶⁴ Yönetişimin en önemli bileşeninin katılım olduğunu söylemek mümkündür. Göç sürecinde, hükümetin ve yerel yönetimlerin etkilenme dereceleri ve çalışma alanına giren her iki ülke açısından, 2011 sonrası özellikle mültecilere yönelik politikaların uygulama aşamasında yerel yönetimler ve sivil toplum gibi aktörlerin daha çok ön plana çıktığı ve bu nedenle bu göç sürecinde yönetişimin önemli hale geldiği aşıkardır.

Yönetişim kavramı öncelikle, çeşitli uluslararası raporlarda ele alınmiş ve sonrasında akademik dünyada tartışılmaya başlanmıştır. Yönetişim kavramını ilk defa ortaya atan ve ona işlev kazandıran kurum Dünya Bankası’dır.

Dünya Bankası’nın, 1989 yılında yayımladığı “*Aşağı Sahra Afrikası: Krizden Sürdürülebilir Kalkınmaya*” isimli raporunda, Afrika’nın gelişmesinin önündeki temel etkenin “yönetişim krizi” olduğu vurgulanmış ve yönetişim, bir ulusu

⁶¹ Ufuk Özışık, “Küreselleşme-Yerelleşme Sürecinde Kentsel Yönetişim: Kalkınma Ajansları ve İzmir”Örneği, Kent Akademisi, **Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi**, Cilt:5, Sayı:4, ss:129-145, 2012, s.133

⁶² A.e.

⁶³ Sonay Bayramoğlu, **Yönetişim Zihniyeti, Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü**, İletişim Yayınları, 2014, s.31

⁶⁴ Alexander Betts, “Migration Governance:Alternative Futures” (Çevrimiçi), BackgroundPaper,WMR IOM,2010,https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2010_migration_governance_alternative_futures.pdf, 10.01.2019, s.6

yönetmek için politik gücün kullanılması olarak tanımlanmıştır.⁶⁵ Dünya Bankası'nın yanı sıra, yönetim kavramının şekillenmesinde Uluslararası Para Fonu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı gibi uluslararası kuruluşların belirleyici bir rolünün olduğu söylenebilir.”⁶⁶ Yönetim kavramını ilk gündeme getiren ve bir kavram olarak tartışılmasını sağlayan uluslararası raporlar bir yana, akademik yazında yönetim konusundaki tartışmaları iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci grup tartışmalar, kamu, özel sektör ve sivil toplum arasındaki işbirliği olarak yönetimi daha çok olumlu bir fenomen olarak tartışan çalışmalar olup,⁶⁷ ikinci grup tartışmalar ise yönetimin esasında pejoratif yönüne ve onun kapitalist sermayenin bir aracı olduğuna⁶⁸ vurgu yapan çalışmalardır.⁶⁹ Bu anlamda, yönetim tartışmaları esasında başlı başına bir çalışma alanıdır ve bu çalışmanın sınırlarını aşmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada yönetim kavramı göç olgusuna dayanarak ve olumlu yönüne vurgu yapılarak “çok aktörlü ve birlikte yönetmek” perspektifinden irdelenecektir.

Yönetimin getirdiği temel öğeler, “tutarlılık (öngörülebilirlik)”, “sorumluluk”, “hesap verilebilirlik”, “adillik”, “saydamlık”, “katılımcılık (yerindenlik)”, “etkinlik” ve “hukuka bağlılık” olarak sıralanabilir.⁷⁰ Dünya Bankası özellikle hesap verebilirliğin ve yönetimin refahı artırma yönündeki en temel hedefler olduğunu

⁶⁵World Bank, “From Crisis to Sustainable Growth-Sub Saharan Africa:A Long Term Perspective Study”, (Çevrimiçi), <http://documents.worldbank.org/curated/en/498241468742846138/From-crisis-to-sustainable-growth-sub-Saharan-Africa-a-long-term-perspective-study>, 1989, 08.08.2018, s.60

⁶⁶Bayramoğlu, a.g.e, s. 28

⁶⁷ Mehmet Akif Özer, “Yönetim Üzerine Notlar” (Çevrimiçi), Sayıştay Dergisi, Sayı:63, 59-89, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sayistay/issue/61520/918910>, 2006, 05.04.2019, ; Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi, Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar**, Umutepe Yayınları, 6. Baskı, 2013, B. Guy Peters ve John Pierre, “Governance Without Government? Rethinking Public Administration, Journal of Public Administration Research and Theory”(Çevrimiçi), pp:223-243,1998, <https://www.jstor.org/stable/1181557>, 05.04.2019, Devlet Planlama Teşkilatı, a.g.e,b.a

⁶⁸Filiz Çulha Zabcı, “Dünya Bankası'nın Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi:Yönetişim”,(Çevrimiçi), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:57, Sayı:3, 151-179, 2002,, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3219/44830>, 30.05.2019,Faruk Ataay, “Türkiye’de Yönetişim ve Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, (Çevrimiçi), Memleket,Siyaset, Yönetim, Cilt:1, No:1, ss:123-142, 2006, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/msy-1-6.pdf>, 30.05.2019, Bayramoğlu, a.g.e. b.a

⁶⁹Öyleki, Ataay’a göre sivil toplum, çoğulcu bir demokrasinin bir aktörü değil, neoliberalizmin bir aracı haline getirilmeye çalışılan aktörlerdir.Daha ayrıntı için bkz; Faruk Ataay, Türkiye’de Yönetişim ve Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, Memleket,Siyaset, Yönetim, Cilt:1, No:1, ss:123-142, <http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/msy-1-6.pdf>, 30.05.2019

⁷⁰ TESEV, İyi Yönetişim, Kaliteli Yaşam, (Çevrimiçi), Haz. Fikret Toksöz, Tesev Yayınları, http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Iyi_Yonetisim_Kaliteli_Yasam.pdf, 04.05.2019, s.8

vurgulamıştır.⁷¹ Öte yandan, son yıllarda yönetişimin etkinliğini yitirdiğine dair tartışmalar da mevcuttur. Merilee Grindle ve Brian Levy araştırmalarında, vatandaşa karşı hesap verebilirliği kapsayan bugünkü yönetim gündeminin verimsiz hale geldiğini savunmaktadır.⁷² Grindle ve Levy'ye göre yönetişimin önemi konusunda genel bir mutabakata varılmış olsa da, yönetim üzerine halen yanıtlanmamış sorular bulunmaktadır. Yönetişimde hangi kurumların daha önemli olduğu, hangi tür müdahalelerin yönetim konusunda verimi arttırdığı muğlaktır.⁷³

Öte yandan kurumlar genellikle sınırlı zaman, para ve insan kaynağı ile çalışmaktadırlar. Grindle bu noktada şu soruyu sormaktadır: Bu koşullar altında daha iyi yönetişime doğru ilerlemenin yolu nedir?⁷⁴ İyi yönetişimin eleştirisine ve yönetişimin gerekli olup olmadığına yönelik çeşitli türde sorular da ortaya çıkmıştır. Grindle'a göre bazı ülkeler, yönetim krizlerine ve resmi kurumların yokluğuna rağmen, hızla büyümüştür. Bu nedenle iyi yönetim yerine Grindle asgari düzeyde müdahaleyi savunan "yeterince iyi yönetim" yani minimum düzeyde hükümet performansını önermektedir.⁷⁵

Tekrar göç olgusuna dönecek olursak, Castles'in, aşağıdaki değerlendirmelerine vurgu yapmakta fayda var:

"Uluslararası göç özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, dünyanın bütün bölgelerinde sosyal dönüşümün ve gelişmenin ana faktörlerinden biri olarak ortaya çıkmıştır. Göç, yerel toplulukların ve ulusal ekonomilerin entegrasyonu ve küresel ölçekte iç içe geçmesinin bir sonucudur. Göç, diller, kültürler, etnik gruplar ve ulus devletler arasındaki geleneksel sınırların aşınmasına yardımcı olur."⁷⁶

⁷¹ International Development Association, World Bank Group, "Governance and Institutions"(Çevrimiçi), <http://ida.worldbank.org/theme/governance-and-institutions>, 24.11.2018

⁷² Kim Eric Bettcher, How Good Governance Got a Bad Name and Why Governance Still Matters, (Çevrimiçi), <https://www.cipe.org/resources/good-governance-got-bad-name-governance-still-matters/2017>, 05.06.2021

⁷³ Merilee S. Grindle, "Good Enough Governance Revisited", (Çevrimiçi), Development Policy Review, 2007, 25(5), 553-574, http://courses.washington.edu/pbaf531/Grindle_GoodEnoughGovRevisited.pdf, 05.06.2021, s.554

⁷⁴ A.e.

⁷⁵ A.e.

⁷⁶ Castles, a.g.e, s. 269

Castles'in yukarıda ifade ettiği gibi, göç önemli toplumsal değişim ve dönüşümlere neden olan bir olgudur. Uluslararası göçmenlerin sayısı, 2000 yılında 173 milyon iken, 2010 yılında 220 milyona ve 2017 yılında 258 milyona ulaşmıştır.⁷⁷ Milyonlarla ifade edilen bu rakamlar, çok aktörle yönetilmesi gereken bir süreç işaret etmektedir. Castles ve diğerkleri, günümüzde bir çok ülkenin her iki durumu da tecrübe ettiğinden dolayı, göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ayrımın zamanla ortadan kalktığını belirtmektedir.⁷⁸ Bu durumu şöyle örneklendirebiliriz: Türkiye, bir zamanlar, özellikle 1960 ve 1970'li yıllarda bazı Avrupa ülkeleri ile gerçekleştirilen anlaşmalar neticesinde, Avrupa'ya devamlı işçi gönderen, dolayısıyla Avrupa'ya özellikle işgücü sağlayan bir ülke idi. Ancak, bugün Türkiye, yukarıdaki verilerde belirtildiğı gibi, Dünya'da en fazla mülteci barındıran ülke konumundadır. Bir diğerk örnek Suriye'den verilebilir. Suriye, bir zamanlar, Iraklı ve Filistinli mültecilere kapılarını açmış ve çok sayıda Iraklı ve Filistinli mülteci barındırmış bir ülke konumunda idi. Fakat bugün BMMYK verilerinden de anlaşılacağı üzere, Suriye, Dünya'da en fazla mülteci üreten ülke konumundadır. Her iki örnek de Castles ve Miller'in görüşlerini somutlaştırmaktadır.

Uluslararası göç terimleri sözlüğüne göre göç yönetimi "özellikle hem devlet sınırları içerisinde yabancıların girişı ve mevcudiyetini hem de mültecilere ve korunma ihtiyacı bulunan diğerk kişilere sağlanan korumayı yönetmek üzere, sınır ötesi göçleri düzenli ve insani bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumları ile uluslararası bir sistemden oluşan yönetimi tanımlayan terimdir."⁷⁹ Yine göç terimleri sözlüğüne göre, göç yönetimi ile göç yönetişimi hemen hemen eş anlamlı kullanılmaktadır. Göç terimleri sözlüğünde göç yönetişimi "yasal normlar, yasalar ve düzenlemeler, politikalar ve geleneklerin yanı sıra organizasyonel yapılar (ulusal, bölgesel ve uluslararası) ve devletlerin her türlü şekilde göç konusundaki yaklaşımlarını şekillendiren ve düzenleyen ilgili süreçlerin birleştirilmiş çerçeveleri

⁷⁷ UN, Department of Economic and Social Affairs (2017), "International Migration Report", (Çevrimiçi), http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf, ss:1-31

⁷⁸ Stephen Castles, Hein de Haas, Mark Miller, **The Age of Migration, International Population Movements in the Modern World**, (Çevrimiçi), Fifth Edition, Palgrave Macmillan, 2014, https://www.macmillanihe.com/resources/sample-chapters/9780230355767_sample.pdf, 17.11.2018, s.14

⁷⁹ IOM, a.g.e, s. 22

hak ve sorumlulukları ele almak ve uluslar arası işbirliğini teşvik etmek” olarak tanımlanmıştır.⁸⁰

Göç yönetiminde göç ile ilgili pek çok aktörün işbirliği söz konusudur. Sandra ve Marion’a göre, merkezi yönetim, yerel yönetimler ve diğer kuruluşlar, çeşitli işbirlikleri geliştirmek ve bu konudaki yükü ve maliyeti azaltmak amacıyla çeşitli planlar ve araştırmalar yapmalıdırlar.⁸¹ Betts ve Kainz göç olgusunu tarihsel süreç içerisinde ele aldıkları çalışmalarında göç yönetişimini, “devletlerin ve diğer aktörlerin, göçe yanıtlarını düzenleyen ve kolaylaştıran normlar ve organizasyonel yapılar” olarak tanımlamıştır.⁸² Buradaki temel hedef, devletlerin amaçlarını gerçekleştirebilmek için, ülke olarak tek başlarına yapabileceklerinden daha fazlasını gerçekleştirebilmek için birlikte hareket etmektir.⁸³ Bettz ve Kainz, bu çalışmada, küresel göç yönetişimini dört ana döneme ayırır. Bunlar, 1919 ve 1989 yıllarını kapsayan “erken göç yönetişimi”, 1994 ve 2006 yıllarını kapsayan “göç alma”, 2007 ve 2015 yıllarını kapsayan “göç ve gelişme çağı” ve son olarak 2016 yılından günümüze kadar olan dönem “New York Deklarasyonu ve Küresel İlkeler Sözleşmesi”dir.”⁸⁴

Öte yandan, Betts, iyi bir göç yönetişimi için “diyalog”, “kolaylaştırma”, “uzmanlık” ve “gözetim” olmak üzere dört faktörün önemine dikkat çeker. Diyalog, göç edilen ülke, varış ülkesi, özel sektör, sivil toplum ve diğer paydaşlar arasındaki karşılıklı müzakerelerdir. İkincisi “kolaylaştırma kapasitesi”dir.⁸⁵ Üçüncü olarak analiz ve verilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Betts bu noktada çeşitli bilim dallarından faydalanılarak mültecilerle ilgili kolektif eylemler gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir. Dördüncü olarak da, Betts, hesap

⁸⁰ IOM, “Uluslar arası Göç Terimleri Sözlüğü” (Çevrimiçi), 2018, <https://migrationdataportal.org/themes/migration-policies-and-governance>, 10.02.2019

⁸¹ Sandra Lavenex, Marion Panizzon , “Multilayered Migration Governance: The Partnership Approach in the EU and Beyond”, (Çevrimiçi), Draft Paper prepared for the UNRISD Conference Regional Governance of Migration and Socio-Political Rights: Institutions, Actors and Processes, www.unrisd.org, 2013, 01.05.2018, s.5

⁸² Alexander Betts, Lena Kainz, “The History of Global Migration Governance” (Çevrimiçi), Refugee Studies Centre, Oxford Department of International Development, University of Oxford, Working Paper Series, No:122, ss:1-22, <https://www.rsc.ox.ac.uk/publications/the-history-of-global-migration-governance>, 2017, 10.03.2018, s.1

⁸³ A.e.

⁸⁴ A.e.

⁸⁵ Betts vd., s.9

verebilirliğin uluslararası hukuka uygun olması gerektiğini belirtmektedir.⁸⁶ Bunun yanı sıra, bir ülkenin kendi içerisinde, kendi mekanizmaları arasında gerçekleşen göç yönetiminden de söz edebiliriz. Bu göç yönetimi ülkenin yönetim sistemine göre merkezi veya federal yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum, düşünce kuruluşlarının işbirlikleri ile gerçekleşen göç yönetimidir.

Göçün yarattığı artan zorluklar ve uluslararası aktörler tarafından ele alınma biçimlerindeki parçalanma daha tutarlı politikalar ve hükümetler arasında daha iyi işbirliği elde etmek için yeni girişimlere ilham vermiştir.⁸⁷ Jagdish Bhagwati yeni bir kuruluşa duyulan ihtiyacı ve Dünya Göç Örgütü fikrini şu şekilde dile getirmiştir:

“Göç politikalarının aydınlatılmasına ve iyi pratiklerin geliştirilmesine ve yayılmasına ihtiyacı var. Dünya Göç Örgütü yasal ya da yasal olmayan, ekonomik ya da politik, vasıflı ya da vasıfsız göçmenlere yönelik her bir ulusun giriş, çıkış ve ikamet politikalarını haklı çıkararak yapmaya başlayacaktır. Böyle bir proje, politika yapıcılarının endişelerinin merkezine koymaya değer”⁸⁸

Öte yandan, Betts’de yeni bir yönetim mekanizması olarak küresel mülteci forumunun devletler ve diğer paydaşlar tarafından desteklenmesi gerektiğini ve bu forumun etkinliğine bağlı olarak, UNHCR’nin çalışmalarına paralel olarak, farklı mekanizmalar da oluşturulabileceğini belirtmektedir.⁸⁹

10 Aralık 2018 yılında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda, Fas’ın Marekeş Kenti’nde, “Küresel Göç Mutabakatı” kabul edilmiştir. Mutabakatı 152 ülke onaylamış, ABD, Macaristan, Çekya ve İsrail gibi ülkeler mutabakata karşı çıkmıştır.

⁸⁶ Alexandre Betts, James Milner, “Governance of the Global Refugee Regime” (Çevrimiçi), World Refugee Council Research Paper No:13, May 2019, Centre for International Governance İnovation, <https://www.cigionline.org/static/documents/documents/WRC%20Research%20Paper%20No.13.pdf>, 05.10.2020, s.9

⁸⁷ Antonie Pecoud, “Suddenly Migration Was Everywhere: The Conception and Future Prospects of the Global Migration Group” (Çevrimiçi), 2013, https://www.migrationpolicy.org/article/suddenly-migration-was-everywhere-conception-and-future-prospects-global-migration-group?fbclid=IwAR3jtdqjnyxsxE_5E3mJS45HvRbmAMWVesU51gJXenRGUhf2US8hh6Ik0, 08.10.2021

⁸⁸ Jagdish Bhagwati, “Borders Beyond Control”(Çevrimiçi), Foreign Affairs, Volume 82, No:1, <https://www.jstor.org/stable/20033431>, 2003 01.09.2021, s.104

⁸⁹ Betts ve Milner, a.g.e. s.11,12

12 ülke ise çekimser kalmıştır.⁹⁰ Bu mutabakatta “insan odaklılık, uluslar arası işbirliği, ulusal egemenlik, hukukun üstünlüğü ve kanuni prosedür, sürdürülebilir kalkınma, insan hakları, cinsiyet hassasiyeti, çocuk hassasiyeti, bütüncül hükümet yaklaşımı ve bütüncül toplum yaklaşımı” genel ilkeler olarak belirlenmiştir.⁹¹ Bu belgede ayrıca, insanları göçe iten sebeplerin asgariye indirilmesinden, sınırların yönetimine kadar yirmi üç hedef belirlenmiştir.⁹² Raporda, dünyada statüleri ve bulunduğu koşullardan dolayı savunmasız ve hassas durumda olan pek çok insanın var olduğu vurgulanmış ve bu nedenle iyi bir göç yönetişiminin öncelikle çocuk odaklı, cinsiyete duyarlı ve kültürel hassasiyetleri göz önünde bulunduran bir yönetim olması gerektiği üzerinde durulmuştur.⁹³ Bunun yanı sıra, iyi bir göç yönetişimi için güvenli bir veri sisteminin oluşturulması gerektiği ve iç ve dış göçler gibi alanların yanı sıra, mevsimlik göçler gibi alanlarda da güçlü bir veri sistemine ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır.⁹⁴ Ancak buna rağmen yukarıda ifade edildiği gibi Suriyeli mülteciler açısından küresel bir göç yönetişiminden söz etmek güçtür. Avrupa açısından bakıldığında zaman, Avrupa Birliği’nin küresel göç politikasını göçün dışsallaştırılması üzerine kurduğu ve göçe yönelik kısıtlayıcı politikaların son yarım yüzyılda Avrupa Devletleri’nin ortak göç politikalarını oluşturduğu görülmektedir. Çalışma bağlamında hem Türkiye hem de Lübnan, Suriyeli mülteci göçünü yüklenen iki ülkedir. Bölgesel düzeyde, özellikle Gaziantep açısından göç yönetişiminden bahsetmek mümkündür. Örneğin, Başkanlığını Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin’in yürütmekte olduğu, yüzden fazla üye ülkesi bulunan Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı, göç yönetişimine iyi bir örnek olarak verilebilir. Bölge teşkilatlarına, komitelere ve çeşitli

⁹⁰ NTV Haber, “BM Küresel Göç Mutabakatını Kabul Etti” (Çevrimiçi), https://www.ntv.com.tr/dunya/bm-kuresel-goc-mutabakatini-kabul-etti,VifuIorId0m5Uy9Q_ARrLQ, 12.12.2018

⁹¹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat, Hükümetler Arası Müzakere Edilen ve Mutabık Kalınan Nihai Belge”, (Çevrimiçi), <http://www.goc.gov.tr/files/files/k%C3%BCresel%20g%C3%B6%C3%A7%20mutabakat%C4%B1.pdf>, s. 5-7, 2018, 20.12.2018

⁹² A.e. s.8

⁹³ IOM, “Migration Governance Framework, The Essential Elements For Facilitating Orderly, Safe, Regular and Responsible Migration and Mobility of People Through Planned and Well Managed Migration Policies”, (Çevrimiçi), Council, 106th Session, 2015, <https://governingbodies.iom.int/system/files/en/council/106/C-106-40-Migration-Governance-Framework.pdf>, s. 2

⁹⁴ Göç İdaresi Başkanlığı, a.g.e, s. 3

Çalışma gruplarına ayrılan teşkilat, üye devletlerin işbirlikleri ile çeşitli projeler ve çalıştaylar gerçekleştirmektedir. 2018 yılının Ekim ayında gerçekleştirilen çalıştaya, şanlıurfa'nın Eyyübiye Belediyesi ev sahipliği yapmıştır. Bunun yanı sıra, Suriye'den yaşanan kitlesel göçün yönetimi konusunda, AB ile imzalanan antlaşma neticesinde de, hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplumun bir çok projede bir araya geldiğini görmek mümkündür. Örneğin, Alman Kalkınma Bankası ve Avrupa Konseyi tarafından fonlanan, Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlık Bakanlığı'nın İl Halk Sağlığı Müdürlükleri işbirliği ile yürütölen Suriyeli mültecilerin sağlık sistemine erişimini desteklemek ve kolaylaştırmak amacıyla Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezi Projesi hem devletin hem de sivil toplumun aktif birer aktör olarak yer aldıkları ve işbirliği içerisinde yürüttükleri bir projedir. Belediyelerin, kapasitelerinin geliştirilmesi üzerine de çeşitli projeler üretilmiştir. İstanbul'un, Zeytinburnu Belediyesi'nin çeşitli işbirlikleriyle gerçekleştirdiği pek çok proje mevcuttur. Bu alanda Uluslararası Göç Örgütü Ortaklığında tamamlanan, "Türkiye'de Göç Yönetimi ile ilgili Yerel Belediyelerin Kapasitelerini Destekleme Projesi" Zeytinburnu Belediyesi öncölüğünde tamamlanan "Göçle Gelenlerin Entegrasyonu Projesi" Göçmen Entegrasyonu için Yerel Kuruluşların Öğrenimi Projesi" gibi çeşitli projeler geliştirmiştir. Benzer şekilde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin de bu alanda pek çok proje ortaklığı söz konusudur. "Suriyeli Misafirlerimiz Meslek Sahibi Oluyor", Gaziantep BşB ile Gaziantep Üniversitesi işbirliğinde gerçekleştirilen, "Suriyeli Kadınlara Yönelik Psikososyal Destek Projesi", Gaziantep Üniversitesi ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile yürütölmekte olan "Suriyeli ocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Gerçekleştirilmesi Projesi" bunlardan birkaçıdır. Öte yandan, Trabluşşam Belediyesi açısından bakıldığı zaman, Trabluşşam'da göç yönetişimine dair bir aksiyonun olmadığı ve Trabluşşam Beledyesi'nin Suriyeli mültecilere yönelik politikasını tıpkı hükümet politikası gibi, "karışmama" üzerine kurduğu görölmektedir. Trabluşşam Belediyesi'nin, hükümetin genel politikasına paralel olan bu yaklaşımını saha çalışması kısmında ayrıntılı olarak somutlaştırıyorum.

Türkiye açısından, 2011 ve 2019 arası dönemde göç yönetişimi alanında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.⁹⁵ Bunda AB tarafından sağlanan FRİT yardımlarının önemli derecede etkisi olduğu vurgulanmalıdır. FRİT Türkiye'ye özgü geliştirilmiş bir program olup,⁹⁶ Türkiye'de göç yönetişimi alanında önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Türkiye'de, kısıtlı da olsa, belediyelerin alana ve dolayısıyla göç yönetişimine dahil olmasında FRİT yardımlarının etkisi bulunmaktadır. Sivil toplumla ortak projelerin temeli FRİT yardımlarına dayanmaktadır. FRİT, eğitim, sağlık, gıda, temel ihtiyaçlar ve sosyal uyum gibi alanlarda mültecilere destek sağlayan bir programdır.⁹⁷ "FRİT, finansmanı AB tarafından sağlanan, insani yardım alanındaki en büyük projedir. Bu nedenle, insani yardım alanında bir yeniden kurumsallaşma olarak düşünülebilir."⁹⁸ Özçürümez ve İçduygu'da, 2013 senesinden 2016 yılına kadar olan dönemde bir kurumsallaşmanın olduğunu belirtmekte ve bu dönemi "Yaşam Destek Odaklı Yaklaşımdan Etkileşimli Toplumsal Bütünleşme Yönetişim Modeli'ne geçiş olarak adlandırmaktadırlar. 2016 sonrası bu kurumsallaşma kanun ve yönetmeliklerle güçlendirilmiştir."⁹⁹

Göç, doğası gereği sınırları aşan bir yapıya sahiptir. Ancak buna rağmen devletlerin, uluslararası göçe reaksiyonlarını düzenleyen bir yasal çerçeve bulunmamaktadır. Bu nedenle, göç politikaları büyük ölçüde güçlü devletlerin politikalarına göre şekillenmektedir.¹⁰⁰ Betts, dünyada küresel bir göç yönetişiminden söz etmenin güç olduğunu, bu nedenle göç yönetişiminin aşağıdan yukarıya doğru gerçekleştiğini belirtmektedir. Betts'e göre çok düzeyli kurumlar

⁹⁵ Saime Özçürümez, Ahmet İçduygu, **Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme, Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar ile Türkiye**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, Kasım 2020, s.19

⁹⁶ A..e. s. 44

⁹⁷ Belediyelerin FRİT yardımları ile gerçekleştirdiği birkaç proje için bkz: GASKİ, Planlanan Projeler, Avrupa Birliği Hibe Programı Olan Madad ve Frit Fonları (Çevrimiçi), <https://gaski.gov.tr/project/avrupa-birligi-hibe-programi-olan-madad-ve-frit-fonlari/>, Adıyaman Belediyesi, FRIT Projesi İçin Değerlendirme Toplantısı Yapıldı(Çevrimiçi), <http://www.adiyaman.bel.tr/icerik/38/7023/frit-projesi-icin-degerlendirme-toplantisi-yapildi.aspx>, 04.05.2021, Türkiye'deki Mülteciler İçin Yardım Programı (FRIT II) Kapsamındaki Projeler İçin Paydaş Katılım Planı ve Uygulamaları (Çevrimiçi), <https://www.maraskaski.gov.tr/media/gallery//289bc96e-b1fe-4256-b428-6ea693260680.pdf>

⁹⁸ Ceren Ark Yıldırım, Marc Smyrl, **Social Cash Transfer in Turkey, Toward Market Citizenship**, Palgrave Macmillan s.131

⁹⁹ Özçürümez ve İçduygu, **a.g.e.** s.48

¹⁰⁰ Alexandre Betts, "Global Migration Governance", (Çevrimiçi) GEG Working Paper, 2008/43, ECONSTOR, Global Economic Governance Programme, University of Oxford, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196305/1/GEG-WP-043.pdf>, 15.02.2019, s.2

olmadığı için, devletler kendi göç imtiyazlı erişim vs. olmak üzere göç alanında devletler arasında çeşitli anlaşmalar mevcuttur.¹⁰¹ İtalya ile Libya, İspanya ile Fas, Fransa ve Senegal, Amerika ve Meksika arasında anlaşmalar vardır. Bunun yanı sıra bölgesel düzeyde AB, NAFTA, ASEAN gibi göç alanında bölgesel işbirlikleri geliştirilmiştir.¹⁰²

Çalışmanın ana odağı olan yerel yönetimler, göç yönetişiminin en önemli aktörlerindendir. 2018 yılı itibariyle yaklaşık 7.6 milyar insanın, yaklaşık 4.2 milyarı kentlerde yaşamaktadır.¹⁰³ Kentlerdeki bu yoğunlaşmanın önemli bir bölümünü mülteciler oluşturmaktadır. Mülteciler, iş piyasasına, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim gibi pek çok nedenden dolayı kentlerde yaşamayı tercih etmektedir.

2015 yılında 22 küresel şehir 44 milyon uluslararası göçmene ev sahipliği yapmıştır. Bu rakam dünya nüfusunun %18'ine tekabül etmektedir. Toplamda 202 şehir göçmenlerin 1/3'üne ev sahipliği yapmakta ve mültecilerin yaklaşık %60'ı kentsel alanlarda yaşamaktadır.¹⁰⁴ Kentsel alanlardaki bu yoğunlaşma, yerel yönetimlerin önemini bir kez daha vurgulama gereğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda yerel yönetimler, mülteci ve yerel halk için aynı önem derecesine sahip kurumlardır.

Öt yandan, her ülkenin bir göç politikası ve göçmenlerle ilgili çeşitli prosedürleri ve yaklaşımları vardır. Örneğin Türkiye, coğrafi kısıtlama ile de olsa, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf bir ülke iken Lübnan, Cenevre Sözleşmesine taraf bir ülke değildir. Bu göç politikalarında ve göçmenlere ilişkin prosedür ve tutumlarda etkili olan kurumlar ve mekanizmalar ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada ülkelerin başta yönetim sistemleri olmak üzere ekonomik, kültürel ve siyasal özellikleri ayırt edici rol oynamaktadır. Bilhassa, ülkelerin yönetim sistemlerinin bu konuda belirleyici olduğu söylenebilir. Yerel yönetimlerin etkinliği ve politika oluşturma süreçlerine katılımını da ülkelerin yönetim sistemlerinden ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin göç yönetişimi sürecindeki rolünü ülke bazında irdelemek daha anlamlı olacaktır. Çalışmanın

¹⁰¹ Betts, a.g.e., s.7

¹⁰² Betts, a.g.e., s.7

¹⁰³ UN, http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/pdf/51/briefing/Introduction_of_the_report_Jorge_Bravo_28Feb2018.pdf, 12.12.2018

¹⁰⁴ A.e. 12.12.2018

ilerleyen bölümlerinde bu konu, araştırmanın evrenini oluşturan ülkeler bazında değerlendirilecektir ancak öncesinde bu bölümde, yerel yönetimler ve göç yönetişimi arasındaki ilişkisellik ana hatlarıyla ortaya konulacaktır.

Kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi maliyetli ve güçtür. Dolayısıyla kamu hizmetlerinin halka, daha az maliyetle ve daha etkin bir şekilde iletilmesi için yerel yönetimler ve merkezi yönetim arasında işbirliği ve iş bölümü gerçekleştirilir.¹⁰⁵ Bu anlamda, yerel yönetimler merkezi yönetimin yükünü hafifleten kurumlardır. Yerel yönetimler, özellikle Türkiye gibi, merkeziyetçiliğin güçlü olduğu ülkelerde bir vatandaş için en yakın ve ulaşılması kolay yönetim birimleri olarak kamu yönetiminde ayrı bir öneme haizdir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda, "kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır"¹⁰⁶ denilerek yerel yönetimlerin genel çerçevesi çizilmiştir. Tekeli'ye göre yerel yönetimler, "yerel bir topluluktaki bireylerin birlikte gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlardır."¹⁰⁷ Tekeli, aynı makalesinde yerel yönetimlerin varlığının temelde üç amaca hizmet ettiğini belirtir. Bunlardan ilki "insanların temel haklarından birini kullanmaya olanak sağlaması," ikincisi "etkinlik" ve üçüncüsü ise "demokrasiyi içermesi"dir.¹⁰⁸ Bu üç ilke ve yerel yönetimler arasındaki ilişkisellik bir çok bilim adamı tarafından da ele alınmıştır.

Öyle ki Smith'e göre, yerinden yönetim ve demokrasi arasında ciddi bir bağıntı vardır ve yerinden yönetimin etkinliği, bir ülkenin demokrasi düzeyinin göstergesidir. Yani, yerel yönetimler ile demokrasi arasında bir doğru orantı vardır. Yerel yönetimlerin yetkileri ve etkinlikleri arttıkça, ülkenin demokrasi kutbu aynı ölçüde artmaktadır.¹⁰⁹

¹⁰⁵ İlhan Tekeli, "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", **Amme İdaresi Dergisi**, 1983, Cilt 16, Sayı:2, s. 3

¹⁰⁶ Avrupa Yerel Yönetimler Özerkliği Şartı (Çevrimiçi), madde 4, <http://www.nilufer.bel.tr/i/pdf/7.pdf>, 12.12.2018

¹⁰⁷ Tekeli, a.e, s. 3

¹⁰⁸ Tekeli, a.e, s.3

¹⁰⁹ Gordon Smith, "Demokrasi-Yerinden Yönetim İlişkisi"(Çevrimiçi), <http://hubyar.eu/menus/mak2.pdf>, s. 3-4, 03.04.2019

Tekeli, yerelin yaşamla olan ilişkisini Heidegger'in "dasein"(bir yerde var olmak) kavramı üzerinden kurmaktadır. Tekeli'ye göre "bir insanın varlığı ancak bir yerellikte anlam kazanmaktadır."¹¹⁰ Tekeli, yerelliği, kimliği olmayan küreselin karşısında bir kavram olarak ele alır. Tekeli'ye göre yerel, kimliği olan, kültürel ve otantik" olandır.¹¹¹ Yerelin ve yerel olanın demokrasi ile bu denli bağdaştırılmasının nedeni tam olarak budur. Yerel, farklı olan bir çok noktanın birleştiği bir alandır. Bu anlamda, merkezi yönetimlere kıyasla, bir vatandaşın yerel yönetimlere ulaşması daha kolaydır ve bunun yanı sıra, vatandaşların bir çok ihtiyacına öncelikle yerel yönetimlerin cevap vermesi gerekmektedir.

Coğrafi olarak mekan değiştirmenin ve fiziksel bir hareketliliğin ötesinde olan göç, bu sürecin öznesi olan göçmen üzerinde de ciddi etkilere sahiptir. Bireyin, doğup büyüdüğü topraklarını, yaşamışlıklarını, anılarını, kimi zaman da sevdiklerini geride bırakarak bütünüyle yeni bir hayata başlaması netameli bir süreçtir. Çok farklı kökenden ve kültürden gelen insanların yeni bir yaşama ve kimi zaman benzer, kimi zaman da tamamen farklı bir kültüre ve çevreye alışması yıllar alabilmektedir. Ait oldukları toplumsal kültür ile adapte olmaya çalıştıkları kültür arasında denge kurmaya çalışan göçmenler kimi zaman, anadili konuşabilmek, ibadetlerini yerine getirebilmek, gelenekleri yaşatmak, asimilasyona uğramamak dolayısıyla kendi kimlikleri ile var olabilmek ve yerel topluma entegre olmak arasında sıkışıp kalırlar. Bu nedenle göçmenler, çoğu zaman arafta kalmak denen olguyu yaşarlar. Hayatlarını, doğup büyüdükları ülkenin dışında geçirmekte olan insanların, geçmişe duydukları özleme, bir gün mutlaka vatanlarına dönme isteklerine şahitlik etmişizdir. Bunun en yakınımızdaki örneği, birlikte hayat sürdürdüğümüz Suriyeli mültecilerdir. Pratikte, olabilirliği düşük de olsa, bu bireylerin bir kısmı bir gün mutlaka ülkelerine dönmenin hayalini kurmaktadır. Bu minvalde göç, bir anlamda kişinin hayatını yeniden kurmasıdır. Göç edilen ülkenin dilini, kültürel özelliklerini, toplumsal yapısını öğrenmek ve entegre olmaya çalışmak bir yönüyle hayata yeniden başlamak demektir. Dolayısıyla, bu hareketlilik, daha önce vurguladığımız gibi, göçün, sosyal,

¹¹⁰ İlhan Tekeli, "Yerel Demokrasinin Kavramsallaştırılması ve Geliştirilmesi için Öneriler", ss:179-189, İlhan Tekeli Toplu Eserler. 22, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012, s.,185

¹¹¹ A.e, s.189

kültürel, toplumsal, dinsel, siyasal ve etnik olmak üzere pek çok yönden ele alınmasını ve düşünülmesini gerektiren bir olgu haline getirmiştir.

Göç, özellikle kitlesel bir şekilde gerçekleştiği zaman varış ülkesinde de, ekonomik, demografik, kültürel ve sosyal açılardan olmak üzere çok çeşitli etkileri ve sonuçları olabilecek bir olgudur.¹¹² Bunun yanı sıra, kitlesel göçler, yerel otoriteler açısından da ciddi bir yüküdür. Çünkü halka en yakın yönetim birimleri olmaları sebebiyle demokrasinin beşiği olarak nitelendirilen yerel yönetimler, tıpkı vatandaşlar gibi, bir mültecinin, yabancının ve hatta kente turizm amaçlı gelen ziyaretçilerin dahi karşılaştığı mekanizmaların başında gelir. Çünkü yaşamını kentte idame ettiren bireylerin, altyapı hizmetleri, su dağıtımı, kanalizasyon, çöplerin toplanması, çevre temizliği, imar gibi bir çok ihtiyacı yerel düzeyde vuku bulur ve yerel düzeyde karşılanması gerekir. Bu nedenle yerel otoriteler, göç alanında gittikçe artan bir role ve etkiye sahiptirler.

Daoudov'a göre, özellikle Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde, yerel otoriteler gittikçe daha çok etkili olmaktadır ve yerel yönetimlerin göç yönetimindeki rolü, uluslararası raporlarda da daha çok vurgulanmaktadır.¹¹³ Öte yandan, hem Türkçe alan yazınında, hem Avrupa literatüründe yerel yönetimler, göç ve mülteciler arasındaki ilişkisellik, genellikle uyum ve entegrasyon süreci üzerinden ele alınmaktadır.¹¹⁴ Entegrasyon, pratikte yerel düzeyde başlayıp gelişme potansiyeli olan bir olgu olduğu için, başarılı ve yetkili bir yerel yönetimin bu konuda önemli

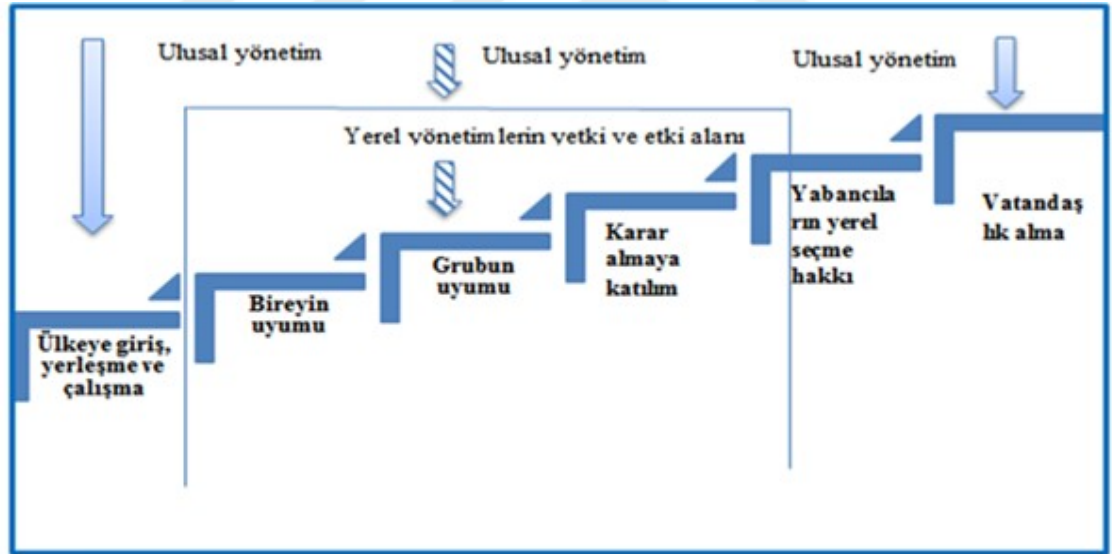
¹¹² Suriye'den yaşanan kitlesel göç, başta Suriye'nin, sonrasında en çok Suriyeli mülteci barındıran Türkiye, Lübnan ve Ürdün'ün demografik yapısını ciddi ölçüde değiştirmiştir. Öyle ki, bu ülkelerin bazı şehirlerinde Suriyeli ve Türkiyeli nüfusu başa baş gitmektedir. Örneğin, 06.12.2018 tarihi itibarıyla, Kilis'te yaşayan Suriyeli mülteci sayısı, 121.157'dir. Kilis, yerel nüfusu 2017 yılı itibarıyla, 136.319'dur. Görüldüğü gibi, Suriyeli ve Türkiyeli nüfusu birbirine oldukça yakındır. Bkz: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı (Çevrimiçi), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 13.12.2018, bkz: TÜİK, Yıllara Göre İl Nüfusları, 2008-2020, (Çevrimiçi), <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 13.12.2018

¹¹³ Murat Daoudov, "Göç Politikasında Söylem Eylem Dönüşümü ve Belediyeler" (Çevrimiçi), Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, Kent ve Göç Konferansı, 2015, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/3406604147.2.pdf>, s. 4, 10.11.2018

¹¹⁴ Bkz: Murat Daoudov "The Role of Local Governments in İntegration of Foreigners in Turkey , Role of Public Administration in international Migraton and Refugee Harmonization", (Çevrimiçi), Hatay, Joint Panel by Mustafa Kemal University and Hatay Governorship, 2015, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yazılar/34-the-role-of-local-governments-in-integration-of-foreigner.html>, 10.11.2018, Alexandra Fielden, "Local İntegration, An Under Reported Solution to Protracted Refugee Situation" (Çevrimiçi), Research Paper No:58, UNHCR, 2008, <https://www.unhcr.org/research/working/486cc99f2/local-integration-under-reported-solution-protracted-refugee-situations.html>, 10.11.2018

etkileri olabilir. Bu noktada şöyle bir soruyla devam edelim. Yerel entegrasyon nedir ve yerel yönetimler bu konuda ne düzeyde etkili olabilir? Ager ve Strang, entegrasyonun dört boyutunu şematize eder. Bunlar, “araçlar (barınma, eğitim, sağlık, işgücü), sosyal bağlantılar (soysal köprüler, sosyal bağlar, sosyal bağlantılar), kolaylaştırıcılar (dil ve kültür bilgisi), (güvenlik ve istikrar), temeller, esaslar (haklar ve vatandaşlık)” dır.¹¹⁵ Stuttgart Entegrasyon Dairesi Başkanı Gari Pavkovic, entegrasyonu, mültecilerin yerel halk ile eşit koşullarda yaşaması, kamu hizmetlerine, işgücüne, eğitim olanaklarına eşit bir şekilde erişimleri olarak tanımlar.¹¹⁶ Buradan hareketle, entegrasyonun, mültecinin ülkeye girişinden sonraki süreçte başladığı ve aşama aşama devam ettiği söylenebilir. Daoudov, bu süreci, “Uyum Merdiveni” olarak adlandırdığı bir tablo ile göstermiştir.

Görsel 2. Uyum Merdiveni

Kaynak: Murat Daoudov, Dünyada ve Türkiye’de Uluslararası Göç Alanında Yerel Yönetimlerin Rolü, 25.11.2018

¹¹⁵ Alastair Ager, Alison Strang, “Understanding Integration: A Conceptual Framework”(Çevrimiçi), **Journal of Refugee Studies**, Vol:21, Vol:2, 2008, Oxford University Press, ss:166-191, s. 170

¹¹⁶ Hannah Schwarz, “Local Integration Policies in Stuttgart”(Çevrimiçi), Germany, KING Project-Social Science Unit, ISMU Foundation, http://king.ismu.org/wp-content/uploads/Schwarz_InDepthStudy.pdf, 2014, 04.05.2019, s.5

Yukarıda Murat Daoudov’a ait çizimde yerel yönetimlerin yetkili olacağı alanlar gösterilmiştir. Tabloda gösterilen bu süreci Daoudov, “uyum merdiveni” olarak adlandırmaktadır.

Göçmenler, göç ettikleri ülkenin vatandaşı oluncaya kadar ülkeye varış, entegrasyon, çalışma, kararlara katılım gibi çeşitli aşamalardan geçerler. Bu aşamaların her biri yerel yönetimleri ilgilendirse de özellikle entegrasyon süreci yerel yönetimlerin daha çok sorumluluk alanında olan bir süreçtir.¹¹⁷ Göçmen entegrasyonu, 2000 yılından beri AB’nin ve AB ülkelerinin başlıca gündem maddelerinden biri olmuştur.¹¹⁸ Dramwan ve Daoudov’a göre gelişmiş ülkelerde göç yönetimi ile ilgili önemli bir birikim vardır. Avrupa ülkelerinde, bu süreç, merkezi yönetimler ve yerel yönetimler arasında bir görev bölüşümünü gerekli kılmıştır. Bu ülkelerde, yerel yönetimler entegrasyon konusunda etkilidirler. Bu nedenle, göç yönetişiminde önemli paydaşlar olarak görülmektedirler.¹¹⁹ Yerel yönetimler, bu ülkelerde göç politikalarında ve özellikle mültecilerin entegrasyonu konularında gittikçe daha aktif bir rol üstlenmektedirler. Yerel yönetimlerin, bu ülkelerde uyum politikaları, dil öğretimi gibi konularda önemli etkileri vardır.

Örneğin, İsviçre ve Hollanda merkezi yönetim yerel yönetimleri göç konusunda kendi entegrasyon politikalarını geliştirmelerini teşvik etmek için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Yine İsviçre’de, Zürih, Bern ve Basel gibi bazı şehirler de kendi entegrasyon politikalarını uygulamaktadırlar.¹²⁰ Bir diğer örneğimiz İsveç’tir.

¹¹⁷ Murat Daoudov, “Suriyeli Mülteciler Konusunda Yerel Yönetimlerin Rolü” (Çevrimiçi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Komşu ve Çevre Ülkeler Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler, 2013, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yazilar/39-suriyeli-multeciler-konusunda-yerel-yonetimlerin-rolu-201.html>, 10.11.2018

¹¹⁸ Aktaran, Dia Anagnostou, “**Local Government and Migration Integration in Europe and in Greece**” ,Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, 2016, s.6, <http://adapt.it/adapt-indice-a-z/d-anagnostou-local-government-migrant-integration-europe-greece-eliamep-2016/>, 01.12.2018

¹¹⁹ Arif Darmawan, Murat Daoudov , “Turning Burden (Discourse) into Opportunity: The Situation of Syrian Refugees in Turkey and Impact on or Role in Local Economic Development”,(Çevrimiçi), 2nd International Conference on Critical Issues in Business and Economics 2-3 May 2014 Gümüşhane/Turkey, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yazilar/41-turning-burden-discourse-into-opportunity-for-syrian-refu.html> , 2014, 05.03.2018, s.5

¹²⁰ Jane Lethbridge, “Local Regional Europe&European Public Service Union”(Çevrimiçi), **Migration and Local Authorities - Impact on Jobs and Working Conditions**, https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Migration_Local_authorities_EPSU-CEMR_report-2.pdf, 2016, 01.05.2018, s.6

İsveç sadece Avrupa'nın değil, Dünya'nın en müreffeh toplumlarından biri olarak, göçmenlere yönelik içerici ve kapsayıcı bir politika izleme yoluna gitmiştir.

2. Dünya Savaşından sonra göçmenlere, resmi ikamet statüsüne sahip olan göçmenler için kullanılan “denizen” statüsü verilmiş ve vatandaşlar ile göçmenler arasındaki eşitsizliği olabildiğince azaltma yoluna gidilmiştir.¹²¹ Bir diğer örnek İspanya'nın Barselona şehrinden verilebilir.

Barselona'da, şehre yeni yerleşmiş olan göçmenlerin yaşadığı bölgede, atıl durumda bulunan bir hastane parka dönüştürülmüştür. Bu durum, pek çok etnik kökenden insana ev sahipliği yapan bölgenin hareketlenmesini sağlamış ve Barselona'ya uluslararası ödül kazandırmıştır.¹²² Bunun yanı sıra, Avusturalya'da, mültecilerin ve göçmenlerin şehre yerleştirilmesi konusunda, yani henüz ilk aşamadan itibaren yerel yönetimler söz hakkına sahiptir.¹²³ Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı irdelenecek ülkelerden biri olan Almanya'nın, Ulusal Entegrasyon Planı, ilki 2006 yılında gerçekleştirilen Entegrasyon Zirvesi'nin bir sonucudur. Bu zirve, hükümet yetkilileri, sivil toplum kuruluşları, göçmen dernekleri ve çeşitli sendikaların yani bir çok aktörün katılımıyla gerçekleştirilmiştir.¹²⁴ Eylül 2017 yılında İtalya yeni ulusal entegrasyon planını yürürlüğe koymuştur.¹²⁵

Öte yandan, Almanya'nın Mannheim Belediyesi ile Kilis Belediyesi arasında çeşitli işbirlikleri ve proje ortaklıkları mevcuttur. Kilis ve Mannheim'de yaşayan Suriyeli mülteci kadınlara, mesleki eğitim ve meslek edinme olanaklarının yanı sıra, sosyal entegrasyona yönelik çeşitli çalışmalar ve ikili işbirliği gerçekleştirilmektedir.¹²⁶ Örneklerden de anlaşıldığı üzere, Avrupa, mültecilerin kabulü konusunda cömert bir tavır takınmaktan uzak olsa da, kabul ettiği göçmenler

¹²¹ Mahir Kalaycıoğlu, “İsveç'te Göçmen Politikası, Üyelik Hakları ve Göçmenlerin Siyasal Katılımı:Yasal/Kurumsal Çerçeve ve Kimi Sonuçlar”,**Toplum ve Bilim Dergisi**, 2009, 115,s. 12-15

¹²²Myer Siemiatycki, “Taking it to the Streets: A Municipal Role in Immigrant Integration Role in Immigrant Integration, Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration”(Çevrimiçi), Maytree Foundation, ss:15-18, <http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf,2012> , 7.01.2019, s.17

¹²³ Martina Boese, Melissa Phillips , “The Role of Local Government in Migrant and Refugee Settlement in Regional and Rural Australia”(Çevrimiçi), **Australian Social Policy Association**, 2017,388-404

¹²⁴ Bither ve Ziebarth, **a.g.e.** s.9

¹²⁵ OECD, “Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees”, (Çevrimiçi), OECD Publishing, <https://www.oecd.org/publications/working-together-for-local-integration-of-migrants-and-refugees-9789264085350-en.htm>, 2018, 03.05.2019, s.86

¹²⁶“Municipal Know How for Host Communities in the Middle East”, Programme, Ortadoğu İçin Yerel Bilgi Birikimi, (Çevrimiçi),<https://www.initiative-nahost.de>, 20.12.2018

için, çeşitli entegrasyon politikaları hayata geçirmektedir. Bu örnekler, Avrupa’da, yerel yönetimler ve göç konusundaki tasavvuru anlamak bakımından önemlidir.

Maytree Kuruluşu’nun, “Yerel Yönetimlere Tavsiyeler, Pratikten Politikaya, Göçmen Entegrasyonunda Yerel Liderlik Dersleri” isimli 2012 tarihli raporunda, yerel yönetimlerin, göç ve entegrasyon konularında stratejiler geliştirmeleri, belediye başkanlarının bu konulara öncülük etmesi, göçmenlerin, demokratik süreçlere katılımının teşviki ve oy kullanma hakkının herkes için olması gibi pek çok tavsiye ve öneri yer almaktadır.¹²⁷ Siemiatycki, başarılı bir entegrasyonun, hem yerel toplum açısından hem de göçmenler açısından iyi niyet ve esneklik gibi karşılıklı özveriler gerektirdiğini ve kentlerin, mültecilerin yaşam koşullarını ve ne tür şartlarda yaşayacaklarını belirleme konusunda önemli rol oynadıklarını ve şehirlerin farklı kimlikleri buluşturan mekanlar olduğunu vurgulamaktadır.¹²⁸

Griffith ve Halej’e göre, yerel yönetimler göç ve çeşitliliğe nasıl reaksiyon gösterecekleri konusunda nüfus sayımları gibi verileri kullanarak öngörülerde bulunabilir. Yerel düzeyde gerçekleştirilecek hizmetler için, yine yerel toplumdaki bütün grupları da dahil ederek çeşitli planlar yapabilir ve çeşitli stratejiler geliştirebilirler.¹²⁹ Görüldüğü gibi yerel yönetimler, hizmet alanları itibariyle bölgede yaşayan mülteci ya da vatandaş bütün insanların sık karşılaştığı birimler olmalarından dolayı oldukça önemli bir noktada durmaktadırlar. Niessen’in sözlerini ödünc almak gerekirse, “modern göç dinamik ve döngüsel olmasının yanı sıra yereldir.”¹³⁰

Türkiye açısından bakıldığında zaman, Yerel Gündem 21 süreci ve kent konseyleri yönetişimde ve dolaylı olarak göç yönetişiminde somut adımlar olarak değerlendirilebilir. 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen BM Habitat II

¹²⁷ Maytree Foundation (2012), “Recommendation for Local Governments” (Çevrimiçi), Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration, <http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf>, 2012, 06.05.2019, s.23

¹²⁸ Siemiatycki, a.g.e, s.18

¹²⁹ Phoebe Griffith, Halej Julia, “Understanding and Addressing The Pressures of Migration on Communities, Trajectory and Transience”, Coventry University & IPPR, Institute for Public Policy Research, https://www.ippr.org/files/publications/pdf/trajectory-and-transience_Nov2015.pdf?noredirect=1, 2015, 17.01.2019

¹³⁰ Jan Niessen, “National Policies and Local Realities in Immigrant Integration, Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration”, (Çevrimiçi) Maytree Foundation <http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf>, 2012, 02.04.2019

Konferansı'ndan sonra, Yerel Gündem 21 Türkiye'de daha çok destek görmeye başlamıştır.¹³¹

Türkiye'de kent konseylerinin ortaya çıkışı 1992 yılında Rio Yeryüzü Konferansı sonrasında kabul edilen Yerel Gündem 21 programıyla olmuştur. Bu anlamda, Yerel Gündem 21 programı, Türkiye'de yönetim pratiklerinin ilk örneklerindendir.¹³² Bu konseylerde devlet dışı aktörlere de yer verilerek, çok seslilik sağlanmaya çalışılmıştır. Türkiye'de Yerel Gündem 21 uygulamaları, "UNDO-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının Desteğiyle, IULA-EMME-Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı'nın koordinasyonunda sürmektedir."¹³³

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde yer alan kent konseyleri bir yönetim biçimi olarak yerel düzeyde çeşitli işbirlikleri gerektiren oluşumlardır. İlgili kanun maddesinde kent konseyleri şöyle ifade edilmiştir:

"Kent Konseyi, kent yaşamında kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır."¹³⁴

Bu anlamda, İzmir'in Konak İlçesi'ndeki örneği hatırlamakta fayda var. Türkiye'nin ilk mülteci meclisi, İzmir Konak Kent Konseyi bünyesinde 2016 yılında kurulmuştur ve çalışmalarını mültecilerin de katılımıyla sürdürmektedir. Bu kurul, mülteci çocukların çeşitli olanaklardan yararlanmasından, mültecilerle gerçekleştirilen toplantılara kadar pek çok çalışma gerçekleştirmektedir. Görüldüğü gibi, göç yönetişimi, en başta hem ulusal işbirliği, hem de uluslararası işbirliği gerektiren bir süreç olup, özellikle "göçler çağı"¹³⁵ olarak adlandırılan bu yüzyılda defaatle üzerinde durulması gereken bir olgudur.

¹³¹ Bayramoğlu, a.g.e., s.71

¹³² A.e.

¹³³ Sadun Emrealp, "Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler" (Çevrimiçi), IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını, 2005 <https://www.umraniye.bel.tr/images/kentkonseyi/YG21%20El%20Kitabi.pdf>, 19.12.2018, s.7

¹³⁴ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Kanun Numarası:5393, Kabul Tarihi:3/7/2005,Yayımlandığı Resmi Gazete:13077/2005, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, 2005, 25.11.2018

¹³⁵ Castles ve Miller, a.g.e. 2008

2.2.Karşılaştırmalı Kamu Politikaları Perspektifinden Göç Politikaları

Çalışmada, yerel yönetimlerin göç politikalarının uygulanmasındaki rolünü, Gaziantep ve Trablusşam olmak üzere, iki şehir açısından incelediğim için, karşılaştırmalı kamu politikaları odaklanacağım bir diğer konu olacaktır. Karşılaştırma, çeşitli veriler, durumlar ve olgular bağlamında incelenen bir konuyla ilgili mevcut durum analizinin daha iyi yapılmasına ve durumun daha iyi anlamlandırılmasına yardımcı olmaktadır.

Asaf Bayat, “*Ortadoğu’da Maduniyet: Toplumsal Hareketler ve Siyaset*” isimli kitabında, karşılaştırmayı şu şekilde ifade etmektedir: “Karşılaştırmalar, bizi gizli gerçekleri görmeye, olduğu gibi kabul edilmiş gözlemleri sorunsallaştırmaya ve aksi takdirde tek bir vakayla uğraşmış olsaydık sormayacağımız soruları sormaya mecbur eder.”¹³⁶ Dolayısıyla karşılaştırma, incelenen konu ile ilgili derinlik sağlamanın ötesinde, çeşitli sorular vesilesiyle mevcut durumu ortaya koymakta ve incelenen konunun gelişimine de katkıda bulunmaktadır.

Karşılaştırmalı kamu politikası, Avrupa ve Amerika kökenli olup, kamu politikası alanı içerisinde ortaya çıkmış, kamu politikasının bir alt disiplini¹³⁷ Çiner, karşılaştırmalı kamu politikası ismiyle yazılan ilk kitabın, 1975 yılında Arnold H. Heidenheimer, H. Heclo, ve C. Teich tarafından kaleme alınan ve ABD ve Avrupa’nın bazı ülkelerinin sağlık ve eğitim gibi politikalarının karşılaştırmalı olarak ele alındığı “Karşılaştırmalı Kamu Politikası (*Comparative Public Policy*)” isimli kitap olduğunu belirtir.¹³⁸ Feldman, karşılaştırmalı kamu politikası analizi çalışmalarını daha eski bir tarihe dayandırmaktadır. Feldman’a göre, karşılaştırmalı kamu politikası analizi alanındaki ilk çalışma, Carl Friedrich’in 1937 yılında yayımladığı “Anayasal Hükümet ve Siyaset: Doğa ve Kalkınma (*Constitutional*

¹³⁶Asaf Bayat, *Ortadoğu’da Maduniyet, Toplumsal Hareketler ve Siyaset*, Der. Özgür Gökmen-Seçil Deren, İletişim Yayınları, 2006, s.15-16

¹³⁷Can Umut Çiner, Karşılaştırmalı Kamu Politikası, *Kamu Politikası Kuram ve Uygulama*, Ed. Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, ss:287-304, s.287

¹³⁸A.e, s.292

Government and Politics: Nature and Development)” adlı çalışmadır.¹³⁹ Karşılaştırmalı politikalar, Avrupa’da, kurumsal analizler çerçevesinde düzenlenen çalışmalarla başlamıştır.

Çiner’e göre, karşılaştırmalı kamu politikası alanı, “benzer kamusal problemlere farklı ülkelerde izlenen politikalar kapsamında bir bakış açısı geliştirmek için, analitik bir çerçeve ortaya koymaktadır.”¹⁴⁰ Kamu politikalarının nasıl analiz yöntemi olarak kullanılacağı, dolayısıyla kamu politikasını analiz ederken, hangi modelin kullanılacağı da, önem taşıyacaktır. Öte yandan, verilerin, kamu politikası analizine olanak verecek düzeyde toplanması önemli bir noktadır. Çiner, bu noktada “veri toplama işinin faydacı bir biçimde ele alınmasında yarar olduğunu” belirtmektedir.¹⁴¹

Araştırma bağlamında, Türkiye’nin göç politikalarını ve bu politikalarda yerel yönetimlerin rolünü, barındırdığı Suriyeli mülteci sayısı bakımından Türkiye’ye benzer bir ülke olan Lübnan ile kıyaslamak, çerçevenin daha net anlaşılması açısından çalışmaya katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Türkiye ve Lübnan’ı karşılaştırılabilir kılan, üç temel özellikten bahsedilebilir.

- 1- Öncelikle, Türkiye ve Lübnan’ı karşılaştırılabilir kılan en temel özellik, ev sahipliği yaptıkları Suriyeli mülteci sayısıdır. Türkiye, 3.630.767¹⁴² kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı ile, dünyada en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Bunu, 944.613¹⁴³ Suriyeli mülteci sayısı ile, Ortadoğu’da Lübnan takip etmektedir.
- 2- Her iki ülke de Suriye’ye sınırı olan ülkelerdir. Dolayısıyla, Suriye’ye coğrafi yakınlık, karşılaştırma açısından bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.
- 3- Göçün ilk senelerinde, Türkiye ve Lübnan Suriye’den yaşanan, kitlesel göç karşısında, sınırlarını açarak açık kapı politikası uygulamış olmaları, dolayısıyla

¹³⁹ Elliot J. Feldman, “Comparative Public Policy: Field or Method?” (Çevrimiçi), **Comparative Politics**, Vol:10, No:2, 1978, ss:287-305, s. 289

¹⁴⁰ Çiner, **a.g.e.** s.293

¹⁴¹ Çiner, **a.g.e.** s. 298

¹⁴² Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin, 04.04.2019 tarihli verisidir. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 17.04.2019

¹⁴³ BMMYK’nın, 31.03.2019 tarihli verisidir. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 17.04.2019

bu kitlesel göçün ilk yıllarında benzer bir politikayı gütmüş olmaları, iki ülkeyi karşılaştırılabilir kılan bir diğer özelliktir.

2.3.Saha Bürokratları Politika Yapımında Ne Ölçüde Etkilidir?

Çalışma bağlamında incelenen Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Trablusşam Belediyeleri'nin, Suriyeli mültecilere yönelik politikalarını ve tutumlarını politika uygulamasının yanı sıra, Lipsky'nin saha bürokrasisi(street level bureaucracy) teorisinde aramak gerekmektedir. Çünkü politikanın uygulama aşamasındaki başarı veya başarısızlığı, uygulama pratikleri, dolayısıyla yerel düzeydeki aktörlerin yaklaşımları ile yakından ilintilidir. Bu nedenle, yerel dinamikler ve dolayısıyla bu hizmetleri yerine getiren yerel düzeydeki bürokratlar, politika uygulamasında esas belirleyici aktörler haline gelmektedirler.

1980 yılında yayımladığı ve bu alanda bir mihenk taşı olan çalışması “*Street Level Bureaucracy: The Dilemmas of the Individual in Public Service*” isimli kitabında Lipsky saha bürokratlarını “yaptıkları iş gereği doğrudan halk ile iletişim halinde olan ve çalışmalarının özünde takdir yetkisi bulunan öğretmenler, polisler, sağlık çalışanları, mahkeme çalışanları ve sosyal çalışmacılar gibi alt düzey bürokratlar”¹⁴⁴ olarak tanımlamaktadır.

Lipsky çalışmasında, hizmet sunumunda ön saflarda yer alan bu bürokratların yani saha bürokratlarının politikanın uygulama aşamasındaki önemine vurgu yapmaktadır. Politikanın nihai uygulayıcıları olan bu bürokratların, politikanın başarıya ulaşmasında veya tam aksi düşünecek olursa politika başarısızlığında önemli derecede etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle Lipsky, saha bürokratlarını aynı zamanda politika yapıcılar olarak görmekte ve saha bürokratlarının iki bağlamda politika yaptıklarını ifade etmektedir. Şöyle ki;

- ✓ Saha bürokratlarının bireysel eylemleri, kurumsal ve organizasyonel davranışlara etki etmektedir.

¹⁴⁴ Michael Lipsky, *Street Level Bureaucracy, Dilemmas of the Individual in Public Services*, Russell Sage Foundation, New York, Genişletilmiş Baskı, 2010, <https://doi.org/10.1177%2F107808747100600401>, s.3

- ✓ Bir çok yerel düzey bürokratin aksine, saha bürokratlarının sunulan hizmetin miktarını ve kalitesini belirleme konusunda önemli ölçüde takdir yetkileri bulunmaktadır.¹⁴⁵

Saha bürokratları, kamu politikalarının uygulanması açısından kilit bir role sahip olup, vatandaşın günlük yaşam pratikleri üzerinde de çeşitli etkileri vardır.

Gilson'un belirttiği gibi pek çok insan saha bürokrasisini devletin gündelik realitesi olarak görmektedir.¹⁴⁶ Bu nedenle Lipsky, saha bürokratlarını esas politika yapıcılar olarak görmektedir. Lipsky'nin teorisi aynı zamanda saha bürokratlarının yapısal belirleyicilerine de odaklanmaktadır.¹⁴⁷

Öte yandan Lipsky, saha bürokratlarının genellikle olumsuz ve belirsiz koşullar içinde olduklarını ve zaman zaman gerekli insan kaynağından dahi yoksun bir şekilde çalıştıklarını belirtmektedir. Lipsky'e göre, saha bürokratları pek çok problemle baş etmek durumunda kalarak hizmet sunmaktadırlar.¹⁴⁸ Çalışma sahalarımız olan Gaziantep ve Trablusşam'da da, çalışmanın saha bulguları kısmında da ayrıntılı irdeleneceği gibi, saha bürokratları kanundan kaynaklı kısıtlılıklar, bütçe kısıtlılıkları, personel yetersizliği, olumsuz ekonomik koşullar gibi pek çok problemle baş etmek durumunda kalmaktadırlar.

Lipsky, saha bürokratlarının en temel problemlerini şöyle sıralamıştır.

1. İş yükleri genellikle ağırdır, buna karşın kaynaklar çoğu zaman yetersizdir ve sınırlı kaynaklar ile hizmet sağlamak durumunda kalırlar.
2. Hizmetlere olan talep artma eğilimindedir.
3. Saha bürokratlarının bağlı oldukları kurumların hedefleri genellikle muğlak olduğundan dolayı hedefe ulaşma zorludur.¹⁴⁹

¹⁴⁵ A.e. s. 13

¹⁴⁶ Lucy L.Gilson, "Michael Lipsky's Street Level Bureaucracy" Chapter in Page E., Lodge M and Balla S (eds) Oxford **Handbook of the Classics of Public Policy**. Oxford: Oxford University Press, 2015, <https://researchonline.lshrm.ac.uk/id/eprint/2305355/1/Gilson%20-%20Lipsky's%20Street%20Level%20Bureaucracy.pdf>, 05.07.2020, s. 6

¹⁴⁷ Siddharta Baviskar, Soren C. Winter, "Street-Level Bureaucrats as Individual Policy Makers: The Relationship Between Attitudes and Coping Behavior Toward Vulnerable Children and Youth", (Çevrimiçi), International Public Management Journal, 20:2, 316-353, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10967494.2016.1235641>, 28.03.2021, s.317

¹⁴⁸ Lipsky, a.g.e. s.31

¹⁴⁹ Lipsky, a.g.e. s. 27-28

Wright'a göre saha bürokratları hizmet sunumlarında aynı zamanda bir ikilemle de karşılaşmaktadırlar. Saha bürokratlarının gündelik ihtiyaçlara cevap vermek adına daha esnek ve özenli bir hizmet sağlamaları gerekmektedir. Ancak aynı bürokratlar bağlı oldukları kurumsal yapının bürokratik kurallarına da uymak zorundadırlar.¹⁵⁰ Bu bir handikaptır. Çalışmanın iki sahası olan Türkiye ve Lübnan'daki belediyelerin de benzer handikaplarla baş etmek durumunda kaldıklarını vurgulamak gerekmektedir. Örneğin Türkiye'de Belediye Kanunu'nda mültecilere hizmet sunumu açısından doğrudan bir yetki bulunmamakla birlikte, belediyeler göçün ilk yılı olan 2011 senesinden bu yana kentin yeni misafirlerine bir şekilde hizmet sağlamak durumunda kalmışlardır. Bu nedenle, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı irdeleneceği gibi belediyeler, sunmakta oldukları hizmetleri kanunun 13. maddesine dayandırmaktadırlar. Benzer durum Trablusşam için de geçerlidir. Halihazırda kıt kaynaklara sahip olan belediye, göç ile birlikte, su, kanalizasyon, alt yapı hizmetleri gibi pek çok problemle baş etmek durumunda kalmıştır.

Vedung'a göre, sahada hizmet sunumunda ön safta yer alan bu bürokratların bu koşullar karşısında geliştirmiş oldukları çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu bürokratlar, öncelikle hizmetlere olan talebi azaltmaya çalışmakta, bu nedenle hedefe varmalarını kolaylaştıracak daha kolay vakalara odaklanmaktadırlar.¹⁵¹ Dolayısıyla saha bürokratlarının kararları, geliştirmiş oldukları rutinler, yoğun iş yüküyle baş etme yöntemleri, bir anlamda etkin bir şekilde yürüttükleri kamu politikası haline gelmektedir.¹⁵²

Kaler ve Watkins, Kenya'da toplum temelli aile planlamasını inceledikleri çalışmalarında, saha bürokratlarının etkilerini klientelizm¹⁵³ kavramı ile

¹⁵⁰ Sharon Elizabeth Wright, "Confronting Unemployment in a Street-Level Bureaucracy: Job Centre Staff and Client Perspectives" (Çevrimiçi), 2003, Doctoral Thesis, https://www.researchgate.net/publication/37244484_Confronting_unemployment_in_a_street-level_bureaucracy_jobcentre_staff_and_client_perspectives, 05.06.2021, s. 15

¹⁵¹ Evert Vedung, "Autonomy and Street Level Bureaucrats Coping Strategies" (Çevrimiçi), **Nordic Journal of Studies in Educational Policy**, 2015:2, 28643, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/nstep.v1.28643>, 10.12.2019, s.16

¹⁵² Lipsky, a.g.e, s. 4

¹⁵³ "Klientelizm, siyasal otoritenin dağıtım ölçütlerine göre sunulan bir takım hizmetler ya da mallar karşılığında siyasal destek talebinde bulunması şeklinde tanımlanabilir." Ertuğrul Yuvalı, "Hak

açıklamaktadır. Kenya'nın Güney Nyanza bölgesinde gerçekleştirdikleri çalışmada, saha bürokratlarının çalışmalarını kişiselleştirdikleri, hizmet sunumu konusunda kendilerine verilen yetkiden daha çok hizmet sunmak için çabaladıkları sonucuna varmışlardır. Kaler ve Watkins'e göre bu davranış, tipik saha bürokrati davranışından farklıdır ve bu farklılık klientelizm(kayırmacılık) kavramı ile açıklanabilir.¹⁵⁴

Öte yandan, Üstübcü İstanbul'da mülteci kabülüne yönelik geliştirilen pratikleri incelediği makalesinde, saha bürokratlarının mültecilerle çalışmalarını üç tür söylemsel strateji aracılığıyla meşrulaştırmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bunlar;

- ✓ “empati çağrısı,”
- ✓ “pragmatik açıklamalar,”
- ✓ “kültürel benzerlik”¹⁵⁵ şeklindedir.

Üstübcü'ya göre hükümet, Suriyeli mültecilere yapılan hizmetleri halkın gözünde meşrulaştırmak zorundadır. Bu söylemi Üstübcü, “saha düzeyi meşrulaştırması (street level justifications)” olarak adlandırmaktadır.¹⁵⁶ Üstübcü'nün yaklaşımından hareketle, Gaziantep Bütükeşhir Belediyesi'nin bu konudaki inisiyatifleri düşünüldüğü zaman, Gaziantep BŞB'nin, mültecilere yönelik hizmetleri ensar ve muhacir gibi kavramlar üzerinden meşrulaştırdığını görmekteyiz.

Öte yandan bu teori, çeşitli eleştirilerin de hedefi olmuştur. Evans'a göre Lipsky teorisinde, politika uygulamasında önemli takdir yetkileri bulunan üst düzey yöneticilerin rolünü görmezden gelmiştir. Lipsky'e göre üst düzey yöneticiler, politika hedefleri ile tutarlı sonuçlar elde etmek için çaba gösterirken, saha bürokratları kendi işlerine odaklanmakta ve görevleriyle tutarlı olan işlerle meşgul olmaktadır.¹⁵⁷ Evans'a göre sahadaki yöneticiler, saha bürokratları kadar

Temelli Sosyal Yardım ve Klientelizm,”(Çevrimiçi) Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2018, Sayı:135, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-135-1761>, 07.05.2021

¹⁵⁴ Amy Kalre ve Susan Cotts Watkins, “Disobedient Distributors: Street-Level Bureaucrats and Would-be Patrons in Community-based Family Plannig Programs in Rural Kenya”(Çevrimiçi), Studies in Family plannig, Vol:32, No:3(Sep,2001), pp:254-269, <https://www.jstor.org/stable/2696309>, 06.05.2021, s. 255

¹⁵⁵ Ayşen Üstübcü, “Street Level Justifications: Service Providers Mediating Refugee Reception in the Urban Context of İstanbul”, **Journal of Refugee Studies**, Vol:0, No:0, 2020, <https://academic.oup.com/jrs/advance-article-abstract/doi/10.1093/jrs/feaa061/5920738>, 06.07.2021

¹⁵⁶ A.e. s. 3

¹⁵⁷ Tony Evans, “Street- Level Bureaucracy, Managment and the Corrupted World of Service”, European Journal of Social Work, 2016, Vol:19, No:5, 602-615,

önemlidir ve dolayısıyla yöneticilerin politika uygulamasındaki rollerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.¹⁵⁸ Yöneticileri basitçe politikanın aktarıcıları olarak nitelendirmek, yönetimin ne olduğu hususunu görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Üst düzey yöneticilerin kararları, politika uygulamasını doğrudan etkileyebilmektedir.¹⁵⁹

Suriyeli mülteciler, büyük ölçüde kamp dışında kentsel alanlarda yaşamaktadırlar. Suriyeli mültecilerin özellikle kentsel alanlarda yoğunlaşması, saha bürokratlarının (yerel yöneticilerin) göç yönetimindeki sürecini daha da önemli hale getirmektedir. Çünkü göçün yerel düzeydeki yansımaları daha travmatik ve zorlu olup, bu beklenmedik insan hareketliliği karşısında, belediyelerin çeşitli sorunlarla karşılaşması kaçınılmaz olmuştur. Bu sebeple bu kitlesel akın yerelin ve politikaların yerel düzeyde şekillenmesinin önemini bir kere daha ortaya çıkarmıştır. Suriyeli mültecilere yönelik politikaların uygulanmasında araştırma bağlamında yerel yöneticiler olan saha bürokratları farklı aksiyonlar alabilmektedir.

Bu noktada Türkiye’de birbirinden farklı uygulamalar söz konusudur. Danış ve Sert, Türkiye’de yerel yönetimlerin göçe bakışını dört şekilde sınıflandırmıştır. Buna göre ilk grupta “göçmen karşıtı belediyeler” yer almaktadır¹⁶⁰ Bunlar, göçmen karşıtlıkları söylemlerine de yansıyan belediyelerdir. İkinci grupta “ilgisizler” yer almaktadır. Bu gruptakiler göç meselesinin merkezi yönetimin sorumluluğunda olduğunu beyan etmektedir. Üçüncü grupta yer alanlar, “sınırlı ve kısmi insani yardım” sunan belediyelerdir. Bunlar mültecilere kısmen hizmet sunan belediyelerdir. Dördüncü grubu “etkin bir şekilde göç yönetimi süreçlerinde yer alan belediyeler” oluşturmaktadır.¹⁶¹

https://www.researchgate.net/publication/282970977_Street-level_bureaucracy_management_and_the_corrupted_world_of_service, 06.07.2021, s. 618-619,

¹⁵⁸Evans, a.g.e. s. 613

¹⁵⁹Evans, a.g.e. s. 603

¹⁶⁰ Bolu Belediye Başkanı’nın Suriyeli mültecilere yönelik su faturası ve katı atık vergisi ücretlerine 10 kat zam yapacağına dair söylemleri, en çarpıcı örneklerden birisidir. Bu konuda birkaç haber için bkz: <https://www.gazeteduvar.com.tr/boludaki-multeciler-anlatiyor-bizi-kovarsaniz-gidecek-yerimiz-yok-haber-1529774>, <https://www.gazeteduvar.com.tr/bolu-belediye-baskanindan-irkci-uygulama-multecilere-10-kat-fazla-su-faturasi-haber-1529631>, <https://www.youtube.com/watch?v=N5XyJcFmp-A>, 08.08.2021

¹⁶¹ Didem Danış, Deniz Şenol Sert, “Göçü Yerelden Yönetmek: Belediyeler”(Çevrimiçi), Saha, Yurttaşlık Derneği, Dört Aylık Süreli Yayın, 6, Ekim 2019, 10.11.2019, <https://hyd.org.tr/attachments/article/718/saha6.pdf>, 05.05.2019, s.566-567

Çalışmanın saha bulguları bölümünde ayrıntılı olarak irdeleneceği gibi, Lübnan’da belediyeler, birkaç istisna haricinde genel “politikasızlık” politikasına paralel bir tavır almaktadır. Ancak, görüldüğü gibi bu noktada, takdir yetkisinin kullanılması bağlamında birbirinden farklı uygulamalar söz konusudur.

2.4.Takdir Yetkisi ve Yerel Yönetimler

Takdir yetkisi Lipsky’nin saha bürokrasisi teorisinin temelini oluşturmaktadır. Kompleks ve karmaşık kamu hizmetleri dünyasında Lipsky, saha bürokratlarının takdir yetkilerinin gerekliliğine vurgu yapar.¹⁶² Herhangi bir politika uygulaması, onu uygulayan ve hayata geçiren saha bürokratları, dolayısıyla saha bürokratlarının takdir yetkileri ile de yakından ilintilidir. Saha bürokratları takdir yetkisi ve bağlı oldukları kurumlardan görece sahip oldukları özerklik ile politikaya etki etme potansiyelleri yüksektir.¹⁶³ Dolayısıyla bu durum politikanın çıktı ve sonuçlarına da etki etmektedir. Lipsky, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Saha bürokratları, bürokratik bir çerçeve ile çalışmalarına rağmen, çalışma esnasındaki bağımsızlıkları oldukça geniştir. Bu bağımsızlığın bileşenlerinden biri de, karar vermede takdir yetkisidir. Ancak bu bağımsızlık, takdir yetkisi ile sınırlı değildir. Halk ile potansiyel etkileşimleri oldukça geniştir.”¹⁶⁴

Takdir yetkisi, idarecilerin çeşitli çözüm yolları karşısındaki tercihleridir. Ancak takdir yetkisi sınırsız olmayıp, hukuk sınırları içerisinde kalması gerekmektedir. Takdir yetkisi, aynı zamanda saha bürokratlarının idari tecrübelerini sahaya aktarmaları açısından bir fırsat olarak değerlendirilebilir.¹⁶⁵ Yıldırım’a göre

¹⁶² Antony Evans, “Discretion and Street Level Bureaucracy Theory: A Case Study of Local Authority Social Work”, Phd Thesis, 2006, <https://www.semanticscholar.org/paper/Discretion-and-street-level-bureaucracy-theory-%3A-a-Evans/4d20791d9f84424ff84c8d8f35c9ce8bc58949ea>, 06.07.2021, s. 13

¹⁶³ Lipsky, “Toward A Theory of Street Level Bureaucracy”, (Çevrimiçi), The University of Wisconsin, 1980, Peter Hupe ve Michael Hill “Street-Level Bureaucracy and Public Accountability”, Public Administration, Vol:85, No:2, (279-299), 2007, s.2

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9299.2007.00650.x>, 01.03.2021,s.283,

¹⁶⁴ Lipsky, a.g.e s. 2

¹⁶⁵ Murat Yıldırım, “Kamu Yönetiminde Takdir Yetkisi: Geleneksel ve Yeni Kamu Yönetimi Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, Yıl:2010, s. 840

takdir yetkisi, “çeşitli araç, teknik ve yöntemlerle ilgili bir tercih meselesi olarak görülebileceği gibi, bilişsel yetenek ve uzmanlık birikimlerinin kurumsal yapıya aktarılmasıyla ilgili bir konu olarak da değerlendirilebilmektedir.”¹⁶⁶

Çalışmanın önceki bölümlerinde de ifade edildiği gibi, politikalar pek çok alanda üretilebilmektedir. Bu nedenle Lipsky’ye göre politika uygulayıcılarının takdir yetkileri, farklı politika alanlarına göre değişebilmektedir. Örneğin, personel maaşlarını dağıtmakla yükümlü memurlar kurallara sıkıca bağlı olmak zorunda olup, takdir yetkisine sahip değildirler.¹⁶⁷ Ancak buna karşın Lipsky, üniversite hocaları ve öğretmenlerin geniş takdir yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle Lipsky, saha bürokratlarını aynı zamanda politika yapıcılar olarak görmektedir.¹⁶⁸ Lipsky’e göre takdir yetkisi öncelikle profesyonellik gerektirir. Profesyonellerin kendi alanlarıyla ilgili konularda inisiyatif kullanmaları, karar vermeleri ve dolayısıyla takdir yetkilerini kullanmaları beklenir. Öte yandan, saha bürokrasisi değişen kanunlardan ve koşullardan önemli ölçüde etkilenmektedir.¹⁶⁹ Kanundaki bir değişiklik saha düzeyinde önemli değişiklikler meydana getirebilir. Türkiye açısından 2012 yılında yürürlüğe giren, 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,” 2011 yılında kente yoğun olarak göç etmeye başlayan Suriyeli mülteciler de göz önünde bulundurulduğunda saha bürokrasisini de önemli derecede etkilemiştir.

Saha bürokratlarının hizmet sunumunda aynı zamanda bir ikilem de söz konusudur. Şöyle ki, saha bürokratlarının bireysel ihtiyaçları karşılamak için, daha esnek ve vatandaş odaklı bir hizmet sağlamaları gerekmektedir. Ama saha bürokratları aynı zamanda içinde bulundukları örgütsel bürokrasinin kurallarına da uymak zorundadırlar.¹⁷⁰ Hupe ve Hill’e göre “takdir yetkisi, kurallar ve kanunlar

¹⁶⁶ A.e.

¹⁶⁷ Evert Vedung, “Autonomy and Street Level Bureaucrats Coping Strategies”, **Nordic Journal of Studies in Educational Policy**, 2015:2, 28643, s. 15

¹⁶⁸ A.e.

¹⁶⁹ Lucianan Leite Lima, Luciano D’Ascenzi, “The Role of Street Level Bureaucracy in the Implementation and (Re) formulation of the Health Service’s Humanization Policy in Porto Alegre(RS)” (Çevrimiçi), **Brazilian Journal of Public Administration**, Rio de Janeiro 51(1): 46-63,2017, <https://www.scielo.br/j/rap/a/P6PyYQxQhpwpZNbSvXKkkkL/?format=pdf&lang=en> , 05.04.2020, s. 48

¹⁷⁰ Wright, a.g.e, s. 15

birbiriyle ilintilidir. Kanunlar, saha bürokratlarının görev ve yükümlülüklerini belirlerken, takdir yetkisi onlara hareket özgürlüğü tanımaktadır.”¹⁷¹ Araştırma bağlamında, Türkiye’de ve Lübnan’da yerel yönetimlerin, Suriyeli mültecilere yönelik uygulamaları açısından bunun bir handikap olduğunu söylemek gerekmektedir. Örneğin Türkiye’de sürecin en başından beri belediyeler, kanunların dışına çıkmadan mültecilere hizmet götürmek arasında bir denge kurmaya çalışmaktadırlar. Bir yanda, kentlere eklenmeye çalışan ve milyonları bulan Suriyeli mülteciler, öte yandan kanundan kaynaklı belirsizlikler, bir ikilem yaratmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de belediyeler arasında, Suriyeli mültecilere yönelik farklı uygulamalar söz konusu olmuştur. Lübnan’da devletin Suriyeli mültecilere yönelik politikasızlık hali de, Lübnan’da yerel yönetimler açısından en temel sorun alanıdır.

Öte yandan takdir yetkisine etki eden bazı faktörler bulunmaktadır. Kaynakların kısıtlı oluşu bu faktörlerin başında gelmektedir.¹⁷² İlerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak irdeleneceği gibi, Türkiye ve Lübnan’da yerel yönetimlerin kaynakları oldukça yetersizdir. Kaynakların yetersiz oluşu, mültecilere hizmet sağlama noktasında çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Takdir yetkisine etki eden ikinci faktör belirsizliktir. Saha bürokratları çoğu zaman belirsiz koşullar altında çalışmaktadırlar. Örneğin Türkiye açısından yerel yönetimler yasasının mültecilere hizmet konusunda muğlak oluşu, Lübnan açısından hükümetin genel politikasızlık hali, yanı sıra ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar takdir yetkisine etki eden faktörlerdir.

Tummers ve Bekkers’e göre, saha bürokratlarının politikayı uygulama konusundaki istekleri, uygulamayı önemli derecede etkilemekte, takdir yetkisi, hizmet alıcılar açısından daha anlamlı hale gelmekte ve saha bürokratlarının takdir

¹⁷¹Hupe ve Hill, **a.g.e**, s. 281

¹⁷²Lipsky,**a.g.e**, s.5, Steven Daniels, “Street Level Decision Making in Elder Mistreatment Policy: An Empirical Case Study of Service Rationing” (çevrimiçi),Article in Social Science Quaterly, 1995 <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.564.4228&rep=rep1&type=pdf>, 05.04.2019, s.461

yetkisine sahip olmaları, politika uygulaması konusunda isteklerini arttırmaktadır.¹⁷³ Öte yandan, takdir yetkisi, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya politika uygulamalarında farklı yorumlanmaktadır. Yukarıdan aşağıya politika uygulamasında takdir yetkisi çok olumlu karşılanmasa da, aşağıdan yukarıya politika uygulamasında kanunların daha etkin uygulanması açısından bir gereklilik olarak görülmektedir.¹⁷⁴

Üstübcü, Türkiye’de göç politikalarının dönüşümünü incelediği makalesinde Türkiye’de uluslararası göçün yönetim meselesi haline geldiğini ve göç politikalarının gelişiminde iç etmenler kadar dış etmenlerin de etkisi olduğunu ifade etmektedir. Örneğin Avrupa Birliği, göçü kendi sınırlarına ulaşmadan önleme çabasıdır. Üstübcü, AB’nin bu politikalarını “göçmen yasadışılığının uluslararası üretimi” olarak adlandırmaktadır.¹⁷⁵ 2015 yılında, Avrupa sınırlarını aşmaya çalışan mültecilerin sayısındaki artış, AB’de paniğe neden olmuştur.¹⁷⁶ Bu sebeple AB sınır güvenliğini, yukarıda ifade edildiği gibi göçü dışsallaştırarak sağlamaya çalışmaktadır. Üstübcü’ye göre, göç yönetimi bağlamında dışsallaştırma, “sınır yönetiminin 3.ülkelere devri ve göç yönetiminin hedef devletlerin toprak sınırlarının ötesinde tanımlanması” olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁷ Türkiye, bu anlamda AB’nin dışsallaştırma üzerine kurmuş olduğu mülteci politikasından etkilenmektedir.¹⁷⁸ Öte yandan, devletlerin iç dinamikleri birbirinden farklılık gösterebilmekte ve devletler kendi yönetim sistemlerini iç dinamiklerine göre oluşturabilmektedirler. Bu nedenle, çalışmamız bağlamında Suriyeli mülteciler konusunda, küresel bir göç

¹⁷³ Lars Tummers ve Victor Bekkers, “Policy Implementation, Street Level Bureaucracy and the Importance of Discretion” (Çevrimiçi), **Public Management Review** (16):4, 527-547, https://www.researchgate.net/publication/244772347_Policy_Implementation_Street-level_Bureaucracy_and_the_Importance_of_Discretion, 04.06.2020, s. 528

¹⁷⁴ A.e. s.530

¹⁷⁵ Ayşe Üstübcü, “Türkiye’de Göç Politikalarının Dönüşümü: Yasadışılığın Uluslar arası Üretiminden Makbul Yabancıya”, **Toplum ve Bilim**, 140, 106-121, s. 110

¹⁷⁶ Ayşen Üstübcü, “EU-Turkey Cooperation on Migration, European Institute of the Mediterranean”, (Çevrimiçi), <https://www.iemed.org/publication/eu-turkey-cooperation-on-migration/>, 23.10.2021, s. 66

¹⁷⁷ Ayşen Üstübcü, “The Impact of Externalized Migration Governance on Turkey: Technocratic Migration Governance and the Production of Differentiated Legal Status” (Çevrimiçi), **Comparative Migration Studies** (2019), 7:46, <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-019-0159-x>, 23.10.2021, s.1

¹⁷⁸ Üstübcü, a.g.e. s.2

yönetişiminden söz etmek güç olup, Betts'in belirttiği gibi aşağıdan yukarıya doğru şekillenen bir göç yönetiminden söz edilebilir.¹⁷⁹

Örneğin güçlü devletler göçmen politikalarını ve göçmen kabullerini kendi çıkarlarına göre belirlemekte iken, diğerleri bu göç politikalarına uyum sağlamak ve kısıtlılıklardan kaynaklı yasal çerçeveyi bir şekilde kabul etmektedirler.¹⁸⁰ Bunun yanı sıra, devletlerin göçe ve göç türlerine reaksiyonları da birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Örneğin düzensiz göç ile vasıflı iş gücüne dayalı göç türlerine verilecek yanıtlar birbirinden farklı olabilmekte ve göç türüne göre farklı düzenlemeler gerektirmektedir. İş gücü göçü, ağırlıklı olarak ikili ve bölgesel yönetim ile düzenlenirken, mülteci koruması ağırlıklı olarak çok düzeyli ve bölgesel yönetim ile düzenlenmektedir.¹⁸¹ Göç yönetiminde sürece dahil olan paydaşlar da farklılık gösterebilmektedir. Çevresel göç durumunda iklim değişikliğinin küresel göç yönetimi ön plana çıkarken, emek göçü durumunda işçi haklarına ilişkin ILO sözleşmeleri önemli hale gelmektedir.¹⁸²

2.5. Göç Politikalarının Uygulanmasında Yerel Yönetimler

Göç politikası gibi, somut, kompleks ve etki alanı geniş bir politika biçiminin yerel düzeyde nasıl karşılık bulduğu çalışmanın bu aşamasının temel tartışmasıdır. Çalışmanın öznesi olan yerel yönetimlerin, göç politikalarında, halka birinci derecede temas halinde olan yönetim birimleri olmaları dolayısıyla en başat uygulama aktörlerinden oldukları kabulünden hareketle yerel yönetimlerin bu süreçte nasıl konumlandıkları ele alınacaktır.

Peter Hupe her ne kadar uygulama çalışmalarını “modası geçmiş” olarak nitelendirse ve “*Public Administration Review*” ve “*Journal of Public Administration Research and Theory*” dergilerine atıf yaparak, uygulama çalışmalarına olan ilginin azaldığını ifade etse de ¹⁸³ uygulama aşaması politika yapımında, başarısında ve özellikle çalışmamız bağlamında, yerel yönetimlerin

¹⁷⁹ Betts, a.g.e, s.2-3

¹⁸⁰ Betts, a.g.e, s. 2-3

¹⁸¹ Betts, a.g.e., s.7

¹⁸² Betts, a.g.e, s.7

¹⁸³ Peter Hupe, “What Happens on the Ground: Persistent Issues in Implementation Research”, (Çevrimiçi), **Public Policy and Administration**, Vol:29, Issue:2, 2014, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0952076713518339>, 22.09.2019, s. 2

politika uygulamasındaki rolünü anlamak açısından kilit bir role sahiptir. Ayrıca yerel yönetimler göç politikalarının uygulanmasında ön plana çıkan yönetim aktörleridir. Bu da çalışmada uygulama teorisine odaklanılmasının temel nedenidir.

Politika uygulaması, politika döngüsünde önemli bir aşamadır. Uygulama kelime olarak “bir planı veya sistemi kullanmaya başlama eylemi” olarak tanımlanır.¹⁸⁴

Hükümet politikaları, var olan yapıyı değiştirmek, yeni kurumlar oluşturmak veya hâlihazırda mevcut kurumların içindeki yerleşik yapıyı değiştirmek ve yeni modeller geliştirmek için planlanan eylemlerdir. Hükümet tarafından bir politikanın yerel düzeyde uygulanması çeşitli etkiler yaratmaktadır.¹⁸⁵ Başka bir ifadeyle hükümet tarafından üretilen ve şekillenen bir politikanın yereldeki yansımaları farklı olabilmekte, zaman zaman amaçlanan hedeflerle bire bir örtüşmeyebilmekte veya politika, uygulama aşamasında şekillenebilmektedir. Uygulama aşaması, bu nedenle politika başarısında önemli bir role sahiptir.

Uygulama çalışmalarının 1970’lerde, Pressman ve Wildavsky’nin Washington ve Oakland üzerine yaptıkları bir çalışma¹⁸⁶ ile ivme kazandığı genel kabul gören yaklaşımdır. Ancak, kimi araştırmacılar, uygulama çalışmalarının Pressman ve Wildavsky’nin çalışmalarından on yıl öncesine kadar götürülebileceğini öne sürmektedirler.¹⁸⁷ Bynard, politika uygulama çalışmalarında üç kuşaktan söz eder. İlk araştırmalar klasik bir çizgide ilerlemiş ve bu araştırmalar politikaların oluşturulduktan sonra, uygulamanın sorunsuz bir şekilde gerçekleştiğini savunan çalışmalar olmuştur. İkinci kuşak araştırmalar, bazı durumlarda uygulama

¹⁸⁴ Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/implementation>, 01.06.2021

¹⁸⁵ Thomas B. Smith, “The Policy Implementation Process”, (Çevrimiçi), **Journal of Innovation and Entrepreneurship**, Policy Sciences 4, pp,197-209, Elsevier Scientific Publishing Company,1973, 27.10.2019, s. 202

¹⁸⁶ Katie Moon, Helen Dickinson, Deborah Blackman, “Not Another Review About Implementation ?” (Çevrimiçi), Reframing the Research Agenda, UNSW Canberra, Public Service Research Group, 2017, <https://www.unsw.adfa.edu.au/public-service-research-group/sites/cpsr/files/uploads/172279%20Paper%20Series%20Publication%20Issue%201%20Implementation%20171128.pdf>, 26.10.2019, s.7

¹⁸⁷ Bkz: Herald Saetren, “Implementing the Third Generation Research Paradigm in Policy Implementation Research : An Empirical Assessment”(Çevrimiçi), **Public Policy and Administration**, Vol 29(2),84-105, SAGE Publication, 2014, s.88

problemlerinin ortaya çıkabileceğini savunan ve uygulamanın karmaşık bir süreç olduğundan hareket eden çalışmalar olmuştur.¹⁸⁸

Üçüncü kuşak araştırmalar, uygulama başarısızlığından ziyade, uygulamanın nasıl gerçekleştiği hususuna odaklanan çalışmalardır.¹⁸⁹

Öte yandan, politika uygulaması tanımlarına bakılacak olursa, Sabatier ve Mazmanian'a göre politika uygulaması, "hem yönetme çabasını, hem de insanlar ve olaylar üzerindeki önemli etkileri içeren, yetkili kamu politikası direktiflerinin yayınlanmasından sonra meydana gelen süreçtir."¹⁹⁰ Khan ve Khadeker'e göre, politika uygulaması çeşitli aktörlerin dahil olduğu, çıktı ve sonuçları olan politika yapım sürecinin önemli bir aşamasıdır.¹⁹¹ Burke, Morris ve McGarrigle'e göre, uygulama en basit ifadeyle "bir planın gerçekleştirilmesi, organize edilmesi ve ne sorusundan ziyade nasıl odaklanması" dır. Ewalt ise politika uygulamasını "farklı bir şey yap veya birşeyler yapmayı bırak" olarak ifade etmiştir.¹⁹² Öte yandan uygulama, belirli bir programın gerçekleştirilmesi ve bu durumda belirli hedeflere ulaşmak için çeşitli plan ve programlar gerektirmektedir.¹⁹³ Kamu politikası bu plan ve programlarla şekillenen bir süreçtir. Anderson'a göre en nihayetinde, politika süreci tamamlandığında ve örneğin bir tasarı yasalaşp yürürlüğe konduğu zaman, artık kamu politikasından söz edilebilir.¹⁹⁴ Bir tasarı, hedef gruba uygulanmak üzere

¹⁸⁸ Anisur Rahman Khan, Shahriar Khandeker, "A Critical Insight into Policy Implementation and Implementation Performance"(Çevrimiçi), **Public Policy and Administration**, 2016, Vol:15,No:4, p.538-548, <https://pdfs.semanticscholar.org/aa81/89950e4c696a035d1ad7b4e84a78360603af.pdf>, 04.05.2019, s. 540

¹⁸⁹ Petrus A.Brynard, "Policy Implementation: Lessons for Service Delivery" (Çevrimiçi), Harnessing The Partnership of the Public and Non State Sectors for Sustainable Development and Good Governance in Africa: Problems and Way Forward, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.131.4549&rep=rep1&type=pdf>, : 12.02.2020, s. 6

¹⁹⁰ Mazmanian ve Sabatier, **a.g.e.**, s.4

¹⁹¹ Khan ve Khandeker, **a.g.e.**, s. 540

¹⁹² Jo Ann G. Ewalt, "Theories of Governance and New Public Management: Links to Understanding Welfare Policy Implementation", https://www.academia.edu/4569621/Theories_of_Governance_and_New_Public_Management_Links_to_Understanding_Welfare_Policy_Implementation 2001, 05.11.2019, s.6

¹⁹³ Katie Burke, Kate Morris, Leona McGarrigle, "An Introductory Guide to Implementation: Terms, Concepts and Frameworks", (çevrimiçi), Centre for Effective Services, 2012, <http://hdl.handle.net/10147/306846>, 25.10.2019, s.2

¹⁹⁴ James E.Anderson, **Public Policy Making An Introduction**, Fifth Edition, Texas A&m University, Houghton Mifflin Company, Boston, Newyork, <http://www.kropfpolisci.com/public.policy.anderson.pdf> , 03.07.2020, s.193

yürürlüğe girdikten yani kanunlaştıktan sonraki süreç nasıl işlemektedir? Uygulama teorisi en temelde bu sorudan yola çıkan bir teoridir.¹⁹⁵

Lipsky, politikaların başarıya ulaşmasının ön şartı olarak, ulusal, bölgesel, yerel yönetimler ve kurumlardan oluşan bir ağ arasında koordinasyonun gerekli olduğuna vurgu yapmaktadır.¹⁹⁶ Öte yandan, politika uygulamasına etki eden pek çok faktör bulunmaktadır. Merkezi yönetimin taşra birimleri, yerel yönetimler, bürokratlar, sivil toplum, yerel ve uluslararası kuruluşlar, bu sorunun yanıtlanmasında rol oynayan belli başlı aktörlerdir. Bunun yanı sıra siyasi faktörler, kurumsal kapasite ve yönetim sistemleri de politika uygulamasına etki eden diğer faktörlerdir.¹⁹⁷ Örneğin Lipsky'e göre federalizm, politikaların uygulanmasını daha komplike hale getirmektedir. Sosyal güvenlik gibi politikalar, yalnızca milli politikalar olsa da, ulusal politikalar çoğunlukla saha düzeyinde büyük ölçüde bölgesel veya yerel yönetimlere bağlıdır. Bu durum, eğitim, sosyal refah, sağlık gibi birçok politikada geçerlidir.¹⁹⁸ Ancak elbette, üretilen politikanın türüne ve hedef kitlesine bağlı olarak, uygulamaya etki eden aktörler değişiklik gösterebilmekte ve politikanın türüne, süresine ve ulaşmayı amaçladığı kitleye bağlı olarak misyonunu tamamlayan aktörler çekilirken, yeni aktörler devreye girebilmektedir. Bu noktada, politika uygulamasında en çok kullanılan yukarıdan aşağıya (top down), aşağıdan yukarıya(bottomup) ve karma uygulama modeli biraz daha ayrıntılı irdelenecektir.

2.5.1.Uygulama Çalışmalarında Temel Yaklaşımlar

2.5.1.1.Yukarıda Aşağıya (Top Down) Uygulama Modeli:

Yukarıdan aşağıya model politika uygulamasının ilk modelidir. Yukarıdan aşağıya model teorisyenleri, uygulamanın merkezi hükümetin kararıyla başladığını varsaymaktadır. Bu teorisyenler, politikalar ile beklenen çıktılar arasında doğrudan

¹⁹⁵ Anderson, a.y.

¹⁹⁶ Lipsky, a.g.e. s.196

¹⁹⁷ Wubalem Seraw, Xinhai Lu, "Review on Concepts and Theoretical Approaches of Policy Implementation", (Çevrimiçi), **International Journal of Academic Multidisciplinary Research(IJAMR)**, Vol:4, Issue:11, pp:115-120, <http://ijeais.org/wp-content/uploads/2020/11/abs/IJAMR201122.html>, 26.05.2020, s. 113

¹⁹⁸ Lipsky, a.g.e. s. 195

nedensel bir etki olduğunu ve politika yapıcılarının bu etkileri görmezden gelme eğiliminde olduklarını belirtmektedirler.¹⁹⁹ Yukarıdan aşağıya model, kararların merkezden alındığı ve politikaların merkezden üretildiği bir politika uygulama biçimine işaret eder. Bu modelde, merkezi hükümet halk için en iyi olanı belirlemekte ve yereldeki aktörlerin uygulamada nasıl çalışması gerektiğini ayrıntılandırmaktadır.²⁰⁰ Pressman ve Wildawsky(1973), Van Meter ve Van Horn(1975), Bardach (1977) ve Sabatier ve Mazmanian (1979, 1980, 1983) klasik yukarıdan aşağıya model teorisyenleridir.²⁰¹

Yukarıdan aşağıya uygulama modeline göre karar vericilerin yani kamu politikasının en üst basamağında bulunan bürokratların, politikanın uygulanmasında ve kontrol edilmesinde doğrudan etkileri vardır. Bu anlayışa göre, politikalar ile sonuçlar arasında doğal olarak bir bağlantı mevcuttur.²⁰² Yukarıdan aşağıya model, genellikle merkezi hükümet kararıyla başlamakta ve sonrasında şu sorularla devam etmektedir:

- 1- “Hedefe yönelik uygulama, politika kararıyla ne ölçüde tutarlıdır?
- 2- Belirlenen hedeflerin gerçekleşme derecesi ve politika etkileri hedeflerle ne ölçüde tutarlıdır?
- 3- Politika çıktılarını ve sonuçlarını etkileyen önemli faktörler neler olmuştur?
- 4- Politika çıktılarını etkileyen önemli faktörler nelerdir?
- 5- Kazanılan tecrübeler neticesinde, politikalar nasıl yeniden dizayn edilmiştir veya edilebilir?”²⁰³

Modele göre, eğer tepe yönetimi tarafından verilen kararlar, politikanın amaçları ve sonuçları arasında uyumu sağlayabilirse, başarılı olma ihtimali yüksektir.

¹⁹⁹ Joshua Mugambwa, Nkote Nabeta, Muhammed Ngoma, Will Kaberuka, C. Munene, “Policy Implementation : Conceptual Foundations, Accumulated Wisdom and New Directions”, (Çevrimiçi), Macro think Institute, **Journal of Public Administration and Governance**, Vol:8, No:3, 2018, s. 212

²⁰⁰ Katie Moon vd. **a.g.e.**, s. 7

²⁰¹ Helga Pülz ve Oliver Treib, “Implementing Public Policy”, (Çevrimiçi), **Handbook of Public Policy Analysis, Theory, Politics and Methods**, Edited by: Frank Fischer, Mara Sidney, Taylor&Francis Group, <https://epdf.pub/handbook-of-public-policy-analysis-theory-politics-and-methods-public-administra.html>, 20.02.2018, s.91

²⁰² Pülz ve Treib, **a.g.e.** s.90-91

²⁰³ Paul A. Sabatier, “Top-Down and Bottom Up Approaches to Implementation Research: A Critical Analysis and Suggested Synthesis” (Çevrimiçi), **Journal of Public Policy**, No:1, Vol:6, ss:21-48, 1986, s. 23-24

Eğer, tepe yönetimi başarısız ise, uygulama büyük ihtimalle başarısız olacaktır.²⁰⁴ Yukarıdan aşağıya model merkezi hükümetin kararlarına odaklanır, diğer aktörler ve etkileri ihmal eder ve baskın bir merkezi hükümetin olduğu durumda modelin kullanımı daha kolaydır.²⁰⁵ Çünkü politika sadece kurumların en tepesinde gerçekleşen bir süreç olmayıp, kamu kurum ve kuruluşlarının farklı hiyerarşik düzeylerinde ortaya çıkmaktadır.²⁰⁶

Çalışmamız bağlamında, Trablusşam'da göç politikaları hükümetin karışmama(dissassociation) politikasına paralel ilerlemiş ve saha bulgularında da ayrıntılı irdelendiği gibi politika yukarıdan aşağıya doğru şekillenmiştir.

2.5.1.2.Aşağıdan Yukarıya(BottomUp) Uygulama Modeli :

Aşağıdan yukarıya (bottom up) uygulama modeli, 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında yukarıdan aşağıya uygulama modeline bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Aşağıdan yukarıya uygulama modeli teorisyenlerine göre, politika dinamik ve yukarıdan aşağıya modelden daha kompleks bir süreçtir. Aşağıdan yukarıya modelde, saha bürokratları (street level bureaucrats) olarak adlandırılan hiyerarşinin daha alt kısmında yer alan bürokratlar, politikanın uygulanmasında daha çok etkilidir.

Bu modelin savunucuları, politikaların merkezi düzeyde planlanıp, uygulayıcıların mümkün olduğunca bunlara bağlı kalması gerektiği görüşüne karşı çıkmaktadırlar. Bu teorisyenlere göre, yerel bürokratlar sorunlara merkezi politika yapıcılardan daha yakındır ve bu nedenle politikanın uygulama aşamasında takdir yetkisinin kullanılması gereklidir.²⁰⁷

Elmore'e göre, aşağıdan yukarıya uygulama modeli, "uygulama sürecinin başında değil, mümkün olan son aşamada, idari işlemlerin özel seçimlerle kesiştiği

²⁰⁴ Alica Kaptı ve Ali Erkan Alaç, Kamu Politikalarının Uygulama Aşaması", **Kamu Politikası, Kuram ve Uygulama**, Der.: Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, 2015, Adres Yayınları/36, ss:228-24, s.6

²⁰⁵ Sabatier, a.g.e. s. 30

²⁰⁶ Fatih Demir, **Aşağıdan Yukarıya Yaklaşım, Kamu Politikaları Ansikopedisi**, Ed. Hatice Altunok-Fatma Gül Gedikkaya, 2016, 2016, s. 34

²⁰⁷ Pölz ve Treib, a.g.e. s. 91

noktada başlamaktadır.”²⁰⁸ Elmore, politika yapıcılardan ziyade, hizmet götürülen vatandaşlara yakın olan görevlilerin, problem çözümü konusunda daha etkin olduklarını ileri sürer.²⁰⁹ Aşağıdan yukarıya yaklaşımda yerel aktörler oldukça önemlidir.

Aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya uygulama modelleri birbirlerine tepki olarak ortaya çıkmış ve her ikisi de kamu politikasının bazı özelliklerini göz ardı ettikleri yönünde çeşitli eleştirilere maruz kalmışlardır. Bu nedenle, bu iki modelin sentezi olarak, karma uygulama modeli ortaya çıkmıştır.²¹⁰ Modelin teorisyenleri, uygulama sürecinin hiyerarşik yapı içerisinde mümkün olan en son aşamada başlaması gerektiğini savunur. Politika başarısı, hiyerarşik bir kontrol mekanizması ile değil, ancak soruna en yakın noktada çözüm üretilmesi ile gerçekleşir.²¹¹

Araştırma bağlamında, Gaziantep’te Suriyeli mültecilere yönelik politika, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve merkezi yönetimin taşra birimleri gibi farklı dinamiklerin katkısıyla politika aşağıdan yukarıya doğru şekillenmiştir. Bu dönüşümde saha bürokratlarının önemli derecede etkileri bulunmaktadır. Gaziantep’te politika bu dinamiklerle şekillenmiştir.

2.5.1.3.Sentez (Karma) Uygulama Modeli:

Karma model, aşağıdan yukarıya (bottom up) ve yukarıdan aşağıya (top down) modelleri harmanlayan ve her iki modelin de kavramsal zayıflıklarını elimine eden bir uygulama modelidir. Karma modelin öncü teorisyenleri arasında Richard Elmore, Paul Sabatier ve Malcolm L. Goggin gibi isimler sayılabilir. Bu araştırmacılar, her iki modelin de güçlü yönlerinden faydalanmışlardır.

Karma teorinin öncü isimlerinden olan Elmore, geriye doğru uygulama(backward mapping), ileriye doğru uygulama(forward mapping) olarak iki

²⁰⁸Richard F. Elmore, “Backward Mapping:Implementation Research and Policy Decisions”(Çevrimiçi), *Political Science Quarterly*, 94, ss:604-617, 1980, <https://www.jstor.org/stable/2149628?seq=1>, 12.12.2019, s. 604

²⁰⁹Elmore, a.y.

²¹⁰ Kaptı ve Alaç, a.g.e., s. 236

²¹¹Public Policy, a.g.e., s. 1

teori geliştirmiştir. İleri doğru uygulamada politika yapıcılar hedeflerini ve niyetlerini açıkça belirtmekte ve uygulama kararı en tepede başlamaktadır.

Yukarıdan aşağıya doğru her düzeyde uygulayıcı aktörlerin hedefleri yerine getirebilmeleri için daha spesifik adımlar atılmakta ve politikanın başarısız olma ihtimaline karşı çeşitli adımlar atılmaktadır. “Bu yaklaşım hiyerarşik ilişkilere duyulan ihtiyacı vurgulamakta ve politika kaynağına olan yakınlığın, politika etkisinde önemli bir faktör olduğunu savunmaktadır.” İleri doğru uygulama modeli, uygulamanın merkezi düzeyde kontrol edildiği bir yaklaşımdır.²¹²

Politikanın gelişimi ve uygulanması birbirinden bağımsız süreçler değildir. Dolayısıyla politika oluşturma, uygulama aşamasında da devam eden bir süreçtir.²¹³ Aşağıdan yukarıya uygulama modeli teorisyenlerine göre, uygulama sürecinin anlaşılabilmesi için, uygulama sürecine katılan her faktörün anlaşılması gerekmektedir.

Tablo.5 Aşağıdan Yukarıya(Top Down) ve Yukarıdan Aşağıya(BottomUp) Uygulama

Özellik	Yukarıdan Uygulama(Forward mapping)	Aşağıya Aşağıdan Yukarıya Uygulama(Backward Mapping)
Mantık	Yukarıdan aşağıya	Aşağıdan yukarıya
Eylem	Ardışık	Değişken
Tür	Hiyerarşik	İsteğe bağlı
Çözümler	Komuta ve kontrol	Kontrolün dağılması

Kaynak: PublicPolicy: POAD8014, 14.01.2020, s.3

Sentez uygulama modelinin ortaya çıkmasında, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya modellerin eksik yönleri belirleyici olmuştur. Bu teori, yukarıdan aşağıya

²¹²Public Policy, POAD8014, (Çevrimiçi), <https://docplayer.net/58763086-Poad8014-public-policy-the-policy-cycle-the-garbage-can-and-policy-coherence.html>, 27.05.2019, s. 1

²¹³ Moon, v.d., s.7

model ve aşağıdan yukarıya model arasında denge kurmaya çalışan bir teoridir.²¹⁴ Aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya model, sentez modelin gelişimine katkı yapmış ve sentez modelin alt yapısını hazırlamıştır. Sentez uygulama modeli, kamu politikasını bütüncül bir bakış açısı ile ele almakta ve bu perspektif, kamu politikası sürecine dahil olan bütün aktörlerin değerlendirilmesini içermektedir.²¹⁵

Politikanın başarıya ulaşması, uygulama aşamasıyla büyük ölçüde ilintilidir. Bir göç politikasının da başarısında, ülkenin yönetim sistemi, göç tecrübeleri, göç yönetişimi dediğimiz sürece dahil olan aktörlerin koordinasyonu, sahada bulunan bürokrat ve personellerin nitelikleri ve mesleki yeterlilikleri, üretilen politikaların içerici olması gibi pek çok faktör rol oynamaktadır. Örneğin ülkenin yönetim sistemi yerel yönetimlerin konumlandıkları alanı, göç yönetim biçimini, kurumlar arası işbirliğini ve koordinasyon şeklini de belirlemektedir. Güçlü bir yerel yönetim geleneğine sahip olan ve federal sistem ile yönetilen Almanya bunun somut bir örneğidir. Almanya’da yerel yönetimlere federal anayasa ile verilmiş yetkiler mevcuttur ve ayrıca Almanya’nın göç tecrübeleri de bu noktada önemli bir belirleyicidir.

Göç politikaları, devlet tarafından ve devletin amaçlarına uygun olarak uygulamaya konulan kanunlar, kurallar ve önlemlerdir. Göç politikaları çoğu zaman, merkezi hükümet tarafından geliştirilmektedir.

De Haas, göç politikalarında “*etki*” ve “*etkinlik*” olmak üzere iki olguya vurgu yapılması gerektiğini ifade eder. Etkinlik, “politika hedeflerinin ne ölçüde yerine getirildiğini” belirtirken, “etki sadece belirli bir yasa, önlem veya düzenlemenin gerçek etkisini ifade etmektedir.”²¹⁶ Czaika ise göç politikalarını, hedef grubun davranışlarını amaçlanan bir yöne doğru değiştirmek olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte göç politikası olarak görülmeyen bir çok politika esasında hedeflenen göç politikalarından daha etkili olabilmektedir. Örneğin iş gücü piyasası, refah, askeri politikalar gibi politikalar direkt göçe yönelik olmasa da göç politikalarını etkileyebilmektedir. Öte yandan, göç politikalarında devletin rolü

²¹⁴Pülzl ve Treib, **a.g.e.** s. 90

²¹⁵Kaptı ve Alaç, **a.g.e.** s. 237

²¹⁶De Haas, **a.g.e.**, s. 25

geniştir.²¹⁷ Örneğin Smith, politika uygulamalarında, Batı bürokrasileri ile üçüncü dünya ülkeleri arasında bir ayrıma gitmekte ve Batı bürokrasilerinin politika uygulamasında daha başarılı olduğunu belirtmektedir.²¹⁸ Dolayısıyla yukarıda belirtildiği gibi, yönetim sistemi ve demokrasi düzeyi de politikanın başarıya ulaşmasında önemli bir kıstas haline gelmektedir.

Öte yandan, uygulama esnasında ortaya çıkabilecek problemleri öngörmek uygulama başarısını etkileyecek önemli bir faktördür. Politikanın başarısız olması, uygulama aşaması da dahil geçen sürenin israf ve kaynakların heba edilmiş olması anlamına gelmektedir.²¹⁹ Laurence J ve O Toole' göre, politika kararları ve uygulamanın olabildiğince örtüşmesi ve beklenmeyen durumlar için de çeşitli alternatiflerin geliştirilmesi gerekmektedir.²²⁰ Dolayısıyla yukarıda belirtildiği gibi politikanın başarıya ulaşması veya başarısızlığı politikanın uygulama aşamasıyla yakından ilintilidir.

Politika uygulaması yukarıda ifade edildiği gibi kompleks bir süreçtir. Çünkü uygulama aşaması, politikanın başarı veya başarısızlığına doğrudan etki etmesinin yanı sıra, politika çıktısı ve sonuçlarındaki başarısızlıklarda, politikanın uygulama aşamasındaki eksikliklere atıf yapılmaktadır.²²¹ Çünkü başarıya ulaşmamış bir politika, bir yandan kaynak ve zaman israfına neden olurken, öte yandan da politika yapıcılarının da halkın gözünde başarısız olarak algılanmalarına neden olmaktadır.²²² Mugambwa ve diğerleri, politikanın uygulama aşamasını politika sürecinde “anahtar ve meşru bir meydan okuma” olarak ifade etmektedirler. Czaika

²¹⁷ Mathias Czaika, Hein De Haas, “The Effectiveness of Immigration Policies, Notes and Commentary”, (Çevrimiçi), **Population and Development Review** 39(3): 487-508, 2013, September, <https://www.migrationinstitute.org/publications/the-effectiveness-of-immigration-policies>, 06.07.2019, s.489

²¹⁸ Smith, a.g.e., s.199

²¹⁹ R.Kent Weaver, “But Will It Work?: Implementation Analysis to Improve Government Performance”, **Issue in Governance Studies at Brookings**, Number 32, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/02_implementation_analysis_weaver.pdf, 2010, 11.10.2019, s.3

²²⁰ Laurence J. O'Toole, JR, “The Theory Practice Issue in Policy Implementation Research”, **Public Administration** Vol:82, No:2, (309-329), Blackwell Publishing, Oxford, 2004, <https://academic.oup.com/jpart/article/10/2/263/986118>, 11.10.2019, s. 310

²²¹ Nandiyang Zhang, “Multi-Level Policy Implementation: A Case Study on China's Administrative Approval Intermediaries' Reforms”, **Australian Journal of Public Administration**, Vol:77, no:4, pp:779-796, 2018, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8500.12318>, 05.04.2020, s. 779

²²² Mugambwa vd. a.g.e, s. 212

ve De Haas ise bu konuda dörtlü ayrımaya gitmekte ve bu dörtlü ayrımından doğabilecek boşlukların da olduğunu belirtmektedir.

Czaika, gç politikalarını dört seviyede kavramsallaştırmaktadır. Bunlar:²²³

- “Kamu politikası söylemleri”
- “Kağıt üzerindeki gerçek gç politikaları”
- “Politika uygulaması”
- “Gç politikasının sonuçları”

Ancak, bu dörtlü ayrım yukarıda belirtildiği gibi bazı durumlarda politikada boşlukların doğmasına neden olabilmektedir.

Kamu politikası söylemleri ve kanunlaşan politikalar ile bunların uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek “söylemsel boşluklar” ve politikanın sonucu ne ölçüde etkileyeceğinden kaynaklanan “etkinlik açığı” gibi politika boşlukları ortaya çıkabilmektedir. Bu politika boşluklarının her biri, politikaya ve uygulamaya ciddi ölçüde etki etme potansiyeline sahiptir.²²⁴ Söylemsel boşluk, politika söylemleri ve kanun haline gelen gç politikaları arasındaki uyumsuzluklar biçimindedir. Burada çeşitli sivil toplum kuruluşları, siyasi parti gündemleri ve çıkar gruplarının da etkileri bulunmaktadır.²²⁵ Kanunlaşan politikalar ile bunların fiilen uygulanması arasındaki tutarsızlıklar uygulamadan kaynaklı boşluklara neden olmaktadır. Bazı kanun ve düzenlemeler, bütçe kısıtlamaları veya planlama eksikliği gibi sebeplerle uygulanmamakta veya kısmen uygulanmaktadır. Bu uygulama boşluğu, politika uygulamasında büyük ölçüde takdir ve değerlendirme söz konusu olduğunda özellikle önemli görünmektedir.

Söylemsel boşluk, politika başarısızlığına etki etmezken, uygulamadan doğan boşluk politika başarısızlığına etki etmektedir. Etkinlik açığı, uygulanan yasaların, yönetmeliklerin gç akışlarının hacmi, zamanlaması, yönü ve bileşimi üzerinde

²²³Czaika ve De Haas, **a.g.e.**, s. 487-508

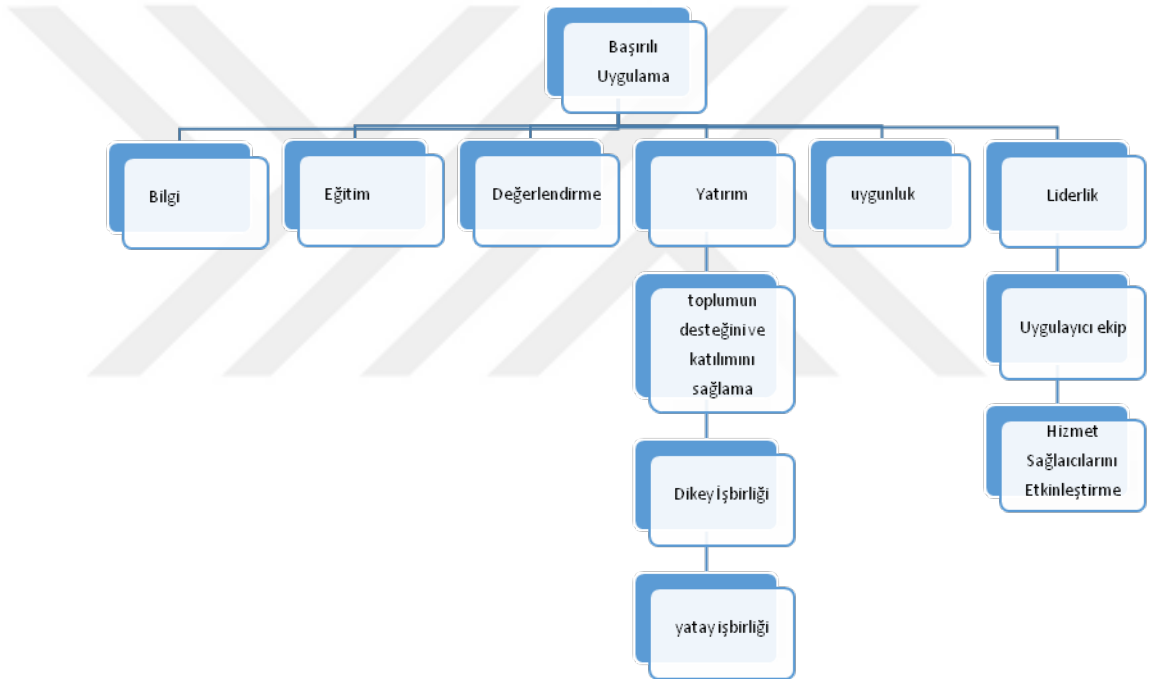
²²⁴Czaika ve De Haas, **a.g.e.**, s.494

²²⁵Czaika ve De Haas, **a.g.e.**, s. 496

amaçlanan etki derecesini yansıtmaktadır. Bu etkinlik açığı olası politika başarısızlığının ikinci kaynağıdır.²²⁶

Bu nedenle, bir politikanın başarıya ulaşması için, öncelikle söylem ile pratiğin olabildiğince uyumlu olması gerekmektedir.

Görsel 3. Başarılı Uygulamaya Etki Eden Faktörler

Kaynak: Landry Signe, Public Service Delivery- What Matters for Successful Implementation and What Can Policy Leaders Do? OCP Policy Center, 2017, PP:17/04, <https://www.policycenter.ma/sites/default/files/OCPPC-PP1704.pdf>, Erişim tarihi: 05.03.2019

Öte yandan, Mugambwa politikanın uygulanmasının makro ve mikro olmak üzere iki düzeyde gerçekleştiğini belirtir. Politika programının tasarlanması ve

²²⁶Czaika ve De Haas, a.g.e, s. 497

geliştirilmesi merkezi düzeydeki aktörler tarafından yerine getirilmektedir. Ancak yerel düzeydeki mekanizmalar, zaman zaman bu plan ve programlara tepki gösterebilmekte ve yerel mekanizmalar kendi programlarını geliştirebilmektedirler.²²⁷

Uygulama süreci, yukarıda belirtildiği gibi karmaşık bir süreçtir ve uygulama sürecinin karmaşık olması politika uygulayıcıları için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Politika yapımı ile uygulama arasındaki uyuma Sabatier ve Mazmanian şöyle vurgu yapmaktadır:

“Dikkatlice formüle edilmiş bir politika, yasa koyucuların ve politika düzenleyicilerin tüm uygulama sürecini yapılandırabilecekleri ve uygulayıcı kurumların politika çıktılarının ve hedef grupların davranışlarının yasal hedeflerle tutarlı olma ihtimalini en üst düzeye çıkarabilecekleri bir araç olarak görülmelidir. Öncelikle politika hedeflerinin geliştirilmesi ve hedef kitlenin uyumluluğunu istenen etkilerle ilişkilendiren geçerli bir teknik teori geliştirilmesi gerekir. Uyumluluk olasılığının en üst düzeye çıkarılması, yeterli teşvik sağlanması, uygulama mekanizmalarının resmi kurallarını ve farklı uygulama mekanizmalarını sürece katmak ve fırsatlar sağlamak suretiyle uygulama süreci tayin etmelidirler.”²²⁸

Bununla birlikte, uygulama zaman alan bir süreçtir ve çeşitli koşullar gerektirmektedir. Moon, Dickinson ve Blackman uygulamanın dört aşamasından bahsetmektedirler. Bunların ilki “keşif” aşamasıdır. İkinci aşama, “planlama faaliyetleri ve yeniliğin uygulanması” dır. Üçüncü aşama “yeniliğin benimsenmesi ve değerlendirilmesi” ve dördüncü aşama “uygulamanın gerçekleştirilmesi ve önceki aşamaların gözden geçirilmesi” şeklindedir.²²⁹

Fixen ve diğerleri ise uygulamayı altı aşamalı bir süreç olarak sıralamış ve her aşamanın bir öncekinden etkilendiğini belirtmiştir.

- “Keşif
- Kurulum
- İlk uygulama

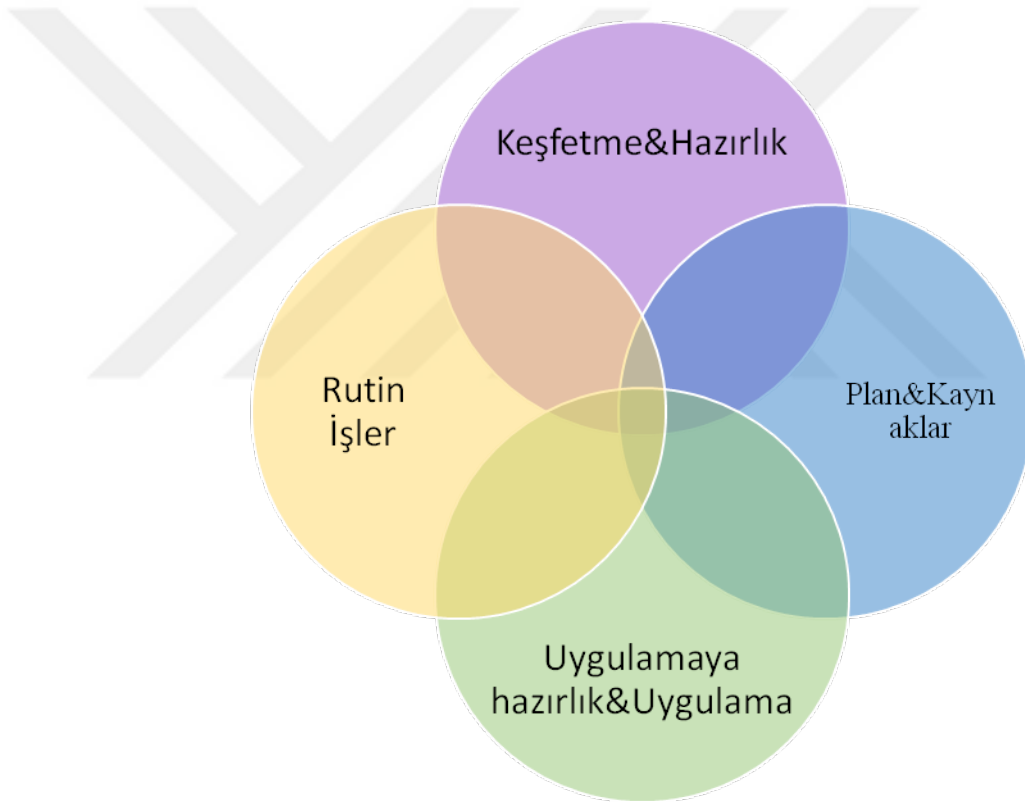
²²⁷ Mugambwa vd. **a.g.e**, s. 215

²²⁸ Sabatier ve Mazmanian, **a.g.e**, s. 494

²²⁹ Moon vd. **a.g.e**, s. 24

- Tam Uygulama
- Yenilik
- Sürdürülebilirlik”

Görsel 4. Uygulama Süreci

Kaynak:CES, Fixen’ 2005’ten uyarlanan, Katie Burke, Kate Morris, Leona McGarrigle, An Introductory Guide to Implementation: Terms, Concepts and Frameworks, Centre for Effective Services, 2012, <http://hdl.handle.net/10147/306846>, 25.10.2020, s.6

Politika bir süreçtir ve bir devinim içerisinde. Politika yapımı, uygulama, yönetim ve değerlendirme boyunca devam etmektedir ve kimi zaman uygulama aşamasında şekillenip değişime uğramaktadır. Bu gerçeğin göz önünde bulundurulması, siyaset ve bürokrasi arasındaki rollerin ve sorumlulukların paylaşımını kolaylaştırmaktadır.²³⁰

Uygulamada problemler, politika kararlarının, politika yapıcılarının belirlediği hedefler doğrultusunda gerçekleşmediğinde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, seçilmişler yani siyasiler ile yerelde bürokratların ilkelerinin uyumlu olması politika başarısında önemli bir faktördür.²³¹ Dolayısıyla, uygulamadan önceki aşama olan formülasyon aşamasında, uygulamada ortaya çıkabilecek sorunlar ve riskler de sıralanıp göz önünde bulundurulmalı, bu sorunlara karşı çeşitli uygulama alternatifleri geliştirilmelidir.

Uygulayıcı aktörler, yasaların ve dolayısıyla politikaların geliştirilmesi konusunda çok az role sahip olmalarına rağmen, bürokratlar uygulama konusunda daha çok sorumluluk üstlenmektedirler. Ancak, bu durum yasa koyucular tarafından her zaman dikkate alınan bir olgu değildir.²³² Mc Connel'e göre, tam olarak hedefe ulaşan politikalar nadirdir, eksiklikler ve başarısızlıklar neredeyse bütün politikalara nüfuz etmektedir.²³³ Hükümetler, politikaları gerçekleştirirken, bu alanda başarılı veya başarısız olabilirler. En temelde hükümetlerin yaptığı, sorunu tanımlamak, potansiyel politika alternatiflerini ortaya koymak ve nihayetinde karar almaktır.

Ancak bu noktada, işin artılarının ve eksilerinin tartışılması, danışma mekanizmalarının oluşturulması ve karar almadan farklı risklerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.²³⁴ Koordinasyon eksikliği, yönetimde yetersizlik, beklentilerde risk faktörlerinin göz önünde bulundurulmaması politika

²³⁰Public Policy, POAD8014, a.g.e.s. 1

²³¹Martin Lundin, "When Does Cooperation Improve Public Policy Implementation", (Çevrimiçi), Policy Studies Journal, Volume:35, Issue:6, pp: 629-652, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1541-0072.2007.00240.x>, 09.11.2019,s.631

²³²Weaver, a.g.e, s. 11

²³³Allan McConnell, Policy Success, "Policy Failure and Grey Areas in Between" (Çevrimiçi), Journal of Public Policy,345-362, Cambridge University Press, <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-public-policy/article/abs/policy-success-policy-failure-and-grey-areas-inbetween/57FC50487A2A9B02ED757C76857C5CB0>, 2010, 03.08.2019, s.346

²³⁴A.e. s.350

uygulamasının başarısızlığına neden olan faktörlerdir.²³⁵ Politikaların başarıya ulaşması, yukarıda belirtildiği gibi büyük ölçüde uygulamaya bağlıdır. Ancak bunun yanı sıra, tam olarak hangi aktör ve nedenlerin başarılı bir politika uygulamasında etkili olduğunu söylemek de güçtür. Çünkü politikaların başarısı, aynı zamanda, sosyal, ekonomik ve siyasi bağlamalara da bağlıdır.²³⁶ Bu politikalara etki edecek aktörlere yönelik şöyle bir genelleme yapılabilir.

Göç Politikalarının Uygulanmasında Etkili Olan Aktörler

- 1- Yerel düzey (uygulayıcı)bürokratları
- 2- Uygulayıcı mekanizmalar (kurumlar, paydaşlar vb.)
- 3- Hedef grup (mülteciler, göçmenler, sığınmacılar)
- 4- Yerel halk
- 5- Sivil toplum kuruluşları (yerel kuruluşlar, uluslararası organizasyonlar vb.)

Uygulamaya etki eden bu aktörler, kente yerleşen bir mültecinin aynı zamanda hem mekanla hem de toplumla kurduğu ilişki biçimini de belirlemektedir. Ancak yerel düzeyde uygulamalar, her zaman politika yapıcıların ortaya koyduğu resmi evraklarda belirtilen amaçlar ve programlarla aynı olmamakta ve bazı durumlarda merkezi hükümetin hedefleri ile yerelde uygulamalar değişiklik gösterebilmektedir. Bir başka deyişle, hedeflenen politika ile gerçekleşen arasında farklılıklar olabilir veya belirlenen hedeflere ulaşma noktasında farklı alternatifler geliştirebilirler.²³⁷ Örneğin Castles, göç politikalarının genellikle amaçlara ulaşmakta başarısız olduklarını ve tahmin edilemeyen sonuçlarla karşı karşıya kaldığını belirtir.

²³⁵Bob Hudson, David Hunter, Stephen Peckham, "Policy Failure and the Policy Implementation Gap: Can Policy Support Programs Help?" (Çevrimiçi), **Policy Design and Practice** , 2:1,1-14, 2019, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/25741292.2018.1540378>, 16.11.2019,s.2

²³⁶Lucie Cerna,"The Nature of Policy Change and Implementation:A Review of Different Theoretical Approaches" (Çevrimiçi), 2013, **Organization for Economic Co-Operation and Development**,<https://www.oecd.org/education/ceri/The%20Nature%20of%20Policy%20Change%20and%20Implementation.pdf> , 20.10.2019, s.17

²³⁷ Lundin, **a.g.e**, s. 631

Castles'e göre, özellikle yasa dışı göç, devletlerin kontrol çabalarına rağmen artmaya devam etmektedir.²³⁸

1955-1973 yılları arasında göçmen işçi kabul eden Almanya, bunun tipik bir örneğidir. Bu dönemde Almanya'ya göç eden işçilerin, burada kalıcı olacakları öngörülmüş bir durum değildir. Castles, göçün kendi iç dinamikleriyle birlikte uzun vadeli bir sosyal süreç olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir.²³⁹

Öte yandan, göç politikası sürecinde hükümetler üzerinde sivil toplum kuruluşları, yerel halk ve mülteciler gibi çeşitli baskı kaynaklarından söz edilebilir. Jacobsen'e göre hükümetler, göç sürecine politika üretmeyerek, pozitif yönde politika üreterek ve negatif yönde politika üreterek yanıt verebilmektedirler.²⁴⁰ Araştırmanın ikinci bölümüne geçmeden önce, incelenen iki ülke olan Türkiye ve Lübnan'ın ve saha çalışmasının gerçekleştirildiği Gaziantep ve Trablusşam'ın mültecilere yönelik politikalarını Jacobsen'in mülteci politikası ve olası hükümet yanıtlarından hareketle genel hatlarıyla şöyle ifade edebiliriz:

Tablo 6. Türkiye ve Lübnan'ın Göç Politikalarında Pozitif ve Negatif Yaklaşımlar

Türkiye	Lübnan
Cenevre Sözleşmesi ve New York Protokolüne taraf mı?	Hayır
Sığınmacılar, mülteci olarak tanımlanmış mı?	Hayır
Resmi olarak kamplar kurulmuş mu?	Hayır

²³⁸ Stephen Castles, "The Factors That Make and Unmake Migration Policies", (Çevrimiçi), 2004, IMR, Volume 38, Number 3, 852-884, **International Migration Review**, <https://www.jstor.org/stable/27645419>, 22.11.2019, s.852

²³⁹ A.e. s. 852-853

²⁴⁰ Karen Jacobsen, "Factors Influencing the Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee Influxes", **The International Migration Review**, Vol:30, No:3, ss:655-678, 1996, Center for Migration Studies, <https://www.jstor.org/stable/2547631>, 20.03.2020, s. 647-657

Mültecilere yönelik ayrı bir birim oluşturulmuş mu?	Evet, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	Kısmen, • LCRP bu kapsamda değerlendirilebilir.
Yerel yönetimlere kanunda mülteciler konusunda doğrudan yetkiler verilmiş mi?	Hayır	Hayır
Entegrasyona yönelik çalışmalar mevcut mu?	Evet	Kısmen, • STK'lar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler bu kapsamda değerlendirilebilir.
STK'ların ülkede faaliyet göstermelerine izin verilmiş mi?	Evet	Evet

Tablo 7. Gaziantep BŞB ve Trablusşam Belediyesinin Mülteci Politikalarında Pozitif ve Negatif Yaklaşımlar

	Gaziantep Belediyesi	Büyükşehir	Trablusşam Belediyesi
Belediye bünyesinde mültecilere yönelik ayrı bir birim oluşturulmuş mu?	Evet, Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü		Hayır
Belediye bünyesinde entegrasyon çalışmaları mevcut mu?	Evet, • Ensar Merkezi bünyesinde gerçekleştirilen	Toplum	Hayır

	faaliyetler	
	• STK'larla işbirliği yoluyla gerçekleştirilen faaliyetler, • GASMEK bünyesinde gerçekleştirilen kurslar	
STK ile işbirlikleri var mı?	Evet	Hayır
Belediye bünyesinde Suriyeli çalışanlar mevcut mu?	Evet, • Beyaz Masa biriminde • Ensar Toplum Merkezi'nde	Hayır
Mülteci hakları korunmuş ve mültecilerin hareket özgürlüğü sağlanmış mı?	Evet	Evet

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, bünyesinde Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü'nin kurarak, takdir yetkisi ve inisiyatif kullanmış ve yerel düzeyde bir politika geliştirmiştir. Öte yandan, Trablusşam Belediyesi'nin, belediye bünyesinde Suriyeli mültecilere yönelik ayrı bir birim oluşturmak gibi bir girişimi söz konusu olmamış, dolayısıyla bu anlamda olumlu yönde bir takdir yetkisinden söz etmek güçtür. Öte yandan, Gaziantep BŞB'de belediye bünyesinde entegrasyon çalışmaları mevcuttur. Gaziantep BŞB, çeşitli işbirlikleri yoluyla inisiyatifler geliştirmiş ve bu anlamda

Ensar Toplum Merkezi kurulmuştur. Bu toplum merkezinde, Suriyeli mültecilere ve Türk vatandaşlarına yönelik çeşitli kurslar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, belediye bünyesinde kurulan GASMEK'lerde Suriyeli mültecilere yönelik çeşitli kurs ve faaliyetler de bulunmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin, sivil toplum kuruluşları ile geliştirmiş olduğu işbirlikleri, mültecilere yönelik hizmet sunumunda önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaziantep BŞB'nin, SGDD-ASAM ile yaptığı protokol çerçevesinde, Beyaz Masa Birimi'nde bir ASAM personeli görev yapmaktadır. Trablusşam Belediyesi'nin, sivil toplum kuruluşları ile işbirlikleri oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla Trablusşam'da politikanın, hükümetin karışmama politikasına paralel olarak ilerlediğini söylemek mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE VE LÜBNAN'DA YEREL YÖNETİM SİSTEMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

3.1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri

Türkiye’de yerel yönetimler, il özel idareleri, belediyeler ve köylerden oluşur. 2017 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinden önce, 2012 yılında, Türkiye’de yerel yönetim sistemini kökten etkileyen bir yasa değişikliğine gidilmiştir. 12.11.2012 tarihinde yürürlüğe giren yasa, öncelikle on üç ili, daha sonra Ordu İli’nin eklenmesiyle on dört ili kapsamıştır.

6360 sayılı “*On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*”a göre, nüfusu, 750.000’in üzerinde olan bütün illere “büyükşehir” statüsü verilmiş ve büyükşehir statüsündeki bütün illerde il özel idareleri kaldırılmıştır. Bu yasa yerel yönetimler alanında önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir.²⁴¹

Bu anlamda bu yasa, kır ve kent nüfus dağılımı oranlarını önemli ölçüde etkilemiştir. Buna göre, Türkiye nüfusunun büyük bir bölümü büyükşehirlerde yaşar hale gelmiştir. Suriyeli mülteci akınından en çok etkilenen İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Mersin gibi Güney ve Güneydoğu Anadolu İlleri de büyükşehir statüsündedir.²⁴² Dolayısıyla, çalışmamızın ana odaklarından biri olan Suriyeli mültecilerin büyük bir bölümünün de kentsel alanlarda yaşamakta olduğunu belirtmek gerekmektedir.

6360 sayılı kanundan önce, Türkiye’de “16 Büyükşehir Belediyesi, 65 İl Belediyesi, 143 Büyükşehir İlçe Belediyesi, 749 İlçe Belediyesi, 1977 Belde

²⁴¹ 6360 Sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (Çevrimiçi), Tertip:5,Cilt:53, 2012, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf>, 09.10.2018, Madde 1

²⁴² Adem Esen, “Uluslararası Düzensiz Göçler ve Yerel Yönetimler”, **Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler**, Ed. Adem Esen, Mehmet Duman, WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, ss:13-44, 2016, s. 21

Belediyesi olmak üzere, toplam 2950 belediye” mevcut idi.²⁴³ “2019 yılı itibariyle ülkemizde idari yapı 81 İl, 921 İlçe, 32.036 mahalle ve 18.336 köyden oluşmakta; yerel yönetimler ise 30 büyükşehir belediyesi, 51 İl Belediyesi, 519 Büyükşehir İlçe Belediyesi, 402 İlçe Belediyesi ve 396 belde belediyesi ile yürütülmektedir.”²⁴⁴ Öte yandan Türkiye’de belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri beş yıllığına seçilmektedir. Belediyenin organları “belediye başkanı”, “belediye meclisi” ve “belediye encümeni” olmak üzere üç tanedir.²⁴⁵ Belediye meclisi doğrudan halk tarafından seçilen üyelerden oluşmakta ve meclisteki üyelerin sayısı, belediyelerin nüfusuna göre değişebilmektedir.²⁴⁶

Çalışma kapsamında konumuzla esas ilintili olan, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi değişikliğinin yerel yönetimler üzerinde ne ölçüde etkili olduğu konusuna gelindiği zaman, yeni sistemin yerel yönetimler ile ilgili köklü değişiklikler yapmadığını belirtmek gerekmektedir. Şöyle ki;

Yerel yönetimler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 123. ve 127. maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre:

Madde 123: “İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Kamu tüzelkişiliği, kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurulur.”²⁴⁷

Madde 127: “Mahalli idareler, il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir. Mahalli idarelerin seçimleri, 67. maddedeki esaslara göre beş yılda bir yapılır. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.”²⁴⁸

²⁴³ Mehmet Karaaslan, “Nasıl Bir Yerel Yönetim, 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme” (Çevrimiçi), **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 17-18, Sayı: 26-27-28-29, Yıl:2012-2013, s. 140

²⁴⁴ TMMOB Mimarlar Odası, “2019 Yerel Yönetimler Raporu, Yerel Seçimlere Yönelik Değerlendirmeler/Öneriler”(Çevrimiçi) ,<http://www.mimaresk.org.tr/yonetim/dosyalar/632019134557R.pdf> ,17.06.2019, s.18

²⁴⁵ 5393 sayılı Belediye Kanunu, Madde 3/b

²⁴⁶ Mehmet Mecek,Yıldız Atmaca, “Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi”(Çevrimiçi) , **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Ekim, Cilt:9 , Sayı:6, ss: 2068-2087, 2020, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/56179/735143.04.06.2021> , s. 2076

²⁴⁷ 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun Numarası: 2709, Kabul tarihi:18/10/1982, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> , madde 123, 21.05.2019

²⁴⁸ A.e, madde: 127

.....

“Mahalli İdarelerin belirli kamu hizmetlerinin görülmesi amacı ile, kendi aralarında Bakanlar Kurulunun izni ile birlik kurmaları, görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ve merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilgileri kanunla düzenlenir. Bu idarelere, görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”²⁴⁹

Anayasa değişikliğinden önce, yukarıda belirtilen 123. maddede geçen, “kamu tüzel kişiliğinin kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulacağı” hükmü, “kamu tüzel kişiliğinin, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulabileceği” şeklinde düzenlenmiş idi. ²⁵⁰

Kamu tüzel kişiliklerinin, “Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile kurulabileceği, yeni sistemde, yerel yönetimlerle ilgili en önemli değişikliktir. Öte yandan, 127. maddenin son fıkrasında da değişiklik yapılmıştır. Yeni sistemde, Başbakanlık ve Bakanlar Kurulu kaldırılmıştır. Dolayısıyla 127. maddenin son fıkrasında geçen “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” olarak değiştirilmiştir.²⁵¹ Yeni sistemin yerel yönetimler üzerinde somut bir değişiklik yapmadığı, ancak Bakanlar Kurulunun kaldırılması nedeniyle, kanunda Bakanlar Kuruluna verilen yetkilerin, Cumhurbaşkanına devredildiği görülmektedir.

Bunun yanı sıra, yeni sistemle Cumhurbaşkanlığı bünyesinde, ekonomi politikaları, sosyal politikalar, sağlık ve gıda politikaları gibi çeşitli politika kurulları oluşturulmuştur. Yerel Yönetim Politikaları Kurulu da, bu çerçevede oluşturulan politika kurulları arasındadır. ²⁵²Yerel Yönetim Politikaları Kurulu’nun görevleri, yerel yönetimlere, göç, çevre ve kentleşme konularına yönelik çeşitli stratejiler geliştirmek ve politika önerileri üretmek olarak belirlenmiştir. ²⁵³

Türkiye’de özellikle yerel yönetimlerin mültecilere hizmet götürmeleri açısından yasal ve idari kısıtlılıklar mevcuttur. Bu nedenle, yerel yönetimler, politikaların üretilmesi kısmından ziyade büyük ölçüde politikaların uygulanması kısmında devreye girmektedir. Yerel yönetimler mevzuatında mültecileri kapsayan doğrudan bir madde bulunmamaktadır. Dolayısıyla belediyeler genel olarak Suriyeli

²⁴⁹A.e, madde:127

²⁵⁰Bkz: Türkiye Barolar Birliği, “Anayasa Değişikliği Teklifi’nin Karşılaştırmalı ve Açıklamaları Metni” (Çevrimiçi), http://anayasadegisikligi.barobirlik.org.tr/Anayasa_Degisikligi.aspx, 24.06.2019

²⁵¹ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde 127

²⁵²TMMOB Mimarlar Odası, a.g.e, s. 47

²⁵³A.e, s. 48

mültecilere yönelik hizmetlerini, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun, 13.ve 38. maddelerine dayanarak gerçekleştirmektedirler.

Madde 13: “Herkes, ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların, insan onurunu zedelemeyecek şekilde sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.”²⁵⁴

Madde 38’in n bendi:

“Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödenegi kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak.”²⁵⁵

5393 sayılı belediye kanununda, belediyelerin hizmet çerçevesinde “vatandaş” kriteri esas alınmıştır. Bunun yanı sıra, İller Bankası tarafından belediyelere ayrılan ödenekte nüfus kriteri esas alınmaktadır.²⁵⁶ Dolayısıyla, bu noktada şehirde yaşamını sürdürmekte olan mülteciler, bu kriterin dışında kalmakta ve bu durum belediyeler açısından adil olmayan bir yük paylaşımının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Belediyeler, yukarıdaki maddelere istinaden Suriyelilere yönelik hizmetlerini dolaylı olarak gerçekleştirmektedirler.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda da bu konuda net bir düzenleme mevcut değildir. Kanunun 96. maddesinin dolaylı olarak yerel yönetimleri kapsadığını söylemek mümkündür.

²⁵⁴ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde 13

²⁵⁵ A.e.Madde 38 n bendi

²⁵⁶ Murat Erdoğan, “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamının Çerçevesi”, **Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler:Tespitler ve Öneriler**, Editörler: Prof.D r. Adem ESEN, Mehmet DUMAN,WALD, ss:71-90, 2016, s. 81

Madde 96:

1) “Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilirler.”

2) Yabancılar, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslara katılabilir.

(3) Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri Genel Müdürlükçe kamu kurum ve kuruluşlarıyla da işbirliği yapılarak yaygınlaştırılır.”²⁵⁷

Belediye kanununda uyum başta olmak üzere mültecileri de kapsayacak şekilde yeniden düzenleme yapılabileceği ve kanunun bu yönde revize edilebileceği çeşitli araştırmacılar tarafından da sıklıkla dile getirilmektedir.²⁵⁸ Suriyeli mültecilerin şehirlere dağılımı konusunda belli bir sistem olmadığından, mülteciler şehirlere iş veya akrabalık durumuna veya güvenli bir alana rastgele yerleşmişlerdir. İçduygu ve Ayaşlı, bu durumun, bir anlamda kendiliğinden bir entegrasyon süreci oluşturduğunu dile getirmektedir.²⁵⁹ Ancak mültecilerin, bu şekilde kentlere dağılımı barınma problemleri, yoksulluk, eğitime erişimde kısıtlılıklar gibi çeşitli riskleri de beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra, mülteciler zaman zaman yasal statülerinin belirsizliğinden dolayı ön yargılara ve çeşitli ayrımcılıklara maruz kalabilmektedirler.²⁶⁰ Halka en yakın yönetim mekanizmaları olarak yerel yönetimler,

²⁵⁷ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Madde 96

²⁵⁸ Bkz: Adem Esen, **a.g.e.**, s. 20, Bkz:Marmara Belediyeler Birliği, “Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü, Çalıştay Raporu”, 2015, Bkz:Murat Daoudov, “The Role of Local Governments in Integration of Foreigners in Turkey, Role of Public Administration in International Migration and Refugee Harmonization”, 2015, Hatay, Joint Panel by Mustafa Kemal University and Hatay Governorship, 2015, <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yazilar/34-the-role-of-local-governments-in-integration-of-foreigner.html>, 10.11.2018

²⁵⁹ Ahmet İçduygu ve Enes Ayaşlı, “Geri Dönüş Siyaseti, Suriyeli Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları”, (Çevrimiçi) **Mirekoç Çalışma Notları**, 2019, https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2019/05/Mirekoc_Rapor_GeriDonusSiyaseti.pdf, 13.06.2019, s.2

²⁶⁰ Didem Danış, “Türkiye’de Kent Mültecileri ve Misafirperverlik”(Çevrimiçi), **TESEV İyi Yönetişim Tartışmaları**, 2018, <http://tesev.org.tr/wp->

bu noktada daha çok önem kazanmakta ve süreçte daha aktif roller üstlenmeleri gerekmektedir.

Türkiye açısından aradan geçen on yılı özellikle uyum açısından değerlendirdiğimiz zaman, sınırlı da olsa, bu konuda atılmış olan çeşitli adımların var olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2018 yılı faaliyet raporunda, “Uyum ve İletişim” konusuna yer verilmiş ve “yabancıların toplumla olan karşılıklı uyumlarının desteklenmesi”, “müstakil bir uyum eğitim programının oluşturulması, yabancıların uyumlarını sağlamak amacıyla kursların yaygınlaştırılması ve kurslara katılım oranının artırılmasının desteklenmesi”, “başta çocuklar olmak üzere ülkede bulunan bütün yabancıların uyum süreçlerinin desteklenmesi”, “uyum konusunda ilgili tüm paydaşlar ile koordinasyonu sağlayarak etkili bir uyum sürecinin geliştirilmesi ve uygulanması” stratejik hedefler olarak belirlenmiştir.²⁶¹ Ayrıca, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü arasında imzalanan işbirliği belgesi kapsamında ülkede bulunan Suriyeli mültecilere, ücretsiz dil, hobi ve meslek edindirme kursları verilmektedir.²⁶² Bunun yanı sıra, Gaziantep, Kahramanmaraş, Hatay, Kilis, Erzincan ve Adana olmak üzere toplam altı pilot ilde Göç Danışma Merkezleri kurulmuş olup, bu merkezlerde yabancılara yönelik ikamet izni, yol izni, çalışma izni, evde bakım gibi çeşitli hizmetler sağlanmaktadır.²⁶³ 2015 tarihinde kurulan Yabancılar İletişim Merkezi(YİMER), uyuma yönelik faaliyetler kapsamında değerlendirilebilir. YİMER, Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Almanca ve Farsça dillerinde, haftanın her günü, gün boyunca hizmet vermektedir.hizmet vermektedir.²⁶⁴ Bu konu, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak tartışacağım.

[content/uploads/2019/01/Turkiyede.Kent_.Multecileri.ve_.Misafirperverlik.Didem_.Danis_.pdf,](http://www.goc.gov.tr/files/files/2018%20YÄ±lÄ±%20Faaliyet%20Raporumuz%20v_4%201_3_2019.pdf)
01.09.2019

²⁶¹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018 Yılı Faaliyet Raporu, (Çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/files/files/2018%20YÄ±lÄ±%20Faaliyet%20Raporumuz%20v_4%201_3_2019.pdf, s. 32, 02.10.2019

²⁶² A.e., s.33

²⁶³ A.e.

²⁶⁴ İçişleri Bakanlığı Raporu, “T.C İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Göç Politikaları ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, Türkiye Göç Raporu”, 2017, Yayın No:40, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf, 10.09.2019, s.95

Bunun yanı sıra mültecilere sunulan hizmetlerde, belediyeler arasında belli standartlar da bulunmamaktadır. Marmara Belediyeler Birliği'nin, 2015 tarihli raporunda bu hususa dikkat çekilmiş ve belediyelerin mülteciler konusunda ne şekilde hareket edeceklerini ve süreci nasıl yöneteceklerini bilmedikleri ifade edilmiştir.²⁶⁵ Mülteciler ile ilgili çeşitli veri tabanları oluşturan ve bu konuda etkili ve sistemli çalışan belediyeler olduğu kadar, mülteciler konusunda tam tersi bir tavır takınan belediyeler de bulunmaktadır. Aynı raporda, “hukuksal, yönetsel ve finansal bağlamlardaki belirsizlikler nedeniyle belediyelerin mülteciler konusunda ne şekilde hareket edeceklerini bilemedikleri de belirtilmiştir.”²⁶⁶ Mültecilere hizmet konusunda belediyeler arasında büyük ölçüde farklılıklar bulunmaktadır. Bu anlamda yerelde bir çok parametre etkili olmaktadır. Yerel düzeyde politika, farklı değişkenlere, dinamiklere ve saha bürokratlarının takdir yetkilerine göre dönüşebilmekte veya ulusal politika ile paralel ilerlemektedir.

Savaş nedeniyle ülkemize göç eden Suriyeliler de, tıpkı Almanya'ya göç eden ilk kuşak Türkler gibi, sürecin başında göçü geçicilik üzerine kurgulamışlardır. Bu durum ev sahibi topluluk tarafından da benzer şekilde algılanmıştır. Ancak, krizin ilk yılında, Suriyelilerin ülkede kısa bir süre kalıp, geri döneceklerine dair algı, krizin derinleşmesi, istikrarın sağlanması bir yana Suriye'deki durumun daha da kötü bir hal alması ile ortadan kalkmıştır. Bu nedenle sürecin başında daha ılımlı olan ve hoşgörüyü dayalı bakış açısı, zaman geçtikçe ve Suriyelilerin misafirlikleri uzadıkça yerini daha tedirgin bir havaya bırakmaya başlamıştır.

2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi bünyesinde ve Murat Erdoğan öncülüğünde gerçekleştirilen, “Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması” başlıklı çalışma bu anlamda önemli bulgular ortaya koymuştur. Buna göre, Erdoğan'ın çalışmasında, Türk Vatandaşlarının %66,9'u Suriyelilerin Türkiye'ye uyum sağlayamayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.²⁶⁷ Bu bulgu, Türk vatandaşlarının, zamanla değişen

²⁶⁵ Marmara Belediyeler Birliği, “Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü” (Çevrimiçi), Çalıştay Raporu, 2015, <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/04/14/28b3e8d5-e08a-4f5a-a310-b3c71b91b23d.pdf>, 03.08.2019, s.8

²⁶⁶ A.e. , s. 6-7

²⁶⁷ Murat Erdoğan, “Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum”, 2014, Hacettepe Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, s. 44

bakış açılarını ve Suriyelileri kabul anlayışlarını anlamak bakımından oldukça önemlidir.²⁶⁸ Küresel insani yardım 2018 raporuna göre Türkiye, hem 2017 ve 2018 yıllarında, en çok insani yardım yapan ülke konumundadır.²⁶⁹ Ancak buna rağmen göç eden mülteci sayısının milyonlara ulaşmış olması, göçün kısa sürede gerçekleşmesi ve düzensiz oluşu, belediyenin sunduğu hizmetlerin de yetersiz kalmasına neden olmaktadır.²⁷⁰

Suriye krizinin on yılını geride bıraktığımız şu günlerde, mültecilerin büyük bir çoğunluğunun kalıcı olduğu ve hatta Türkiye'nin yeni göç dalgalarıyla karşı karşıya olduğu artık hemen hemen herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Suriyeli mültecilerin gönüllü geri dönüşü çok düşük bir olasılıktır çünkü Suriye, gönüllü geri dönüş için gerekli barış zemininin halen çok uzağındadır. Bu nedenle yukarıda belirtildiği gibi, sürecin çok aktörlü ve yerel yönetimleri de içerecek bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

3.2.Lübnan'ın Yerel Yönetim Yapısı

Lübnan'da belediyeler en küçük yönetim birimleridir.²⁷¹ Yerel yönetimler, anayasal yapının bir parçası olmalarına rağmen, yapısal olarak oldukça zayıf ve yetkiler bakımından oldukça güçsüz durumdadırlar.²⁷² Lübnan'da 1029 belediye mevcuttur. Belediyelerin seçilmişlerden oluşan bir belediye meclisi bulunmaktadır. Belediye meclislerinin üye sayısı bölgenin nüfus yoğunluğuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Lübnan belediyelerinin %71'i oldukça küçüktür ve dokuz ve on iki üyeliklerden oluşmaktadır. Belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri altı yıllığına seçilmektedir.²⁷³ Yönetimsel denetimler, iç güvenlik, bütçe harcamaları gibi konular İçişleri ve Belediyeler Bakanlığı'nın sorumluluğundadır.²⁷⁴

²⁶⁸ A.e.s.44

²⁶⁹ Euronews, "Türkiye İnsani Yardımda Dünya Lideri" (Çevrimiçi), <https://tr.euronews.com/2018/06/21/turkiye-insani-yard-mda-zirvede>, 13.07.2019

²⁷⁰ Esen, a.g.e, s.22

²⁷¹ Ali Mourad, Zahwan El Siddiq, "Citizen&Municipality Handbook,Simplified Legal Rules Governing Municipal Work in Lebanon", (Çevrimiçi), 2018, <http://nahnoo.org/wp-content/uploads/2018/07/final-brochure-DALEEL-english-low-res.pdf>, 01.10.2019 , s.5

²⁷² Paul Salem, "Framing Post War Lebanon: Perspectives on the Constitution and The Structure of Power", **Mediterranean Politics**, 1998, 3:1, 13-26, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629399808414638>, 01.09.2019, s.21

²⁷³ Mona Harb, Sami Atallah, "Local Governments and Public Goods:Assessing Decentralization in theArab World", (Çevrimiçi), **TheLebanese Center forPolictStudies(LCPS)**, 2015,

Tablo 8. Lübnan’da Vilayetlere Göre Belediye Sayısı

Valilik	İlçe Sayısı	Belediye Sayısı	Belediye Sayısı	Belediye Sayısı	Belediye Sayısı
		1998	2004	2010	2017
Beyrut	1	1		1	1
Güney Lübnan ve Nebatiyeh	7	98	248	257	263
Cebel Lübnan	6	269	303	313	325
Kuzey Lübnan ve Akkar	7	147	212	228	273
Beka, Balbek ve Helmek	5	122	139	153	167
Toplam		638	902	952	1029

Kaynak: Mourad ve Siddiq, **a.g.e.** s.7

Lübnan merkezi yönetiminin yerel yönetimlere finansal transferleri oldukça kısıtlıdır. Ülkede bütçenin yalnızca %6’lık gibi küçük bir kısmı yerel yönetimler tarafından kullanılmaktadır. 2015 yılının yaz ayında Lübnan’da çok ciddi bir atık toplama sorunu yaşanmış, bu durum belediyelerin yapısal güçsüzlüklerini bir kez daha ortaya sermiş ve belediyelerin yetkilerinde değişiklikler yapılmasına dair

https://www.lcps-lebanon.org/publications/1446627069-1443012809-decentralisation_latın_web.pdf, 20.01.2020, s.194

²⁷⁴A.e, s.196

tartışmaları da beraberinde getirmiştir.²⁷⁵ Mülteci sayısının yoğun olduğu bölgelerde, doğallıkla belediyelerin harcamaları da daha fazla olmaktadır. Özellikle krizin ilk dönemlerinde, ilk göçler kuzey bölgelerinde yoğunlaştığından, ülkenin kuzeyinde bulunan belediyelerin harcamaları, güneye oranla çok daha yüksek düzeyde olmuştur.²⁷⁶

Bu durum hali hazırda finansal açıdan ve insan kaynağı açısından zayıf olan Lübnan Belediyeleri'nin hem yerel halka hem de mültecilere yönelik hizmetlerinin aksamasına ve yerel halk ve mülteciler arasında gerginliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

3.3.Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikası

Suriye'de 2011 yılında başlayan protestolar, hükümet tarafından şiddet kullanılarak bastırılmaya çalışılmış, bu durum protestoların zamanla kitlesel eylemlere dönüşmesine neden olmuştur. Tarihte pek az olay Suriye Savaşı kadar yıkıcı ve tahrip edici sonuçlara sebebiyet vermiştir. Türkiye, Suriye ile 911 km'lik sınıra sahip olması ve sürecin ilk yıllarında uyguladığı “açık kapı politikası” dolayısıyla bu savaştan doğrudan etkilenen ülke konumundadır. Türkiye’de, Suriyeli mülteciler ile ilgili politika, sürecin başında “geçicilik” üzerine bina edilmiş idi. Türkiye, Suriye’de Beşar Esad yönetiminin kısa sürede devrileceği kanısıyla Suriyelilere uluslararası hukukta bir karşılığı olmayan “misafir” statüsü verilmiştir.

²⁷⁵ Esen, a.g.e, s.23

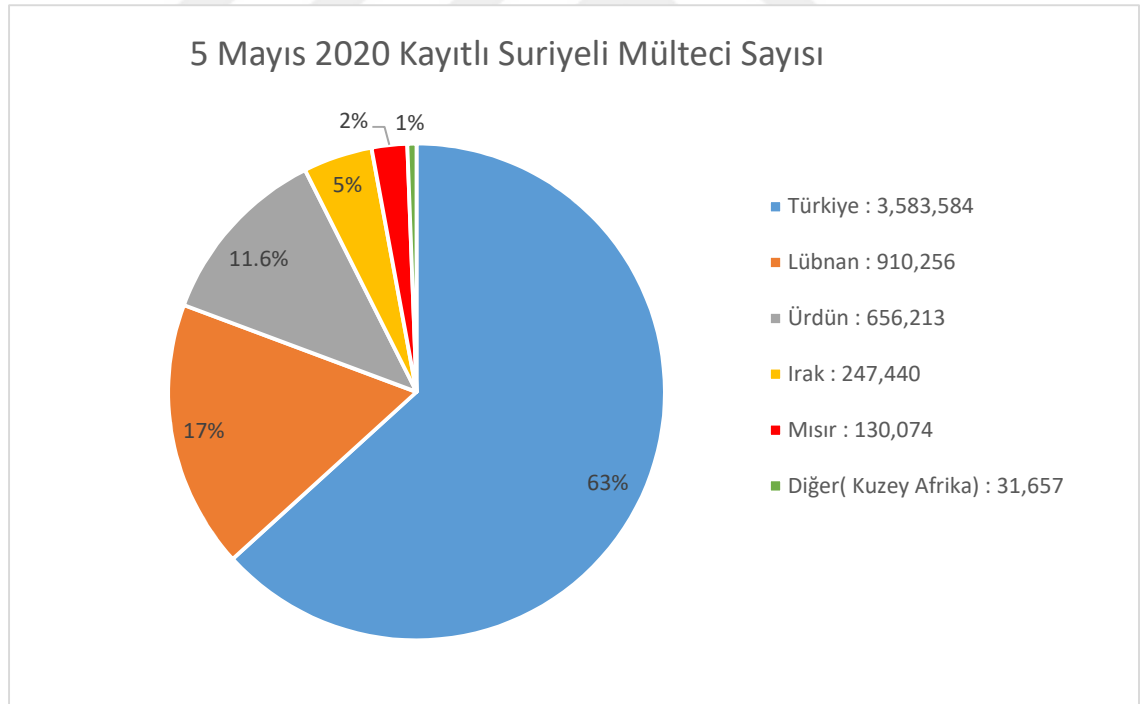
²⁷⁶ Marianne Madore, “Suriyeli Mülteci Akını Yönetiminde Türkiye ve Lübnan’daki Belediyelerin Rolü” (Çevrimiçi), Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Teşkilatı(UCLG-MEWA),Türkiye ve Lübnan’da Orta Doğu’dan Gelen Kentsel Zorunlu Göçmenlere Yönelik Sosyal İçerme Politikaları, 2016, <http://uclg-mewa.org/uploads/file/39c9141e89b947ca82456f8b3ef3decb/Suriye-Raporu-TR.pdf>, 25.08.2019, s.31

Tablo 9. Suriyeli Mültecilerin Ülkelere Göre Dağılımı

Ülke	Barındırdığı Suriyeli Mülteci Sayısı
Türkiye	3,583,584
Lübnan	910,256
Ürdün	656,213
Irak	247,440
Mısır	130,074
Diğer	31,657

Kaynak: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 03.05.2020

Grafik 11. Ülkere Göre Suriyeli Mülteci Sayısı

Kaynak: UNHCR, “Total Persons of Concern by Country of Asylum”(Çevrimiçi), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 03.05.2020

Yukarıdaki verilerden de görüldüğü üzere Türkiye, sürecin başından beri en çok Suriyeli mülteci barındıran ülke konumundadır. BMMYK'nın, 3 Mayıs 2020 tarihli verilerine göre, Türkiye'de bulunan kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 3.583.584'tür. Türkiye'yi sırasıyla Lübnan (910,256), Ürdün (656,213), Irak (247,440) ve Mısır (130.074) takip etmektedir.²⁷⁷ Bunun yanı sıra, Türkiye'de, 547.479 sayısı ile en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan şehir İstanbul'dur. İstanbul'u, sırasıyla Gaziantep(443.290), Şanlıurfa(430.537), Hatay(429.293), ve Adana(240.870) takip etmektedir.²⁷⁸ Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilerin yaklaşık yarısına ev sahipliği yapmaktadır.

3.3.1.Suriye'den Türkiye'ye İlk Göçler

Suriye'de patlak veren savaşla birlikte, güvenli bir alan arayışı ile Türkiye'ye göç eden Suriyeli mültecilerin göçleri ve göç sürecinin artarak devam etmesi Türkiye açısından bu konuda bir politika üretimini gerekli hale getirmiştir.

Suriye'den Türkiye'ye ilk göçler, 29 Nisan 2011 tarihinde, Suriye'deki çatışmalardan kaçan ve Hatay'ın Cilvegözü sınır kapısından ülkeye giriş yapan 250 kişilik bir kafilenin ülkeye giriş yapması ile başlamıştır. Bu tarihten itibaren Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı artarak devam etmiş ve dört yıl gibi bir sürede 1.519.286 gibi büyük bir rakama ulaşmıştır.²⁷⁹ Türkiye, sürecin başından bu yana, barınma, gıda, sağlık gibi temel ihtiyaçları bulunan bu kitleye her türlü desteği sağlamıştır.

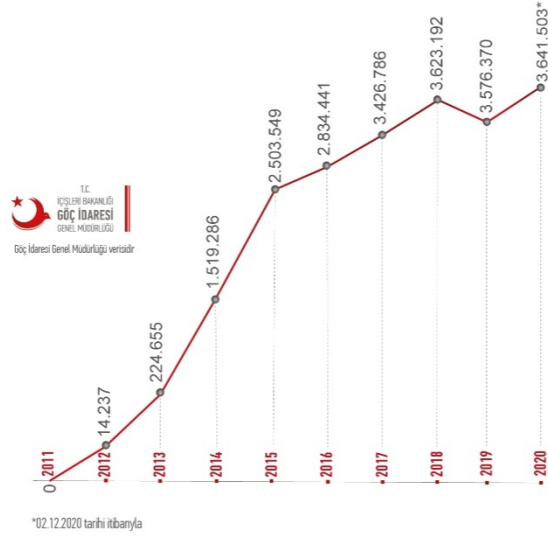
²⁷⁷ UNHCR, "Total Persons of Concern"(Çevrimiçi), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, 08.09.2019

²⁷⁸ Göç İdaresi Başkanlığı, "Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler"(Çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik, 18.07.2019

²⁷⁹ A.e.

Görsel 5.Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 05.04.2020

Görüldüğü gibi, Aralık 2021 itibarıyla Türkiye’deki Suriyeli mülteci sayısı 3.734.874’tür.²⁸⁰ Kayıt altına alınamamış Suriyeli mültecilerle birlikte, bu sayının beş milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye’nin, 2011 yılı öncesi, mülteci sayısı ile kıyaslanınca, bu rakam göçün niceliksel olarak büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.²⁸¹ Türkiye, şu anda dünyada en fazla Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır.

AFAD’ın 15 Ekim 2018 tarihli raporuna göre, Geçici Barınma Merkezlerinde bulunan Suriyeli mültecilerin sayısı, 174.256’dır. Geçici Barınma Merkezleri, Hatay,

²⁸⁰ Göç İdaresi Başkanlığı, “Geçici Koruma, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler”, (Çevrimiçi), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 24.12.2021

²⁸¹ Murat Erdoğan, “Kopuş”tan “Uyum”a Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi, İstanbul Örneği, **Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları**, 2017, <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2018/09/14/52dd9554-8e48-4982-8051-a148b65cbdb3.pdf>, 10.10.2019, s. 10

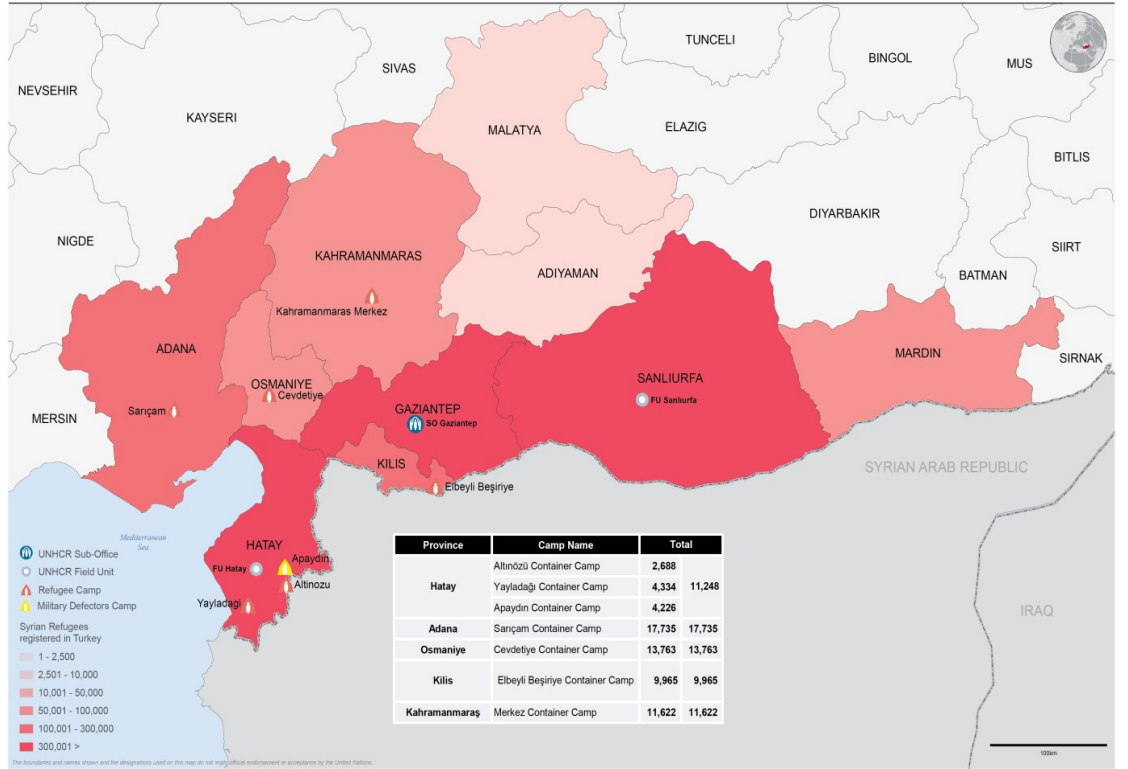
Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya’da bulunmaktadır.²⁸²

Ancak Suriyeli mülteciler, sürecin en başından beri, istihdam, sağlık ve eğitim gibi sebeplerle barınma merkezlerinden ziyade kentlerde yaşamayı tercih etmişlerdir. Genel olarak Türkiye’nin her ilinde Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Türkiye’de Suriyelilerin en az olduğu iki il 35 Suriyeli ile Artvin ve 25 Suriyeli ile Bayburt’tur.²⁸³

Görsel 6. Kamplar ve Güney Doğu Bölgesi’ndeki Kayıtlı Suriyeli Mülteciler

UNHCR Turkey:

Syrian Refugee Camps and Provincial Breakdown of Syrian Refugees Registered in South East Turkey
as of 15 August 2019

²⁸² AFAD, “Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu”, (Çevrimiçi), https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf, 04.05.2019

²⁸³ Mülteciler Derneği, “Türkiye’deki Suriyeli Sayısı”(Çevrimiçi), <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 10.08.2019

Kaynak: Syrian Refugee Camps and Provincial Breakdown of Syrian Refugees Registered in South East Turkey ,<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/70975>, 12.12.2019

Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin, yaklaşık yüzde 50’si Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve İstanbul İllerinde ikamet etmektedir.²⁸⁴ Haritadan da görüldüğü üzere, Suriyeli mülteciler, Türkiye’nin Güney Doğu Anadolu bölgesinde, çoğunlukla sınıra yakın illerde yaşamaktadırlar. Göçmenler, temel haklara erişim gibi sebeplerle, kentsel alanlarda yoğunlaşmışlardır. Kentlere rastgele dağılmış olan Suriyeli mülteciler, çoğunlukla kentin çeperlerinde, hali hazırda sosyo ekonomik düzeyi düşük bölgelerde, derme çatma evlerde ve oldukça yetersiz koşullarda kendi imkanlarıyla var olmaya çalışmaktadırlar.

Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis ve Hatay gibi İllerin bazı mahallerinde Suriyeli mülteci sayısı, Türk nüfusunu aşmıştır. Suriyeli mülteciler, dışarıya açılmadan her türlü ihtiyaçlarını bu mahallerde karşılayabilmekte ve dolayısıyla bu mahalleler, Suriyeli mültecilerin kendi aralarında sosyalleştikleri mekanlara dönüşmektedir. Bu durumun, bir çeşit gettolaşma sürecine neden olduğunu söylemek mümkündür. Bir sınır şehri olan Kilis İli, bunun çarpıcı bir örneğidir.

Kilis’te Suriyeli mülteci nüfusu, Türk nüfusunu aşmıştır ve şehirde sadece Suriyeli mültecilerden oluşan mahalleler mevcuttur.²⁸⁵ Bu durum, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Hatay İlleri için de geçerlidir. Bu anlatılardan yola çıkacak olursak, Türkiye açısından, Suriyeli mülteciler ve göç meselesinin zorunlu sebepler neticesinde ortaya çıktığını ve Suriyeli mültecilere yönelik politikaların da, bu zorunlu sebepler neticesinde şekillendiğini söylemek gerekmektedir.

Hukuki statüleri, mültecilerin odaklanması gereken bir diğer noktadır. Gerek günlük dilde, gerekse de akademik literatürde, mülteci olarak adlandırılırsalar da, Türkiye’deki Suriyelilerle ilgili vurgulanması gereken en temel nokta, hukuken “mülteci” statüsünde olmadıklarıdır.

²⁸⁴ UNHCR, “Türkiye Bilgi Notu” (Çevrimiçi), <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf>, 13.07.2019

²⁸⁵ 11.10.2019 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nin verilerine göre Kilis’te yaşayan toplam mülteci sayısı 116.289’dur. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 11.10.2019

Uluslararası hukukta, mültecilerle ilgili iki temel belge bulunmaktadır. Bunlardan ilki “1951 Cenevre Sözleşmesi” olarak da bilinen, “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme” olup, diğeri de “1967 New York Protokolü”dür. Türkiye, her iki belgeye de taraf olmakla birlikte, Cenevre Sözleşmesini coğrafi kısıtlama şartı ile imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihli bir deklarasyon ile “coğrafi kısıtlama” şartını sürdüreceğini belirtmiştir.²⁸⁶ Nitekim, 1967 New York Protokolü’ne de, coğrafi kısıtlama şartı ile taraf olmuştur.²⁸⁷ Buna göre, Türkiye, sadece Avrupa’dan gelen sığınmacılara, “mülteci” statüsü vermektedir.²⁸⁸ Avrupa dışından gelen sığınmacılar şartlı mülteci olarak adlandırılmakta ve başvuruları, BMMYK ile değerlendirmekte ve mülteci statüsü verilmesi kararlaştırılanlar, BMMYK aracılığıyla üçüncü ülkelere yerleştirilmektedir.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine göre mülteci “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs” olarak tanımlanmıştır.²⁸⁹ Coğrafi kısıtlamaya rağmen, Türkiye’ye göç edenlerin hemen hemen bütünü Avrupa dışından gelen kişiler oluşturmaktadır. Türkiye, bu konuda uluslararası camia tarafından sıkça eleştirilmektedir

Ancak, Suriyeli mülteciler meselesinde de görüldüğü gibi, Avrupa ülkeleri mülteci kabulü konusunda cömert bir tavır takınmaktan uzak olduklarından dolayı, Türkiye’de doğallıkla, siyasi istikrarsızlıkların olduğu ülkeler ile Avrupa ülkeleri

²⁸⁶ Türkiye, bu coğrafi çekinceyi sürdüren birkaç ülkeden biridir. Türkiye’nin yanı sıra Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Madagaskar ve Monako Prensiği, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni, “coğrafi kısıtlama” şartı ile sürdüren, ülkelerdir. Bkz. State Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol, <https://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html>, 01.09.2019

²⁸⁷ Erdoğan, a.g.e, s. 18

²⁸⁸ UNHCR, “The Refugee Convention, 1951, The Travaux Préparatoires Analysed with a Commentary” (Çevrimiçi), By Dr Paul Weis, <https://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf>, 21.05.2019

²⁸⁹ BMMYK, “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” (Çevrimiçi), BMMYK Türkiye Temsilciliği, http://www.goc.gov.tr/files/files/multecilerin_hukuki_statusune_iliskin_sozlesme.pdf, 21.03.2019

arasında bir geçiş ülkesi olma endişesini taşımakta, bu nedenle yoğun bir mltesi akınının hedefi olacağı kaygısını gütmektedir.²⁹⁰

Yukarıda ifade edildiğı gibi, Türkiye’deki Suriyeli mülteciler, krizin başında, öncelikle misafir olarak tanımlanmış, sonrasında sınırlarımıza kitlesel olarak gelenlerin sığınma işlemlerini gerçekleştirmek için, 30 Mart 2012 tarihinde, “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” yürürlüğü girmiştir.²⁹¹ Bu yönerge ile, sığınmacıların geçici koruma statüsü altında oldukları vurgulanmıştır.²⁹² Geçici koruma, kitlesel mltesi akınlarının yönetilebilmesi için ortaya konmuştur. Övünç’n ifadesiyle geçici koruma, “1951 Sözleşmesi çerçevesindeki mltesi statüsü ve uygulama ile şekillenen tamamlayıcı koruma statüsünün oluşturuğ koruma alanının dışında kalan ancak yine de bazı hususlar bakımından bu alan ile ilişkili olan ve kendine has bir takım özellikler taşıyan bir koruma yöntemidir.”²⁹³

Türkiye, krizin başından 2016 yılına kadar Suriyeli mültecilere yönelik “açık kapı politikası” uygulamıştır.²⁹⁴ Suriyeli mültecilere, öncelikle uluslararası hukukta bir karşılığı olmayan “misafir” statüsü verilmiş, sonrasında Suriyeli mülteciler “geçici koruma statüsü” altına alınmıştır. Türkiye’nin g yönetimi açısından önemli dönüm noktalarından birisi de, 22 Ekim 2014 tarihinde 29153 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğü giren “Geçici Koruma Yönetmeliğı”dir.²⁹⁵ Geçici Korumanın,

²⁹⁰ Ahmet İçduygu, Sema Erder, Ömer Faruk Gençkaya, **Türkiye’nin Uluslararası G Politikaları, 1923-2023, Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus tesi Dönüşümlere**, Mirekoç Araştırma Raporları 1/2014, Tübitak 1001_106K291, Koç Üniversitesi G Araştırmaları Merkezi, 2014, s., 237

²⁹¹ G İdaresi Başkanlığı, “Türkiye’de Geçici Koruma”(evrimii), <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma>, 05.04.2021

²⁹² A.e

²⁹³ Neva vn ztrk, “Geçici Korumanın Uluslararası Koruma Rejimine Uyumu zerine Bir İnceleme”,(evrimii), 2017, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 66(1), 2017:201-216, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/>, 03.03.2020, s. 212

²⁹⁴ Erdoğan, a.g.e, s. 18

²⁹⁵ G İdaresi Başkanlığı, “Geçici Koruma Yönetmeliğı”(evrimii), Yayınlandığı Resmi Gazetenin Tarihi: 22.10.2014, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/evraklar/mevzuat/Gecici-Koruma.pdf>, 02.01.2020

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda, Uluslararası Koruma kısmının dördüncü bölümünde yönetmelik ile düzenleneceği belirtilmiştir.²⁹⁶

Geçici koruma acil ve kitlesel sığınma durumlarında verilen bir statüyü ifade etmektedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun 91. maddesine dayanılarak hazırlanan, 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici korumanın kapsamı ve sınırları, Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 1.maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre:

“Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan 4/4/2013 tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesi çerçevesinde, uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınmayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliği ile ilgili hususları düzenlemek” şeklinde belirtilmiştir.²⁹⁷

“Geçici koruma, korunma ihtiyacı içerisindeki “kitle”yi oluşturanların acil korunma arayışındaki yabancı bireyler, korunmadan kast edilenin ise bu bireylerin menşe devletlerinden farklı bir devlet tarafından güvenliklerinin sağlanması ile barınma ve temel ihtiyaçlarının/haklarının karşılanması; bu bireylerin uluslararası korumaya ulaştırılması” olduğu belirtilebilir.²⁹⁸ Geçici koruma yönetmeliği, eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetlere erişim, tercümanlık hizmetleri, gümrük işlemleri gibi bir çok konuyu kapsamaktadır.

Türkiye’nin son yıllarda göç konusunda değişen en önemli özelliği “net bir göç ülkesi” haline gelmiş olması ve bunu müteakiben göç yönetimi ve mevzuatı ile

²⁹⁶ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Dördüncü Bölüm, Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler, Madde 91,

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 02.05.2020

²⁹⁷ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma Yönetmeliği, **a.g.e.**

²⁹⁸ Öztürk, **a.g.e.**, s. 207

ilgili düzenlemelerin, sistemli bir hale getirilip, hayata geçirilmesi olmuştur.²⁹⁹ Ark ve Yürür'ün de ifade ettiği gibi, Türkiye'de göç politikalarını, "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndan³⁰⁰ önce ve YUKK'den sonra olmak üzere iki döneme ayırmak gerekmektedir. YUKK öncesi dönem, "1923-1950, 1950-1980, 1980-2013 olarak dönemlendirilebilir."³⁰¹ YUKK sonrası dönem kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 2013 yılı ve sonrasını kapsamaktadır."³⁰²

YUKK'den önce, göç ile iş ve işlemler, 1950 yılında yürürlüğe girmiş olan 5682 Pasaport Kanunu ile 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun" a göre yürütülmekte idi. Yeni kanun ile birlikte, 5683 sayılı kanunun tamamen ve 5682 sayılı kanunun birçok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.³⁰³ YUKK, Suriyeli mülteci akınından önce de, üzerinde uzun yıllardır çalışılmakta olan yaklaşık on yıllık bir çalışmanın ürünüdür.

YUKK taslağı, 5 Kasım 2011 tarihinde Başbakanlığa gönderilmiş, 4 Nisan 2013 tarihinde TBMM'de kabul edilmiş ve 11 Nisan 2011 tarihli Resmi Gazetede yürürlüğe girmiştir.³⁰⁴ YUKK, Türkiye'nin göç mevzuatı açısından önemli bir yeniliktir. Özer'in çalışmasında belirttiği gibi 6458 Sayılı YUKK, Türkiye'de yeni yönetsel kurumların alt yapısını hazırlamıştır.³⁰⁵ Özetlemek gerekirse, Suriyeli mülteci akını, dağınık haldeki göç mevzuatının sistemli hale getirilmesini ve kanunlaştırma sürecinin hızlanmasını sağlamıştır.

Bunun yanı sıra, Türkiye'nin göç politikalarının şekillenmesinde, Avrupa Birliği'nin de belirleyici olduğunu belirtmek gerekmektedir. Özellikle, Avrupa

²⁹⁹ Ali Zafer Sağıroğlu, "Türkiye'nin Değişen Göç Karakteri", **Sosyoloji Divanı**, Göç Özel Sayısı, Temmuz-Aralık 2015, Sayı:6, https://www.academia.edu/29924106/T%C3%BCrkiyenin_De%C4%9Fi%C5%9Fen_G%C3%B6%C3%A7_Karakter_i_sosyoloji_divanı%C4%B1_g%C3%B6%C3%A7_%C3%B6zel_sayı%C4%B1s%C4%B1, 26.05.2019, s.28

³⁰⁰ Çalışmanın devam eden bölümlerinde kısaca, YUKK olarak adlandırılacaktır.

³⁰¹ Ceren Ark Yıldırım, Yeşer Yeşim Özer Yürür, "Uluslar arası Göçmenlerin Türkiye'ye Uyum: Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyum/Entegrasyonu Hedefliyor?" (Çevrimiçi), **International Journal of Political Science & Urban Studies, Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, Mart 2019, ss:19-41, <https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-detay&Alan=sosyal&Id=FVKLcHMBu-adCBSEstyG>, 10.11.2020, s. 23

³⁰² A.e.

³⁰³ Sağıroğlu, a.g.e, s.52

³⁰⁴ T.C İç İşleri Bakanlığı, a.g.e, s.25

³⁰⁵ Y.Yeşim Özer, "Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Uluslar arası Göç: Yasalaşma ve İdari Yapılanma Sürecinin Değerlendirilmesi", **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 2011, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ipsus/issue/44191/539183>, 28.05.2019, s.76

Birliği'ne üyelik müzakerelerinin başladığı süreçte, Türkiye'nin göç politikaları da bu doğrultuda şekillenmiş ve Türkiye, uluslararası göçü daha yakından ele almıştır.

“AB tarafından hazırlanan katılım ortaklığı belgeleri ve İlerleme Raporları dikkate alınarak hazırlanan, göç ve iltica alanında Ulusal Eylem Planı ile atılan adımlar, 2010 yılında “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ismi altında somutlaştırılmıştır.³⁰⁶

YUKK, Türkiye'nin uluslararası korumaya dair ilk yasasıdır. Altı bölümden oluşan kanun, Türkiye'ye giriş, Türkiye'den çıkış, geri gönderme yasağı, geçici koruma, uluslararası koruma başvurusu, vize işlemleri, ikamet izinleri, sınır dışı etme, geri gönderme merkezleri, uluslararası koruma ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu gibi pek çok konuyu düzenlemektedir.³⁰⁷ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu, YUKK'nin 5. kısımda 103. Madde'de düzenlenmiştir.

Krizin ilk başladığı dönemlerde, süreç AFAD tarafından idare edilmekte idi. 1999 Ağustos Depremi sonrasında kurulan AFAD, Suriyeli mülteciler meselesinde önemli roller üstlenmiştir. 2014 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmasıyla, AFAD'ın, Suriyeli mülteciler konusundaki yetkileri, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

Genel Müdürlük bünyesinde, ayrıca Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuştur. Bu adım, uyum konusundaki çalışmaların somutluk kazanması açısından önemlidir. Kanun kapsamında oluşturulan Göç Politikaları Kurulu da, kanunun 105. maddesinde düzenlenmiştir.³⁰⁸

Göç Politikaları Kurulu İçişleri Bakanının başkanlığında, Aile ve Sosyal Politikalar, Avrupa Birliği, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Dışişleri, İçişleri, Kültür ve Turizm, Maliye, Milli Eğitim, Sağlık ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlıkları Müsteşarları ile Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı ve Göç İdaresi Genel Müdüründen oluşmaktadır.³⁰⁹

Görüldüğü gibi, kanun pek çok açıdan önemli değişiklikler getirmiştir. Ancak kanun, yerel yönetimlere yetki verme açısından oldukça kısıtlıdır. Bu nedenle, yerel yönetimler, daha çok politika ve kararların uygulanması kısmında devreye

³⁰⁶ A.e.s.75

³⁰⁷ YUKK, a.g.e. b.a

³⁰⁸ YUKK, Madde 105

³⁰⁹ YUKK, Madde 105

girmektedir. Politikanın uygulanması kısmında, yerel yönetimler konusuna daha ayrıntılı yer verilecektir.

Öte yandan, bu dönemde göç alanında yapılan önemli düzenlemelerden biri “Geri Kabul Anlaşmaları”dır. “Geri Kabul Anlaşmaları, tarafların birbirlerinin topraklarında yasadışı olarak ikamet eden vatandaşlarını ve/veya kendi toprakları üzerinden diğerine yasa dışı olarak geçen üçüncü ülke vatandaşlarını geri kabul etme yükümlülüğü altına girdikleri anlaşmalardır.”³¹⁰

Türkiye 2001 yılından bugüne kadar, 16 ülke ve AB ile Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır. 2011 yılından sonraki süreçte, 16 Aralık 2013 tarihinde AB ile “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma” imzalanmış, aynı tarihte vatandaşlarımızın AB’ye vizesiz seyahatine imkân tanınmasını amaçlayan “Vize Serbestisi Diyaloğu” süreci de başlatılmıştır.³¹¹

18 Mart 2016 tarihinde AB ile ikinci anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmada “1’e 1” formülünün uygulanmasına karar verilmiştir. Bu formüle göre, 4 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Yunan adalarından alınacak her bir Suriyeli mülteci için, Türkiye’de, geçici koruma altında bulunan bir Suriyeli mülteci Avrupa Birliği ülkelerine yerleştirilecektir.³¹² Türkiye’den alınacak Suriyeliler, BMMYK ile işbirliği halinde “BM Kırılganlık Kriterleri” çerçevesinde belirlenecektir. Ayrıca, Avrupa Birliği, Türkiye’ye mülteciler için 3 milyar avro ödeme yapacaktır. Bu anlaşma ile, Avrupa Birliği ülkelerine ulaşmak amacıyla, ülkemizden yapılan geçişlerin önemli ölçüde azaltılması da hedeflenmiştir.³¹³ Avrupa Birliği ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması ile, “Vize Muafiyeti için Yol Haritası” oluşturulmuştur. Geri Kabul Anlaşması ile vize muafiyeti arasında resmi bir bağ olmamakla birlikte, bu metin, bir anlamda Geri

³¹⁰T.C İç İşleri Bakanlığı, **a.g.e.**, s. 60

³¹¹**A.e.**,s.60

³¹²T.C İç İşleri Bakanlığı, **a.g.e.**, s. 62

³¹³TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, “Mülteci Hakları Alt Komisyonu, Göç ve Uyum Raporu”, 26. Dönem, 3.Yasama Yılı, Mart 2018, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.mv_goruntule?pTutanakId=20541, 04.05.2019,s.27

Kabul Anlaşması'nın karşılığında sunulmuştur.³¹⁴ Bunların neticesinde, Türk vatandaşlarına yönelik “Vize Serbestisi Yol Haritası” hızlandırılacaktır.³¹⁵

Birebir formülü kapsamında, en fazla Suriyeli mülteci, 11.910 mülteci sayısı ile Almanya'ya yerleştirilmiştir. Bunu Fransa (4972), Hollanda(4798) ve Finlandiya(2477) gibi ülkeler takip etmektedir.³¹⁶

Tablo 10. Bire Bir Formülü Kapsamında Suriyeli Mültecilerin Yerleştikleri Ülkeler

Ülke	Toplam
Genel Toplam	31.464
Almanya	11.910
Fransa	4.972
Hollanda	4798
Finlandiya	2.477
İsveç	2.654
Belçika	1.795
İspanya	901
İtalya	396
Avusturya	213
Lüksemburg	206
Hırvatistan	250
Portekiz	450
Litvanya	102
Estonya	59
Letonya	46
Slovenya	34
Malta	17

³¹⁴ Ahmet İçduygu, “İnsan Kaçakçılığı ya da Kayıt dışı Sınır Geçişleri Üzerinden Türkiye, Suriye ve Avrupa Birliği Meseleleri”, Mülteciler ve Göç, ss:26-32, **Birikim Dergisi**, Sayı:320, s.31

³¹⁵ TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **a.g.e**, s.28

³¹⁶ Göç İdaresi Başkanlığı, “Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistiki Bilgiler”(Çevrimiçi), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 25.12.2021

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistikî Bilgiler, 25.12.2021

Görüldüğü üzere Avrupa Birliği ülkeleri, göçmenler kendi ülkelerine varmadan önce önlem alma ve düzensiz göçü kendi ülkeleri dışında yönetme çabasıdadırlar. AB ile yapılan anlaşmalar, Türkiye'nin Suriyeli mülteciler meselesindeki yükünü azaltmamakla birlikte, mültecilerin Türkiye'deki kalıcılığı da, yerel yönetimlerin rolünü daha da önemli hale getirmiştir.

Bunun yanı sıra, yerel yönetimler açısından bakıldığında, YUKK'nin bir çok konuda düzenleme yapmasına rağmen, Suriyeli mülteciler konusunda yerel yönetimlerle ilgili doğrudan bir düzenleme bulunmamakla birlikte, kanunun 96. maddesinde mültecilere yönelik uyum kursları konusunda yerel yönetimlerin öneri ve katkılarından faydalanılabileceği belirtilmiştir.³¹⁷

6458 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra uygulamada çeşitli problemlerle de karşılaşmıştır. Savaşın uzamasıyla mülteci sayısı yıldan yıla artmış olup, bu durum iş yükünü de arttırmıştır buna rağmen, personel alımı oldukça kısıtlı kalmış ve sürekli azalmıştır. Veri toplamada yaşanan ç problemler, kurumlararası işbirliğinin eksikliği, diğer faktörler olarak sıralanabilir.³¹⁸ Bunun yanı sıra, yerel yönetimler, göçün yükü ile en fazla karşı karşıya kalan yönetim mekanizmaları olarak, politikanın uygulanması kısmında önemli ölçüde sorumluluk üstlenmişlerdir.

Türkiye'de göç konusuna dair kararlar merkezden alınmakta, politikalar büyük ölçüde merkezi yönetim tarafından şekillenmekte ve sistematize edilmektedir. Suriyeli mültecilere yönelik politikalar da, sürecin en başından beri merkezi yönetim tarafından belirlenmektedir.

Ancak, Suriyeli mülteci sayısının beklenenin çok üstünde rakamlara ulaşması ve göçün düzensiz olmasından dolayı, süreç merkezi yönetimleri olduğu kadar yerel yönetimleri de zorlamakta ve dolayısıyla yerel yönetimlerin de aktif bir şekilde

³¹⁷ Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu, a.g.e. Madde.96

³¹⁸ Hakkı Onur Ariner, "Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanununun 5 Yılı: Uygulamadaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri", TESEV Göç Tartışmaları, (Çevrimiçi), https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Politika_Notu_Yabancılar_ve_Uluslararası_Koruma_Kanunu_5_yili_Onur_Hakkı_Ariner_Turkce.pdf, 16.09.2019

sürece dahil olmasını gerektirmektedir.³¹⁹ Çünkü, yereldeki yönetim birimleri olarak mültecilerin yükünü önemli ölçüde belediyeler omuzlamaktadır.³²⁰ Yerel yönetimler, tıpkı yerel halkın olduğu gibi, mültecilerin de ilk karşılaştığı yönetim birimleridir. Evlilik, defin işlemleri, içme suyu, çöp toplama hizmetleri, ihtiyaç sahiplerine yönelik sosyal yardımlar gibi hizmetten mülteciler de faydalanmaktadırlar. Belediyeler, bir çoğu gıda, yiyecek, ev eşyası ve kışlık yardım gibi sosyal yardımlar vasıtasıyla mültecilere destek olabilmektedir.³²¹

3.3.2.Gaziantep’te Suriyeli Mülteciler

İstanbul’dan sonra, Türkiye’de en fazla Suriyeli mülteci barındıran ikinci şehir olan Gaziantep, Ocak 2020 tarihli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 454.002 Suriyeli mülteci barındırmaktadır.³²² Kayıtsız mültecilerin varlığı da göz önünde bulundurulduğunda, bu rakamın yarım milyonu aştığını söylemek mümkündür. Gaziantep’te nüfusun büyük çoğunluğu merkez ilçeler olan, Şehitkamil ve Şahinbey’de yoğunlaşmıştır. Suriyeli mültecilerin de, bu iki ilçede yoğunlaştığını görmekteyiz.

³¹⁹Esen,a.g.e, s. 20

³²⁰Esen,2016, Daoudov, 2015

³²¹Marmara Belediyeler Birliği, a.g.e, s.5

³²²Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı”(Çevrimiçi), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 22.01.2020

Görsel 7. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 09.10.2019

Gaziantep, Suriyeli mülteciler konusundaki hizmetleri ve politikalarından dolayı, model şehir olarak adlandırılmaktadır. Bu da yerel yönetimlerin neler yapabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Çünkü, yerel ve bölgesel yönetimler çalışmanın ilk bölümünde vurgulandığı gibi, özellikle göçmen entegrasyonu konusunda gittikçe artan bir role sahiptirler.

Yerel yönetimler, göç konusunda artan rollerine rağmen, politika üretiminin dışında tutulmakta, bu durum da yerel yönetimlerin göç yönetimindeki rollerini zorlaştırmaktadır. Ancak, bu eksikliğe rağmen Avrupa'daki bazı belediyeler kendi göç politikalarını oluşturmayı başaramışlardır.³²³

³²³ Jane Lethbridge, "Migration and Local Authorities, Impact on Jobs and Working Conditions", (Çevrimiçi), CEMR&EPSU, https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Migration_Local_authorities_EPSU-CEMR_report-2.pdf, 23.01.2020, s.6

3.4.Lübnan: “Politikasızlık” Üzerine Bir Politika

Lübnan, dünyada en fazla mülteci oranına sahip ülke olup, mülteci sayısı, yerel halkın nüfusuna oranla oldukça yüksektir. Öyle ki, Lübnan’da her dört kişiden biri mültecidir.³²⁴ Lübnan’da Suriyeli mültecilerin yanı sıra, Filistinli mülteciler, Suriye savaşıdan sonra göç etmiş Filistinli mülteciler, Sudanlılar, Etiyopyalılar, Iraklılar ve Hintli mülteciler de bulunmaktadır.

Lübnan, tarihsel süreçte pek çok savaş yaşamış bir ülke olup, bu savaşlar ülkenin toplumsal, siyasal ve özellikle ekonomik yapısına büyük ölçüde etki etmiştir. 1943 yılında bağımsızlığını kazanan ülke, Suriye tarafından tanınmamış ve Suriye otuz sene kadar Lübnan’da askeri olarak var olmuştur.³²⁵ Bu tarihsel süreçteki askeri varlık, günümüze kadar Lübnanlılar ile Suriyeli mülteciler arasındaki hoşnutsuzlukların en temel sebeplerindendir. Nitekim, saha çalışmaları esnasında her iki topluluk da bu meseleyi dillendirmiştir. Bu nedenle, Lübnan ile Suriye arasında, Suriye’de krizin başlamasından önce de, iyi seyretmeyen ilişkiler mevcut idi. Lübnan ile Suriye arasında iyi seyretmeyen ilişkiler, 2005 yılında, Lübnan eski Başbakanı Refik Hariri suikastı ile iyice ayyuka çıkmıştır. Suikastten Suriye sorumlu tutulmuş, bu durum Suriye ile ilişkilerin daha çok zarar görmesine neden olmuş ve Lübnan’ın, Suriyeli mültecilere yönelik politikasını da etkilemiştir.³²⁶ Kötü seyreden ilişkilere rağmen, Lübnan, savaş öncesinde de Suriye’den uzun yıllardır, çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu işçi göçü almakta ve Suriyeliler Lübnan’da farklı sektörlerde çalışmakta idiler.

³²⁴Marwa Boustani, Estella Carpi, Hayat Gebara, Yara Mourad, “Responding to the Syrian Crisis in Lebanon, Collaboration Between Aid Agencies and Local Governance Structures”(Çevrimiçi), Working Paper, 2006, **International Institute for Environment and Development**, <https://pubs.iied.org/10799iied> 23.01.2020,s.7, Khalil Gebara, The Syrian Crisis&Its Implications on Lebanon, Social, Economic, Political and Security Challenges an Potential Solutions, 2015

³²⁵Ayşe Selen Özdemirci, “Suriye İç Savaşı’nın Lübnan’a Etkileri (2011-2016)”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, 2016, Cilt:3, Sayı:2, ss:76-105, https://ormer.sakarya.edu.tr/uploads/files/sur_ye_sava_inin_l_bnan_a_etk_ler_2011_2016_272252_253247.pdf, 09.08.2019, s. 78

³²⁶Maja Janmyr, “The Legal Status of Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, Working Paper, 2016, Beirut, https://www.academia.edu/23869114/The_Legal_Status_of_Syrian_Refugees_in_Lebanon_Working_Paper_IFI_American_University_of_Beirut, 16.08.2019,s.6

1993 yılında, Lübnan ve Suriye arasında “Ekonomik ve Sosyal İşbirliği Anlaşması” imzalanmış ve bu anlaşma Lübnan ve Suriye arasında karşılıklı çalışma, ekonomik faaliyet ve ikamet izni özgürlüğü sağlamıştır. Bu nedenle Lübnan’da savaştan önce çoğunluğu resmi olarak kayıtlı olmayan 400.000 ile 600.000³²⁷ arasında Suriyeli işçi olduğu bilinmektedir.³²⁸

Yukarıda belirtildiği gibi Lübnan nüfusu yaklaşık olarak 6.184.701’dir.³²⁹ Lübnan’da, resmi olarak 1 milyon 863 bin göçmen bulunmaktadır. Bu rakam, genel nüfusun %27.2’sine denk gelmektedir.³³⁰ Suriyeli mültecilerin kayıtları, 2015 yılında Lübnan Hükümeti’nin isteği doğrultusunda durdurulmuştur. Bu nedenle gerçek mülteci rakamının çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Lübnan, Suriye’ye komşu olması nedeniyle, Suriye savaşından doğrudan etkilenmiş olup, savaşın ilk yıllarında uyguladığı açık kapı politikası dolayısıyla da, Türkiye’den sonra en fazla mülteciye ev sahipliği yapmakta olan ülke konumundadır.

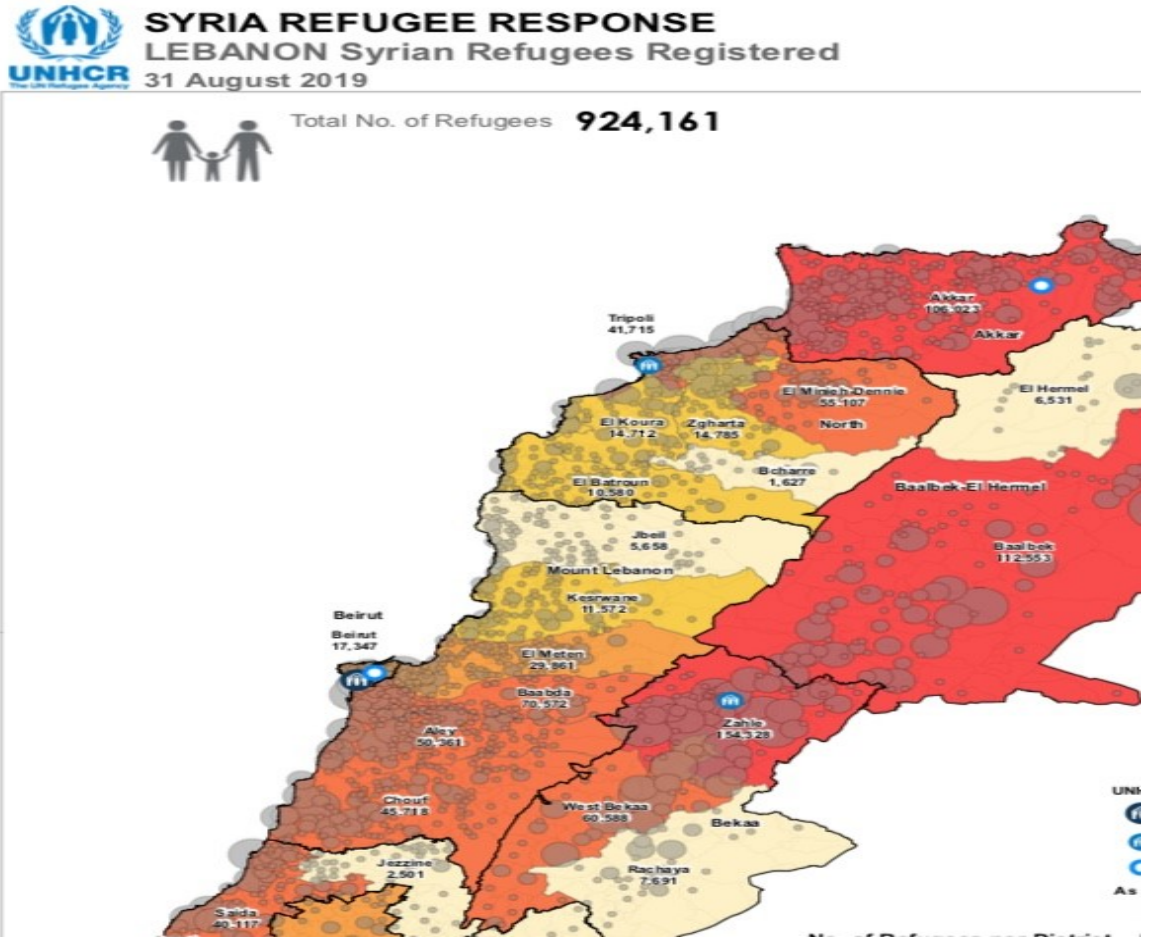
³²⁷ Paul Salem’in 2012 tarihli “Can Lebanon Survive The Syrian Crisis” isimli çalışmasında bu rakamın 400.000 olduğunu belirtmiştir. Bkz: Paul Salem, Can Lebanon Survive The Syrian Crisis, 2012, Carnegie Middle East Center, The Carnegie Papers, https://carnegieendowment.org/files/lebanon_syrian_crisis.pdf,04.05.2020, s. 7

³²⁸ Sally Abi Khalil, Valentina Bacchin, “Discussion Papers:Lebanon Looking Ahead in Times of Crises, Taking Stock of the present to urgently build sustainable options for the future” (Çevrimiçi), 2015, https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/dp-lebanon-looking-ahead-time-crisis-141215-en_0.pdf, Oxfam International, 02.10.2019 s. 16

³²⁹ Dış İşleri Bakanlığı, “Lübnan Künyesi”, <http://www.mfa.gov.tr/lubnan-kunyesi.tr.mfa>, 24.08.2019

³³⁰ UNICEF, “Global Legal instruments Related to international Migration” <https://esa.un.org/migmgprofiles/indicators/files/Lebanon.pdf,MigrationProfiles>, 25.08.2019

Görsel 8. Lübnan’da Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayısı

Kaynak: UNHCR, Registration, Lebanon, map of Registered Syrian Refugees by District in Lebanon 31.08.2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71254>, 22/09/2019

Lübnan’da Suriyeli mültecilerden sonra en fazla Filistinli mülteciler bulunmaktadır. Lübnan’da Ocak 2019 tarihi itibariyle Filistinli mülteci sayısı 475.075’tir. UNRWA’nın verilerine göre, Suriye kriziyle birlikte, Suriye’den göç eden Filistinli mültecilerin sayısı 270.000’dir.³³¹Lübnan’ın altı milyonluk nüfusu göz

³³¹UNRWA, “Protection in Lebanon”, (Çevrimiçi), <https://www.unrwa.org/activity/protection-lebanon>, 26.09.2019

önünde bulundurulduğu zaman, nüfusa oranla bunun çok yüksek bir rakam olduğunu söylemek mümkündür. Lübnan’da, Filistinli mülteciler için on iki mülteci kampı bulunmaktadır.³³²

Bunun yanı sıra, Filistinli mültecilerin durumu diğer mültecilerden farklıdır. Lübnan sürecin başında Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulamış olsa da, uzun senelerdir, Filistinli mültecilerin ülkedeki nüfusunu azaltmaya yönelik bir politika gütmekte idi.³³³ Bu nedenle, Suriye’den göç eden Filistinli mültecilere yönelik çeşitli kısıtlamalar getirmiştir. Filistinli mülteciler, bir çok sosyal ve ekonomik haktan da yoksundurlar. Örneğin Filistinli mülteciler, 39 meslek grubunda çalışmamakta ve Lübnan’da mülk edinememektedirler.³³⁴

Lübnan’da, kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı, 31 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla 926,717’dir. Bekaa’da, 341,131, Kuzey Lübnan’da, 244.931, Beyrut’ta 232.846, Güney Lübnan’da 107.809 Suriyeli mülteci bulunmaktadır.³³⁵ Resmi olarak kayıtlı mültecilerin yanı sıra, Lübnan Hükümeti 500.000 civarında kayıtsız Suriyeli mülteci olduğunu tahmin etmektedir. Yerel halka göre bu rakam bir milyonun üzerindedir. Sadece 2012 yılında krizin henüz başlarında resmi kayıtlar 57.000 iken, gerçek rakamın 100.000 civarında olduğu tahmin edilmekteydi.³³⁶

Türkiye’de Kilis örneğinde olduğu gibi, Lübnan’da da bir çok bölgede Suriyeli mülteci sayısı, yerel halkın nüfusunu aşmıştır.³³⁷ 2015 sonrasında, Lübnan Hükümeti’nin isteği üzerine istisnai haller dışında, Suriyeli mültecilerin kayıtları BMMYK tarafından durdurulduğundan, esasında Lübnan’daki gerçek Suriyeli mülteci rakamı bilinmemekte olup, mevcut veriler yaklaşık veriler olarak kabul edilmektedir.

³³² UNRWA, “WhereWeWork”(Çevrimiçi), <https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon>, 26.09.2019

³³³ UNRWA, a.g.e.

³³⁴ UNRWA, a.g.e.

³³⁵ UNHCR, “Total Registered Refugees”(Çevrimiçi), <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/71#>, 25.08.2019

³³⁶ Hana Naufal, “Syrian Refugees in Lebanon: The Humanitarian Approach Under Political Divisions”(Çevrimiçi), MPC RR 2012/13, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute, 2012, <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/24835>, 07.09.2019, s. 19

³³⁷ Lama Kabbani ve Jad Kabbani “Assessing the Development-Displacement Nexus in Lebanon”, (Çevrimiçi), Working Paper, 2018, ICMPD, International Centre for Migration Policy Development https://www.syrialearning.org/system/files/content/resource/files/main/Assessing%20the%20Development-Displacement%20Nexus%20in%20Lebanon_final.pdf, 25.08.2019, s.21

3.5.Lübnan’a İlk Göçler

Suriyeli mülteciler, savaşın patlak verdiği 2011 yılında, Lübnan’a kitleler halinde göç etmeye başlamışlardır. Lübnan, sürecin başında, Türkiye’nin yaptığı gibi “açık kapı politikası” uygulamış ve mültecilerin ülkeye vizesiz giriş yapmalarına ve oturumlarını yenilemelerine izin vermiştir.³³⁸ 2015 yılına kadar özellikle kayıt ve oturumla ilgili süreçler daha pürüzsüz ilerlemiştir.

Suriye’den Lübnan’a ilk girişler, 28 Nisan 2011 tarihinde, yaklaşık olarak bin dört yüz kişilik bir kafilenin, Tall Khalakh bölgesinden Lübnan’ın kuzeyinde bulunan ve akrabalık bağlarının da bulunduğu, Wadi Khlaed ve Tall Bire bölgesine doğru gerçekleşmiştir.³³⁹ Göç eden mültecilerin bir kısmı akrabalarının yanında ve yerel halkın evlerinde, bir kısmı da geçici olarak Tall Biri’de bir okulda konaklamışlardır.³⁴⁰ Hükümet yetkilileri, ilk kafilenin 1400 kişi civarında olduğunu belirtse de, yerel yöneticiler bu rakamın hükümet yetkilileri tarafından belirtilen rakamdan daha yüksek, yaklaşık olarak 4000 civarında olduğunu ifade etmişlerdir. Başbakan Saad Hariri göç koordinasyonu için Lübnan Yüksek Yardım Komitesi’ni görevlendirmiştir.³⁴¹

2011 yılında krizin başladığı dönemlerde, Suriyeli mülteciler daha çok Kuzey Lübnan’a yerleşmiş, daha sonra 2012 yılında, Hums, Kuseyr, Zabadani ve Hama bölgelerinden kaçıp güvenli bir alan arayışındaki Suriyeliler göç dalgasının artmasıyla Bekaa Vadisi yoğun bir şekilde olmak üzere, Lübnan’ın geneline dağılmışlardır.³⁴² Krizin başından 2014 yılı Ekim ayına kadar, BMMYK yaklaşık olarak her ay ortalama olarak 47.000 kişiyi kayıt altına almıştır.³⁴³ Türkiye’de olduğu gibi, Lübnan’daki Suriyeliler de hukuken mülteci statüsüne sahip değildirler. Ancak bu konuda Lübnan’ı Türkiye’den ayıran çok önemli bir fark mevcuttur. Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf iken, Lübnan, Cenevre Sözleşmesi’ne ve New

³³⁸ Carla E Humud, “Lebanon, Congressional Research Service”(Çevrimiçi), 7-5700, www.crs.gov, R44759, 2018, <https://fas.org/srg/crs/mideast/R44759.pdf>, 12.09.2019, s.19

³³⁹ UNHCR <https://www.unhcr.org/4dd66d3e6.html>, 25.08.2019

³⁴⁰ A.e.

³⁴¹ A.e.

³⁴² Naufal, a.g.e. s. 2

³⁴³ Janmyr, a.g.e. s. 7

York Protokolü'ne taraf bir ülke değildir.³⁴⁴ Dolayısıyla, Suriye'de savaştan kaçıp, Lübnan'a sığınan Suriyeliler, "mülteci" olarak kabul edilmemekte Lübnan'da savaştan dolayı Suriye'den kaçan ve ülkesine geri dönemeyen Suriyeliler beş kategoriye ayrılmaktadır.

- 1- "Suriye'de yerinden edilen kişiler (Suriye'den gelen Filistinli mültecilerin yanı sıra, kayıtlı ve kayıtsız Suriyelileri kapsamaktadır.)
- 2- Yerinden edilmiş Suriyeliler (yerinden edilmiş Suriyeli ebeveynler ve Lübnan'da doğanlar da dahil olmak üzere Suriye uyruklulara atıfta bulunur.)
- 3- BMMYK tarafından mülteci olarak kayıt altına alınanlar
- 4- Lübnanlı Filistinli mülteciler(180.000 civarında)
- 5- Suriye'den 2011 sonrası göç eden Filistinli mülteciler(27000 civarında)"³⁴⁵

Lübnan, 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf olmadığı gibi, mültecilerle ilgili kapsamlı bir kanuna da sahip değildir.³⁴⁶ Lübnan'da bütün yabancılar, 1962 tarihli "Lübnan'a Giriş, Konaklama ve Ayrılışları Düzenleyen Yasa" ya tabidirler.³⁴⁷ Ancak bunun yanı sıra Lübnan, 1965 "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme", 1966 "Kişisel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi", 1984 İşkenceye veya Diğer Zalimane, Gayri insani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi", 1989 "Çocuk Hakları Sözleşmesi" gibi çeşitli uluslararası sözleşmelere de taraf bir ülkedir.³⁴⁸

Öte yandan, Lübnan'da sivil toplum kuruluşları oldukça etkindir. Devletin 1990'lardan itibaren temel hizmet alanlarından nispeten çekilmesiyle sivil toplum kuruluşlarının etkisi artmıştır. Madore, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

³⁴⁴ Maja Janmyr, Lama Mourad, "Modes of Ordering: Labelling, Classification and Categorization in Lebanon's Refugee Response" (Çevrimiçi), 2018, **Journal of Refugee Studies**, Oxford University Press, <https://www.janmyr.org/publications>, 19.10.2020, s. 8

³⁴⁵ UNHCR, "Lebanon Crisis Response Plan", 2017-2021(2021 Update), (Çevrimiçi), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85374>, 20.10.2021

³⁴⁶ Janmyr, a.g.e, s. 6

³⁴⁷ Khalil ve Bacchin, a.g.e, s.15

³⁴⁸ Kamal Hamdan ve Lea Bou Khater, "Strategies of Response to The Syrian Refugee Crisis in Lebanon, Common Space Initiative" (Çevrimiçi), Policy Dialogues Series-Lebanon/03, 2015, <https://www.alnap.org/system/files/content/resource/files/main/syrian-refugee-crisis-in-lebanon-series-01-spreads.pdf>, 13.09.2019, s.22

“Devlet, 1990’lardan bu yana, tarım, konut ve sanayi sektörlerinden aşama aşama çekilmiştir. Birkaç istisna dışında, hizmet sağlayıcılar büyük oranda özelleştirilmiş ve genelde sosyal kalkınma ile yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşları meşgul olmaya başlamışlardır. Özellikle de savaş sonrasında (1990’larda ve 2006 Lübnan-İsrail savaşı sonrasında), STK’lar toplumların ihtiyaçlarını tedarik etmişlerdir. 2011 yılında, Suriye’den gelen ilk mülteciler bölgeye vardıklarında; dinamik sosyal doku, bu duruma kapsamlı bir destekle karşılık vermiştir.”³⁴⁹

Özellikle Suriye’den yaşanan göç ile birlikte yerel ve uluslar arası sivil toplum kuruluşları, başta sağlık, eğitim, gıda, geçim kaynakları, psikososyal destek, koruma, hukuki destek olmak üzere pek çok alanda hizmet vermektedir.

Öte yandan, bu kitlesel göç ile birlikte Lübnan, başta savaşın ülkeye sıçrama tehlikesi olmak üzere pek çok problemle karşı karşıya kalmıştır.³⁵⁰ Lübnan’da yerel halk ile Suriyeli mülteciler arasındaki gerginlikler yüksek düzeydedir. SCG tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Lübnanlılar, Suriyeliler ile aynı bölgelerde yaşamayı tercih etmemekte, ayrıca, benzer kültürlerine ve akrabalık bağlarına rağmen, Suriyeliler kendilerini Lübnan’da misafir olarak görmektedirler.³⁵¹ Bulgular, her iki toplumun birbirini kabul düzeylerini yansıtmaları açısından önemlidir. Çalışmanın araştırma bulgularında bu konuya ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Suriye’de çatışmaların şiddetlenmesi ve bu savaşın zamanla bir mezhep savaşına evrilmesi, zaten hassas olan Lübnan’ın toplumsal yapısını etkilemiş ve tarihsel süreçte de sürekli gerginliklerin yaşandığı Alevi nüfus ağırlıklı Cebel Muhsin ve Sünni nüfus ağırlıklı Tebbane’de bir kere daha çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur.

Lübnan, savaşın dışında durmak ve toplumsal kutuplaşmayı engellemek için, 2012 yılında bütün siyasi partilerin katılımıyla “Baabda Deklarasyonu”nu imzalamıştır. Lübnan’daki bütün siyasi partilerin mutabık olduğu, Baabda Deklarasyonunun amacı “Lübnan’ı bölgesel ve uluslararası çatışmalardan uzak

³⁴⁹ Madore, a.g.e., s.37

³⁵⁰ 2013 yılının Ağustos ayında, Trablus’ta iki camiye yönelik bombalı saldırılar gerçekleşmiş ve Arsal’da kuzey doğu kontrol noktaları ele geçirilmiş ve muhalifler pek çok Lübnan askerini rehin almıştır. Bu konuda ayrıntılı bir çalışma için Bkz: Kabbanji ve Kabbanji, a.g.e., b.a

³⁵¹ Search for Common Ground, “Lebanon, Dialogue and Local Response Mechanisms to Conflict Between Host Communities and Syrian Refugees in Lebanon” July 2014, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/41354>, 05.04.2020, s. 24

tutmak, bölgesel krizlerin ve gerilimlerin olumsuz etkilerini ortadan kadırmak”³⁵² olarak belirlenmiştir. Lübnan Hükümeti’nin en temel hedefi, Lübnan’ı savaşın dışında tutmak olmuştur.

Bunun yanı sıra, anayasal açıdan, seçimlerin iki sene ertelenmesi ve hükümetin kurulamaması, Suriye krizi ile ilgili alınan kararları doğrudan etkilemiştir. Lübnan’ın var olan bölünmüş siyasi yapısı, mülteci krizinin de eklenmesiyle kutuplaşmayı arttırmış ve hükümeti mülteci krizi konusunda net bir tavır almaktan uzak tutmuştur. Öte yandan, Lübnan’da oldukça etkin bir güç olan Hizbullah’ın açıkça savaşın bir tarafı olması ve Suriye’de asker bulundurması, ülkedeki siyasi atmosferi daha da kutuplaştırmıştır.

Lübnan’daki Suriyeliler’in %74 gibi büyük bir çoğunluğu, oturum iznine sahip değildirler. Yasal ve idari kısıtlılıklar, mülteci statüsüne sahip olamamaları, eğitim ve temel sağlık hizmetlerine erişimde sınırlılıklar Lübnan’daki Suriyeli mültecilerin, en büyük problemleri arasındadır.³⁵³ Lübnan’da eğitim büyük oranda özelleştirilmiştir. Okuma çağındaki çocukların yalnızca %30’u devlet okullarına devam etmektedir.³⁵⁴ Bunun yanı sıra, Lübnan’da okul çağındaki Suriyeli mülteci çocuk sayısı, Lübnanlı çocukların sayısını aşmıştır. Buna rağmen, Suriyeli mülteci çocukların okullaşma oranı oldukça düşüktür.³⁵⁵ Lübnan’da eğitim desteğine ihtiyacı olan 3 ve 18 yaş arasında yaklaşık 500.000 çocuk mevcuttur. Sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı, bunların yaklaşık yarısı, herhangi bir resmi eğitim kurumuna kayıtlı değildir. Bunun yanı sıra, resmi devlet okulları kapasitenin çok üzerinde çocuğa hizmet vermektedir.³⁵⁶ Lübnan, Türkiye’nin sürecin başında yaptığı gibi, müfredata, Suriyeli öğrenciler için ikinci bir öğretim programı ilave

³⁵² Alexander Corbeil, “Is Lebanon’s Disassociation Policy Coming to an End?, Foreign Policy Association”, (Çevrimiçi), 2013, <https://foreignpolicyblogs.com/2013/04/04/is-lebanons-disassociation-policy-coming-to-an-end/>, 06.07.2019, s.y.

³⁵³ Boustani vd. **a.g.e**, s.13

³⁵⁴ UNOCHA, “Lebanon Crisis Response Plan”, 2015-2016, https://www.unocha.org/sites/dms/CAP/2015-2016_Lebanon_CRP_EN.pdf, 16.09.2019

³⁵⁵ Benedetta Berti, “The Syrian Refugee Crisis: Regional and Human Security Implications, Strategic Assessment”, (Çevrimiçi) Volume 17, No:4, 2015, https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/adkan17_4ENG_7_Berti.pdf, 19.09.2019, s.45

³⁵⁶ UNHCR, **a.g.e**, s.15

etmiştir.³⁵⁷ Suriyeli öğrenciler öğleden sonra eğitime devam etmektedirler. Eğitim ve öğretimde Lübnanlı ve Suriyeli öğrenciler arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Lübnanlı öğrenciler İngilizce ve Fransızca eğitim alırken, Suriyeli öğrenciler Arapça eğitim almaktadır.³⁵⁸ Bunun yanı sıra, bazı aileler karma eğitim sisteminin olduğu okullara kız çocuklarını göndermekten kaçınmakta ve ekonomik sebeplerle okul çağındaki bir çok çocuk çalışmak durumunda kaldığından dolayı, eğitime erişememektedir.³⁵⁹ Suriyeli öğrenciler, eğitim öğretim maliyetleri, okullara uzaklık, yasal dökümanlarda sıkıntılar gibi pek çok problemle karşılaşmaktadırlar.³⁶⁰

Lübnan’da bir çok mülteci açlık sınırının altında yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin %68’i, Filistinli mültecilerin %89’u, Suriye’den gelen Filistinli mültecilerin %65’i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.³⁶¹ Suriyeli mültecilerin, Lübnan’da emek piyasasına erişmeleri oldukça güç olup, Lübnan yasaları bu konuda katıdır, bu nedenle bir çok Suriyeli mülteci kayıt dışı olarak istihdam edilmektedir ve hatta işçi sendikalarının çoğu Lübnanlı olmayanlara kapalıdır.³⁶² Ülkede, Suriyeliler dışındaki yabancıların çalışma hakları çalışma izinleri ve kefalet sistemi ile düzenlenmektedir. Kefalet sistemi, işverenin işçi üzerinde çeşitli haklara sahip olduğu ve ayrıca sağlık sigortası ve konaklama gibi çeşitli sorumluluklarının olduğu bir sistemdir. Ayrıca işverene işçi üzerinde tam kontrol yetkisi verdiğiinden, sömürüye açık bir sistem olarak değerlendirilmektedir.³⁶³

Ülkedeki mülteci oranı, ülke ekonomisini olumsuz etkilemiş, ülke siyasetinde çok etkili olan Hizbullah hareketinin Suriye rejimini destekleyip bizzat Suriye’ye asker göndermesi, toplumsal kutuplaşmayı arttırmıştır.³⁶⁴ 2015 yılının sonunda, çatışmaların Lübnan ekonomisine maliyeti 18 milyar dolar olarak açıklanmıştır. Krizden önce de, yüksek olan işsizlik oranı ve kayıt dışı çalışma, Lübnan’ın en

³⁵⁷ Lorraine Charles, Kate Denman, “Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: The Plight of Women and Children” (Çevrimiçi), **Journal of International Women’s Studies**, Volume 14, Issue 5, 2013, <https://vc.bridgew.edu/jiws/vol14/iss5/7/>, s. 8

³⁵⁸ Kabbanji ve Kabbanji, **a.g.e.**, s.18

³⁵⁹ Charles ve Denman, **a.g.e.**, s.98-99

³⁶⁰ Berti, **a.g.e.**, s.45

³⁶¹ UNHCR, (LCRP 2017-2020), **a.g.e.**, 15

³⁶² Rim El Gantri ve Karim El Mufti, “Not Without Dignity, (Çevrimiçi) Research Report, international Center for Transitional Justice, <https://www.ictj.org/publication/syria-refugees-lebanon-displacement-return-coexistence> , 05.04.2020

³⁶³ Oxfam, **a.g.e.**, s. 15

³⁶⁴ Özdemirci, **a.g.e.**, s.79

büyük problemlerindendir.³⁶⁵ İşsizlik oranları ve kayıt dışı istihdam, Suriyeli mülteci göçü ile birlikte artarak devam etmiştir. Finansal düzeyde, Lübnan hükümeti, BM kurumları tarafından desteklenmesine rağmen, uzun süreli bir krizle başa çıkabilecek finansal yetkinlikten yoksundur.³⁶⁶ Bunun yanı sıra, kitlesel göç, güvenlik kaygılarına da sebep olmuştur. Bekaa Vadisi gibi yoğun göç alan bölgelerde, belediyeler zaman zaman yerel halkın güvenlik kaygılarını azaltmaya yönelik bir araç olarak nitelendirdikleri ancak özünde insan haklarına aykırılık teşkil eden sokağa çıkma yasaklarını uygulamışlardır.³⁶⁷

Lübnan'ın Suriyeli mültecilere yönelik politikasını 2011 ve 2014 arası dönem ve 2014'ten günümüze kadarki dönem olarak ikiye ayırmak gerekmektedir. Lübnan'da, 2014 yılının Ekim ayına kadar Suriyeli mültecilerle ilgili herhangi bir yasal düzenleme yapılmamış ve göç akışına müdahale edilmemiştir.

Lübnan krizin başından 2014 yılının Ekim ayına kadar Türkiye'nin yaptığı gibi, Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulamıştır. Krizin başında Suriyeli mülteciler, yalnızca kimlik kartları ile ülkeye giriş yapabilmekte iken³⁶⁸ 2014 yılının Ekim ayından itibaren Lübnan, sınırı kapatmış ve BMMYK'nın yeni mülteci kaydını durdurmuş ve gönüllü geri dönüşü teşvik etmek için mültecilere yönelik çeşitli kolaylıklar ve göç akışını durdurmak için çeşitli kısıtlamalar getirmiştir.³⁶⁹ Bu kısıtlamalar öncelikle Suriye'den gelen Filistinli mültecilere yönelik olarak uygulanmıştır.³⁷⁰

³⁶⁵ UNHCR, Lebanon Crisis Response Plan,(LCRP2017-2020), (Çevrimiçi), <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/68651>, 2019 , 07/09/2019, s.9

³⁶⁶ Hamdan ve Khater, **a.g.e.**, s. 34-35

³⁶⁷ Nizar Ghanem, "Local Governance Under Pressure, Research on Social Stability in T5 Area North Lebanon" (Çevrimiçi), OXFAM, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Localgovernanceunderpressure_FINAL.pdf, 30.09.2019, s.8

³⁶⁸ Zeynep Şahin Mencütek, "The Impact of the Syrian Refugee Crisis in Lebanon", (Çevrimiçi), Pomeas Policy Brief, 2015, No:10, https://www.academia.edu/13527838/Syrian_Refugee_Crisis_Impact_on_Lebanon?fs=rwc, 08.09.2019, s.2

³⁶⁹ 2014 yılının Ekim ayında, Bakanlar Kurulu, ciddi sağlık problemi veya istinai durumu olan Suriyeliler dışındaki mültecilerin kabulünün durdurulmasına karar vermiştir. Ülkelerine dönmek isteyen Suriyelilerin çeşitli şekillerde teşvil edileceği veya üçüncü ülkeye yerleştirme konusunda teşviklerin artırılacağı bildirilmiş ve yeni güvenlik önlemleri alınmıştır. Bkz: Daily Star, "Lebanon Cabinet Vote to Stop Accepting Syrian Refugees", <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2014/Oct-23/275075-refugee-crisis-tops-lebanon-cabinetagenda.ashx>, 23 Ekim 2014 tarihli haber, 08.09.2019

³⁷⁰ Janmyr, **a.g.e.**, s. 13

Lübnan’da ikamet eden Suriyeli mültecilerin kalış izinleri ile ilgili belgeler çoğaltılmış ve ikamet izinlerinin yenilenmesi ile ilgili yeni kurallar getirilmiştir.³⁷¹ Lübnan’a giriş yapmak isteyen yabancılar çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Turizm, iş, ticaret, eğitim, havaalanı transit geçişleri, yerinden edilmiş Suriyeli mülteciler, daha önce yerinden edilmiş olarak kayıtları yapılanlar, özel ihtiyaç sahipleri, iş sözleşmesi sebebi ile gelen veya elçiliklere ulaşmaya çalışan bireyler olmak üzere her kategorinin vize başvuru koşulları farklıdır.³⁷² Lübnan’daki Suriyeli mülteciler, vize başvurusundan sonra, Lübnan’da resmi olarak ikamet edebilmek için pek çok prosedürü yerine getirmek durumunda kalmakta ve ikamet izinlerinin altı ayda bir yenilenmesi gerekmektedir.

Lübnanlı yetkililer ikamet izni başvurularını, BMYK tarafından kayıt altına alınan ve BMMYK tarafından kayıt altına alınmamış olan mülteciler olarak ikiye ayırmaktadır. Her iki grubun da belli bir ücret ödemesi ve yetkililere kira sözleşmesi, kimlik veya pasaport, ülkeye giriş ve dönüş kartı belgelerini sunması gerekmektedir.³⁷³ Bunun yanı sıra, BM aracılığı ile kayıt altına alınan Suriyelilerin, Lübnan’da çalışmayacaklarına dair noter onaylı belge göstermeleri, BMMYK kayıt belgesi, banka hesap dökümü belgelerini ibraz etmeleri gerekmektedir.³⁷⁴ Bu, Lübnan’da bir Suriyeli mültecinin resmi olarak ikamet etmesini sağlamaktadır. Suriyeli mülteciler için, Lübnan’da yaşamak pek çok problemle baş etmek durumunda kalmak demektir ve oldukça netameli bir süreçtir.

2017 yılında Lübnan Hükümeti, Suriyeli mültecilerin geri dönüşünü teşvik etmeye yönelik çalışmalarını hızlandırmıştır. Yaklaşık olarak 55 bin ile 90 bin Suriyeli bu dönemde, Lübnan’da ağırlaşan yaşam koşullarından dolayı Suriye’ye geri dönmek durumunda kalmıştır.³⁷⁵

³⁷¹ Janmyr, **a.g.e.**, s. 4

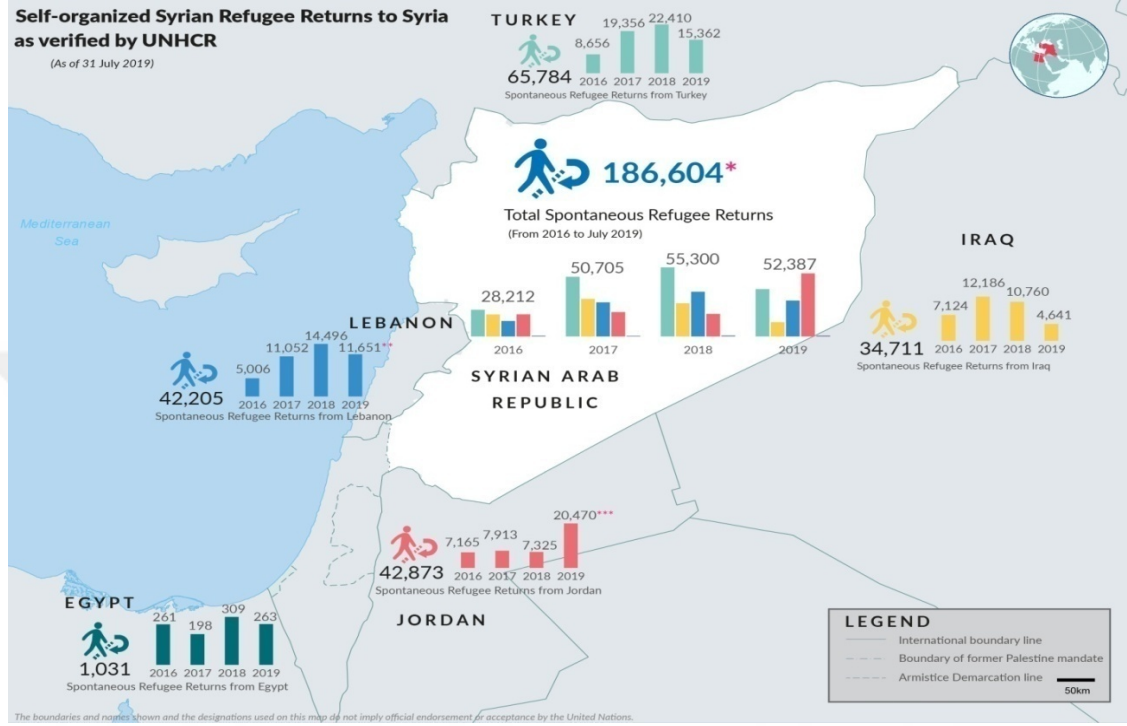
³⁷² Filippo Dionigi, “The Syrian Refugee Crisis in Lebanon, State Fragility and Social Resilience”, (Çevrimiçi), LSE Middle East Centre Paper Series, 15, 2016, <http://eprints.lse.ac.uk/65565/>, 05.05.2020, s.25

³⁷³ Janmyr, **a.g.e.**, s. 14

³⁷⁴ Janmyr, **a.g.e.**, s. 14

³⁷⁵ Human Rights Watch, “Lebanon Events of 2018” (Çevrimiçi), <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/lebanon>, 22.06.2019

Görsel 9. Suriyeye Gönüllü Geri Dönüş Yapan Mülteciler

Kaynak: [https://data2.unhcr.org/en/documents/details/69592\(lübnandasuriyeliler\)](https://data2.unhcr.org/en/documents/details/69592(lübnandasuriyeliler))

Mültecilerin, Suriye'ye geri dönüşü üç şekilde gerçekleşmektedir. Lübnan Genel Güvenlik Birimi BMMYK ile koordineli bir şekilde, yüzlerce Suriyeli'nin geri dönüşünü sağlamaktadır. Hizbullah Esad rejimi ile koordineli bir şekilde geri dönüşler için merkezler açmıştır.³⁷⁶ ABD ve Rusya arasındaki plan, Lübnan Hükümeti ve Esad rejimi arasında doğrudan müzakere olmadan çok sayıda mültecinin geri dönüşünü kolaylaştırmaktadır.³⁷⁷ BMMYK verilerine göre, Lübnan'dan 2016 yılında 5006, 2017 yılında 11.052, 2018 yılında 14.496 ve 2019

³⁷⁶ Carmen Geha, Cumana Talhouk, "Politics and The Plight of Syrian Refugees in Lebanon" (Çevrimiçi), Political Brief on the Return of Syrian Refugees, <https://www.aub.edu.lb/Documents/Politics-and-the-Plight-of-Syrian-Refugees-in-Lebanon.pdf>, 2018, 04.05.2020, s. 2

³⁷⁷ Geha ve Talhouk, a.y.

yılında 11.651 kişi Suriye'ye geri dönmüştür. 2016 yılından bu güne kadar, yaklaşık olarak 170.000 Suriyeli mülteci ülkelerine geri dönmüştür.³⁷⁸

Gönüllü geri dönüşlerin desteklenmesi ve Suriyeli mülteciler için vize uygulamasının getirilmesi ile, ülkeye giriş yapan ve ülkede ikamet eden Suriyeli mültecilerin sayısı nisbeten azalmıştır. Ancak bu durum, düzensiz göçmen sayısını arttırmıştır.

Bir milyonu aşan mülteci sayısı, Lübnan'ın demografik yapısını da önemli ölçüde değiştirmiştir. Suriye'den göç edenlerin ağırlıklı olarak, Sünni olmaları, bazı bölgelerde mezhepsel dengeyi değiştirmiş ve ev sahibi topluluklar ile mülteciler arasındaki gerilimi körüklemiştir.³⁷⁹ Bu nedenle, Lübnan, kalıcı yerleşmeleri engellemek için, resmi olarak kamp kurmama yolunu tercih etmiştir.³⁸⁰ Bu kararın neticesinde, Suriyeli mülteciler başta Kuzey Lübnan olmak üzere, Lübnan'ın geneline dağılmışlardır. Suriyeli mülteciler, büyük çoğunlukla yerleşim bölgelerinin çeperlerine, sosyo ekonomik düzeyi düşük bölgelere dağılmışlar ve gayri resmi çadırlar ve barınaklar kurmuşlardır.

Bu düzensiz ve dağınık yerleşimler, bir dizi ekonomik, sosyal ve güvenlik problemleri ve uluslar arası yardım kuruluşlarının yardımları iletilirken çeşitli zorluklarla karşılaşmaları gibi sorunları beraberinde getirmiştir.³⁸¹

Lübnan'ın Suriyeli mülteciler konusunda politika üretmemiş olması ve zaten zayıf olan siyasi yapısından dolayı, Birleşmiş Milletler ve UNRWA başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, bu krizin yönetilmesinde başat rol oynamışlardır.³⁸²

Lübnan hükümeti, sürecin başında aktif bir rol üstlenmekten uzak dursa da, savaşın uzamasıyla, mültecilerin de kalışı uzadıkça hükümetin rolü genişlemiş ve Sosyal

³⁷⁸ UNHCR, "Registration, Beirut and Mount Lebanon Governorates ,Syrian Refugees Registered by Cadastral", (Çevrimiçi), 3, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/69592>, 30.04.2019

³⁷⁹ Nizar Ghanem, "Democracy Reporting International, Reforming Decentralization in Lebanon" (Çevrimiçi), The State of Play, 2017, <https://democracy-reporting.org/wp-content/uploads/2017/05/BP-80-Reforming-Decentralisation-in-Lebanon-The-State-of-Play-en.pdf>, s. 5

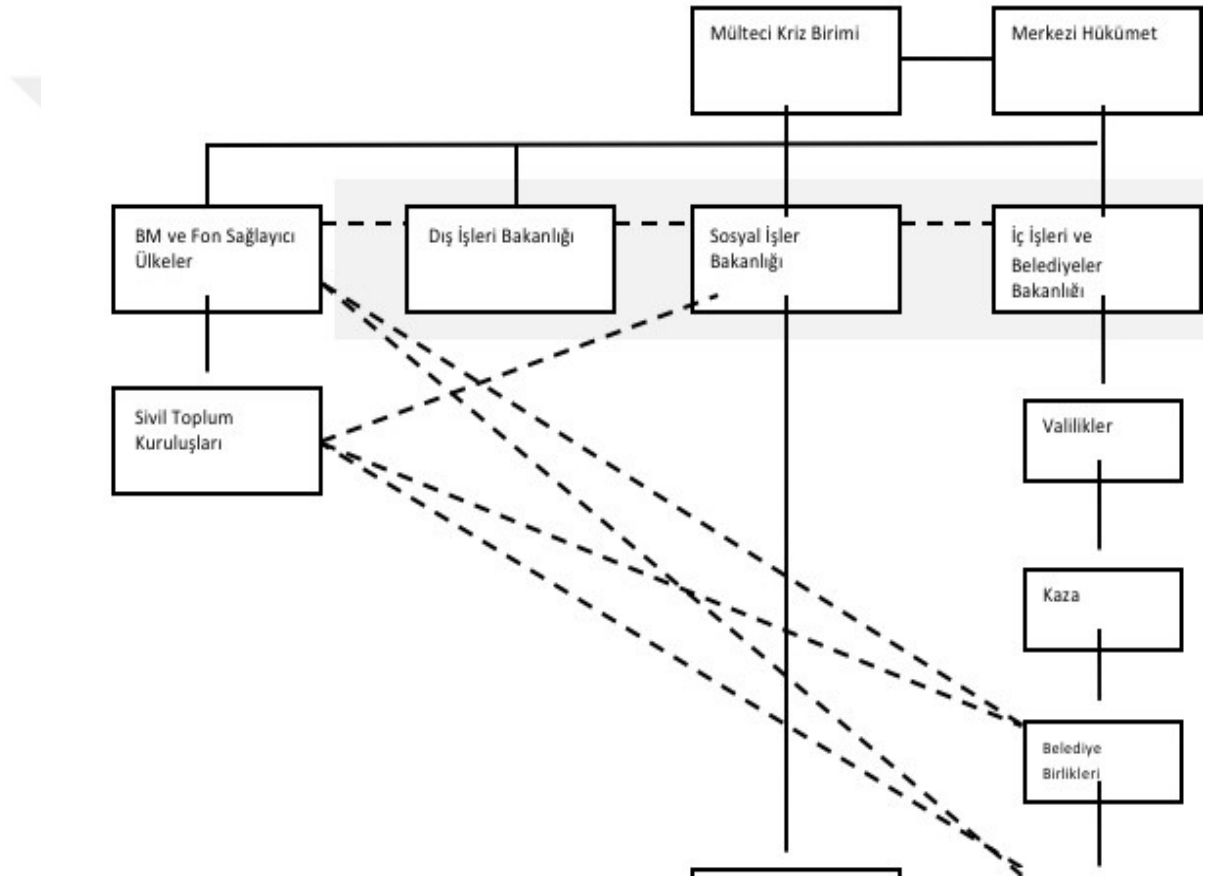
³⁸⁰ Humud, a.g.e, s. 20

³⁸¹ Ghanem, a.g.e, s. 20

³⁸² Boustani vd., a.g.e, s. 7

İşler Bakanlığı'nın koordinesinde, diğer bakanlıkların da dahil olduğu bir süreç evrilmiştir.³⁸³

Görsel 10. Göç Sürecine Yönelik Mevcut Yönetişim

Kaynak: UN Habitat

³⁸³ A.e.,s. 15

Hükümet, cılız girişimler de olsa, 2011 yılından beri süreç yönetimine yönelik çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Ancak buna rağmen, burada kastedilenin sistemli bir politika üretmenin çok uzağında olduğunu belirtmek gerekmektedir. Farklı yönetim mekanizmaları tarafından alınan düzensiz kararlar, Lübnan’da süreci daha da karmaşık ve içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

2013 yılının Mart ayında, hükümet, güvenlik, sağlık ve barınma konularında uzmanlardan oluşan bir yönetim birimi oluşturmuştur. Birim, yardım projelerini koordine etmek ve Sosyal İşler Bakanlığına bağlı Sosyal Gelişim Merkezlerini Suriyeli mültecilerin artan taleplerine karşılamakla görevlendirilmiştir.³⁸⁴

Mayıs 2014 yılında Bakanlar Kurulu, Başbakanın başkanlığında ve Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sosyal İşler Bakanlığı temsilcilerinin de dahil olduğu Bakanlıklar Arası Kriz Birimini (ICC) uygulamaya karar vermiştir.³⁸⁵ 2013 yılında, Katar’da, Arap Birliği toplantısı gerçekleştirilmiş ve Lübnan, Suriye krizine yönelik “karışmama (dissociation)” ilkesini benimsediğini beyan etmiştir.³⁸⁶

Aynı yıl, Lübnan için, BM Güvenlik Konseyi, Avrupa Birliği, Arap Birliği, BMMYK, Dünya Bankası ve BM Kalkınma Programı olmak üzere beş daimi üyeden oluşan uluslararası destek grubu oluşturulmuştur.³⁸⁷ 2014 yılında, Dünya Bankası ve IMF’nin yıllık toplantısında, Lübnanlı yetkililer ile görüşmeler yapılmış ve yol haritası oluşturulmuştur. Aynı yıl, Suriye’ye yönelik 2. Uluslararası İnsani Yardım Konferansı Kuveyt’te gerçekleştirilmiş ve Suriye’ye bölgesel müdahale planında belirtildiği şekilde, daha fazla yardım yapılması gerektiği vurgulanmıştır.³⁸⁸ Aynı tarihlerde, BM Lübnan Uluslararası Destek Grubu’nun açılış toplantısı gerçekleştirilmiş ve “Baabda Deklarasyonu” değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, BMMYK Cenevre’de, Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerle işbirliğine devam edileceğini vurgulamıştır.³⁸⁹

³⁸⁴ Hamdan ve Khater, **a.g.e.**,s.24

³⁸⁵ Hamdan ve Khater, **a.g.e.**, s. 24

³⁸⁶ Kabbanji ve Kabbanji, **a.g.e.**, s.7

³⁸⁷ Kabbanji ve Kabbanji, **a.g.e.**, s.7

³⁸⁸ Kabbanji ve Kabbanji, **a.g.e.**, s. 7

³⁸⁹ Hamdan ve Khater, **a.g.e.**, s. 31

3.6.Lübnan’da Yerel Yönetimlerin Göç Sürecindeki Rolü

Lübnan’da belediyeler altı yıllığına seçilmekte ve belediye meclisi ve belediye başkanı olmak üzere iki organdan oluşmaktadır. Belediye meclisi üyeleri halk tarafından seçilmektedir.³⁹⁰ 1977 tarihli yerel yönetim kanununa göre, belediyelerin, belediye bütçesinden, transferlerden, çeşitli fonların onaylanmasından, çöplerin toplanması, yolların bakımı, parklar, oyun alanları, müze, hastane, kütüphane ve alışveriş merkezilerinin kurulması ve atık yönetimi gibi konularda sorumlulukları ve yetki alanları bulunmaktadır.³⁹¹ Belediye bütçeleri 10.000 dolar ile 500.000 dolar arasında değişmektedir. Kentsel bölgelerde, tam kapasite ile çalışan yaklaşık olarak kırk belediye bulunmaktadır. Bu belediyelerin her birinde yaklaşık elli çalışan görev yapmaktadır.³⁹² Belediyeler yolların bakımı ve çöp toplama dışında, sağlık, turizm ve eğitim alanlarında da hizmet vermektedirler. Ancak, belediyeler nitelikli personelden yoksun, finansal kaynakları kısıtlı ve bütçeleri de şeffaf olmaktan uzaktır.³⁹³ Ayrıca, belediyeler, kendi gelirleri üzerinde yeterince söz sahibi değildirler. Ekonomi Bakanlığından aktarılacak fonlar ihtiyaca göre dağıtılmamakta ve fonların ne zaman aktarılacağı konusunda kesin tarihler bilinmemektedir.³⁹⁴ Örneğin, Madore tarafından Lübnan’da belediye başkanları ile gerçekleştirilen saha görüşmelerinde, bazı belediye başkanları, merkezi yönetimden kendilerine para aktarılıp aktarılmayacağını bilmediklerini belirtmişlerdir.³⁹⁵ Türkiye’de olduğu gibi Lübnan’daki belediyeler de mülteci akınından ilk etkilenen yönetim mekanizmaları olmuştur. Lübnan’da, yönetsel, finansal ve siyasi açıdan bir çok kısıtlama ile karşı karşıya olan belediyeler, aynı zamanda 1.5 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Lübnan’da yerel yönetimler, tıpkı merkezi yönetim ve ülkenin kırılma ve zayıf siyasi yapısı gibi güçsüz bir görünüm sergilemektedir.

³⁹⁰ Boustani, a.g.e, s. 11

³⁹¹ Government of Lebanon Ministry of Interior and Municipalities, Municipal Act, Decree Law Number 118, 1977, Article 49, 02.03.2020

³⁹² Madore, a.g.e, s.31

³⁹³ Madore, a.g.e, s. 31

³⁹⁴ Madore, a.g.e, s. 33

³⁹⁵ Madore, a.g.e, s. 36

Krizin başladığı dönemden bu güne merkezi yönetim tarafından geliştirilen sistemli bir politika olmadığından, Suriyeli mültecilerin yükünü doğallıkla belediyeler omuzlamak durumunda kalmış ve bu süreçte belediyelerin yükünü iki kat artmıştır. Belediyeler, bu beklenmedik kitlesel göç karşısında, inisiyatif almak durumunda kalmışlardır.³⁹⁶ Bu inisiyatifler, zaman zaman bazı belediyelerde olumsuz uygulamalar şeklinde karşılık bulmuştur.

Lübnan'da sivil toplum kuruluşlarının oldukça aktif olduğu yukarıda belirtilmiş idi. Sivil toplum kuruluşları, belediyelerin yeterli finansal ve insan kaynağının olmamasından ve bürokratik süreçlerin zaman kaybına yol açmasından dolayı, yerel yönetimlerle işbirliklerine gönüllü olmasalar da, özellikle son yıllarda krizin uzaması ile çeşitli işbirlikleri geliştirmeye başlamışlardır.³⁹⁷ Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Dünya Bankası, Save the Children, Norveç Mülteci Konseyi, Handicap International, Mercy Corps, UNICEF gibi pek çok uluslararası sivil toplum kuruluşu, koruma, gıda güvenliği, ilk yardım, sağlık, eğitim, su, barınma, enerji, geçim kaynakları gibi alanlarda faaliyetlerini sürdürmekte ve yerel yönetimlerle de çeşitli işbirlikleri geliştirmektedirler.

Bunun yanı sıra, hükümetten belediyeye aktarılan fonlar oldukça kısıtlıdır.³⁹⁸ Kısıtlı olan bu fonlarla birlikte, merkezi bütçede belediyelerin mülteciler için yapmakta olduğu harcamalar göz ardı edilmekte ve Lübnan vatandaşlarına öncelik verilmektedir. Bu durum belediyelerin hali hazırda kötü olan durumlarını daha da kötüleştirmektedir.³⁹⁹ Örneğin, alt yapı yetersizliğinden dolayı, Suriye krizinden önce de kısıtlı olan su kaynakları, kriz ile birlikte göçün nicelik olarak büyüklüğünden kaynaklı olarak alt yapı üzerindeki baskıyı arttırmıştır.⁴⁰⁰

Dye'nin "hükümetlerin yapmayı veya yapmamayı tercih ettikleri her şey"⁴⁰¹ olarak tanımladığı kamu politikasına dönecek olursak, Lübnan'ın Suriyeli

³⁹⁶ Ghanem, **a.g.e.**, s.5

³⁹⁷ Boustani vd. **a.g.e.** s.19

³⁹⁸ Salem, **a.g.e.** s.21

³⁹⁹ Care International, "Syrian Refugees in Lebanon Eight Years on: What Works and What That Matters For The Future" (Çevrimiçi), <https://reliefweb.int/report/lebanon/syrian-refugees-lebanon-eight-years-what-works-and-why-matters-future> , 04.05.2020, s. 6

⁴⁰⁰ Hamdan ve Bou Khater, **a.g.e.**, s.14

⁴⁰¹ Thomas R. Dye, **Understanding Public Policy**, Seventh Edition, Prentice-Hall, Inc A Simon&Schuster Company, Englewood Cliffs, New Jersey 07632, 1999, s.2

mültecilere yönelik “karışmama” ilkesini benimseyerek sistemli bir politika üretmeme yoluna gitmiş olması, Suriyeli mültecilere yönelik politikasının temelini oluşturmaktadır. Başka bir ifade ile, Lübnan, Suriyeli mültecilere yönelik politikasını politika üretmemek üzerine inşa etmiştir. Bu durum zaten zayıf olan yerel yönetimlerin yükünü katlamış ve yerel yönetimleri uygulama sürecinde ön plana çıkarmıştır.

Hükümetlerin göç konusuna ve özellikle kitlesel göçlere yaklaşımı ülkenin coğrafi konumu, ekonomik, fiziki ve siyasi koşulları, ülkeler arasındaki ikili ilişkiler gibi şartlara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Lübnan, sürecin en başında, Türkiye gibi, Suriye Hükümeti’nin kısa sürede devrileceği ve mültecilerin ülkelerine geri dönecekleri öngörüsünden hareket etmiş ve süreci geçici bir durum olarak okumuştur. Ayrıca Suriyeli mültecilerin, Filistinli mülteciler gibi kalıcı olmasının önüne geçmek adına Suriyeli mültecilere yönelik politika üretmemeyi tercih etmiştir. Ancak, Suriye’deki durum uzadıkça, tıpkı Türkiye’de olduğu gibi, Lübnan’daki Suriyelilerin durumu da karmaşık bir hal almıştır. Lübnan, öncelikle kendi iç siyasi açmazlarından dolayı, bu göçü kaldırabilecek bir ülke olmanın çok uzağındadır. Lübnan’ın altı milyonluk nüfusu göz önünde bulundurulursa, bir buçuk milyon gibi bir mülteci rakamının Lübnan’ın hem fiziki hem de sosyal kapasitesinin çok üzerinde olduğu söylenebilir. Yukarıda belirtildiği gibi, Lübnan’ın merkezi yönetiminin Suriyeli mültecilere yönelik politika geliştirmemiş olması, göçün yükünü belediyelerin omuzlamasına neden olmuştur.

Bunun yanı sıra, yerel düzeyde yapılan yatırımlar yeterli olmamaktadır. Lübnan’daki belediyeler az miktarda kaynak ve az kapasite ile mültecilere hizmet vermeye çalışmaktadır. Bu durum zaman zaman belediyeleri ulusal ve uluslararası yasal çerçevenin dışına çıkmaya itmektedir.⁴⁰² Belediyelerin kapasitelerinin ve yetkilerinin geliştirilmesi gerektiği BM raporlarında da dile getirilmektedir.⁴⁰³

Belediyeler, mülteciler meselesi başta olmak üzere bir çok konuda koordineli çalışmalıdır. Lübnan hükümeti Suriyeli mültecilerin temel hizmetlere erişimleri konusunda gerekli desteği sağlamalı ve özellikle Suriyeli mültecilerin hukuki

⁴⁰²Khalil ve Bacchin, a.g.e.,s.8

⁴⁰³UNOCHA, a.g.e.s.8

statülerine yönelik belirsizliği ortadan kaldırmalı ve bu konuda yasal bir çerçeve geliştirmelidir.⁴⁰⁴

Lübnan'da yerel yönetimlerin belli başlı üç problem ile karşılaştıkları söylenebilir. Öncelikle Lübnan'da belediyeler büyük ölçüde karar alma süreçlerinin dışında tutulmaktadır ve belediyeler, merkezi yönetim ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon eksikliği mevcuttur. Lübnan'da oldukça aktif olan sivil toplum kuruluşları ve belediyeler arasındaki işbirliği eksikliği bir diğer sorun alanıdır. Sivil toplum kuruluşları, belediyelerin zayıf yapısından dolayı, ortak projeler yoluyla işbirliği geliştirme yolunu tercih etmemektedirler. Belediyelerin finansal açıdan yetersiz olması ve Lübnan'ın, genel olarak mülteciler konusunda yasal bir çerçeveden yoksun olması, sürecin iyi yönetilememesindeki etkenlerden biridir. Ayrıca, Lübnan'ın kendine has siyasi yapısı yerel yönetimlerin göç sürecindeki rollerini de etkilemektedir.

Kitlesel göç meselesi, hem Türkiye'de hem de Lübnan'da zorunlu sebepler neticesinde gündeme gelmiş, ortak bir sorundan yola çıkılmış, Türkiye bu konuda parçalı da olsa politika üretme yoluna gitmiş iken, Lübnan politika üretmemeyi tercih etmiş ve karışmama ilkesini benimsemiştir. Krizin ilk yıllarında, Türkiye ve Lübnan'ın bu göç dalgasına karşı tutumları benzer olmuş, her iki ülke mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulayarak benzer bir yol izlemiş, krizin uzaması ve göçün devam etmesi ile her iki ülke de bu akışı durdurmak için çeşitli kısıtlamalara gitmiştir. Bunun yanı sıra, her iki ülke de merkezîyetçi bir yönetim geleneğine sahip olduğundan dolayı, güçlü bir yerel yönetim sistemine sahip değildirler. Bu nedenle hem Türkiye hem de Lübnan'da yerel yönetimler politikaların üretilmesi ve karar verme aşamalarından ziyade, uygulama aşamalarında önemli birer aktör haline gelmişlerdir.

2018 ve 2020 yılları arasında, Türkiye ve Lübnan'da eş zamanlı olarak bir proje gerçekleştirilmiş ve her iki ülkede yerel yönetimlerin göç karşısında dayanıklılık ve reaksiyon alma durumlarına odaklanılmıştır.

RESLOG olarak adlandırılan projede belediyelerin göç karşısındaki tutumu, "rezilyans"⁴⁰⁵ kavramı ile açıklanmıştır.⁴⁰⁶ Projede Gaziantep Büyükşehir

⁴⁰⁴Dionigi, a.g.e, s. 7

Belediyesi'nin göçün yönetimi konusunda “uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği işbirlikleri ve kültürlerarası kent konusuna vurgu yaptığı” ifade edilmiştir.⁴⁰⁷ Ayrıca projede, belediyelerin göç konusuna sistematik çözümler üretmesi gerektiği belirtilmiş, bu nedenle de “Göç Ana Planı(GAP)” hazırlanmasının gerekliliğine vurgu yapılmıştır. “Göç Ana Planı, belediyelerin, göçün devam eden ve gelecekte devam etmesi muhtemel etkilerine karşı kendi kurumsal yapılarını ve hizmet sunumlarını, hazırlıklı, tedbirli ve daha dayanıklı hale getirmelerine yönelik geliştirilen bir planlama yaklaşımıdır.”⁴⁰⁸

Yerel yönetimlerin rezilyans değerlendirmesi, “kentsel alt yapı ve çevre”, “kentsel hizmetler”, “sosyal kalkınma”, “ekonomik kalkınma”, “belediye kurumsal yapısı ve yönetim” olmak üzere beş ana başlık altında 39 tematik alan olarak belirlenmiştir.⁴⁰⁹

⁴⁰⁵ Rezilyans “sarsıcı etkiyi karşılama ve ardından hayatı normale çevirme kabiliyeti” olarak ifade edilmektedir. Bkz: SKL International, Türkiye’de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Kitlesel Göçler, Yerel Yanıtlar: Adana, Gaziantep, Hatay, Mersin, Reyhanlı, Şanlıurfa, Zeytinburbu, Derleyen:Prof.Dr.Ayhan Kaya, Hazırlayanlar:AyhanAkkaya,Yasemin Baysan,Çağan Coşkun, Bihter Dazkır Erdendoğdu, Necip Porsnok, Sinem Malcı Tümer, Önder Yalçın, Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi-10, http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2020/09/reslog_KIT_yerel_yonetisimde_rezilyans_TR_ONLINE.pdf, 09.10.2021,s.202

⁴⁰⁶ A.e

⁴⁰⁷ A.e, s. 15

⁴⁰⁸ Metehan Gültaşlı, M.Sinan Özden, Ervin Sezgin, Zehra Tosun, M.Alım Çopuroğlu, Gül Tuçaltan, Göç Ana Planı, Göçle Karşı Karşıya Kalan Belediyeler İçin Planlama, SKL International,Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi, 2020, http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2020/07/goc_ana_plani_ONLINE.pdf, 09.10.2021, s. 3

⁴⁰⁹ A.e.,s.14-15

3.6.1.Trablusşam'da Suriyeli Mülteciler

Lübnan'da genel olarak mülteci oranı oldukça yüksektir. Beyrut'un Burç Hammud bölgesinde Etiyopyalı, Sudanlı ve Hintli mültecilere çokça rastlamak mümkündür.⁴¹⁰ Bunlar genellikle kadın ağırlıklı mültecilerdir.

Lübnan, 2. Dünya Savaşı sırasında Fransızlar tarafından işgal edilmiştir.⁴¹¹ Bu nedenle Lübnan, uzun yıllar Fransız sömürgesi altında yaşamış bir ülkedir. Özellikle Beyrut'ta, Fransız kültürü hakimdir ve mimari yapı, Fransız mimarisine oldukça benzerdir. Beyrut'ta, Fransızca ve İngilizce'de yaygın olarak kullanılmaktadır. İyi eğitilmiş Lübnanlılar çok iyi derecede Fransızca ve İngilizce konuşabilmektedirler. Ayrıca, günlük konuşmada Arapça ve İngilizce karışımı bir dil kullanılmaktadır.

Sosyo ekonomik düzeyi oldukça düşük Lübnanlılar, yerinden edilmiş Suriyeliler ve Filistinli mülteciler, Kuzey kırsalında ve doğu bölgelerinde yaşamaktadırlar. Aralık 2018 itibarıyla Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin %62'si, Bekaa, Kuzey Lübnan, Baalbek ve Akkar'da yaşamaktadırlar.⁴¹²

Trablusşam, sosyal profil olarak Beyrut'tan oldukça farklıdır. Trablusşam da, diğer Lübnan şehirleri gibi 2011 yılından beri coğrafi, sosyal ve ekonomik kapasitesinin çok üzerinde bir Suriyeli mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Şehir, Suriyeli mültecilerden önce de çok sayıda mülteci nüfusu barındırmakta idi. Sosyo ekonomik düzeyi oldukça düşük olmakla birlikte, binalar, yapılar eski, şehirleşme oldukça dağınık ve geçmişte yaşanan savaş ve çatışmalar şehrin ruhuna nüfuz etmiş durumdadır. Şehir, geçmiş ile şimdi arasında sıkışıp kalmış bu cılızlığı ile adeta yılların yorgunluğunu heybesinde taşıyan bir insanı andırmaktadır. Bu ahval, şehrin geneline sirayet etmiştir.

⁴¹⁰ Bu konuda bir film için bkz: “*Kefarnahum*”, Beyrut'un gecekondu mahallerinde geçen bir hikayedir. Film, Etiyopyalı ve yasa dışı çalışan göçmen Rahil ve oğlu Yunus'un hayatlarının 12 yaşındaki Suriyeli çocuk mülteci Zayn ile kesişmesini konu alır.

⁴¹¹ Omer Einav, Tripoli, Lebanon, <https://www.britannica.com/place/Tripoli-Lebanon>, 07.04. 2020, s. 36

⁴¹² Nasser Yassin, Rawya Khodor katkısıyla, **101Facts&Figures on the Syrian Refugee Crisis**, Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut, Volume 2, 2019 , UNHCR, s. 22

Görsel 11. Tebbane'den Bir Görünüm⁴¹³

Tarihsel süreçte yaşadığı iç savaş ve çatışmalardan dolayı şehrin alt yapı hizmetleri iyice çökmüş, demiryolu bağlantıları zarar görmüş ve şehir sanayide oldukça gerilemiştir.⁴¹⁴ Lübnan'da elektrik alt yapısı da oldukça zayıftır. Elektrikte iştirakler söz konusudur. Trablusşam'da da durum farklı değildir. Belli saatlerde devletin verdiği elektrikler kesilmekte, iştirakler yani jeneratörler devreye girmektedir. Bu jeneratörler ortaklaşa kullanılmaktadır. Suriyeli mültecilerin göçü ile zaten zayıf olan elektrik sistemi ve alt yapı daha da çökmüş durumdadır. Nahir Abu Ali'de görüşme gerçekleştirdiğim bir Suriyeli kadın mülteci, iştiraklere ortak olmaya güçleri yetmediği için, akşam 18:00'den sonra mum ışığında veya karanlıkta oturduklarını belirtmiş idi.⁴¹⁵

⁴¹³Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, Trablusşam, Beyrut 15.02.2020

⁴¹⁴UN Habitat, "Tripoli City Profile"(Çevrimiçi), <https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/TCP2016.pdf>, 2016, 04.10.2020, s. 7

⁴¹⁵14.02.2020'de Tebbane'de gerçekleştirdiğim görüşme, Görüşmeci 15

Şehrin 3 km Kuzey Doğusu'nda Beddavi Filistinli mülteciler kampı bulunmaktadır. 1955'te kurulan kamp, 30.000 nüfuslu olup, UNRWA tarafından idare edilmektedir.⁴¹⁶ Lübnan genelinde, Suriyeli mültecilerin, %68'i, Suriye'den göç etmiş Filistinli mültecilerin %89'u ve Lübnan'daki Filistinli mültecilerin %65'i yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır.⁴¹⁷

Suriyeli mülteciler, Trablusşam'da da sosyo ekonomik düzeyi düşük bölgelerde hayatlarını sürdürmektedirler. Görüşmeler esnasında, tuvalet ve banyoları ayrı olan kapıcı daireleri, dükkandan bozma evler, tek odalı çatı katlarına çokça rastladım. Bu anlamda Suriyeli mültecilerin büyük bir çoğunluğu, Trablusşam'da Gaziantep'teki mültecilere kıyasla daha elverişsiz koşullarda yaşamaktadırlar. Trablusşam'da bu evlerin kira ücretleri 200 ve 300 dolar arasında değişmektedir. Evlerin genelinde ısıtma yoktur. Ziyarete bulduğum hiçbir Suriyeli ailenin evinde sobaya veya başka bir ısıtma cihazına rastlamadım. Trablusşam'da Lübnanlı ailelerin bir kısmı da benzer durumdadır. Nispeten orta gelirli aileler soba ile ısınmaktadır. Evlerde ısınmanın olmaması, yaşam maliyetlerinin ve maddi imkansızlıkların yanı sıra Trablusşam'ın ılıman ikliminden ve bir sahil şehri olmasından da kaynaklıdır. Trablusşam'da şehir içinde dolmuş veya otobüs gibi toplu taşıma araçları mevcut değildir. Ulaşım özel taksilerle sağlanmaktadır. Bu taksiler, belli bir nizamla göre çalışmamakla birlikte, araçlar genellikle eski Mercedes türü araçlardır. Bu taksilerin çokluğu, şehirde muazzam bir gürültü kirliliğine neden olmaktadır. Şehirler arası ulaşım otobüslerle sağlanmaktadır. Örneğin Beyrut'a, El Tel mahallesinden on veya on beş dakikada bir otobüs kalkmaktadır.

Zahriye, Tebbane, Dem El Ferz gibi mahalleler sosyo ekonomik düzeyi oldukça düşük bölgelerdir. Burada çok yoğun bir Suriyeli mülteci nüfusu yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin yine Tebbane, Nahr Abu Ali gibi sosyo ekonomik düzeyi düşük bölgelere yerleşmeleri ve buralarda düşük ücretlerle çalıştırılmaları, iş piyasasındaki rekabeti arttırmış durumdadır. Bu durum iki topluluk arasındaki gerginliğin en temel sebeplerinden biridir. Suriyeli mülteciler genellikle

⁴¹⁶UN Habitat, a.g.e. s. 7

⁴¹⁷ Government of Lebanon, United Nations, **Lebanon Crisis Response Plan, (LCRP)**, 2017-2019, 2019 Update, <https://reliefweb.int/report/lebanon/lebanon-crisis-response-plan-2017-2020-2019-update>, s.20

market işletmeciliği, kapıcılık, bekçilik, şoförlük,⁴¹⁸ boyacılık, simitçilik, pazarda sebze meyve satıcılığı gibi emek yoğun işlerde çalışmaktadırlar. Evlerde yemek pişirip satarak aile bütçesine katkıda bulunan kadınlar mevcuttur ancak bunlar sayıca azdır. Görüşme gerçekleştirdiğim bir kadın mülteci bir STK'da saha çalışanı olarak görev yapmakta idi, başka bir kadın da evde çeşitli yemekler yapıp satarak aile bütçesine katkıda bulunmakta idi.

Görsel 12. Tebbane ve Zahriye’de, Suriyeli mültecilerin işlettiği küçük işletmeler⁴¹⁹

⁴¹⁸ 17 Ekim 2019’da başlayan protestolardan sonra, devletin Suriyeli mülteciler üzerindeki denetiminin ve baskısının azalmasıyla şehirlerarası şoförlük yapan Suriyeli mülteciler bir nebze artmıştır.

⁴¹⁹ Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, Trablusşam, Beyrut, 15.02.2020

Görsel 13. Abu Ali Nehri Mahallesi’nde, Suriyeli Bir Sebze Meyve Satıcısı⁴²⁰

Yukarıda ifade edildiği gibi, Trablusşam’da, elektrik, su, alt yapı gibi en temel hizmetler bile oldukça zayıftır. Sosyo ekonomik düzeyi düşük bölgelerin temizliği oldukça yetersizdir. Şehirde göze çarpan ilk şey, çöpler, çöp bidonlarının eksikliği, nehrin kirliliği, kaldırımların hem araçlar hem de iş yerleri tarafından işgal edilmiş olması, rastgele park edilmiş araçlar ve özellikle neredeyse insan sayısına eşit olan taksilerin yaptığı gürültü kirliliğidir. Örneğin Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölge olan Nahr Abu Ali’de atıklar birikmiş durumdadır.

⁴²⁰Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, Trablusşam, Lübnan, 15.02.2020

Görsel 14.Abu Ali Nehri⁴²¹

Türkiye, Irak ve Ürdün, Suriyeli mülteciler için resmi kamplar kurmuş, Lübnan ve Mısır resmi olarak kamp kurmamıştır. İstatistiklere göre, kamplarda yaşayan en yüksek mülteci sayısı, %37.1 ile Irak'tadır. Bunu %18,7 ile Ürdün takip etmekte ve sonrasında %4 ile Türkiye gelmektedir. Lübnan ve Mısır'da resmi olarak Suriyeli mülteciler için kamp kurulmamıştır.⁴²²

“Burada kamplar informel, devlet tarafından kurulmadı yani bu kamplar. Burada STK’lar hizmet veriyor.BM’nin hizmetleri de bireysel olarak. Daha çok barınma alanında faaliyet gösteren STK’lar burada faaliyetlerini yürütüyor. Kamplarda devlet görevlileri yok.Biz bölgelerde mevcutuz ve Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelere ziyaretler gerçekleştiririz ama halihazırda bu kamplarda görevlilerimiz yok.Resmi değil çünkü kamplar.Orada yaşayan aileler, direk arsa sahibi ile muhattab olurlar.Onunla anlaşma yaparlar.Lübnan’ın her yerinde kamplar var ancak en fazla Şimal ve Bağ (Bil bağa) toplanmış durumdalar.Beyrut,Cebel Lübnan ve Cenup’ta toplamda sayıca azlar.”⁴²³

⁴²¹Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, Trablusşam, Lübnan, 15.02.2020

⁴²²Yassin, **a.g.e.**, s. 37

⁴²³Lübnan Kriz Birimi,Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

Hatırlanacağı gibi, Lübnan'da kurulan kampların devlet eliyle kurulan kamplar olmadığı belirtilmiş idi. Kampların kurulduğu araziler özel mülktür. Bu nedenle arazi kiralınması mülteci ile arazi sahibi arasında gerçekleşen bir durumdur. Mülteciler topraktan bir parça kirayıp, meskenleri kendileri inşa etmektedirler. Bu meskenler, çadır, tahta, plastik malzemeden olabilmektedir. BMMYK, bu bölgelere, shelterkits denilen ev yapım malzemeleri dağıtmaktadır. Ayrıca, bu bölgelerde ihtiyaç analizleri yapılarak, tuvalet, banyo gibi ihtiyaçlar bölgede faaliyet gösteren STK'larla işbirliğine gidilmekte ve bu temel ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Öte yandan su bağlantısı ve kanalizasyon gibi alt yapı hizmetlerinde belediyeye finansal destek sağlanması ve gerekli izinlerin alınması konusunda BMMYK devreye girmektedir.⁴²⁴

Yerel yönetimler açısından mültecilere yönelik uygulama ve pratikler farklı parametrelere bağlı olarak değişmektedir. Yerel yönetimlerin, politika üretme anlamında doğrudan etkileri olmasa da, hizmet üretme konusunda ön safta yer aldıkları bilinmektedir. Trablusşam ve Gaziantep, barındırdıkları Suriyeli mülteci sayısı bakımından birbirine benzer iki şehirdir. Öte yandan, her iki kentte de, Suriyeli mülteciler büyük ölçüde kamp dışında, kentsel alanlarda yaşamaktadırlar. Gaziantep açısından yasadaki belirsizlikler, saha bürokratlarının takdir yetkisi alanlarını genişletmiş, yerel yönetimlerin kendi uygulama pratiklerini geliştirmesine yol açmış ve uygulamada çeşitli insiyatiflerin kullanılmasının önünü açmıştır.

Trablusşam'da politika yukarıdan aşağıya (bottom up) doğru uygulandığı için Trablusşam'da yerel yönetimlerin Suriyeli mültecilere yönelik takdir yetkileri buna paralel ilerlemiştir. Dolayısıyla mültecilere yönelik olumlu takdir yetkisi kullanımı söz konusu değildir. Saha bulgularını, çalışmanın dördüncü bölümünde ayrıntılı olarak somutlaştırıyorum.

⁴²⁴BMMYK temsilcisi ile gerçekleştirilen 05.03.2020 tarihli görüşme

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK GÖÇ POLİTİKALARINA YERELDEN BAKIŞ: GAZİANTEP VE TRABLUŞŞAM

Çalışmanın bu bölümünde saha araştırmasından elde edilen bulguları paylaşacağım. Her iki kentte uygulamanın nasıl gerçekleştiğini ve saha bürokratlarının uygulama aşamasındaki rollerini, göç ve gündelik hayatın kesişimi, yerel yönetimlerin uygulamada konumlanış biçimleri, temel hizmet alanları, uyum, işbirlikleri, sivil toplum, geçicilik ve kalıcılık parametreleri üzerinden ele almaktayım. Ayrıca bu bölümde, yerel yönetimlerin göçü nasıl yönettiğini, yerel düzeyde uyum politikalarının nasıl dönüştüğünü, uygulamanın ulusal politika ile benzerlik ve farklılıklarını, saha bürokratlarının takdir yetkilerini ve uygulamada karşılaştıkları problemleri tartışmaktayım.

4.1. Gaziantep’te Göç, Gündelik Hayat ve Uygulamada Saha Bürokratlarının Rolü

Gaziantep’e ilk göçler, 2011 senesinde Suriye’den Türkiye’ye yönelen yoğun göç dalgası ile başlar. Gaziantep’e gelen Suriyeli ilk mülteciler, geçici olarak akrabalarında, bazı Türk ailelerin evlerinde, parklarda, spor salonlarında, okullarda ve otellerde konaklamışlardır. Bu dönem, savaştan, eğer şansı varsa bir kaç parça eşyası ve çoğu zaman da böyle bir şansı yakalayamadan can havliyle kaçan bu insanların, kentteki hayatı geçicilik üzerine kurduğu bir döneme tekabül eder. Bu geçicilik ve eve geri dönüş üzerine kurgulanan yaşam biçimi bir kaç seneyi bulacaktır. Gaziantep’te görüşme gerçekleştirdiğim Şahinbey Sosyal Yardım İşleri Müdürü bu dönemi şöyle hatırlamaktadır:

“Biz geceleri parklarda yatan insanlara yardımcı olduk. Otellere, okullara yerleştirdik. Yani savaşın başında durum çok kötüydü. Giderler deniyordu ama gün geçtikçe sayı arttı. Kimse gitmedi.”⁴²⁵

⁴²⁵Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 13.12.2019

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Göçmen İşleri Şube Müdürü de, sürecin ilk dönemlerinde barınma sorununa yönelik, belediye olarak mültecilere destek sağladıklarını ifade etmiştir.

“Belediye olarak krizin başında bu soruna çeşitli çözümler üretmeye çalışıyorduk. Mesela insanlar gece geliyor gidecek yerleri yok, geceyi parkta geçirecekler. Bu noktada belediye bazı yerleri kiraliyordu. İnsanlar geçici bir şekilde güvenli olarak konaklayabilsinler diye.”⁴²⁶

Merkezi hükümetin “açık kapı politikası” ile başlayan ve krizin başında geçicilik üzerine kurgulanan bu politika biçimi pratikte belediyelerin ve yerel aktörlerin sorumluluk alanlarını genişletmiş ve niceliksel olarak bu denli büyük bir göçe hazır olmayan belediyeler açısından pek çok sorun alanını da beraberinde getirmiştir. Weaver'in belirttiği gibi, politikacılar kendilerini çoğu zaman uygulamanın dışında görmekte ve süreçten ziyade sonuca odaklanmakta ve uygulama aşamasında ortaya çıkabilecek problemler, politika yapıcılar tarafından göz ardı edilebilmektedir.⁴²⁷ Uygulama, politika yapımını müteakiben doğrusal bir şekilde gerçekleşen bir aşama değildir. Bu aşamada yerel aktörler, finansal kaynak, insan kaynağı, bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere pek çok problemle baş etmek durumunda kalmaktadırlar.⁴²⁸ Öte yandan, yerel düzeydeki politika uygulaması ve uygulamanın etkinliği pek çok değişkene bağlı olarak değişebilmektedir.

Göçün ilk yılları aynı zamanda bu kısıtlı koşullara rağmen belediyelerin göç sürecini nasıl yöneteceklerine dair etraflı programların geliştirilmediği bir dönemdir. Bu nedenle Gaziantep BŞB, Şehitkamil ve Şahinbey Belediyeleri sürecin en başında oldukça kısıtlı koşullarda mültecilere hizmet sunmuş ve ilk etapta en temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik, taşra birimleri ve sivil toplum kuruluşları ile bu kriz dönemini yönetmişlerdir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi özellikle ilk

⁴²⁶ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

⁴²⁷ Kent Weaver, “Challenges of Policy Implementation” (Part 1), Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=Y8jYNq4AqDI&ab_channel=StanfordCDDRL, 15.12.2020

⁴²⁸ Weaver, a.g.e, s.5

dönemlerde, mültecilere yönelik hizmetlerini çeşitli inisiyatifler dolayısıyla takdir yetkisini olumlu yönde kullanarak gerçekleştirmiştir.

Şehitkamil Belediyesi, Sosyal İşler Şube Müdür Yardımcısı, belediye olarak, göç sürecinin başında barınma ve gıda gibi temel hizmetler konusunda mültecilere destek sağladıklarını ifade etmektedir:

“2012 yılında göreve başladım ben. Nisan ayında. O zamanlarda valilik emriyle gelen Suriyeli vatandaşların misafir edilmesi bir günlük iki günlük konaklama ile alakalı, kampa götürecekleri, durumlarında yardımcı olduk. İpek yolu üzerinde Atatürk Spor Merkezimiz var. Orada konaklamalarını sağladık.AFAD ve Valilik ile işbirliği içerisinde çalıştık. Birkaç günlük işlerine yardımcı olduk. Yiyecek battaniye. Battaniyeler tabi kendilerine verilmedi.Orada o esnada kullandılar.”⁴²⁹

Suriyeli mültecilerin geldiği ilk sene devlet, mülteciler ve yerel halk açısından henüz geri dönmeye yönelik ümitlerin çok canlı olduğu bir dönemdir. Ancak, seneler geçtikçe süreç uzamış ve Suriye’deki savaş daha karmaşık ve yıkıcı bir hal almış ve dönüş ümitleri gittikçe yok olmuştur. Öte yandan, bu insanlar Gaziantep’te iş bulmuş, çocuklarını okula göndermiş, dolayısıyla burada bir şekilde bir hayat inşa etmeye başlamışlardır.

Gaziantep’in Halep şehrinden göç etmiş olan, 38 yaşındaki bir kadın mülteci, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Biz savaştan kaçtık, Suriye’de durum düzeler biz de bir kaç aya döneriz diye düşünüyorduk. Önce eşim ve oğlum geldi Türkiye’ye. Sonra kızım ben geldik. Eşim doktor, Almanya’ya gitti sonra. Biz 6 yıldır buradayız. Geri dönemedik. Artık döneceğimizi de düşünmüyorum. Halep’te bir evimiz yok artık çünkü bomba isabet etti ve evim yıkıldı.”⁴³⁰

Gaziantep’te görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin bir çoğu, en az üç yıldır burada ikamet eden bireylerden ve büyük bir kısmı Gaziantep’te kendini kalıcı olarak gören ve geri dönüşü planlamayan mültecilerden oluşmaktaydı. Çalışmanın başında genel hatlarıyla belirtmem gerekirse, sahadan elde ettiğim veriler ve bu güne

⁴²⁹Şehitkamil Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı, 25.12.2019

⁴³⁰Görüşmecisi 16, Güneykent Mahallesi, 23.11.2019

kadarki gözlemlerim itibariyle, Gaziantep'teki Suriyeli mültecilerin çoğunluğunun, Suriye'ye geri dönme gibi bir düşünceden yana olmadıklarını rahatlıkla söyleyebilirim. Öte yandan, bu göç sürecinde, Gaziantep'in tercih edilmesinin başlıca nedenleri arasında, Gaziantep'in sınır şehri olmasıyla birlikte, Gaziantep'teki iş imkanlarının diğer şehirlere oranla daha yüksek olması, Gaziantep'te bulunan akrabaların varlığı gibi sebepler yer almaktadır. Nitekim görüşme esnasında, henüz iki aydır Gaziantep'te bulunan bir mülteci Gaziantep'e göç etmesinin nedenlerini, Gaziantep'in büyük şehir oluşu ve burada bir akrabasının bulunması olarak ifade etmektedir:

“Ben daha iki ay önce Gaziantep'e geldim. Öncelikle büyük şehir olduğu için. Ayrıca burada akrabalarım vardı. Dayımın oğlu var burada.O da doktor. Halamın oğlu ve amcamın kızı da burada. Ben Antep'e ya da Urfa'ya gelmeyi düşünmüştüm. Ama Antep büyük şehir.Yani diploma denkliğim için burasının daha iyi olacağını düşündüm.Ben uzmanlığımı 2017'de aldım.Eğitimimi yarıda bırakmak istemedim.O yüzden bu kadar kaldım Suriye'de.Diplomamı almak istedim. Uzmanlığımı Şam'da aldım. Orada güvendeydim. Sonra 2019 un başında İdlib'e geldim. Ailemin yanına. Eylül'e kadar kaldım orada. Ama tahammül edemedim.Güvenli değil öncelikle ve bir gelecek yok. Şam'a dönseydim askere alacaklardı. Ben askere gitmek istemedim.”⁴³¹

Göç sürecinde, Gaziantep'in sınır şehir olmasının yanı sıra, iş fırsatları da Gaziantep'te bir yaşam kurma noktasında oldukça belirleyici bir parametredir. Sanayiye dayalı ekonomisi, tarımı ve tekstil sektörünün Gaziantep'i, iş imkanları açısından cazip kıldığı tartışma götürmez. Bunun yanı sıra, Gaziantep'e yönelen bu göç ile birlikte, pek çok sivil toplum kuruluşu, Gaziantep'te faaliyet göstermeye başlamıştır ve bu sivil toplum kuruluşlarında pek çok Suriyeli mülteci istihdam edilmektedir. Öte yandan, Gaziantep'e ilk defa aileleriyle birlikte göç edenlerin yanı sıra, öncelikle yalnız gelip, burada iş bulup ev tuttuktan sonra ailelerini yanlarına alanlar da bir hayli çoktur.

“Gaziantep'e 2013'te geldik. Burada herhangi bir akrabamız yok. Önce eşim geldi. İş buldu burada. Sonra bizi getirdi. Suriye'de iş kalmamıştı. Evimiz yıkıldı.Türkiye'ye gelmekten başka çaremiz yoktu.”⁴³²

⁴³¹Görüşmecı 4, Beş yüz Evler Mahallesi, 03.11.2019

⁴³²Görüşmecı, 13,İsmet Paşa Mahallesi, 26.11.2019

“5 yıldır Gaziantep’te yaşıyorum. Önce eşim geldi. Burada iş buldu. İki sene sonra biz gelebildik. Kanunlara uygun şekilde geldik. Aile birleşimi ile.”⁴³³

“Benim de önce eşim geldi. Savaştan, bombalardan kaçtık. Emmileri, amcaları burada çalışıyordu, eşim de geldi akrabalar ona iş buldu.1-2 ay çalıştı sonra geldi bizi aldı.Ben 6 yıldır buradayım.”⁴³⁴

“7 yıldır Gaziantep’te yaşıyorum. Oğlum burada iş buldu.Bu nedenle geldik.Eşim önce gelmedi.Eşim biz geldikten 4 yıl sonra geldi.Oğlumu Suriye’de askere göndermek istemedim.Bu nedenle geldik Türkiye’ye.”⁴³⁵

Gaziantep’in Yeditepe mahallesinde market işleten bir başka mülteci de önce Gaziantep’e geldiğini, daha sonra İstanbul’da bir kaç sene kaldığını ve geçici koruma kimliğinde Gaziantep’e kayıtlı olduğundan dolayı yazın tekrardan Gaziantep’e döndüğünü ifade etmiştir.⁴³⁶

“Savaştan kaçıp buraya geldik. Benim ablam buradaydı, kendisi bir Türkle evli.Biz zaten Türkmeniz. Halep’te çok Türkmen var. Ben İstanbul’da 2-3 sene kaldım. Daha yeni geldim İstanbul’dan. Ben önce buraya geldim.2 sene filan kaldım. Sonra tekrar İstanbul’a gittim.İstanbul’dan sonra tekrar Antep’e geldim.İş imkanlarına bağlı biraz.Ben 2011’de geldim.Savaşın ilk yılında geldim.”⁴³⁷

“Biz önce Kilis’e geldik. Kilisteki kampa. Benim iki eşim var. Önce onları gönderdim. Sonra ben geldim. Orada dört sene kaldık. Sonra Antep’e geldik. Üç yıldır buradayız. Kamplardaki durumu biliyorsun. Çadırlar çok küçük. Şartlar kötü.Çıktıksonra.Antep’e geldim. Küçük eşim iş buldu Antep’te. Terzi olarak çalışıyordu.Ben bulamadım.Çok iş aradım ama bulamadım. Zaten hastayım. Bir çok hastalığım var.”⁴³⁸

⁴³³ Görüşmecı 12, Yaprak Mahallesi, 01.11.2019

⁴³⁴ Görüşmecı 29,Karşıyaka Mahallesi-Gaziantep, 04.11.2019

⁴³⁵ Görüşmecı 15, Güneykent Mahallesi-Gaziantep, 01.11.2019

⁴³⁶ İstanbul Valiliği, 22.07.2019 tarihli “Düzensiz Göçle Mücadele İle İlgili Basın Açıklaması”nda İstanbul İli’ne kayıtlı olmayıp, İstanbul’da yaşamakta olan Geçici Koruma Kapsamındaki mültecilerin, kayıtlı oldukları illere geri dönmeleri için 20 Ağustos 2019 tarihine kadar süre vermiş ve belirtilen tarihe kadar kayıtlı oldukları illere geri dönmeyenlerin, İç İşleri Bakanlığı’nın talimatları ile kayıtlı oldukları illere sevk edileceklerini belirtmiştir. .Bkz: T.C İstanbul Valiliği, İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, Düzensiz Göçle Mücadele ile İlgili Basın Açıklaması, 22.07.2019, <http://www.istanbul.gov.tr/duzensiz-gocle-mucadele-ile-ilgili-basin-aciklamasi>

⁴³⁷ Görüşmecı 6, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

⁴³⁸ Görüşmecı 1, İstiklal Mahallesi-Gaziantep, 06.11.2019

Görüşme gerçekleştirdiğim bazı mülteciler, Gaziantep'e yerleşmeden önce başka şehirlerde iş aramışlar ve oralarda hayat kurmayı denemişler ancak, iş bulma konusunda bu şehirlerde başarılı olamayınca Gaziantep'e geri dönmüşler idi.

“Gaziantep'e ilk geldiğim zaman Bursa'ya gittim. İş aramaya.1 hafta kaldım orada. Yol izni almadan gitmiştim. Sanırım daha yol izni mecburi değildi. Daha kimliğim bile yoktu o zaman. 2016'nın sonlarıydı. Ama orada iş bulamayınca tekrar Gaziantep'e döndüm.”⁴³⁹

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Göçmen İşleri Şube Müdürü, Gaziantep'teki istihdam olanaklarının, kentte yaşanması muhtemel çatışma ve gerilimleri asgari düzeyde tuttuğunu ve istihdam olanaklarının mültecilerin kente ve topluma uyumunda da oldukça belirleyici bir faktör olduğunu ifade etmektedir.

“Gaziantep aslında biraz şanslı bir il. Yoğun bir göç nüfusu barındırorsa da, istihdam olanaklarının fazla olması, yaşanması muhtemel gerilimleri de en alt düzeyde tutuyor. Buna şöyle somut bir örnek verecek olursak, krizin başında belediyeye en çok gelen şikayet, Suriyelilerin park kullanımı ile ilgiliydi. İnsanlar bundan şikayet ediyordu. Gece geç saatlere kadar, gürültülü bir şekilde Suriyelilerin parkları kullandıklarını söylüyorlardı. Buna yönelik çalışmalar yaptık, broşürler hazırladık ve parklarda dağıttık. Fakat sonradan şunu gördük. Gaziantep'te istihdam olanakları yüksek. İnsanlar, kayıt dışı da olsa, bir şekilde çalışıyorlar ve iş buluyorlar. Gittikleri işe sabah erken uyanıp gitmeleri gerekiyor.Böyle olunca da, gece artık geç saatlere kadar parkları kullanamıyorlar. Bu belki ekonomik bir sebep, yani işe girebildikleri için ve çalışabildikleri için bu sorun kendiliğinden ortadan kalktı.”⁴⁴⁰

Öte yandan, market işletmeciliği, restoran işletmeciliği, terziilik, fabrika işçiliği, kapıcılık Suriyeli mültecilerin yoğunlukla ifa ettikleri işlerdir. Eğitim düzeyi yüksek, Türkçe veya İngilizce konuşabilen bir kısım Suriyeliler sivil toplum kuruluşlarında ve kurumsal şirketlerde istihdam edilebilmektedirler. Suriyeli Türkmenler ise genellikle sivil toplum kuruluşları, özel şirketler ve hastane gibi yerlerde tercümanlık işini ifa etmektedirler.

⁴³⁹Görüşmecı 2, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 06.11.2019

⁴⁴⁰Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2021

Görsel 15. Beş Yüz Evler Mahallesi'nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Market⁴⁴¹

⁴⁴¹Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, Şahinbey, Gaziantep, 02.08.2019

Görsel 16. Yeditepe Mahallesi'nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Tuhafiye⁴⁴²

⁴⁴²Fotoğraf:Sönmez Alvanoğlu, Şahinbey-Gaziantep, 02.08.2019

Görsel 17. Güneykent Mahallesi'nde Suriyeli Mültecilere Ait Bir Butik⁴⁴³

Suriye’de çalışma saatleri Türkiye’deki çalışma saatlerine kıyasla daha kısadır. Devlet kurumlarında çalışma saati sabah dokuzda başlayıp, öğleden sonra üçte bitmektedir. Dolayısıyla böyle bir hayat biçimine alışmış olan insanların, bu geçiş sürecinde bocalamaları doğal kabul edilmelidir. Sürecin başlarında yaşanan ufak çaplı gerginliklerin bir nedeni de, bu geçiş süreci olarak ifade edilebilir.

Öte yandan Gaziantep’te, Suriyeli mültecilerin topluma ve mekana eklemlenme süreçlerini ekonomik düzeyleri belirlemektedir. Gelir durumu nispeten yüksek Suriyeli mülteciler, Emek, İbrahimli, Sarıgüllük, Değirmişem, İncilipınar gibi mahallerde hayatlarını idame ettirirken, gelir düzeyi nispeten daha düşük orta sınıf sayılabilecek Suriyeli mülteciler, Yeditepe, Güneykent, Beş Yüz Evler, Karataş, Binevler gibi mahallelerde yaşamaktadırlar. Bu mahallerde stüdyo şeklinde küçük daireler çok yaygındır. Bu dairelerde kalabalık veya iki aile şeklinde yaşayan çok sayıda Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Gelir düzeyi düşük Suriyeli mülteciler, kira

⁴⁴³Fotoğraf:Sönmez Alvanoğlu, Şahinbey, Gaziantep, 02.08.2019

düzeylerinin düşük, aslında ev olmayıp eve dönüştürülen barınma alanı bulma imkanlarının daha yüksek olduğu Yaprak, İsmet Paşa, Hacı baba, Cumhuriyet, Kurban baba, Yavuzlar, Karşıyaka gibi mahallerde hayatlarını idame ettirmektedirler.⁴⁴⁴ Bu mahallerde dükkandan bozma evlere, ev haline dönüştürülmüş bodrum katlarına ve penceresi olmayan oda şeklinde evlere çokça rastlanır. Ben sahada bulunduğum süre içerisinde ve geçmiş gözlemlerime dayanarak, bu mahallerde yaşayan alt gelir grubundaki mültecilerin ev haline dönüştürülmüş dükkanlarda yaşadıklarını gördüm. Bunların bir çoğu penceresiz ve gün ışığı görmeyen barınma alanlarıdır. Örneğin şehir merkezinden bir dere ile ayrılan Yaprak Mahallesi eski Antep evlerinin bulunduğu bir bölgedir. Bu bölgede, ortasında bir avlusu olan bir kaç odalı evlere çokça rastlanır.

⁴⁴⁴Suriyeli mültecilerin, Gaziantep'teki mekansal dağılımları ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için Bkz: Mehmet Emin Sönmez, "Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekansal Dağılışı ve Geleceği",TÜCAUM Uluslar arası Coğrafya Sempozyumu, ss:392-400, 13-14 Ekim 2016, Ankara, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2016/12/Int_semp_BC9.pdf, 05.06.2020

**Görsel 18.Yaprak Mahallesi'nde Suriyeli Mültecilerin İkamet Ettiği Bir Evin
Avlusu⁴⁴⁵**

⁴⁴⁵ Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, 06.07.2019

Görsel 19. Yaprak Mahallesi'nden Bir Görünüm⁴⁴⁶

Bu evlerde hayatlarını idame ettiren çok sayıda Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Bunların bir kısmı kendi imkanlarıyla evleri asgari düzeyde restore etmiş, bir kısım evler de ev sahipleri tarafından restore edilmiştir. Bu mahallelerde çoğunlukla Suriyeli mülteciler yaşamaktadır. Dolayısıyla, bu alanlarda gettolaşma riski de söz konusudur. Nitekim, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin de, 23 Aralık 2019 tarihinde katıldığı bir televizyon programında kendisine bu konuda yöneltilen bir soruya, “Gaziantep’te gettolaşma tamamen yok diyemem” şeklinde yanıt vermiş ancak buna rağmen, “birlikte yaşam modeli” ni inşa etmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.⁴⁴⁷

⁴⁴⁶Fotoğraf: Sönmez Alvanoğlu, 06.07.2019

⁴⁴⁷Bkz: T24, “Şirin Payzın’la Neler Oluyor?” (Çevrimiçi), Fatma Şahin : Dönüş Şartları Oluşturulursa Antep’teki Suriyelilerin %60’ı gitmekten yana; gençler kalmayı tercih ediyor.23 Aralık 2019 tarihli

“Antep’te gettolaşma tamamen yok diyemem. Ama bir mentalitemiz ve bir paradigmamız var. Birlikte yaşam modeli. Nedir bu birlikte yaşam modeli? Biz çocuklarımızı birlikte okutuyoruz. Çocuklarımızı birlikte okutmak demek beraberinde dört bin derslik ihtiyacı demek. Şu anda şehirde büyük bir okul yapımı var. Ben gider gitmez kurumsal kapasitemi oluşturmak için belediye bünyesinde bir birim oluşturdum. Sonra ticaret odası, sanayi odası her birim kendi masasını oluşturdu. Sonra valimizin başkanlığında bu koordinasyonu sağladık. Mesela ben İstanbul’a geldim, bizim beş sene önce çözdüğümüz şeyin halen sorun olduğunu gördüm. Halkımız Arapça bir yazı gördüğü zaman, yanında onun ne yazdığını bilmediği zaman rahatsız oluyor. Dolayısıyla bunu yönetmek için Türkçe yazı ama küçük de Arapça yazı koyduk. Bunların hepsinin standartlarını oluşturduk. Mesela park ve bahçelerde sıcak iklimden geldikleri için çok rahat yayılıyorlardı. Bu şehirde park ve bahçeleri kullanmak için bunu yapmayacaksınız. Arapça broşürlerle bu şehirde yaşamının kurallarını anlattık. Danışmanlık yaptık, rehberlik yaptık.”⁴⁴⁸

Gaziantep’in genelinde, yoğun talepten dolayı kira düzeyleri oldukça yüksektir. Beş yüz bini aşkın Suriyeli mültecinin burada önemli bir etken olduğunu söylemek gerekmektedir. Bu problemin çözümü noktasında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin önemli girişimleri ve uygulamaları söz konusudur. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, kentte ev kiralarındaki bu artışı hafifletmek amacıyla, TOKİ ile işbirliği içerisinde “Kuzey Şehir Projesi” adı altında elli bin konut inşa etmiştir.

“Gaziantep’te yaşayan herkesin en önemli sıkıntılarından biri kira meselesi. Kriz öncesi kriz sonrası diye baktığımızda, bu yedi yıllık süreçte herhalde üç kat artmıştır kiralar. Bu gerçekten önemli bir problem. Bu noktada belediye TOKİ ile bir işbirliği içerisinde. Kuzey Şehir Projesi yürütülüyor. Elli bin konut kapasiteli. Biliyorsunuz Türkiye’de yabancılara yapılan gayrimenkul satışının bir kotası var. Belli bir kotanın üzerine çıkılamıyor. Örneğin Hatay özel konumlu bir bölge. Oradaki kota çok daha düşük. Özellikle Güneydoğuda bazı illerde kotalar düşük. Gaziantep zaten şu anda yabancılara, gayrimenkul satışı noktasında o kotayı doldurmuş durumda. Yasalar çerçevesinde yapılan evlerin yabancılara satışı çok söz konusu değil. Ama şöyle bir şey var. Kuzey Şehir Projesi ile elli bin konut yapılması en azından şehirdeki bu konut baskısını hafifletecektir. Kiralar ve ev fiyatları düşecektir. Bunun da hem Türk vatandaşlarına hem de Suriyelilere katkısı olacaktır.”⁴⁴⁹

program. <https://t24.com.tr/video/fatma-sahin-donus-sartlari-olusturulursa-antep-teki-suriyelilerin-60-i-gitmekten-yana-gencler-kalmayi-tercih-ediyor,25272>, 02.01.2020

⁴⁴⁸ Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, 23.12.2019

⁴⁴⁹ Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, 23.12.2019

Fatma Şahin de, 23 Aralık 2019 tarihinde katıldığı bir televizyon programında, 50.000 konutlu bu projeden bahsetmiş ve şimdiye kadar 5000 konutun tamamlandığını ifade etmiştir.⁴⁵⁰

Politika, uygulamada şekillenen ve dönüşen bir süreçtir. Bu nedenle Bynard, uygulamayı bir “yeniden doğuş olarak” ifade etmektedir.⁴⁵¹ Öte yandan, saha bürokratlarının liderlik ve mevcut kaynakları etkili kullanabilme kapasiteleri üzerinde durulması gereken bir diğer noktadır. Çünkü uygulama aşamasında kaynakların ve personel kapasitesi gibi faktörlerin yanı sıra, planlama ve liderlik gibi faktörler de belirleyici olmaktadır.⁴⁵²

Lipsky tutumların, idarenin sağladığı takdir yetkisine göre değiştiğini ifade eder.⁴⁵³ Bunun yanı sıra, ihtiyaç analizlerinin doğru yapılması, kaynakların ihtiyaç alanlarına göre dağıtılması uygulamanın başarıya ulaşmasında önemli ölçüde etkilidir. Artan kira düzeylerine karşılık olarak, toplu konut alanının inşa edilmesini, yerel düzeyde bir politika aktörü olarak Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Belediye Başkanı’nın, yerel düzeyde her iki topluluğun sorunlarına odaklanarak politika alternatifini geliştirmesi olarak okumak gerekmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi yerel düzeyde inisiyatif almış ve Suriyeli mültecilerin göçü ile birlikte artan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik girişimde bulunmuştur. Böyle bir girişim Gaziantep’in bütününe etki edecek bir uygulamadır. Dolayısıyla, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin Suriyeli mültecilere yönelik pek çok konuda inisiyatif kullanarak hareket ettiğini belirtmek gerekmektedir.

Elde ettiğim veriler ışığında, Gaziantep’in, diğer illere kıyasla daha çok rağbet gören bir kent olmasında ve Gaziantep’e göç eden Suriyeli mültecilerin bu kente yerleşmesinde üç belirleyici faktörden söz edilebilir:

1. Gaziantep’in sınır şehri olması ve dolayısıyla coğrafi olarak Suriye’ye yakınlığı
2. Gaziantep’in istihdam olanakları
3. Akrabalık ilişkileri

⁴⁵⁰Bkz: T24, Şirin Payzın ile Ne Oluyor, 14.Dakikadan itibaren

⁴⁵¹ Petrus, **a.g.e.**, s. 15

⁴⁵² Burke vd. **a.g.e.**, s.9

⁴⁵³ Lipsky, **a.g.e.**, s. 35

Türkiye, Suriye ile 911 km’lik bir sınıra sahiptir. Savaşla birlikte oldukça hareketli olan sınır kapılarından Çobanbey ve Karkamış sınır kapısı Gaziantep’te bulunmaktadır. Gaziantep’in bir sınır şehri olması bu kente göçlerde önemli bir parametredir. Gaziantep, zaman zaman Türkiye’nin batı kentlerine ulaşmak için bir geçiş bölgesi olarak kullanılsa da Gaziantep’in iş olanakları şehri mülteciler için yaşanabilir kılan ve Gaziantep’in tercih edilmesinde bir başka faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öte yandan Gaziantep’te savaştan önce de akrabalık ilişkilerinin mevcut olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Gaziantep’te hatırı sayılır bir Suriyeli Türkmen nüfusu da mevcuttur. Hem savaştan önce hem de savaştan sonra akrabalık ilişkileri bu göç sürecini belirleyen bir diğer faktördür. Bunun yanı sıra, görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin hiçbiri sürecin başında Gaziantep’e kalıcı olarak yerleşme düşüncesinde olmayan bireylerden oluşmuştur. Sürecin başında, görüşmecilerin hemen hepsinde Türkiye’de bir kaç ay kalıp, Suriye’de durumlar düzelince geri dönme düşüncesi hakimmiş. Ancak süreç uzayıp, Suriye’deki durum daha da karmaşık bir hal aldıkça geri dönme ümitleri gittikçe yok olmuş. Esasında, hükümet tarafından süreç nasıl en başında “geçicilik” üzerine kurulmuş ise, Suriyeli mülteciler de sürecin başında, kendi durumlarını “geçicilik” üzerine bina etmişler.

Buradan hareketle, yerel düzeyde Suriyeli mültecilere yönelik bir politika üretildiği, broşür hazırlayıp parkta dağıtmak, konaklamalarına yardımcı olmak, gıda maddesi dağıtmak gibi çeşitli insiyatifler alındığı ve saha bürokratlarının olumlu yönde kullandıkları takdir yetkisi ile politikayı yerel düzeyde dönüştürdükleri görülmektedir. Nihayetinde bu takdir yetkisi kentte yaşanması muhtemel çatışmaları asgari düzeye indirmekte ve entegrasyon sürecini hızlandırmaktadır.

4.2.Trablusşam’da Göç, Gündelik Hayat ve Uygulamada Saha Bürokratlarının Rolü

Trablusşam’da Gaziantep gibi, 2011 yılı sonrası yoğun bir Suriyeli mülteci göçü ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak, Suriyeli mültecilerin genel olarak

Trablusşam'daki varlığı, 2011 yılı öncesine dayanmaktadır. Bu nedenle Suriyeli mültecilerin Trablusşam'daki varlığını iki şekilde dönemlendirmek gerekmektedir:

- Savaştan önce Trablusşam'a, özellikle ikili işbirliği anlaşmalarına istinaden iş, eğitim, evlilik, vs. gibi sebeplerden dolayı göç eden Suriyeli mülteciler,
- 2011 yılında Suriye'de savaşın patlak vermesiyle Trablusşam'a göç eden Suriyeli mültecilerdir.

Bu sebepten ötürü, Trablusşam'da bir Suriyeli mülteci ile mülakat gerçekleştirmeden önce, Lübnan'a savaştan önce mi, sonra mı göç ettiğini sormam gerekti. Çünkü bu iki grup arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle, savaştan önce halihazırda Lübnan'da bulunan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun oturum izni bulunmakta ve burada hayatlarını kurmuş, bir kısmı evlilikler yoluyla Lübnanlılarla akrabalık ilişkileri geliştirmiş ve Suriye'ye geri dönüş planı olmayan mültecilerdir. İkinci grup olan mülteciler, 2011 yılı Nisan ayı itibariyle göç etmeye başlayan Suriyeli mültecilerdir. Benim çalışmamın odağını ikinci kategoriye giren Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır.

İkinci bölümde ifade edildiği gibi, 2011 yılında Suriye'de çatışmaların patlak vermesiyle yaşanan göç dalgasında, Lübnan tıpkı Türkiye gibi Suriyeli mültecilere yönelik "açık kapı politikası" uygulamıştır. Trablusşam'a göç eden Suriyeli mülteciler akrabalık ilişkilerinin de etkisiyle akrabalarının yanında, kamplarda, Lübnanlı ailelerin yanında ve parklarda konaklamışlardır.⁴⁵⁴ Lübnan ve Suriyeliler arasında uzun yıllara dayanan akrabalık ilişkileri de olduğundan, akrabalık ilişkileri, Trablusşam'a göç kararında önemli bir etken olmuştur. Trablusşam Belediye Başkanı, Dr. Riyad Yamak, birçok Suriyeli mültecinin savaştan önce de Trablusşam'ı çeşitli vesilerle ziyaret ettiğini belirtmekte ve Suriyelilerin Trablusşam'da kendilerini gurbette hissetmediklerini ifade etmektedir:

"Suriyeliler burada kamplarda yaşamıyor. Evlerde yaşıyorlar. Ayrıca bir çoğunun burada akrabası var. Akrabası olmayan da uzun zamandır Trablus'ta yaşıyor veya daha önce buraya çalışmaya gelmiş kişiler.40-50 yıldan

⁴⁵⁴Lübnan'da kampların varlığı halen devam etmektedir. İkinci bölümde belirttiğim gibi, Lübnan'daki mülteci kampları resmi olarak devlet tarafından kurulmuş kamplar olmayıp, gayri resim olarak kurulan kamplardır.

beri Suriyeliler buraya çalışmaya gelir. Pazarda, fabrikalarda, Suriyeliler uzun yıllardır burada çalışıyor. Hatta Suriye’de durumlar iyiyken de burada çalışıyorlardı. Suriyeli gelir, 10-15 sene burada çalışır, sonra oğlu gelir. Suriyelilerin bir çoğu burada kendilerini gurbette hissetmezler.”⁴⁵⁵

Krizin ilk yıllarında, Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulayan ve Baabda Deklorasyonu ile “karışmama” ilkesini benimseyen hükümet, özellikle 2015 yılına kadar süreç yönetimini belediyelere ve başta BMMYK olmak üzere sivil toplum kuruluşlarına devretmiştir. Hükümetin politikasızlığı, uygulamada politika boşluğuna neden olmuş, burada saha bürokratları dediğimiz yereldeki yöneticiler sınırlı inisiyatif kullanarak süreç yönetimine gitmişlerdir. Ancak bu inisiyatifler zaman zaman pejoratif yönde kullanılmış ve mültecilere yönelik sokağa çıkma yasaklarına varan uygulamalara neden olmuştur. Hükümetin “karışmama” ilkesi ile başlayıp, “sosyal sürdürülebilirlik” ile devam eden politikasının yereldeki yansımaları bu anlamda farklılık göstermiştir. Mültecilere yönelik yereldeki olumsuz uygulamalar, politik söylemlerden de azade değildir. Suriyeli mültecilerin, Lübnan’da istenmediği ve ülkelerine dönmeleri gerektiği bazı siyasilere tarafından medya kanallarında alenen dillendirilmiştir.

Öte yandan, görüşme gerçekleştirdiğim bir mülteci de, Trablusşam’da akrabalarının bulunduğunu ve savaştan önce de Trablusşam’ı ziyaret ettiklerinden dolayı, şehre aşına olduğunu belirtmektedir:

“2012 yılında Lübnan’a geldim. Çatışmaların başlangıcında geldim ben. Burada akrabalarımız var. Bu yüzden buraya geldik. Savaştan önce de gider gelirdik. Buraya seyahat amaçlı gelirdik. Şehri biliyorduk yani. Akrabalarımız da var Trablus’ta.”⁴⁵⁶

“Trablus’a 2017’de geldim. Akrabalarım buradaydı. O yüzden buraya geldim. Ben askere gitmemek için göç ettim. Burada dayılarım var. Ben aslında Türkiye’ye gitmek istemiştim. Ama gidemedim. Yasal yollardan zaten imkansız. Yasa dışı yollardan 3000 dolar isteniyor. Benim o kadar gücüm yok.”⁴⁵⁷

Mültecilerin önemli bir kısmı daha önce Trablusşam’a çalışma amacıyla geldiklerini ve bu nedenle şehri bildiklerini, dolayısıyla bu durumun da göç

⁴⁵⁵Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak, 17.02.2020

⁴⁵⁶Görüşmecı 6, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 13.02.2020

⁴⁵⁷Görüşmecı 2, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

kararlarında etkili olduğunu belirtmektedirler. Lübnan’da, savaştan önce de, evlilikler yoluyla akrabalık ilişkileri ve ayrıca Lübnan’a, savaştan önce de Suriyeli mültecilerin iş gücü göçü mevcuttur. Lübnan’da, görüşme gerçekleştirdiğim Suriyeli mültecilerin yaklaşık yarısı, savaştan önce Lübnan’ı, akraba ziyareti, iş, eğitim gibi vesilerle en az bir defa ziyaret etmiş kişilerdi. Trablusşam’a daha önce gelip yerleşen mülteciler, birbirlerini çekmiş ve iş bulma, barınma gibi konularda da birbirlerine yardımcı olmuşlardır.

“Savaştan önce buraya gelir çalışırdık. Burayı biliyoruz. Durumları biliyoruz, vatanımıza dönene kadar burada yaşarız diye düşündük. Türkiye çok büyük bir ülke.Suriye’nin üç katı, Lübnan’ın yirmi katı.”⁴⁵⁸

“2012 yılında geldik, olayların henüz başında. Önce ben geldim,1 ay kaldım burada. Sonra aileyi getirdim. Trablus’a geldim. Çünkü burayı biliyordum. Savaştan önce de gider gelirdik.”⁴⁵⁹

Savaş ve çatışmaların yanı sıra, savaş koşullarından dolayı ekonomik olarak hayatlarını idame ettiremez duruma gelmeleri ve en temel hizmetlerden dahi yoksun kalmaları da mültecilerin, göç etme nedenlerinde önemli bir rol oynamıştır.

“Ben 1996’dan beri Trablus’a gider gelirim. Burada işçi olarak çalışırdım. Olaylar başladıktan sonra hemen gelmedik, 2 yıl kaldık orada. Ama durumlar gittikçe kötüleşti, iş yoktu, yiyecek bulamaz olduk, yani çocuklar küçük, yemek kalmadı artık,biz de gelmeye karar verdik.Yasal bir şekilde geldik buraya.Herhangi bir problemim yoktu devletle.Orada adım da yoktu.”⁴⁶⁰

“Buraya geldik, geldiğimin ertesi günü BM’ye kayıt yaptırdım. İlk geldiğim zaman amcamın oğlunda kaldım,Sonra bu işi buldum,evi de verdiler.Basit bir ücret veriyorlar.En azından ev kirası vermiyorum.Ücretsiz oturuyoruz ama çok rahatsız oluyoruz buradaki Lübnanlılardan.Bize karşı iyi değiller.Mesela akşam 10’da arıyorlar, git bize marketten cips getir diye,yanibirşey diyemiyorsun, hizmet etmek zorundasın, hayır dediğin an işten atarlar.İnsanca bir muamele yok burada.”⁴⁶¹

⁴⁵⁸Görüşmecı 7, Miten Mahallesi-Trablusşam, 13.02.2020

⁴⁵⁹Görüşmecı 18, Mina Mahallesi-Trablusşam, 15.02.2020

⁴⁶⁰Görüşmecı 11,Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

⁴⁶¹Görüşmecı 8, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

“Burada ailemle yaşıyorum.Ben 7 yıldır buradayım.Orada iş kalmamıştı artık,bu nedenle buraya geldik.Çalışıp yaşamak zorundaydık.Benim bütün amcalarım Trablus’ta, bu nedenle geldik Trablus’a.”⁴⁶²

“2011’de geldik, olaylar başlar başlamaz buraya geldik. Ben önce tek geldim,sonra ailemi aldım.Önceden de gider gelirdim, savaş başladıktan sonra bütün ailemi alıp geldim. Orada ekomik olarak zorlanmaya başladık, onun dışında sorunumuz yoktu. Ben simit satıyorum, ayrıca burada bekçilik yapıyorum.Para almıyorum buradaki işimden.Sadece kira ödemiyorum.Artık iş bulamaz olduk. Hastaydım ayrıca, o yüzden mecbur buraya geldik. İki çocuğum var, biri 9 yaşında, tamircide çalışıyor, haftalık 15000 Lübnan lirası alıyor.Diğeri 11 yaşında,o da babasıyla simit satıyor.”⁴⁶³

“Biz 2011’de geldik, savaşın başlangıcında. Eşim daha küçükken buraya gelir çalışırdı. Çalışır dönerdi. Sonra savaş başladı, eşim bir daha dönmedi Suriye’ye burada kaldı. Sonra biz geldik. Nasip, keşke Türkiye’ye gidebilseydik. Yani burada fakirlik çok. Durumumuz hiç iyi değil.Aileyiz nihayetinde,çocuklar var.”⁴⁶⁴

Gaziantep’te olduğu gibi, Lübnan’daki Suriyeli mülteciler de, sürecin başında Trablusşam’daki hayatlarını geçicilik üzerine kurmuşlardır. Gaziantep’te, bu süreç zamanla kalıcılığa doğru evrilmiş ve Suriyeli mültecilerin büyük bir kısmı Gaziantep’te artık kalıcı olduklarını ve Gaziantep’te yeni bir hayat kurduklarını ifade etmişlerdir. Ancak, benzer durum Trablusşam’daki Suriyeli mülteciler için söz konusu değildir. Trablusşam’daki Suriyeli mülteciler kendilerini hala Lübnan’da kalıcı olarak görmemektedirler. Benzer durum, görüşme gerçekleştirdiğim bürokratlar için de geçerlidir. Bu konuya çalışmanın ilerleyen kısımlarında ayrıntılı olarak değiniyorum.

Mültecilerin Trablusşam’a göçlerinin bir diğer nedeni, Trablusşam’da diğer Lübnan şehirlerine ve özellikle başkent Beyrut’a kıyasla yaşam maliyetlerinin düşük oluşu, dolayısıyla Trablusşam’ın Suriyeli mülteciler açısından daha yaşanabilir bir şehir oluşudur. Örneğin, Beyrut’ta iki odalı bir ev, ortalama beş yüz dolar iken, aynı standartlarda bir ev Trablusşam’da iki yüz elli dolar veya üç yüz dolara kiralanabilmektedir. Lübnan’ın genelinde ev kiralari oldukça yüksektir. Bu nedenle

⁴⁶²Görüşmecı 11, Dam El Farz Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

⁴⁶³Görüşmecı 13, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

⁴⁶⁴Görüşmecı 28, Mina Mahallesi-Trablusşam, 28.02.2020

Suriyeli mülteciler tıpkı Gaziantep’te olduğu gibi evlerde, bazen iki veya üç aile olmak üzere kalabalık bir şekilde yaşamaktadırlar. Ancak, ulaşım, gıda fiyatları, tekstil sektörü gibi pek çok alanda Trablusşam, diğer şehirlere göre yaşam maliyetlerinin daha düşük olduğu bir şehirdir. Bu nedenle, Lübnan’da Trablusşam’a “fakirin anası(um el fakir)” denir. Aynı durum gıda ve ulaşım masraflarında da geçerlidir. Yani Trablusşam ile Beyrut arasında yaşam maliyetleri açısından belirgin bir farklılık mevcuttur. Dolayısıyla, mültecilerin, Trablusşam’a göçünde ve burada hayatlarını idame ettirmelerinde, yaşam maliyetlerinin düşük olmasının da önemli payı bulunmaktadır.

“2012 yılında Lübnan’a geldim. Trablus daha ucuz bir şehir. Özellikle Beyrut’a göre. Beyrut ve Trablus arasında çok fark var. Fiyatlar yarı yarıya hemen hemen. Benim ailem Hama’da. Onlar gelmediler.”⁴⁶⁵

Bunun yanı sıra, görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin büyük bir çoğunluğu, fırsatları olması durumunda Türkiye’ye göç etmek istediklerini, bunların bir kısmı Trablusşam’a göç etmeden önce, Türkiye’ye geçmeye çalıştıklarını ancak başarılı olamadıklarını, bir kısmı da bir şekilde Türkiye’ye gidebilme fırsatları olursa, Lübnan’dan ayrılacaklarını belirtmişlerdir. Beyrut’un Burç Hammud mahallesinde yaşayan 45 yaşındaki bir mülteci kadın, Türkiye’ye gelmek için çok uğraştıklarını ancak Türkiye sınırını geçemedikleri için Lübnan’a göç ettiklerini belirtmektedir:

“Biz buraya 2016 yılında geldik. Türkiye’ye gitmek istedik önce, 6 ay uğraştık ama gidemedik. 3 ay boyunca neredeyse sınırdı kaldık. Buraya geldik sonra, çünkü burada akrabalarımız vardı. Çok uğraştık Türkiye’ye gidelim diye ama olmadı. Benim çocuklarımın ikisi Türkiye’de. Sivas’talardı orada iş bulamayınca İstanbul’a gittiler.”⁴⁶⁶

“2012 yılında geldim. Burası bize yakın. Kültürel olarak, coğrafi olarak. Benim Türkiye’ye gitme fırsatım olmadı. Olsaydı Türkiye’ye giderdim. Şu anda fırsatım olsa yine Türkiye’ye giderim. Benim ailemin hepsi Türkiye’de. Adana’da. Türkiye’de hayat daha ucuz diyorlar. Lübnan çok pahalı.”⁴⁶⁷

⁴⁶⁵Görüşmecı 1, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

⁴⁶⁶Görüşmecı 37, Burç Hammud Mahallesi-Beyrut, 22.02.2020

⁴⁶⁷Görüşmecı 3, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

“Biz 2 yıldır buradayız. Çatışmalardan kaçtık,Çatışmalar oldu bulunduğumuz yerde, İŞİD vardı bulunduğumuz bölgede, bilirsin İŞİD’i, çocuklarımızla kaçtık,İnsanlarbiribirini vurmaya başladı.Biz de kaçtık.Önce ben geldim.2 ay kaldım,iş buldum, sonra ailemi aldım yanıma. Eşim önce iki ay kız kardeşinde kaldı.Bu kadar sürüneceğimizi bilseydik Türkiye’ye giderdik.”⁴⁶⁸

Suriye’nin Halep kentinden göç etmiş ve üniversite eğitimini yarım bırakmak durumunda kalmış olan erkek mülteci, önce Halep’ten Türkiye’ye geldiğini ancak Türkiye’de iş bulamayınca Trablusşam’da akrabaları olduğundan dolayı Lübnan’a geldiğini belirtmektedir.

“2016’nın başında geldim buraya. Ben tek geldim, Orada üniversite okuyordum,sonra durumlar kötüleşti,ben de buraya geldim.Aslında burada devam etmek istedim, ama denklik istediler,prosedürlerzordu,o yüzden devam edemedim.Ayrıca ikame gerekiyor,ikame için de kefil gerekiyor.O da yılda 200 dolar demek.Ben önce Türkiye’ye gittim.Ama iş bulmak zordu orada.Herhangi bir işte çalışmak istemedim sonra buraya geldim burada çok akrabam vardı.Kahvecilik yapabilirsin demişlerdi,gelmeden önce fikir vermişlerdi bana.Türkiye’de bir ay kaldım,bir evde 23 kişi kalıyorduk. Türkiye’de durumlar zor burda da zor.”⁴⁶⁹

“Benim abim burada. Ayrıca, Trablus,Suriye’yeyakın.Beyrut’tan daha yakın.Türkiye’den de daha yakın.Bizden vize istediler Türkiye için.O yüzden gidemedik.2015’ten sonra kapıları kapattılar. Vize istemeye başladı Türkiye. Fırsatımız olsa tabi Türkiye’ye giderdik,burada olmazdık.”⁴⁷⁰

2013 yılında Fafo tarafından yapılan bir ankete göre,Lübnan halkının %8’i evlerinde en az bir Suriyeli mülteciyi ağırlamıştır, %20’si ücretsiz veya ücretli olarak evlerini kiralamışlardır.⁴⁷¹ Savaşın ilk yıllarındaki bu durum zamanla değişmiştir. Mina’da ikamet eden kadın mülteci göç deneyimini şöyle hatırlamaktadır:

⁴⁶⁸ Görüşmeci 32, Mina Mahallesi-Trablusşam, 28.02.2020

⁴⁶⁹ Görüşmeci 21, Miten Mahallesi-Trablusşam, 20.02.2020

⁴⁷⁰ Görüşmeci 25,Mina Mahallesi-Trablusşam,19.02.2020

⁴⁷¹ Mona Christophersen, Cathrine Moe Thorleifsson and Age A. Tiltne, “Ambivalent Hospitality, Coping Strategies and Local Responses to Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), Fafo, Report 2013,48, <https://reliefweb.int/report/lebanon/ambivalent-hospitality-coping-strategies-and-local-responses-syrian-refugees-lebanon>, 5.03.2020

“Ben 3 yıldır buradayım.Sonuna kadar dayandım orada, artık yaşayamayacak duruma gelince geldim. Evim yıkıldı orada, artık yaşayacak bir evim yoktu. Trablus’a geldik, burası yakındı bize, öncelikle taksi şoförü bizi buraya getirdi.Sonra insanlar geldi Lübnanlılar, siz yeni mi geldiniz diye sordular.Sonra bir Lübnanlı aile bizi misafir etti.Ev bulana kadar bir kaç gün onlarda kaldım. Çok yorucu bir zamandı.Sonra bir oda buldum,çok küçük bir oda. Duvarında tam 27 elektrik saati vardı.Çocukları yatırırdım bir yandan, sonra bütün gece onları izlerdim bir zarar vermesin diye elektrik saatleri.Korkardım çocuklara bir şey olacak diye. Para yok o zamanlar tabi, düzgün bir ev kiralayamadık.Yani başka bir çözüm yoktu.Mecbur katlanacağız dedik ve katlandık.Elhamdülillah şu an daha iyi.Buraya 450.000 llödüyorum.Ev sahibi Lübnan’da yaşamıyor, Avusturalya’da yaşıyor. Dolar yükseldiği gün aradı, dedi ki doların farkını istiyorum. Dedim, yani nasıl istiyorsun ben bu parayı zor toparlıyorum.Herşeyden önce kirayı düşünüyorum, çocuklardan, yeme içmeden de önce.Nasılverecem sana dedim,böyle zor toparlıyorum.Neyse insafa geldi, ikna oldu.Dedi ki verdiğin paranın üzerine 40.000 ll veririsin, ben dolara çeviririm.Ne diyeceksin, hayat işte yaşıyoruz, elhamdulillah.”⁴⁷²

Göç sürecinin en başında, yerel topluluğun da, uygulamada özellikle barınma konusunda birer aktör haline geldikleri görülmektedir.

Genel olarak özetlemek gerekirse, Suriyeli mültecilerin, Trablusşam’a göç süreçlerinde dört belirleyici faktörden söz edilebilir:

- 1- Coğrafi olarak Suriye’ye yakınlık
- 2- Akrabalık ilişkileri
- 3- Lübnan’ın diğer şehirlerine göre yaşam maliyetlerinin düşük oluşu
- 4- Bölgeye aşinalık

4.3. Gaziantep’te Göç Yönetimi ve Suriyeli Mültecilere Yönelik Temel Hizmet Alanları

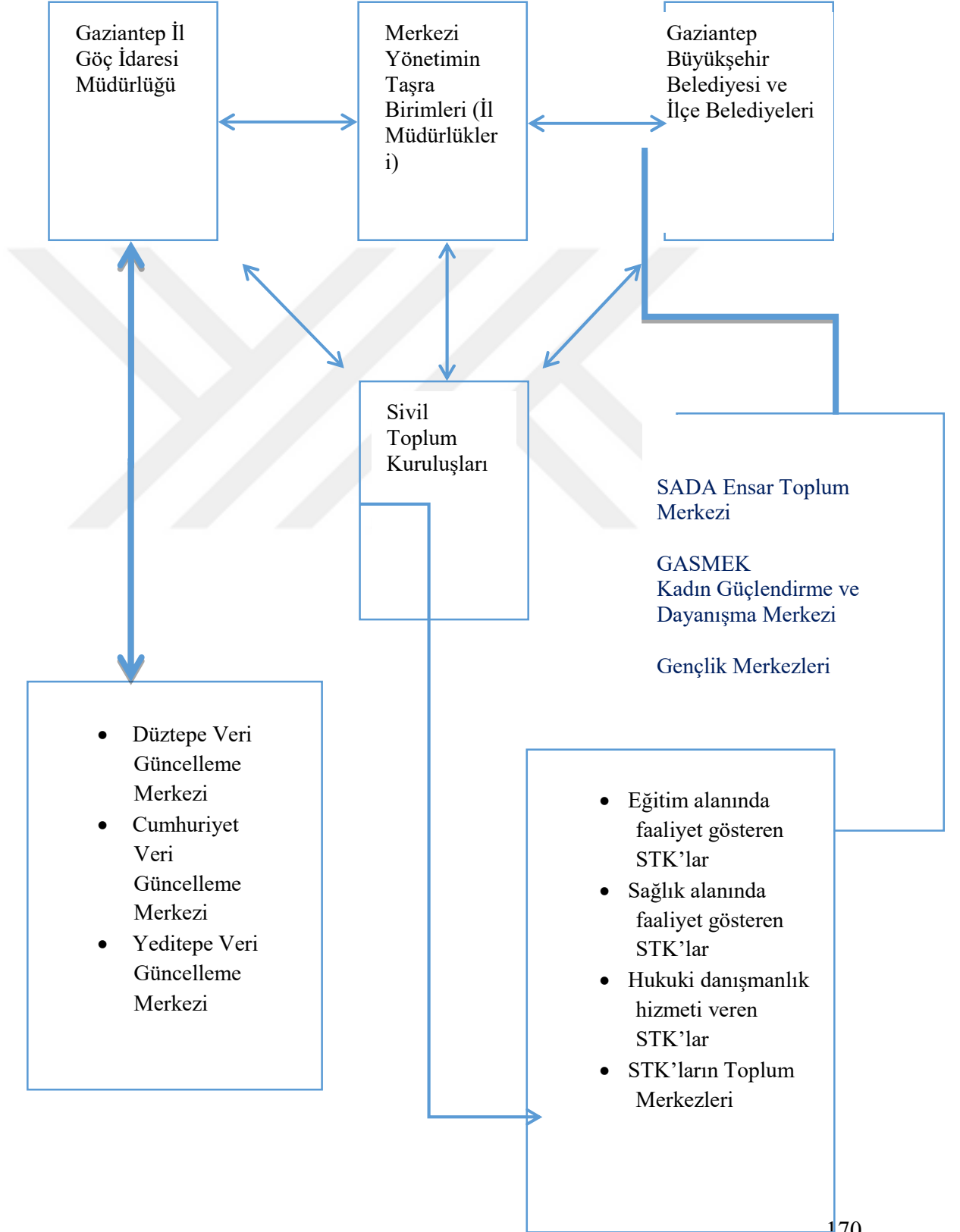
Uygulama, hizmetlerin ulaştırılma biçimiyle yakından ilintilidir. Politikaların birçoğu kendiliğinden uygulanabilen politikalar olmayıp, uygulama pek çok aktörün katkısıyla gerçekleşen bir süreçtir.⁴⁷³ Bunun yanı sıra, bu mekanizmalar arası işbirliği de uygulamada gerekli bir diğer faktördür. Göç politikaları açısından Gaziantep’te uygulama ve saha aktörleri şu şekilde sistematize edilebilir.

⁴⁷² Görüşmeci 31, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

⁴⁷³ Waver, youtube, a.g.e, s.y.

Şekil 2. Gaziantep’te Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikasının Uygulama

Aktörleri:

Suriyeli mültecilerin göçü ile birlikte, Türkiye’de, merkezi düzeyde ilk politika çıktısı ve politika uygulama mekanizması olarak, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 103. maddesine istinaden 2014 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve buna bağlı taşra birimleri oluşturulmuştur.⁴⁷⁴ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile merkezi düzeyde ilk kurumsallaşma yoluna gidilmiştir. İçişleri Bakanlığına bağlı Göç Kurulu ve Genel Müdürlüğe bağlı taşra ve yurt dışı teşkilatları ile birlikte 81 İl Müdürlüğü ve buna bağlı geri gönderme merkezleri, kabul ve barınma merkezleri, insan ticareti mağdurları sığınma evi, 148 İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü ve yurt dışı teşkilatına bağlı olarak Göç Müşavirlikleri ve Göç Ateşelikleri kurulmuştur.⁴⁷⁵ Ayrıca, bu göç süreci yeni kurumsal yapıları da ortaya çıkarmıştır. Gaziantep’te kurulan Koordinatör Valilik bunların ilkidir. 20 Eylül 2012 tarihinde Başbakanlık Genelgesi ile “Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar konusunda kamu kurumları arasındaki her türlü konunun koordinasyonu ile ilgilenmek üzere” bir koordinatör vali görevlendirilmiştir.

Bu anlamda kuruluşlarından bu güne kadar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve İl Müdürlükleri, önemli misyonlar üstlenmişlerdir. Mültecilerin ikamet ettikleri şehirde kayıt altına alınmaları, hukuki statülerine dair süreçler, geçici koruma kimlik belgesi, seyahat izin belgesi gibi iş ve işlemler İl Müdürlükleri ve bunlara bağlı birimler tarafından yerine getirilmektedir. Bu anlamda Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü de kuruluşundan bu güne, önemli misyonlar üstlenmiştir. Görüşme gerçekleştirdiğim Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, mültecilerin İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nü en çok şu konularda ziyaret ettiğini belirtmiştir:

- **Yol İzni:** Suriyeli mültecilerin, kayıtlı oldukları illerin dışına seyahat etmeleri izne tabidir. Suriyeli mülteciler, İl Göç İdaresi Müdürlüğünden

⁴⁷⁴ 6458 Sayılı YUKK, Beşinci Kısım, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Kuruluş Madde 103, “Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye’ye giriş ve Türkiye’de kalışları, Türkiye’den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslar arası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.”

⁴⁷⁵ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü resmi internet sitesinden derlenen verilerdir.

onaylı bir izin belgesi almadan başka bir ile seyahat edememektedirler. Ayrıca seyahat edebilmeleri için seyahat edecekleri ilde, birinci dereceden bir akrabalarının bulunması ve bu kişilerin ikametgah bilgilerinin bildirilmesi gerekmektedir. Bu konuda sağlık problemleri, cenaze gibi istisnai haller de bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, bir şekilde İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden onay almadan, kayıtlı olduğu ilden başka bir ile seyahat etmiş olan bir mülteci, o ilde başta sağlık hizmetleri olmak üzere hiçbir kamu hizmetinden faydalanamamaktadır. Seyahat izin belgeleri de İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün görev kapsamındadır.

- **İstisnai Vatandaşlık:** Türk vatandaşlığına geçiş, yani Türk vatandaşlığının istisnai olarak kazanılması durumlarında, işlemler İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Türk vatandaşlığına geçirilmesi planlanan mültecilerin listeleri Bakanlık tarafından illere gönderilmekte ve illerde dosyalar oluşturulmakta, gerekli tahkikatlar yapılmakta ve sonrasında dosya Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilmektedir.
- **Sıfır Kayıt:** Mültecilerin kayıtları İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı, veri güncelleme merkezinde gerçekleştirilmektedir. Halihazırda, istisnai durumlar dışında, kayıt alınmamaktadır.
- **Kimlik Güncelleme:** Mültecilerin, evlilik, iş durumu, eğitim gibi sebeplerden dolayı taşınma, geçici kimlik numarasının değişmesi gibi durumlarda, kimliklerin güncellenmesi işlemleri de, İl Göç İdaresi Müdürlüğü'ne bağlı, veri güncelleme merkezinde yapılmaktadır.

Mültecilere yönelik temel hizmetler, İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve Müdürlüğe bağlı birimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Gaziantep İl Göç İdaresi

Müdürlüğü'ne bağlı olarak Gaziantep'in Düztepe, Cumhuriyet ve Yeditepe Mahallelerinde veri güncelleme merkezleri oluşturulmuştur.

- Düztepe Veri Güncelleme Merkezi
- Cumhuriyet Veri Güncelleme Merkezi
- Yeditepe Veri Güncelleme Merkezi⁴⁷⁶

Gaziantep'in, Düztepe, Cumhuriyet ve Yeditepe Mahalleleri Suriyeli mültecilerin yoğun olarak nüfuslandığı bölgelerdir. Veri güncelleme merkezlerinin bu mahallelerde kurulması, hem İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün iş yükünü paylaştırmakta hem de mülteciler açısından hizmeti daha erişilebilir hale getirmektedir. İl Göç İdaresi Uzmanı, bu veri güncelleme merkezlerinin misyonlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Veri güncelleme merkezimizde hem eski kimlikler yeni kimlik oluyor, hem de mülteciler bilgilerini güncelliyorlar. Önceden beyaz kimlikti. Mesela lisans ve yüksek lisans diplomaları. Bütün bilgilerini veriyorlar ve biz sisteme işliyoruz. Hizmetlerden yararlanamayanlar oluyor. Sağlık kaydını açıyoruz mesela, adres kaydını açabiliyoruz. Oradaki birimin amacı kimlik güncelleme. Telefon numarası, adres. Zaten kişinin kimliği yoksa kayıt dışı oluyor. Ama ilk kayıt yerimiz de var. “O da ayrı bir yer. Akyol'da. Akyol Kayıt Merkezi. Sıfır kayıt yeri gibi düşünün. Randevular açılıyor. Ama belli zamanlarda kapatılıyor. Ne zaman kapatılacağına valilik karar veriyor. Şu an mesela sadece acil durumlarda açık. Mesela adam kaçak giriş yapmış ve kanser hastası. Devlet buna bakmalı. Bize bu bilgiler geliyor ve işlemleri Akyol'da yapılıyor. Kimliği olup da güncelleyenlerin hizmetten yararlanabilmesi için, yardım olur, başka durumlar da olur, sağlık olur çünkü 99⁴⁷⁷ demek her şey demek. Bilgilerin güncellenmesi ile ilgili bütün işlemler Düztepe'de. Ama Akyol'da ilk kayıtlar yapılıyor. Düztepe 2.aşama gibi. Her iki merkez de Göç İdaresine bağlı.”⁴⁷⁸

Göç İdaresi Uzmanı, daha önce Nüfus Müdürlüğü'nün görev alanında olan adres kayıt işlemlerinin de bir süre önce kendi görev alanlarına geçtiğini ve bu işlemlerin Cumhuriyet Veri Güncelleme Merkezinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

⁴⁷⁶ Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü, “Veri Güncelleme Merkezlerimiz Hizmete Girmiştir”, (Çevrimiçi), <https://gaziantep.goc.gov.tr/gecici-koruma-veri-guncelleme-merkezlerimiz-hizmete-girmistir>, 25.10.2019

⁴⁷⁷ Geçici koruma kimlik belgesi, kimlik numarasının ilk iki rakamı

⁴⁷⁸ Gaziantep Göç İdaresi İl Müdürlüğü, Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

“İşlemlerin hepsi şu anda entegre oldu. Biz kaydı yapıyoruz nüfus görebiliyor mesela. Milli eğitim, hastaneler, onlar da bu bilgilere erişebiliyor. Mesela kişinin sigortası olup olmadığını bizden görüyorlar. Kimlik aktif diyelim. 99 kimlik numarası varsa ve aktifse direk gidip sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyor. Yani Sağlık Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, Nüfus Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü hep entegreli bunlar. Mesela refakatsiz bir çocuğun kaydı yapıldığı zaman onlar da onu gözlem evine alabiliyorlar. Önceden, bu adres tescil işlemleri bize geçmeden önce Nüfus ile entegre olduğumuz için, nüfus kayıt yaptığı zaman MERNİS’ten biz gene görebiliyorduk. Ama şimdi kaydı direk biz yapıyoruz. Yani ilk tescil merkezi biz olduk.”⁴⁷⁹

Bunun yanı sıra, 2005 yılında insan ticareti mağdurlarına yönelik kurulmuş ve sonrasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından devralınmış ve 2015 Ağustos ayında YİMER olarak hizmet vermeye başlamış bir danışma hattı bulunmaktadır. YİMER, Türkçe, İngilizce, Arapça, Farsça, Almanca, Rusça ve 2020 yılının Ocak ayında eklenen Peştuca dillerinde, haftanın her günü 24 saat hizmet vermektedir.⁴⁸⁰ İl Göç İdaresi Uzmanı, danışma hattı ile ilgili şu bilgileri aktarmaktadır:

“Yimer 6 dilde hizmet veriyor. Sadece Suriyelilere yönelik değil yani. Bayağı da aktif çalışıyor. Rusça, İngilizce, Afganca. Yani bütün yabancılara hizmet veriyor. Çünkü insan ticareti durumu da olabiliyor. 157’den Suriyeliler randevu alıyorlar. Kimlik güncelleme için. Bu işlemlerin yapılabilmesi için YİMER’den randevu almaları gerekiyor. Buraya gelirlerse zaten işin altından kalkamayız. Çok kalabalıklar.”

S.A. Sistem tam olarak nasıl işliyor?

Göç İdaresi Uzmanı: “Mesela YİMER’i aradınız. Onlar zaten dile göre aktarıyor. Sadece randevu almak için aramıyorlar. Mesela genel bir sorunu var. Sağlık sorunu diyelim. Şikayetini belirtiyor. Orada mevzuat uzmanı var. Onlar ildeki yetkililere temsilcilere yönlendiriyor. Ayrı bir programımız var onun için. Ordan bize iletiyorlar. Gerçekten mevzuat açısından bize de soruyorlar. Bizde diyoruz ki tamam sıkıntı yok gelebilir diyebiliyoruz. Ya da direkt işlemini yapabiliyoruz. Böyle bir iletişim kanalımız var. Yabancılar için. Orada görevli personeller tercüman değil. Mesela bi santral var. Olayın içinden çıkamadığı zaman mevzuat uzmanına soruyor. Mevzuat uzmanı konuya göre illere aktarıyor. Mevzuat açısından bize de soruyorlar. YİMER’de santrale bakan görevliler ayrı, bir de mevzuat uzmanları var.”⁴⁸¹

⁴⁷⁹Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁴⁸⁰Yabancılar İletişim Merkezi, resmi internet sitesinden derlenen bilgilerdir.06.02.2020

⁴⁸¹Gaziantep Göç İdaresi İl Müdürlüğü, Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

Bunun yanı sıra, İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nde, merkezi düzeyde gerçekleştirilen bir protokol kapsamında, Arapça Türkçe tercümanlar görevlendirilmiştir. Bu personeller hizmet içi eğitimlerden geçerek göreve başlamışlar ve Genel Müdürlük düzeyindeki gerçekleştirilen bir proje kapsamında görev yapmaktadırlar.

“Danışma merkezi Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yaptığı bir proje kapsamında oluyor. Bu da İl Müdürlüğünde tercümanlık hizmeti veriyor. Hemen girişte duruyor belki görmüşsünüzdür. Her katta bir tercüman var. Bunlar tercümanlık hizmeti veriyor. Bunlar da belli eğitimlerden geçiyor ve genel müdürlük seçip buraya gönderiyor.”⁴⁸²

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün iş yükü, kurulduğu yıldan bu yana Türkiye'ye yönelen göçle doğru orantılı olarak sürekli artmıştır. Bu dönemde merkez ve taşra teşkilatlarına, 3005 kadro ayrılmış, ancak buna rağmen yıllar içerisinde artışlar yeterli düzeyde olmamış ve ayrıca YUKK'de yer alan işbirliği mekanizmaları etkisiz kalmıştır.⁴⁸³ Görüşme gerçekleştirdiğim İl Göç İdaresi Uzmanı, ilde tek uzman olarak görev yaptığını ve iş yüküne oranla personel sayısının yetersiz olduğunu ifade etmiştir.⁴⁸⁴ Göç İdaresinin kurumsal kapasitesi artan göç yükü ile doğru orantılı olarak artmamış ve personel sayıları artan iş yüküne oranla yeterli düzeye ulaşmamıştır.

Hizmet alanlarına yerel yönetimler perspektifinden bakıldığı zaman, önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, yerel yönetimlerin, yerel düzeyde göç politikalarının önemli uygulayıcı aktörlerinden biri olduğu görülmektedir. Çünkü bir mülteci de tıpkı bir vatandaş gibi, hayatının her aşamasında yerel yönetimlerle temas halindedir ve bir mülteci evinin önündeki çöplerin toplanmasından, parkta geçirilen zamana ve cenaze işlemlerine kadar bir şekilde yerel yönetimlerin hizmetlerinden faydalanmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin bu anlamda mültecilere yönelik önemli hizmetler üstlendiğini söylemek gerekmedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, 2016 yılında Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na bağlı olarak Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü kurulmuş ve bu birim mültecilere yönelik

⁴⁸² Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁴⁸³ Arıner, **a.g.e.** s. 9

⁴⁸⁴ Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

önemli hizmetler gerçekleştirmiştir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Göçmen İşleri Şube Müdürü, belediye tarafından gerçekleştirilen en önemli hizmetlerin, alt yapı, üst yapı, çöp toplama ve Ensar Toplum Merkezi'nin faaliyetleri olarak ifade etmektedir. Ensar Toplum Merkezi, 2015 yılında Narlıtepe Mahallesi'nde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olarak kurulmuştur. Göçmen İşleri Şube Müdürü, Ensar Toplum Merkezi'nin hizmetlerini şöyle ifade etmektedir:

“Bizim esas saha bölgemiz orası. Ensar Toplum Merkezi, 2015 yılında kurulduğu zaman GASMEK ile ortaklı. 2017 yılında GASMEK oradan ayrıldı. Ensar Toplum Merkezi'nde, GIZ, WHH, IOM, UNDP gibi STK'larla ortak projeler yürütülüyor. IOM'in Japonya desteği ile yürüyor. Ensar Toplum Merkezinde, 1 koordinatör, 6 belediye çalışanı ve yaklaşık 30 STK çalışanı var. Ensar Toplum Merkezi, yönetimi ve denetimi tamamen bize bağlı olan bir yer. Ensar'da mültecilere yönelik danışmanlık, psikososyal destek, dil kursları, mesleki eğitim kursları, yabancılara Türkçe öğretimi, spor alanları, çocuk çalışma grupları, müzik dersleri, ahşap atölyesi, resim atölyesi gibi kurslar var.”⁴⁸⁵

Bunun yanı sıra, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin mültecilere yönelik bir danışma hattı bulunmakta ve bu hat hem Türk Vatandaşlarına, hem de Suriyeli mültecilere hizmet vermektedir. Burada sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılmakta ve ayrıca merkezde hem Arapça hem de Türkçe dillerinde hizmet veren personeller görev yapmaktadır. Öte yandan, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi danışma masasında, belediyeye bağlı olarak görev yapan bir tercüman bulunmaktadır. Ayrıca, Belediyenin hemşehrilere yönelik SARMER (Sosyal Araştırmalar Merkezi) adı verilen bir veri tabanı sistemi mevcuttur. Göçmen İşleri Şube Müdürü, burada Suriyeli mültecilerin de kaydının alındığını belirtmiştir. Ayrıca, Narlıtepe'de faaliyet göstermekte olan Ensar Toplum Merkezi'nde, merkezin faaliyetlerinden yararlanan mültecilerin kaydı tutulmaktadır. Görüldüğü üzere, Gaziantep BŞB, takdir yetkisini olumlu yönde kullanmış ve geliştirmiş olduğu işbirlikleri ve inisiyatifler vasıtasıyla mültecilere yönelik önemli hizmet alanları oluşturmuştur. Gaziantep BŞB, bu yolla ulusal politikayı yerelde dönüştürmüştür.

Ancak yerel yönetimlerin bu konudaki tutumlarının birbirine paralellik göstermediğini belirtmek gerekmektedir. Bu konuda belediyelerin yaklaşımları ve

⁴⁸⁵ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

uygulamalarının birbirinden farklılık gösterdiğini görmekteyiz. Çünkü belediyelerin, 5393 sayılı kanuna göre, mülteciler konusundaki yetkileri sınırlıdır ve belediyeler ilgili kanun maddesine istinaden mültecilere yönelik hizmetlerini dolaylı olarak gerçekleştirmektedirler. Ancak bu konuda, inisiyatif kullanan ve kanunu yorumlayan belediyeler olduğu kadar, bu yola başvurmayan belediyeler de bulunmaktadır. Belediyeler ve merkezi yönetimlerin taşra birimlerinin en temelde farklılığı budur. Örneğin Şehitkamil Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı ilgili kanun maddesine göre hareket ettiklerini ve bunun dışında inisiyatif almadıklarını belirtmiştir.

Şube Müdürü Yrd.: “Biz tamamen kanunlara uygun bir şekilde hareket ediyoruz, Mülteciler konusunda hiç inisiyatif kullanmıyoruz. Bizim 2.el kıyafet bölümümüz var. Orada toplanan elbiselerden İHH’ya verildi daha önce. Mültecilere dağıtmak üzere kıyafet verdik.”
S.A. Düzenli olarak yani her yıl yapıyor musunuz?

Şube Müdür Yrd.: “Yok öyle her yıl yapmıyoruz. Sürekli yaptığımız bir şey yok. Bizim genel olarak mültecilere yönelik hiçbir uygulamamız yok.” Sosyal yardımlaşma vakfı bunu fazlasıyla yapıyor. Onlar elini taşın altına koymasalar belki farklı davranabiliriz. Giden bir mülteciyi geri çevirmiyorlar.”⁴⁸⁶

Hükümet politikaları, uygulama aşamasında farklı karşılıklar bulabilir. Bir başka deyişle, kamu politikasının oluşturulmasında sahayı, dolayısıyla hem yerel otoritelerin beklenti ve fikirlerini ve hem de hedef grubun talep ve beklentilerini bilmek, dolayısıyla politikayı buna göre şekillendirmek, politikanın çıktı ve sonuçları açısından büyük ölçüde yarar sağlayacaktır. Moon’un belirttiği gibi, iyi bir uygulama için bütün koşullar mevcut olsa da, politikalar politika yapımcıların beklediği gibi uygulanmayabilir. Çünkü yerel düzeydeki dinamikler farklı etkilere sahip olabilirler.⁴⁸⁷ Örneğin, Şahinbey Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Suriyeli mültecilerin geldikleri ilk yıl, kendileri tarafından bir kayıt sistemi oluşturulduğunu ve daha sonra Valilik tarafından il geneli bir sistem kurulunca kendi sistemlerini lağvettiklerini belirtmektedir: Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin resmi kayıtları, 2014 yılında “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü”nün kurumsallaşmasıyla

⁴⁸⁶ Şehitkamil Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdür Yardımcısı, 25.12.2019

⁴⁸⁷ Moon vd. , a.g.e,s.7

sistemli hale gelmiş, bu dönemde mültecilerin kayıt işlemleri GÖÇ NET sistemi üzerinden alınmaya başlanmıştır.⁴⁸⁸

“2011’de göçün ilk yılında biz 3 ay boyunca Suriyelilerin kayıtlarını aldık. İnsanlar aileleriyle birlikte parklarda yatıyorlardı. Kayıtsız bir şekilde. Buna bir çözüm bulunması gerekiyordu. Sokakta yatanlar vardı, çok kalabalıktı. Bu insanları otellere, okullara yerleştirdik. Sonra valilik sistem kurunca biz kendi sistemimizi iptal ettik.”⁴⁸⁹

Sahada yani yerel düzeydeki durum pek çok değişkene bağlı olarak birbirinden belli noktalarda ayrılabilir. Mültecilere yönelik bir ulusal politikadan söz edilse bile bunun yerel düzeydeki yansımaları farklı olabilmektedir. Belediyeler, bu konuda olumlu veya olumsuz yönde takdir yetkisi kullanabilirken, taşra örgütleri, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü hiyerarşik yapının dışına çıkmamakta ve bu konuda inisiyatif yetkisi bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi belediyelerin Suriyeli mülteciler konusundaki refleksleri farklılık gösterebilmektedir. Öte yandan, Gaziantep’te, yerel düzeyde kurumlar arası bir diyalog zemininin oluşturulduğunu ve özellikle belediyenin Suriyeli mülteciler konusunda önemli inisiyatifler aldığını ve bunun da yerel düzeyde bir politika dönüşümüne sebep olduğunu belirtmek gerekmektedir.

4.4.Trablusşam’da Göç Yönetimi ve Mültecilere Yönelik Temel Hizmet Alanları

Lübnan’daki duruma baktığımız zaman, Lübnan Hükümeti’nin, krizin dokuzunca yılına rağmen geçicilik üzerine kurduğu Suriyeli mültecilere yönelik politikasını sürdürdüğünü görmekteyiz. Lübnan’da göç yönetimi, Lübnan Hükümeti ile BMMYK ortaklığında yürütülmektedir. Beyrut’ta, Sosyal İşler Bakanlığı’nda konumlanan ve 2015 yılında kurulan birim proje bazlı ve geçici olarak görev yapmaktadır. Lübnan Kriz Birimi, Lübnan’da, merkezi düzeyde Suriyeli mültecilere yönelik göç politikaları yönetimindeki tek kurumsal yapıdır. Bu işbirliği kapsamında, merkezi Beyrut Sosyal İşler Bakanlığı olmak üzere bir ekip görevlendirilmiştir. Bu

⁴⁸⁸ Erdoğan, a.g.e. s.18

⁴⁸⁹ Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 12.12.2019

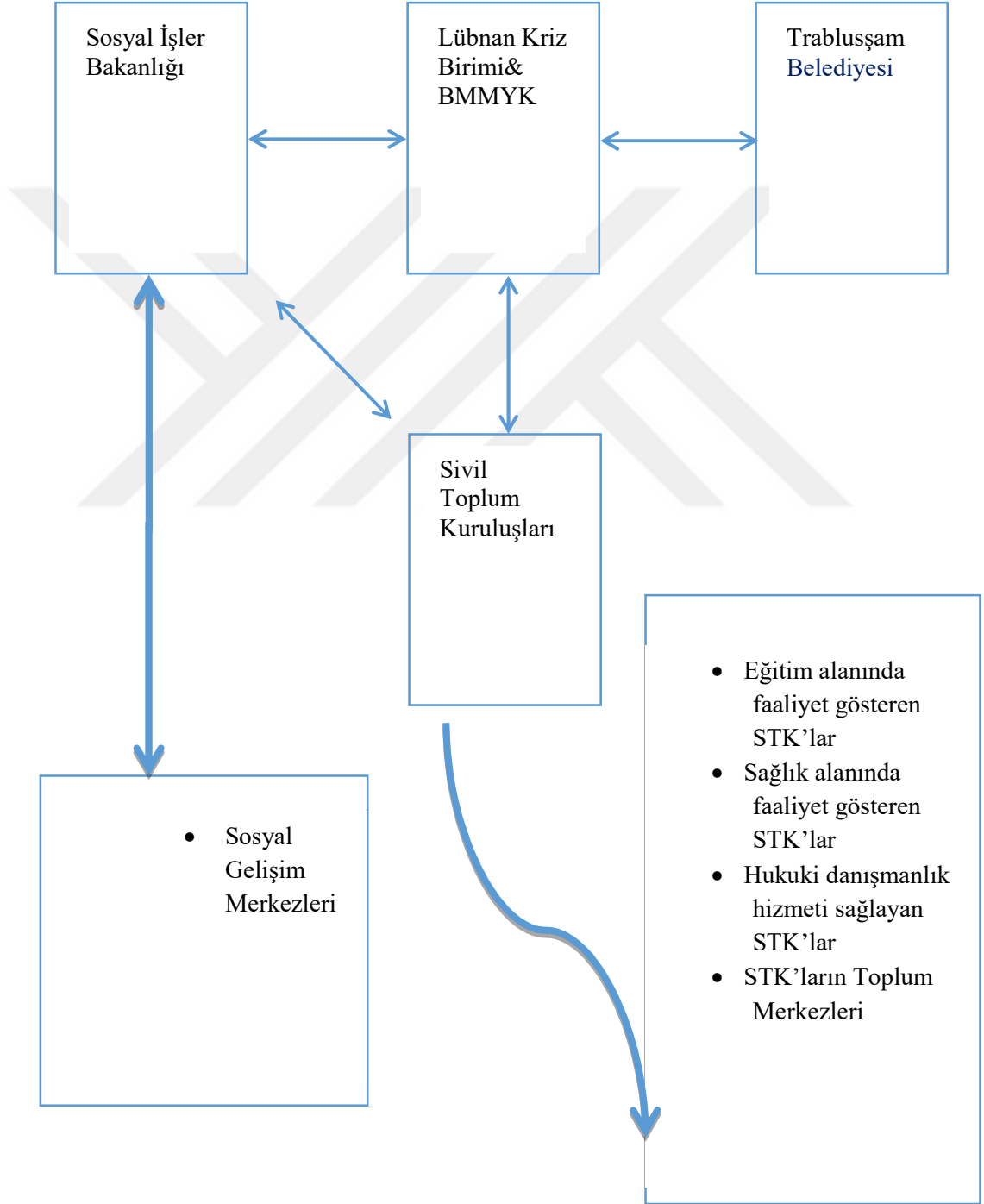
ekip, sözleşmeli ve devlete bağılı olarak çalışmakta ancak maaşları fon sağlayıcılar tarafından ödenmektedir. Dolayısıyla, yukarıda belirtildiğı gibi, Lübnan Kriz Birimi'nin kendisi de, Lübnan'ın genel politikasına paralel olarak geçicilik üzerine kurulmuş bir sistemdir. Ekibin başında bir genel müdür ve genel müdür yardımcısı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, sosyal çalışmacılar, vaka yöneticileri, psikologlar ve saha çalışanları olmak üzere toplamda doksan personel görev yapmaktadır. Bu birim, sahada pek çok sivil toplum kuruluşu ile çalışmaktadır.

Türkiye'de ise, Lübnan'ın aksine, 2014 yılında sistematik bir kurumsallaşma söz konusu olmuştur. 2014 yılında İç İşleri Bakanlığı'na bağılı olarak kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü göç yönetimine yönelik oluşturulan ilk kurumsal yapıdır. Ayrıca Türkiye'nin 81 İli'nde de İl Göç İdaresi Müdürlükleri oluşturulmuştur.

“Biz, Lübnan Hükümeti ve BMMYK arasında gerçekleştirilen bir protokol kapsamında görevlendirildik. Merkezi düzeyde burada biz varız. Bakanlıkta görev yapıyoruz. Ayrıca sahada personellerimiz var. Toplamda 90 kişiyiz sahadaki görevlilerle birlikte. Çalışan hiç Suriyeli yok. Biz devlete bağılı olduğumuz için, yabancı istihdam edemiyoruz.”⁴⁹⁰

⁴⁹⁰Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

Şekil 3. Trablusşam'da Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikasının Uygulama Aktörleri:

Lübnan Kriz Birimi, sahada, Sosyal İşler Bakanlığı'na bağlı olan Sosyal Gelişim Merkezileri'nde faaliyet yürütmektedir.

“Lübnan Kriz Birimi, yani program 2015'te başladı. Tabi en başında böyle değildi bu program.Şu anda çok gelişme gösterdi.Bizim 90 kişilik bir ekibimiz var. Merkezi düzeyde yani burada bulunan ekip. Cebel Lübnan'da, Şimal ve Cenup'ta ekibimiz var.Örneğin, Trablus'ta bölge koordinatörümüz ve onunla birlikte sosyal çalışmacımız var.Bakanlığın, bu bölgelerde Sosyal gelişim merkezleri var (SDC).Bunlar Bakanlığa bağlı. Lübnan Kriz Birimi'nin amacı bu göç sürecinin yönetimi ve idaresi. Suriyeliler burada olduğu sürece, bizim görevimiz bu sürecin yönetimi”.

Lübnan Kriz Birimi, sivil toplum mantığıyla çalışmakta ve bu birim ana çatı olarak görev yapmaktadır ve toplamda 10 sektörde hizmet vermektedir.⁴⁹¹

- Sosyal Sürdürülebilirlik
- Sağlık
- Su
- Temel Yardımlar
- Gıda Güvenliği ve Tarım
- Barınma
- Koruma
- Enerji
- Eğitim
- Geçim Kaynakları şeklinde sıralanabilir.

Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı ve BMMYK'nın işbirliği kapsamında oluşturulan Lübnan Kriz Birimi'nin, sahada iki yüze yakın sivil toplum kuruluşu ile işbirliği bulunmaktadır. Bu işbirlikleri pek çok alanda farklı sivil toplum kuruluşları ile geliştirilmiştir.

⁴⁹¹Lübnan Kriz Birimi, a.g.e. s.10

“Bizim Lübnan Kriz Birimi’nde 10 sektörümüz var. Her sektörde tabi asıl sorumlu bakanlık olmak üzere, UNHCR ve yerel ve uluslararası STK’larla işbirliğimiz var her sektör için. Her sektörün kendi stratejik hedefleri ve çalışma planları olur. Sahadaki çalışmalar bu işbirliklerine istinaden oluyor. Tabi bütün planlar, Lübnan Hükümeti’nin politikası doğrultusunda oluyor. Projeler bu doğrultuda uygulanıyor.”⁴⁹²

Lübnan Kriz Birimi, ilk olarak 2015 yılında hazırlanmıştır. Bu plan yerinden edilmiş Suriyelilere ve hassas durumdaki Lübnanlılara yöneliktir. Program, hükümet temsilcileri, BM, yerel ve uluslararası STK’ların işbirliği ile hazırlanmıştır. Birimin, ACTED, UN OCHA, UNICEF, UNDP, Weltherhungerhilfe, Spark gibi iki yüzü aşkın sivil toplum kuruluşu ile işbirliği bulunmaktadır.⁴⁹³ Öte yandan, Dünya Bankası, Lübnan İnsani Yardım Fonu, Lübnan İyileştirme Fonu gibi donörler tarafından fonlanan birim, bu güne kadar çeşitli işbirlikleri geliştirmiştir.

- ✓ AB-Lübnan Ortaklık Öncelikleri 2016-2020,
- ✓ Lübnan için Dünya Bankası Ülke Ortaklığı Çerçevesi,
- ✓ BM stratejik çerçevesi bunların bir kaçıdır.⁴⁹⁴

⁴⁹²Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

⁴⁹³Lübnan Kriz Birimi’nin koordineli çalıştığı sivil toplum kuruluşları için Bkz: Lebanon Crisis Response Plan, 2017-2020(2019 update), Partners Involved in the LCRP, <https://www.unhcr.org/lb/wp-content/uploads/sites/16/2019/04/LCRP-EN-2019.pdf>,

⁴⁹⁴Lübnan Kriz Birimi, a.g.e. s.22-25

Tablo 11. Lübnan Kriz Komitesi Planında Sektörlere Göre Hedefler

2019 Sektörlere göre hedefler şöyle belirlenmiştir:

Sektör	Hedeflenen Kişi Sayısı	Gerekli ücretler
Sosyal Sürdürülebilirlik	2.156.137	125.4 m
Sağlık	1.563.800	267.5 m
Su	1.421.100	214 m
Temel Yardımlar	1.023.911	476.8m
Gıda Güvenliği ve Tarım	1.017.821	508.6m
Barınma	694.480	157 m
Koruma	694.480	174.1 m
Enerji	678.487	99.2 m
Eğitim	497.171	381 m
Geçim Kaynakları	49.662	214.4 m

Kaynak: Lebanon Crisis Response Plan, 1.Bölüm, s. 10

Birim, sahada görev yapan personeller vasıtasıyla, mültecilere yönelik saha ziyaretleri gerçekleştirilmekte ve çeşitli ihtiyaç analizleri yapılmaktadır.

“Buraya direkt gelmiyor Suriyeliler. Bizim Bakanlığa ait SDC’lerde çalışanlarımız var. Sosyal çalışmacılarımız oluyor merkezlerde. Bunlar sahaya çıkıyorlar, ya da bazen ihtiyaçlarına yönelik merkezleri ziyaret edebilirler. Ya da BMMYK’ya giderler. Eğer muayyen bir ihtiyaçları varsa. 1.kata Suriyeliler gelir, orada sosyal çalışmacılar var. Daha çok yardım alamadıkları için geliyor, biz burada gerekli yönlendirmeleri yapıyoruz. Biz durumlarına bakarız, eğer yardıma ihtiyaçları varsa, ya da yoksa, diye. Yardıma ihtiyaçları olduğu durumda, biz gerekli yerlere yönlendiriyoruz. Burayı en çok yardım için ziyaret ediyorlar”.⁴⁹⁵

⁴⁹⁵Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

“Resmi olarak kayıtlar durmuş ancak elbette UNHCR’nin kendi kayıtları var. Gelen bütün vakaların kayıtları alınıyor. İnformel yoldan Suriye’ye gidip gelen çok kişi var. Bizim tahminimiz hükümet olarak, buradaki Suriyelilerin bir buçuk milyonun üzerinde olduğu. BM’de, resmi olarak kayıtlı olanlar 900 bin küsur.Tabi UN’in kendi vaka kayıtları var,bunlar resmi rakamlara dahil değil.Aynı zamanda vakalar üzerinde doğrulamada yapılıyor.Çünkü Suriye’ye dönen vakalar da var.”⁴⁹⁶

Vize, pasaport işlemleri ve yabancıların oturma izni gibi işlemler Lübnan Genel Güvenlik Birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Lübnan Genel Güvenlik Birimi, oturma iznini yenilemek isteyen mültecileri, BMMYK’da kaydı olanlar ve kaydı olmayanlar şeklinde iki kategoriye ayırmaktadır. Oturma izninin yenilenmesi için, mültecilerin geçerli bir kimlik ve giriş pulu, ikametgah belgesi, muhtardan alınmış mühürlü 2 fotoğraf sunmaları ve yıllık 200 dolar ödeme yapmaları gerekmektedir.⁴⁹⁷ Lübnan’daki Filistinli mültecilerin durumu daha farklıdır. Filistinli mültecilerin belirlenen meblağı üç ayda bir ödemeleri gerekmektedir. İnsan Hakları İzleme Raporu’na göre, bu insanlar genellikle Genel Güvenlik Birimleri tarafından geri çevrilmektedirler.⁴⁹⁸ İnsan Hakları İzleme Kuruluşu tarafından 40 kişi ile yapılan bir araştırma, mültecilerin 23’ünün oturma izni yenileme başvurularının reddedildiğini ve oturma izni için sponsor bulmaları gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁹⁹ Suriyeli mülteciler ile gerçekleştirdiğim görüşmelerde, mülteciler, Lübnanlıların sponsor olma karşılığında kendilerinden para istediklerini ifade etmişlerdir.

Lübnan’da yasal olarak oturma iznine sahip olan mültecilerin oranı yıldan yıla azalmaktadır. Lübnan’da yasal oturma izni olan mülteci oranı 2018 yılında %37 iken, 2019 yılında bu oran %27’ye düşmüştür. Lübnan’da yasal bir oturma iznine sahip olan mülteci oranı yıldan yıla azalış göstermektedir.⁵⁰⁰

⁴⁹⁶ Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

⁴⁹⁷ Human Rights Watch, “I Just Wanted to be Treated Like a Person, How Lebanon’s Residency Rules Facilitate of Syrian Refugees”(Çevrimiçi), 2016,<https://reliefweb.int/report/lebanon/i-just-wanted-be-treated-person-how-lebanons-residency-rules-facilitate-abuse-syrian>, 20.03.2020, s. 9

⁴⁹⁸ A.e., s. 12

⁴⁹⁹ A.e., s. 13

⁵⁰⁰ VASyR, Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), UNHCR, UNICEF, WFP, 2019, Inter-Agency Coordination, <http://ialebanon.unhcr.org/vasyr>, 22.03.2020, s.32

“İkamesi yani kimliği olmayanlar da bizim hizmetlerimizden faydalabiliyor. Çünkü biz biliyoruz ki, Suriyelilerin bir çoğunun kimliği yenilenmemiş, belgeleri tam değil, bu nedenle yolda kontrol noktalarına yakalanmamaya çalışırlar, ya da bulundukları yeri değiştirmezler, şehir dışına çıkmazlar. Ancak yolda yakalandıkları durumda, Emniyet’e götürülürler. Süre verirler 5 gün gibi bir süre. Evraklarını tamamlaması için. Yani evraklarını tamamlamazsa hapse atmıyorlar. Ama tabi 2 defa üst üste yakalanmışsa ya da bir suça karışmışsa, ihbar veya şikayet gibi durumlarda falan hapse gönderiyorlar. Ama sadece ikamesi yoksa bir kağıt veriyorlar, süre tanıyorlar, evraklarını tamamlaması için. Ama öyle peşinden gitmezler, çünkü devlet de durumun farkında.”⁵⁰¹

Ayrıca, Nüfus Müdürlüğü de, BMMYK ile koordineli çalışmaktadır. Nüfus Müdürlüğü’nde görev yapan iki BMMYK personeli bulunmaktadır. Bu personeller, Nüfus Müdürlüğü’nün kayıt süreçlerine destek olmaktadır. Suriyeli mülteciler Nüfus Müdürlüğü’nü şu konular için ziyaret etmektedirler:

- Evlilik
- Doğum
- Vefat
- Boşanma

Lübnan’da doğan bir Suriyeli çocuğun kaydı dört aşamada gerçekleşmektedir.

- 1- Hastaneden veya ebeden doğum belgesinin alınması
- 2- Muhtardan doğum belgesi alınması
- 3- Nüfus Müdürlüğü’ne kaydın yapılması
- 4- Doğumun yabancılar kaydına yapılması

2018 yılı itibariyle bu aşamaları tamamlayabilen ailelerin oranı %21’dir. Ailelerin büyük bir çoğunluğu, finansal yetersizlikler, kontrol noktalarında ikameler

⁵⁰¹Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

olmadığı için polise yakalanma korkusu gibi sebeplerden dolayı kayıt süreçlerini tamamlamamışlardır.⁵⁰²

“Burada yani Nüfus Müdürlüğü’nde hem Suriyelilere hem de Lübnanlılara hizmet veriliyor. Burası muhafazat. Burada bütün yabancıların işlemleri yapılıyor. Burası Yabancılar şubesi gibi düşünülebilir. Her muhafazatta yabancılar için bir birim var. Burası Şimel, sadece Şimel. Burada Suriyeliler için ayrı bir birim yok. Burada görevli Suriyeli de yok. Şimdi burası ikiye ayrılıyor. Biri devlet dairesi, bir de dışarıda bir birim var, BM’ye ait. Onlar da kayıt yapıyorlar. Bize yardımcı oluyorlar gibi düşünebiliriz. Onlar sadece Suriyeliler için çalışıyor. Tabi bizim işimizi oldukça hafifletiyorlar. Onlar belgeleri kontrolederler, kimliklere bakarlar, bizim birimin kapasitesi o kadar değil zaten, yetişemeyiz bu kadar mülteciye. En sonunda da hepsini sisteme girerler. Onlarla mülakat yapabilirsin, bunda sıkıntı yok.”⁵⁰³

Lübnan’da, Suriyeli mültecilerin göçü elbette ekonomik ve alt yapı üzerinde bir baskı oluşturmuş ve bu anlamda çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir. Lübnan’da belediyelerin potansiyeli oldukça düşüktür. Bu anlamda belediyeler kendi bölgelerinde çeşitli insiyatifler alabilmekte veya hükümet politikasına paralel olarak karışmama ilkesini de benimseyebilmektedirler.

“Bizim mültecilere yönelik doğrudan bir hizmetimiz yok ancak, onların işlerini zorlaştırmıyoruz da. Tam tersine kolaylaştırmaya çalışıyoruz. Hatta diğer bölgeler de böyle. Kolaylaştırmaya çalışıyoruz işlerini. Hatta, Suriyelilerin evrağı olması gerekiyor şeklinde karar çıktığı zaman bile, biz çok sıkı bağlı kalmadık bu kararlara, bazı şeyleri görmezden geliyoruz yani. Yoksa bu insanlar yaşayamazlar. Trablus, hiçbir zaman Suriyeli mültecilerin işini zorlaştırmadı yani. Hatta arabalarda simit satanlar filan oluyor. Bunlara da hiç dokunmuyoruz.”⁵⁰⁴

Trablusşam Belediye Başkanı’nın, mültecilere yönelik doğrudan hizmetlerinin olmadığı vurgusu, Trablusşam’ın belediye olarak, mültecilere yönelik takdir yetkisi oluşturmadığını ve yerelde politikanın ulusal politika ile paralel olduğunu ortaya koymaktadır. Lübnan’da, hem finansal kısıtlılıklar hem de insan kaynağı eksikliğinden dolayı belediyelerin potansiyeli ve kapasitesi oldukça zayıftır.

⁵⁰²Yassin, a.g.e, s. 52

⁵⁰³Nüfus Müdürü, Trablusşam, 17.02.2020

⁵⁰⁴Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak, 17.02.2020

Öte yandan, Trablusşam Belediyesi'nde, Suriyeli mültecilere yönelik herhangi bir hizmet alanı veya bu konuda girişimler de söz konusu olmayıp, mültecilere yönelik ayrı birim de söz konusu değildir. Jacobsen, "*Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee Influxes*"adlı çalışmasında göç politikalarının yapımında mültecilere yönelik ayrı bir birimin oluşturulmasının önemine vurgu yapar. Bu birimler, kimi zaman İç İşleri ve Sosyal İşler gibi Bakanlıklarına bağlı olarak kurulurken, kimi zaman da kolluk kuvvetlerinin sorumluluk alanında olmaktadır.⁵⁰⁵ Ancak, Lübnan'da belediyelerin durumu genel olarak zayıf ve kapasiteleri yetersiz olduğundan dolayı, belediyeler mülteciler için böyle bir girişimde bulunmaktan oldukça uzaktırlar. Trablusşam Belediyesi'nde de mültecilere yönelik ayrı bir birim oluşturulmamıştır.

4.5. Gaziantep'te Yerel Topluluk ile Karşılaşmalar ve Entegrasyon

Türkiye'de Suriyeli mültecilerin kalıcı olduğunun kısmen kabullenildiği 2014 yılı sonrası, entegrasyon konusu daha sık tartışılır hale gelmiştir. Entegrasyon dediğimiz olgu, mültecinin göç edilen toplumda kendini nerede konumlandığı, yerel halk ile kurduğu ilişki biçimi, hizmetlere ulaşma düzeyi, dolayısıyla eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişim, emek piyasasına katılım, yerel topluluğun mültecileri kabullenme düzeyi ve mevcut sisteme yeni kurumların eklenmesi olarak ifade edilebilir. İlk bölümde belirtildiği gibi, entegrasyon yerel düzeyde gerçekleşen ve yerelde başlaması gereken ve yerel düzeyde başladığı ölçüde sonuca ulaştıran bir olgudur. Entegrasyon öncelikle bir süreçtir ve bu süreç başarılı olduğu ölçüde toplumda bir entegrasyonun varlığından söz edilebilir. Bu anlamda Suriyeli mültecilerin entegrasyonu konusunda, taşra birimlerinin, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının önemli misyonlar üstlenmesi önemlidir. Çalışmanın bu kısmında entegrasyonu, uygulama aşaması ve saha bürokratlarının takdir yetkileri açısından inceleyeceğim.

Heckmann, entegrasyonu tanımlarken, sistem entegrasyonu ve sosyal entegrasyon olmak üzere ikili bir ayrıma gider. Heckmann'a göre sistem entegrasyonu, "bireysel

⁵⁰⁵Jacobsen, a.g.e., s. 661

aktörlerin motivasyonlarından ve çabalarından bağımsız olarak” gerçekleşmektedir. Buna göre sistem entegrasyonu devletin kurumsal aktörleri yoluyla gerçekleşen bir entegrasyon biçimidir. Sosyal entegrasyon ise bireysel düzeyde bir entegrasyona vurgu yapmaktadır.⁵⁰⁶ Heckmann’ın öncülüğünde hazırlanan bu çalışmada, entegrasyon, “yapısal”, “kültürel”, “interaktif”, “tanımlayıcı”, “öğrenme” ve “sosyalleşmesüreci” olmak üzere çeşitli ana başlıklar altında ele alınmıştır. Yapısal entegrasyon, mültecinin iş gücü piyasasına erişimi, mesleki eğitimler alması, vatandaşlığa hak kazanması, yerleşilen ülkede konut edinebilmesi gibi haklara erişimi kapsamaktadır. Kültürel entegrasyon, mültecinin göç ettiği ülkenin resmi dilini, değerlerini, normlarını öğrenmesi, kültür alışverişinde bulunması gibi olguları kapsamaktadır. Arkadaşlıklar, evlilikler, yerel toplumun çeşitli organizasyonlarına katılım gibi faaliyetler interaktif entegrasyonu, göç edilen ülkenin tanımlayıcı politikaları, tanımlayıcı entegrasyonu, göç eden bireylerin göç edilen ülkede kalış süreleri, kültürel ve sosyal sermayeleri gibi olgular öğrenme ve sosyalleşme süreci olarak entegrasyonu ifade etmektedir.

Gaziantep açısından baktığımız zaman, dil öğrenimi ve emek piyasasına katılım entegrasyonun önemli iki parametresi olarak karşımıza çıkmaktadır. Entegrasyon dediğimiz kavram en temelde toplumsal çemberin içinde olmayı gerektiren bir süreçtir. Göç edilen ülkenin dilini öğrenmek ve iş piyasasına dahil olmak entegrasyon sürecine katkı sağlayacak iki faktördür. Ortak bir dilin konuşulmadığı bir ortamda mülteci ile yerel halk arasındaki mesafe daha da artar. Çünkü birey bilmediği, yabancı olduğu bir olguya ön yargı ile yaklaşır. Öte yandan, emek piyasasının dışında olan bir mülteci günlük hayattan azade bir yaşam sürecektir ve dolayısıyla sosyal hayata karışamayacaktır. Görüşme gerçekleştirdiğim, Gaziantep BŞB Göçmen İşleri Şube Müdürü de, dil öğrenimine ve emek piyasasına erişime dair fikirlerini şöyle ifade etmektedir:

“Ensar Toplum Merkezinde çeşitli kurslar var evet, ama aslında ben entegrasyonu yanlış yorumladığımı düşünüyorum. Entegrasyon sadece, Türklere ve Suriyelilere yönelik kurslar olarak anlaşılmamalı. Entegrasyon önce

⁵⁰⁶INTPOL TEAM, European Forum For Migration Studies, “Integration and Integration Policies”, (Çevrimiçi), IMISCOE Network Feasibility Study, Director: Friedrich Heckmann, <https://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/INTPOL%20Final%20Paper.pdf>, 06.01.2020, s.10

çalışarak olur, adam iş aş kazanacak, bu şekilde entegre olur, yaşam tarzı aslında entegrasyonu belirler. Dil öğrenmeli mesela bu çok önemli. Aslında Türkçe öğretimi işini en başından Milli Eğitim üstlenmeliydi. Tek bir çatı altında yapılmalıydı bu iş. Milli eğitim bu işi en başından üstlenecekti, bu konuda yetkili hangi STK var, mesela UNHCR, bu işte uzmanlaşmış olan STK ile işbirliğine gidecekti. Bu iş bu şekilde çok daha iyi kotarılırdı. Şimdi bakın Suriyelilerin bir çoğu Türkçe bilmiyor. Dil öğrenmeden entegrasyonun olması mümkün değil. Bazı küçük ölçekli Suriyeli işletmelere bakın, bunların hepsi Suriyeli çalıştırır mesela ben Türk çalıştıran görmedim.”⁵⁰⁷

Entegrasyon dediğimiz olgu uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu nedenle özellikle emek piyasasına erişim konusunda daha somut ve kolaylaştırıcı adımların atılması gerekmektedir. Türkiye’deki duruma paralel olarak, Suriyeli mülteciler arasında işsizlik yüksek düzeydedir. Görüşme gerçekleştirdiğim 38 yaşında bir mülteci entegrasyon konusunda iş gücü piyasasına erişimin önemine şöyle vurgu yapmaktadır:

“İş konusunda biraz daha kolaylık sağlanması gerekiyor. Bu da entegrasyon için çok önemli. Eğer Türkiye bana burada iş vermezse ben birkaç yıl sonra belki de sorunlu bir insan olurum. Bizim işsizliğimiz de, Türkiye’nin ekonomisine olumsuz yansıtacaktır. O yüzden vatandaşlık konusunda da çeşitli kolaylıklar sağlanması gerekiyor. Ya bana vatandaşlık versin ya da, iş konusunda Türklerle eşit haklara sahip olayım. Maalesef Türklerle eşit koşullarda çalışmıyoruz. Ben çalışırsam, ülkeye de faydalı olurum. Bunun yanı sıra, her iki toplumun da bir araya gelebileceği kültür merkezleri oluşturabilir. Örneğin, Türk öğretmenler ve Suriyeli öğretmenler bir araya gelip fikir alışverişinde bulunabilirler. Doktorların arasında yine bu yapılırsa, öğrenciler yine fikir alışverişinde bulunabilirler. Bu şekilde bizi kabullenmeleri de çok daha kolay olacaktır. Ama herkes evinde oturup, sen Türksün, sen Suriyelisin diye konuşursa hiçbir problem halledilemez.”⁵⁰⁸

Yeditepe mahallesinde görüşme gerçekleştirdiğim, bir sivil toplum kuruluşunda çalışan 33 yaşındaki erkek mülteci de çalışma koşullarına ve çalışma izinleri ile ilgili sorunlara vurgu yapmaktadır.

“B1 seviyesi sertifika var. Ama konuşmada sıkıntım var. Çünkü Türklerle çok iç içe değilim. Ben STK’ları sevmesem de orada çalışmak zorundayım. Çünkü maaşları her zaman daha iyi oluyor. Benim kız kardeşim eşi şehit oldu. Ona bakmak zorundayım. Diğer kız kardeşimin eşi ordunun elinde. Hapiste o da. Ona ve çocuklarına da bakmak zorundayım. Benim yüksek maaşa ihtiyacım var ki, onlara yardım edebileyim. Gidip dışarıda bir Türk’ün yanında çalışırsam

⁵⁰⁷ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

⁵⁰⁸ Görüşmecisi 3, Beş yüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

eminim ki yüksek maaş alamayacağım. O yüzden STK’larda çalışmak zorundayım. Çalışma izni de çok zor. Eğer sana çok çok ihtiyaçları yoksa çalışma izni çıkarmazlar.”⁵⁰⁹

İstiklal Mahallesinde ikamet eden ve birlikte çalıştığım kadın mülteci de dil sorununa dikkat çekmektedir.

“Dil öğrenirsem çok iyi olur. Yakınlaşmamız lazım. Birbirimizi anlamamız lazım. Mesela biz seninle birlikte çalışıyoruz, birbirimizi sevdik ve zaman geçtikçe daha iyi anlamaya başladık. Biz seninle beraber çalışıyoruz. Artık sizi ailem kadar seviyorum birbirimize alıştık”.⁵¹⁰

“Çocuklarımız okulda mesela, birlikteler Türk öğrencilerle birlikte. Eminim entegrasyon olur. Ama en önemli şey dil. Türkçeyi öğrenirsek eminim entegrasyon daha hızlı olur.Şimdi mesela ben çekinirim bir Türk komşuma gittiğim zaman. Çünkü Türkçe bilmiyorum.O da eminim bu yüzden bana gelmeye çekiniyordur. Çünkü birbirimizin dilini bilmediğimiz için, eminim anlaşılamayacağız. Dil gerçekten en önemli şey.”⁵¹¹

Gaziantep’in Düztepe Mahallesi’nde ikamet etmekte olan 40 yaşındaki Suriyeli mülteci, entegre olabilmesi için öncelikle iş bulması gerektiğini ifade etmektedir.

“Birlikte toplantılarımız olsa çok iyi olur. Toplantılarda, düğünlerde, en fazla entegrasyon okullarda olur bence. Çocuklar okullarda, parklarda entegre olurlar. Bizde de işten dolayı olur.Yani benim Türk halkı ile entegre olmam için önce iş bulmam lazım. İş bulamazsam evde oturum. Kimseyle kaynaşamam ki.”⁵¹²

Öte yandan, Suriye’nin Cerablus şehrinden göç etmiş olan ve savaştan önce Cerablus’ta öğretmen olarak görev yapmış olan 38 yaşındaki erkek görüşmeci, Türkiye ve Suriye kültürlerinin pek çok yönden birbirlerine oldukça benzer olduğunu ifade etmektedir.

⁵⁰⁹Görüşmeci 20, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

⁵¹⁰Görüşmeci 9, İstiklal Mahallesi-Gaziantep, 17.11.2019

⁵¹¹Görüşmeci 27, Alleben Mahallesi-Gaziantep, 26.11.2019

⁵¹²Görüşmeci 19, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 05.12.2019

“Dinimiz bir ve yaşam tarzımız da bir. Sorunlarımız bir. Ben modern bir insan olduğumu düşünüyorum. Türkiye’deki insanlar da modern. Coğrafyalarımız çok benzer. Ben Cerabluslu’yum. Örneğin ben Esmer tenliyim. Buradaki insanlar bile bana benziyor. Cerablus ile Antep arası 70 km bile değil. İklimleri benzer. Ben Türk’üm sen Suriyeli’sin diye ayırım yapanlar oluyor. Ama bunlar çok fazla değil. Belki de %1’dir. Adetlerimiz çok benzer. Yeme, içme, kıyafetler. Hayatı anlama şeklimiz benziyor. Örneğin Halep Gaziantep’e çok benziyor. Binaları, tarihi. Halep Kalesi ve Antep Kalesi birbirine çok benziyor. Çarşılar birbirine çok benziyor. Çok Arapça konuşan Türk de var. Benim dayılarım da köken olarak Türk mesela. Hatta yazarlarımızın yazım tarzları bile benziyor. Türk yazarlar Suriyeliler gibi yazıyor mesela. Aynı konuları işlediklerini düşünüyorum. Tarihimiz ve coğrafyamız bir. Aslında biz biriz. Aramızdaki sınır bizi ayırmıyor aslında. Kültürlerimizin arasına sınır koyamazlar. Tarihe sınır koyamazlar. Mesela benden pasaport istenebilir, ama tarihimizden, kültürümüzden, fikirlerimizden pasaport istenmez. Ben düşünebilirim ve düşünmekte özgürüm. Bir sınırı yok. Hatta Cerablus’ta binalar, Türkiye’nin binalarına çok benziyor. Cerablusta, Türkçe konuşan çok insan var. O yüzden çok benzerlik olduğunu düşünüyorum. Ayrıca, her iki bölge arasında ticaret var. Eskiden daha çoktu şimdi savaştan dolayı azaldı. Sınırlar coğrafi olarak bizi ayırabilir, ama bu sınırlar tarihimizi, kültürümüzü, dilimizi silemez. Biz Türkler ve Suriyeliler aslında biriz.”⁵¹³

Entegrasyon iki taraflı bir süreçtir, yerel halkın içinde olmadığı bir süreci entegrasyon olarak adlandırmak mümkün değildir. Öte yandan, bir mülteci açısından entegrasyon yeni bir kültüre adapte olma, göç edilen ülkenin dilini öğrenme ve çeşitli haklara erişim ve şüphesiz bir mülteci açısından en önemlisi belirli bir hukuki statüye sahip olmaktır. Çünkü haklara erişim noktasında bir mültecinin göç ettiği ülkedeki konumunu sahip olduğu hukuki statüsü belirlemektedir.

“Türklerin Suriyelileri daha çok kabul etmesi lazım. Suriyelilere dil konusunda yardımcı olmak da entegrasyon için önemli. Eğer benim dilim yoksa, topluma entegre olmam imkansız. Suriyelileri her şekilde kabul etmeleri gerekiyor. Mesela ben, 38 yaşındayım. Suriye’de yüksek lisans yapıyordum. Türkiye’ye mülteci olarak geldim ve yüksek lisansımı yarıda bıraktım. Burada çalışmaya başladım tekrardan. Sonra yeniden yüksek lisansa kayıt yaptırmak istedim ama yaş sınırı ile karşılaştım. Ama bu benim suçum değil ki. Bu konuda bana yardımcı olunması gerekirdi ama olunmadı.”

Türkiye’de, 23/09/2014 tarihli “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” Milli Eğitim Bakanlığı Genelgesi ile devlet okullarına kayıtların yolu açılmış, takip eden süreçte geçici eğitim merkezleri kademeli olarak kapatılmıştır. Türkiyeli ve

⁵¹³Görüşmeci 3, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

Suriyeli öğrenciler birlikte ve aynı sınıflarda eğitim görmektedirler.⁵¹⁴ Türkiye’li ve Suriyeli öğrencilerin birlikte eğitim görmeleri, entegrasyon açısından oldukça önem taşımaktadır. Lübnan’da ise hala, Suriyeli öğrenciler için ayrıca bir Suriyeli eğitim müfredatı uygulanmaktadır. Lübnanlı öğrenciler, sabah eğitim görürken, Suriyeli öğrenciler öğleden sonra eğitim görmektedirler. Lübnan’da Suriyeli mültecilerin eğitimi ile ilgili bölümü çalışmanın ilerleyen kısımlarında detaylandıracağım. Ancak, Gaziantep’te gerçekleştirdiğim görüşmelerde bu konuya da değinilmiş ve Türkiye’li ve Suriyeli öğrencilerin birlikte eğitim görmelerinin entegrasyon açısından oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır.

“Şimdiye kadar Türkiye’nin entegrasyon konusunda yaptığı en önemli şey, Suriyeli öğrencileri okullarına kabul etmeleri idi. Bu çok önemli. Suriyeli öğrenciler kendilerini bu şekilde gurbette hissetmediler. Benim çocuklarım Türk çocuklarla eşit koşullarda okuyorlar ve arkadaşları da Türk.”⁵¹⁵

Gaziantep’te, çocukların ve gençlerin önemli bir kısmı Türkçeyi konuşabiliyor olsalar da, özellikle yetişkinler arasında Türkçeyi öğrenmeye yönelik bir direnç mevcut. Mültecilerin bir çoğu Türkçe öğrenmeleri gerektiğini belirtmekte ancak bunun için yeterli zamanları olmadığından yakınmaktadırlar. Dil problemi, emek piyasasına katılımla birlikte Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin en başat problemlerinden biridir.

“Türkçe biraz zor bir dil. Çocuklarım kendini az çok kurtarıyor. Açıkçası sorunlarla boğuşmaktan kendimizi çok fazla veremiyoruz dil öğrenmeye. Çünkü hep çalışmak zorundayız.”⁵¹⁶

Göç eden birey, çoğu zaman göç ettiği ülkede mesleğini ifa edemeyip, farklı alanlarda çalışabilir ve bir çok şeyi yeniden öğrenmesi gerekir. Bu süreç, farklı yaş

⁵¹⁴Türkiye’de Suriyeli mülteci çocukların eğitimine yönelik ayrıntılı bir çalışma için Bkz: Zeynep Özde Ateşok, Yeşer Yeşim Özer, Ayşegül Komşuoğlu, “Türkiye’nin Göçmen ve Mültecilere Yönelik Eğitim Politikalarının Dönüşümü” **Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler**, Editörler:Prof.Dr.AdemESEN, MehmetDUMAN, Hülya ALPER,WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı,ss:147-171, 2016, 05.05.2020

⁵¹⁵Görüşmecı 3, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

⁵¹⁶Görüşmecı 13,İsmet Paşa Mahallesi, Gaziantep,14.11.2019

grupları için farklı bir şekilde gerçekleşir. Bu süreçte, kültürel ve toplumsal yapının yan sıra, bireyin yeteneği de belirleyici bir faktör olarak rol oynar.⁵¹⁷

“Bazen kim olduğumu ve derdimi anlatamıyorum. Bazen birşey anlatmaya çalışıyorum bir Türk vatandaşına ama dil probleminden dolayı beni ya anlamıyor ya da yanlış anlıyor. Karşıdaki de anlamadığı için rahatsız oluyor. Ya da anlaşılamadığımızı düşündüğü için benimle konuşmaktan vazgeçebilir. Böylece iletişim problem yaşayabiliyorum.”⁵¹⁸

“Öncelikle dil çok önemli entegrasyon için. İkinci olarak vatandaşlık. Üçüncü olarak, kendi adıma bir an önce diploma denkliğimi alıp işe başlamak. Türkiye’de iş bulmak zor biliyorum. Ancak STK’larda belki. Ama devlette çalışırsak, entegrasyon çok daha kolay olur. Benim de faydam olur insanlara. Ben cerrahım. Ancak, denklik işlerinin zor olduğunu duydum.”⁵¹⁹

Göç edilen ülkenin dilini öğrenmek yerel halk ile kurulan ilişkide oldukça belirleyicidir. Örneğin Suriyeli Türkmenler, Türk vatandaşlarıyla gayet rahat iletişim kurabilmekte, dolayısıyla ilişkiler daha rahat gelişebilmektedir. Göç edilen ülkenin dilini konuşabiliyor olmanın burada entegrasyon açısından oldukça kolaylaştırıcı ve belirleyici bir faktör olduğunu belirtmek gerekmektedir. Heckmann da bu duruma dikkat çekmiş ve göçmen ile yerel halk arasında ortak bir dilin konuşulması gibi kültürel yakınlığın sosyalleşme sürecini kolaylaştıracağını ifade etmiştir. Göç edilen ülkenin kültürel açıdan uzaklığı, entegrasyona engel değildir ancak, öğrenme ve sosyalleşme sürecini zorlaştırır ve bu anlamda özellikle göçmen açısından daha çok çaba gerektirir.⁵²⁰ Örneğin, görüşme gerçekleştirdiğim Türkmen bir mülteci, sosyal hayatta yaşanan zorlukları şöyle ifade etmektedir:

“Mesela Suriyeliler Türkçeyi öğrense çok rahat ederler. Zorluklar hiç yaşanmaz. Yani şimdi hastanelerde, çok yerlerde tercümanlıklar var. Ama çok

⁵¹⁷ INTPOL Team, a.g.e., s.19

⁵¹⁸ Görüşmecı 3, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

⁵¹⁹ Görüşmecı 4, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

⁵²⁰ INTPOL Team, a.g.e. s. 19

insanlar Türkçeyi bilmiyorlar. Ben kaç sefer hastaneye gittim denk geldi. Bir kaç arkadaş yardım istedi benden. Elimden geleni yaptım. Tercümanlık yaptım onlara.”⁵²¹

Beri yandan, yerel halk ile göçmenler arasında pek çok farklılık olabilmektedir. Göçmenler çok farklı kültür ve farklı ekonomik ve sosyal koşullardan gelmiş olabilirler. Bu özellikler göçmenlerin tercih ve davranışlarına da etki eder.

Laurentsyeve ve Venturini’nin belirttiği gibi mülteciler özellikle göç edilen ülkeye varışlarından sonra ekonomik problemler, belirsizlikler, eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere erişimde sıkıntılar yaşayabilmektedirler.⁵²² Gaziantep’teki Suriyeli mültecilerin en önemli problemlerinin başında, Türkçe öğrenimi gelmektedir. Özellikle yetişkinlerin bunca yıla rağmen Türkçeyi öğrenememiş oldukları açıkça gözlenen bir olgudur. Gaziantep’teki mülteciler, Türkiye’deki diğer mülteciler gibi, emek piyasasına erişimde güçlüklerle karşılaşmakta ve eğitime erişim, çalışma izni gibi pek çok sorunla baş etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum dil öğrenimini aksatmakta ve entegrasyonu zorlaştırmaktadır.

“En önemli problem dil. Ancak kurslara hiç gidemiyorum. Çünkü iş saatlerime hiç uymuyor. Ben çalışsam ay başında kirayı ödeyemem. Çalışmak zorundayım. Kirayı ödeyemezsem evsiz kalırım. Evet kurslar var ama bu kurslar genellikle sabah yani iş saatlerinde oluyor. Mesai dışında olmuyor genelde. Benim de kurslara ücret ödeyecek durumum yok. Daha önce Urfa’da iken halk eğitime girmek istedim. Ancak yine saatlerim uymadı. Ben iş çıkışlarında kurslara katılmak istedim. Ancak, o saatlerde kursumuz yok dediler. Benim işi ayrıca genelde Suriyelilerle. Biz STK’yız. İşimiz hep Suriyelilerle. Bu yüzden pratik yapma şansımızda olmuyor. Aslında ben daha önce kursa gittim.”⁵²³

“Türkçe bizim için çok zor. Biz merhaba kelimesinden başka bişey bilmiyoruz. Merhaba, güle güle, sadece bunları ezberlemişiz. Bu yüzden hayat

⁵²¹Görüşmeci 6, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

⁵²²Nadzeya Laurentsyeve ve Alessandra Venturini, “The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy A Literature Review” (Çevrimiçi), Leibniz Information Centre for Economics, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-017-0691-6> , 15.03.2020, s.285

⁵²³Görüşmeci 20, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2020

zorlaşıyor. Türkler bizi anlamadığı zaman onlar da sinileniyorlar. Az önce hastaneye gittim. Kan alan görevli bana Türkçe ile birşeyler söyledi ben anlamadım, sinirlenip bağırdı. Bu ne ya dedi, ne o beni anladı ne ben onu anladım. Türkçe biliyor olsaydım işim çok kolay olurdu. Sen bizimle Arapça konuşuyorsun, keşke biz de seninle bülbül gibi Türkçe konuşabilseydik.”⁵²⁴

Yukarıda ifade edildiği gibi, Suriyeli mülteciler, gündelik hayatta ayrımcı tutumlardan nefret söylemlerine kadar pek çok problemle baş etmek durumunda kalmaktadırlar. Ben hem gerçekleştirdiğim görüşmelerde hem de bu güne kadar ki, gözlemlerim dolayısıyla pek çok ayrımcılık hikayesi dinledim.

“Biz zaten entegre olmuşuz. Çocuklar Türkçe biliyor. Ben az çok biliyorum. Daha fazla öğrenmek isterim. İyi niyetli olmak, iyi gözle bakmak. Bunlar önemli şeyler. Türklerin genelleştirmemesi lazım. Suriyeliler böyle şöyle diyorlar. Kardeşim, aynı şey sizin de başınıza gelebilirdi. Aşağılayıcı kelimeler kullanmamaları gerekir. Suriyelilerin iyisi de var kötüsü de var, Türklerin de öyle. Türklerin bir huyu var, genelleştiriyorlar. Bu yanlış bir şey.”⁵²⁵

“Bizim de onları kabul etmemiz lazım. Burası bizim ülkemiz değil biz burada misafiriz. Geçen gün otobüsteydim. Bir adam bana eliyle kalk işaret yaptı. Baktım ne var dedim Arapçayla. Söylediklerinden çok bir şey anlamadım. Sadece memleket kelimesini anladım. Sanırım beni yerimden kaldırmaya çalışıyordu. Burası benim memleketim diyordu. Ben de kalkmadım yerimden. Daha pek çok şey konuştu. Ama söylediklerini anlayamadım.”⁵²⁶

Entegrasyon, göçmenler ve yerel halk arasında karşılıklı bir etkileşim sürecidir. Bu süreç, yerel halk açısından da aktif bir süreçtir. Ev sahibi toplum da yeni etkileşim yollarına açık olmalıdır. Heckmann, bu süreçte yerel topluluğun daha güçlü olduğunu belirtmektedir.⁵²⁷

⁵²⁴ Görüşmeci 19, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 17.12.2019

⁵²⁵ Görüşmeci 11, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 19.11.2019

⁵²⁶ Görüşmeci 9, İsmet Paşa Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

⁵²⁷ INTPOL Team, a.g.e, s.18

“Ben başlamalıyım. Biz misafiriz burada. Entegrasyon için ben uğraşmalıyım. Mesela biz akşamları geç saatlere kadar otururuz. Ama Türkiye’de insanlar öyle değil. Bu yüzden biz onlara uyum sağlamalıyız. Örneğin nargilemle parkta geç saatlere kadar oturmamalıyım. Örneğin eğer insanlar benim şeklimden rahatsız olursa, ben biraz değişmeliyim. Ben ayak uydurmalıyım. Çünkü ben misafirim. Mesela otobüste yüksek sesle telefonda konuşmamalıyım. Türklerle ilişkilerimde yapıcı olmalıyım. Çünkü ben mülteciyim. Onlar bana değil, ben onlara ayak uydurmalıyım. Kahvelerini, yemeklerini deneyebilirim mesela, bu zor bir şey değil. Ben onlara uyum sağlamalıyım, onlar bana değil. Çünkü misafir olan benim, onlar değil.”⁵²⁸

“Karşılıklı olarak birbirimizi kabullenmeliyiz. Türklerin de ben bazı hataları olduğunu düşünüyorum. Bazen Suriyeli deyip ön yargılı davranıyorlar. Bu insan iyi mi kötü mü hiç tanımaya çalışmıyorlar. Suriyeliye yaklaşıyorlar ve konuşmak istemiyorlar. Bazı Suriyeliler de aynısını yapıyor. Ama çok iyi ve yardımsever Türkler de var. Çok iyi Suriyeliler de var.Yani hepsini bir kefeye koyamayız. Benim oturduğum apartmanda Türkler çok iyi. Çok seviyorum komşularımı. Birbirimizi severiz elhamdülillah. Türkçe kurslarına mutlaka katılmalıyız. Ben çok istiyorum mesela.Avrupa’da dil kursları zorunlu ama Oradaki Suriyelilerin ev kirası veya fatura derdi yok. Devlet bunu garantiye alıyor.Ben burada hem kursa gidip Türkçe öğrenmek zorundayım hem de aynı zamanda çalışmak zorundayım. İkisi bir arada yürümüyor.”⁵²⁹

Entegrasyon süreci yerel toplumdan da etkilenir. Dil kursları, Avrupa’nın bir çok ülkesinde gerçekleştirilen oryantasyon kursları, çocuklar için mentörlük kursları entegrasyon sürecini kolaylaştıran faktörlerdir.⁵³⁰

Suriyeli mülteciler meselesini bir an için bir kenara olursak, kendi ülkemizde entegrasyon ve Türkçe öğrenimi ile ilgili çok çarpıcı örnekler görülebilir. Bugün Türkiye’nin Güney ve Doğu bölgelerinde, Türkiye’de doğup büyümüş pek çok bireyin Arapça, Kürtçe ve Zazaca gibi yalnızca kendi ana dillerini konuşabildiklerine ve Türkçeyi öğrenemediklerine şahit olur ve bu insanların bir ömrü bu şekilde yaşamış oldukları görürüz. Bir çeşit gettolarda yaşayan bu topluluklar, gündelik hayatlarını ve işlerini resmi dili kullanmaya gerek kalmadan

⁵²⁸Görüşmecı 24, Beş yüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 17.11.2019

⁵²⁹Görüşmecı 30, Alleben Mahallesi-Gaziantep, 19.11.2019

⁵³⁰INTPOL Team, **a.g.e.**, s.19

veya zaruri durumlarda çocuklarının veya Türkçe bilen akrabalarının yardımıyla gerçekleştirirler. Bu toplulukların resmi dil ile kurdukları ilişki, arada gidilen bir devlet dairesinde konuşulan bir kaç kelime veya cümleden ya da atılan bir imzadan öte değildir. Bugün Suriyeli mülteciler meselesinde yaşanan sürecin, yukarıda ifade ettiğim durumdan daha farklı bir seyir izleyeceğini düşünmek çok iyimser olacaktır. Türkiye’de eğitime erişmediği veya emek piyasasına entegre olmadığı sürece bir mültecinin yaşamının büyük bir kısmı özel alanda yani evde geçer. Dolayısıyla ev içerisinde Türkçe’yi kullanma ihtimali neredeyse yoktur. Gaziantep’te arkadaşlıklar kurduğum, evlerine misafir olduğum hiç bir Suriyeli ailenin evde Türkçe konuştuğunu veya en azından bu yönde bir çabası olduğunu görmedim.⁵³¹ Elbette doğal olan, bireyin özel alanında kendini rahat ifade edebildiği dili kullanmasıdır. Ancak bu durumun resmi dil öğrenimini, dolayısıyla entegrasyon sürecini yavaşlattığı da yadsınamaz. Suriyeli mültecilerin de benzer süreçleri tecrübe edeceğini ve Türkiye’ye göç etmiş ve çeşitli kurslar almış olsa dahi, çoğunluğunu kadınların oluşturduğu belli bir yaşın üzerindeki mültecilerin Türkçeyi öğrenemeyeceklerini öngörmek güç değildir. Öte yandan, göç edilen ülkenin dilini konuşamıyor olmak bir mülteciyi sosyalleşmekten alıkoyan ve bir mültecinin kendi işlerine kapanmasına sebep olan bir faktördür. Nitekim, görüşme gerçekleştirdiğim, Suriyeli bir mülteci kadın bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Ben hep evdeyim, zamanım çocuklarla geçiyor. Entegre olmak çok zor bu koşullarda. Komşularımın hepsi Suriyeli. Hiç Türk komşum yok. Onlarla hiç karışmadık. Oturduğumuz mahallede hep bizim gibi Suriyeliler var.”⁵³²

Ulusal düzeyde entegrasyona yönelik adımlara baktığımız zaman, 2014 yılında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı’nın kurulması, entegrasyon çalışmaları adına atılan önemli bir adımdır.⁵³³ Bu birim taşrada, Uyum ve İletişim Grup Başkanlığı olarak hizmet vermektedir.

⁵³¹Suriyeli Türkmenleri bu gözlemin dışında tuttuğumu belirtmem gerekiyor. Gaziantep’te tanışmış olduğum pek çok Türkmen, Türkçeyi gayet rahat bir şekilde konuşuyordu. Bu insanların çocuklarına da Türkçeyi öğrettiğini ve evlerde hem Türkçe hem de Arapça konuşulduğunu gözlemledim.

⁵³²Görüşmecisi 27, İsmet Paşa Mahallesi-Gaziantep, 26.11.2019

⁵³³Göç İdaresi Başkanlığı Teşkilat Şeması, <https://www.goc.gov.tr/teskilat-semasi>, 23.12.2021

Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nde yerel düzeyde üç ana çatı bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Uluslararası Koruma Grup Başkanlığı
- 2- Düzensiz Göç Grup Başkanlığı
- 3- İkamet ve Çalışma Grup Başkanlığı

Merkezi yönetim düzeyinde entegrasyon çalışmaları da son yıllarda ivme kazanmış ve bu konudaki faaliyetler arttırılmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü özellikle 2019 yılında entegrasyona yönelik önemli çalışmalar gerçekleştirmiş ve 2019 yılını “uyum yılı” olarak ilan etmiştir. Bu anlamda, mahalle buluşmaları, uyum buluşmaları, biz bize sohbetler gibi çeşitli programlar ve etkinlikler vasıtasıyla, Türk vatandaşlarının ve Suriyeli mültecilerin bir araya geldiği çeşitli toplantılar organize edilmektedir. İl Göç İdaresi Uzmanı, uyuma yönelik faaliyetleri şöyle sıralamıştır:

“Mahalle Buluşmaları düzenledik. Suriyeli ve Türk ailelerin bir araya gelip, beraber sohbet edebileceği konuşmalar, mesela protokolde geldi en son buluşmaya, yemek düzenledik, akşam yemeği, insanlar bir araya geldi”⁵³⁴

S.A. Nasıl seçildi bu insanlar, yani Türkler ve Suriyeliler?

“Bunların arasında bizim bildiklerimiz de var, sivil toplum kuruluşları aracılığı ile ulaştıklarımızda var. BM ve başka STK'lar da var. Mahalle buluşması Karataş'ta bildiğin mahalle de yapıldı.⁵³⁵ İnsanlar severek geldi. Türklere biraz onu anlatmaya çalıştık. Çok güzel oldu. İnsanlar sevdi.”⁵³⁶

Mahalle buluşmalarının yanı sıra, Uyum Buluşması'da, Gaziantep'te Ocak ayında gerçekleştirilmiştir.

“Uyum Buluşmaları. Bu ayrı tabi, içeriği şu idi. Gaziantep'te ocak ayında yapıldı uyum buluşması. Suriyeli esnaf, zanaatkar, iş adamları, İşkur, Göç İdaresi ve Bakanlıktan yetkililer gelip otelde bir toplantı yapıldı. Ne gibi sıkıntılar var, nasıl başvuru yapıyorsunuz, daha neler yapılabilir? Bunlar konuşuldu.”⁵³⁷

⁵³⁴Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁵³⁵Karataş, Gaziantep'in, Şahinbey İlçesi'ne bağlı bir mahalledir.

⁵³⁶Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁵³⁷Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

“Biz bize sohbetler var. Uyumla alakalı. Ancak o Gaziantep’te yapılmadı. Ama Türkiye’nin bir çok yerinde yapıldı. Daha da şöyle bir şey yapılacak ileriki aylarda. Gaziantep’te mahalle buluşmaları burada çok güzel geçti.Yeni mahalle buluşmaları burada düşünülüyor. Devam edecek yani başka bir mahallede. Biz STK’ları davet ettik o zaman. Önder Derneği, Bülbülzade Vakfı. Bunları hep çağırdık. Protokol, Valimiz, İl Müdürü hepsi katılmışlardı. Çeşitli sorular soruldu. Antep’te çok beğenildi. Hatta şöyle denildi. Gerekirse protokol fazla olmasın. Daha çok insan olsun. İnsanlar daha çok sohbet etsin. Mesela biz orada Türkler ve Suriyelileri birlikte oturttuk. Masaları ona göre kurduk. Sohbet etsinler diye. Bunu düşündük. Çok güzeldi yani. Yanılmıyorsam bir dahaki Kasım ayında olacak.Bir de buluşma. Şu an adı altında şöyle bir şey olacak. Üst düzey çalıştay olacak ikincisi Adana’da yapılıyor. Bizde de yapılacak Şubat ayında. Bu çalıştayda Sayın Bakan Süleyman Soylu, Bakan Yardımcımız katılacak. Bunun taslağı geldi, çünkü ben ocak ayında bunun çalışmasını yapacağım. Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Bakanlık düzeyinde yetkililer gelir.Bölge valileri gelecek.Yani o çok büyük olacak.”⁵³⁸

İl Göç İdaresi Uzmanı, 2019 yılının uyum çalışmaları açısından çok verimli geçtiğini ve çalışmaların yoğun bir şekilde gerçekleştirildiğini ve 2020 yılında da, bu anlamda çok yoğun bir takvimin olduğunu belirtmektedir.

“2019 yılında çok yoğun gerçekleşti. Uyum yılı ilan edildiği için. Müthiş bir takvim var şu an. Bütün illerde var yani çok yoğun bir takvim. Genel Müdürlük harıl harıl çalışıyor. Bütün illerde her hafta 3-4 etkinlik var. Mesela Güneydoğu Anadolu’ya geliyorlar. Sonra Doğu Anadolu başlıyor. Zaten 2019’un sonuna geldik. Ben 2020’nin de böyle yoğun geçeceğini düşünüyorum.”⁵³⁹

Bütün bu anlatılardan yola çıkarak, Türkiye açısından entegrasyon için dört parametrenin önemli olduğunu söylemek gerekmektedir.

- 1- Mülteci çocukların eğitim öğretim sistemine entegre olmasının sağlanması,
- 2- Çocuk işçiliğinin engellenerek, çalışmak durumunda olan mülteci çocukların eğitime kazandırılması ve bu konuda sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yoluna gidilmesi,
- 3- Emek piyasasına katılım ve çalışma izni prosedürlerinin hafifletilmesi,
- 4- Türkçe kurslarının zorunlu hale getirilmesi, devlet eliyle ve ücretsiz olması,

⁵³⁸Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁵³⁹Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

- 5- Yerel halk ve mültecileri bir araya getirecek çeşitli programların artırılması olarak ifade edilebilir.

4.6.Trablusşam’da Yerel Topluluk ile Karşılaşmalar ve Entegrasyon

Trablusşam’a baktığımız zaman, karşımıza Gaziantep’e göre görece daha olumsuz bir tablo çıkmaktadır. Lübnan, genel olarak Suriyeli mültecilere yönelik politikasını politikasızlık ve geçicilik üzerine kurduğu ve bu politikayı göçün onuncu yılına rağmen sürdürdüğü için, entegrasyon konusunda merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından geliştirilen olumlu takdir yetkisi oldukça sınırlıdır. Tam aksine, özellikle belediyeler açısından bakıldığında zaman, bazı belediyelerin mültecilere yönelik olumsuz uygulamaları ve söylemleri söz konusudur. Bunda, hükümet yetkililerinin ve yerel yönetimlerin Suriyeli mültecilerin döneceklerine dair düşüncesinin devamlılığı belirleyicidir. Nitekim, Sosyal İşler Bakanlığı’nda gerçekleştirdiğim görüşmede merkezi yönetim temsilcisi, merkezi düzeyde doğrudan sosyal uyuma yönelik çalışmalarının olmadığını, bu konudaki çalışmalarını “sosyal sürdürülebilirlik” adı altında yürüttüklerini belirtmiştir:

“Burada entegasyona yönelik bir birimimiz yok. Sosyal sürdürülebilirlik ve geçim kaynakları birimlerimiz var. LCRP biraz sivil toplum mantığıyla işliyor. Zaten verdiğimiz kitapçığı incersen, bütün sektörlerin hedeflerini ve sonuçlarını görürsün. Mültecilere yönelik aktiviteleri, sosyal entegrasyon çalışmalarını genellikle partnerler yapıyor. Onlar aktiviteleri yaparlar, sonra raporlamaları yaparlar. Raporlar kaç kişiye hizmet verildi, kaç mülteciye ulaşıldı gibi. Sektörün adı sosyal sürdürülebilirlik, entegrasyon değil. Yani hedef sosyal sürdürülebilirlik, sosyal uyum değil. Bu kitapta var zaten partnerlerimizin kim olduğu yazıyor. Ama sen STK’larla görüşmek istersen doğrudan onlarla iletişime geçebilirsin. Bizim yaklaşık 150 partnerimiz var Lübnan Kriz Birimi’nde.”⁵⁴⁰

Lübnan Kriz Birimi’nin sosyal sürdürülebilirlik programında, belediyelerin ve yerel otoritelerin güçlendirilmesi, yerel halk ve mültecilerin arasındaki gerilimlerin azaltılması, çatışma çözümüne karşı birimin kapasitesinin artırılması gibi hedefler belirlenmiştir.⁵⁴¹ Görüldüğü gibi, Lübnan Kriz Birimi’nin programında doğrudan

⁵⁴⁰ Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

⁵⁴¹ Lübnan Kriz Birimi, a.g.e. s.31

entegrasyon ve sosyal uyum kavramlarına yer verilmemiş ve çözümler gerilimleri azaltmaya yönelik, dolayısıyla geçici çözümler olarak sunulmuştur. Öte yandan, Trablusşam Belediye Başkanı da, Suriyeli mültecilerin entegrasyonuna yönelik herhangi bir birimleri ve çalışmaları olmadığını belirtmiştir. Çünkü Belediye Başkanına göre, Suriyeli mülteciler Lübnan’da kalıcı değildir ve en nihayetinde ülkelerine döneceklerdir.

“Bizde entegrasyona yönelik bir çalışma yok. Düşünmüyoruz da. Çünkü, biz onların burada kalıcı olduklarını düşünmüyoruz. Gidecekler, Suriye eskisine dönünce, çünkü yavaş yavaş barış oluyor. Büyük bir kısmının döneceğini düşünüyorum, şimdi Suriye’de durumlar biraz düzelse giderler yani. Suriyeliler burada mutlu değil. Yalnız bir kısmı dönmeyecek, yani şöyle, Suriye’de siyasi olarak bir sıkıntısı olmayan geri dönecek, ama devletle sorunlu olanlar, yani muhalifler dönmeyecekler, onlar burada kalacak, O yüzden bir kısmı dönecek bir kısmı kalacak. Tabi önce barışın olması gerekiyor.”⁵⁴²

Trablusşam Belediye Başkanı, entegrasyona yönelik bir adımları olmadığını ve bu konuda inisiyatif almayı düşünmediklerini belirtmiştir. Bu söylem, devletin Suriyeli mültecilere yönelik genel politikasına paraleldir. Belediye yerelde olumlu veya olumsuz adımlar geliştirmekten kaçınmakta, çünkü en nihayetinde Suriyeli mültecilerin Trablusşam’da kalıcı olmadıklarını ve savaşın onuncu yılına rağmen, ülkelerine döneceklerini düşünmektedir. Görüldüğü üzere, yerelde politika ulusal politika ile oldukça paraleldir.

Öte yandan, entegrasyon, bir toplumun bunu kaldırabilme kapasitesi ile yakından ilintilidir.⁵⁴³ Lübnan ve Trablusşam özelinde bakıldığında zaman, esasında her iki toplumun kültürel olarak birbirine benzediği ve dolayısıyla kültürel olarak bu entegrasyonu kaldırabilecek kapasitede olduğu görülmektedir. Görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin bir kısmı, Lübnanlılar ile kültürlerinin benzer olduğunu vurgularken, bir kısmı da Lübnan kültürünün Suriye kültüründen farklı olduğunu ve Lübnan kültürünün daha çok Avrupa kültürüne yakın olduğunu belirtmişlerdir. Bu konudaki görüşler, birbirinden farklılık göstermiştir.

⁵⁴²Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak,17.02.2020

⁵⁴³Jacobsen, a. g.e, s.666

“Ben Ceble de yaşıyordum, Lazkiye’de. Sahilde yani. Çok benziyor kültürlerimiz. Hatta lehçelerimiz bile benziyor. Sizin Gaziantep ve Halep gibi. Ben buradan evime Suriye’ye gideceksem araçla 2 saatte gidiyorum. Çok yakın yani. Buradan bir buçuk saat sınıra, yarım saatte benim yaşadığım yere. Ufak tefek farklılıklar var ama oldukça benziyor. Yüzde yüz benzerlik var diyemem, Suriye’de bile bir mahalleden diğerine farklılıklar var, bunlar normal, ama büyük oranla benziyor kültürlerimiz. Şimdi burası vasat bir mahalle. Mesela Tebbane fakir bir mahalle. Arada fark olabilir. Burada çok Suriyeli var. Nereye gidersen Suriyeli.”⁵⁴⁴

“Çok benzemiyor, Lübnanlılar daha çok yabancılara yakın. Birbirimizi anlıyoruz ama çok yakın olduğumuzu düşünmüyorum. Pek Lübnanlı arkadaşımız yok, pek karışamıyoruz insanlara. Suriyelileri medeni olmayan insanlar olarak görüyorlar. Suriyelileri savaştan kaçmış insanlar olarak görmüyorlar. Biz ayırırız, onlar ayrı. Yemek, konuşma, her şey ayrı. Savaş olmasa burada kalmazdık asla. Kendi vatanımız çok daha güzel.”⁵⁴⁵

“Burada insanlar kız alıp vermiş, akrabalık ilişkileri var. Anlıyor musun? Akrabayız yani. Ben aslen Lübnalı’yım. Trablus’tan. Öyle yakınız yani. Ama Suriye vatandaşıyım. Burada akrabam yok. Burada tek başımayım. İnsanlar birbirini seviyor burada. Şimdi açık konuşalım sen Hristiyan mısın Müslüman mısın? Belki de Hristiyan bölgelerde sorunlar yaşanıyordur. Anlıyor musun? Burada herkes Müslüman, bir problem yok. Çok az yani.”⁵⁴⁶

“Benzer olduğunu düşünüyorum. Bilad el Şam aslında bir devlet. Biz biriz yani. Kültürümüz, adetlerimiz benziyor. Her bakımdan. Suriyelilerin bir kısmı hep buraya evli, ya da bu durumun tam tersi. Akrabalık ilişkileri çok burada. Her Lübnanlı’nın mutlaka bir Suriyeli akrabası var. O yüzden çok benziyoruz yani. Bireysel problemler olabiliyor ama genellememek lazım. Eğer ben bir kişiyle problem yaşadıysam, onu bütün Lübnan halkına genellemem. Her yerde, her devlette kötü olaylar yaşanabilir. Bu normal. Genelde çok problemler yok.”⁵⁴⁷

Trablusşam’da ekonomik entegrasyon bir başka boyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Lübnan ekonomisi son yıllarda oldukça zayıflamış durumdadır. Bu nedenle Lübnan’da işsizlik düzeyi oldukça yüksektir. İşsizlik problemi mültecileri ciddi oranda etkilemektedir. Dolayısıyla bir çok Suriyeli mülteci, kayıt dışı ve Lübnanlılara göre daha düşük ücretlerle ve kötü koşullarda çalışmaktadır. Ekonomik problemler ve artan işsizlik nedeniyle yerel halk ile Suriyeli mülteciler arasında

⁵⁴⁴Görüşmeci 5, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁵⁴⁵Görüşmeci 7, Miten Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁵⁴⁶Görüşmeci 5, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁵⁴⁷Görüşmeci 10, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

gerginlikler yaşanmaktadır. Öte yandan, Lübnan'da mülteci işçilerin haklarını korumaya yönelik herhangi bir kanun da bulunmamaktadır. Mültecilerin işgücüne katılabilmeleri için İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan çalışma izni almaları gerekmektedir. Lübnan'da çalışma izni almak, Türkiye'de olduğu gibi zaman alan ve katı prosedürleri olan bir süreçtir. Bu nedenle birçok işveren, yabancı işçi istihdam etme konusunda çekimser davranmaktadır ⁵⁴⁸ Bu anlamda, Trablusşam'daemek piyasasına katılım sorunları Gaziantep'le büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

“Kültürlerimiz çok benziyor. Trablus çok benziyor Suriye'ye. Bazı konularda farklar olabilir. Mesela onlarda helal haram diye bir şey yok. Helal haram kavramı yok onlarda. Haram para yiyorlar. Bu onlar için normal bir durum. Ben bir Lübnanlıya haram olsun dediğim zaman tamam problem yok diyor. Haram para yiyor. Normal diyor. Senin benden alacağın yok diyor. Aramızda anlaşmazlıklar var. Sevmiyorlar Suriyelileri. İşlerini ellerinden aldığımızı düşünüyorlar. Türkiye'de durumların buradan daha iyi olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Lübnan çok pahalı bir ülke. Bir Suriyeli ev tutacak diyelim. Ev sahibi dolar ister. Zamanında ödeme yapmak gerekir. Eğer bir saat gecikirsen çok büyük sorun yaşarsın. Ben 400 dolar kira ödüyorum.1-2 gün gecikirsem ev sahibi kıyameti koparır. Kesinlikle gecikmemek gerekiyor.”⁵⁴⁹

Lübnan'da mültecilerin, yalnızca üçte biri düzenli bir işe sahiptir. 2019'da, Suriyeli mültecilerin iş gücüne katılım oranı %38'dir. Erkekler arasında iş gücüne katılım oranı, %66 ve kadınlar arasında %11'dir. Beyrut, %42 ile işgücüne katılımın en yüksek olduğu şehirdir. Nebatiye, Güney Lübnan ve Kuzey Lübnan'da katılım oranları %41'dir.⁵⁵⁰ ILO, IOM ve Caritas gibi sivil toplum kuruluşlarının, iş gücü piyasasında mültecilerle Lübnan vatandaşlarının eşitliğine yönelik çeşitli çalışmaları ve girişimleri olsa da, hükümet bu konuda bir politika değişikliğine gitmemiştir.⁵⁵¹ Yanı sıra, Çalışma Bakanlığı tarafından Suriyeli mültecilerin işgücüne erişime yönelik çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir.

Eğitim sisteminde ve eğitime erişimde yaşanan sorunlar, entegrasyonun önündeki bir başka önemli settir. Lübnan'da, 2013 yılında sabah ve öğleden sonra olmak üzere

⁵⁴⁸ Paul Tabar, “Lebanon: A Country of Emigration and Immigration” (Çevrimiçi), <http://schools.aucegypt.edu/GAPP/cmrs/reports/Documents/Tabar080711.pdf>, 16.03.2020, s. 13

⁵⁴⁹ Görüşmeci 3, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

⁵⁵⁰ VASyR, a.g.e., s. 12

⁵⁵¹ Tabar, a.g.e., s.14

ikili eğitime geçilmiştir. Sabah grubu hem Lübnanlı hem de Suriyeli öğrencilere eğitim veren karma gruptur. Ancak bu grupta, Suriyeli öğrencilerin sınıfın %50'sini geçmemesi gerekmektedir. Öte yandan eğitime erişim Trablusşam'ın kırsal bölgelerinde oldukça düşüktür.⁵⁵² Okul çağında olup da okula devam etmeyen çocuk oranı oldukça yüksektir. Görüldüğü üzere çocuklar, bu çemberin en kırılgan halkasıdır. Görüşme gerçekleştirdiğim ailelerin çocukları büyük oranda, okul ücretleri, ulaşım ücretleri, çocuk işçiliği gibi sebeplerle okula devam etmiyordu. Okula devam etmeyen erkek çocuklar çalışmakta, kız çocuklar da ya evlendirilmekte veya anneye ev işlerinde yardımcı olmaktaydılar. Çocuk yaşta evlilikler özellikle savaştan sonra artmıştır. 15-19 yaş arasındaki kız çocuklarının %29'u evlidir. Erken yaşta evlilikler özellikle en hassas mülteci grupları arasında yaygındır.⁵⁵³ Çocuk yaşta evlilikler, kanunen suç olmasına rağmen Gaziantep'te de oldukça yaygındır. Gaziantep'te görüşme gerçekleştirdiğim bir mülteci 16 yaşındaki çocuğunun doğum esnasında vefat ettiğini ve bu konuda herhangi bir şikayette bulunmadıklarını belirtmiş idi.⁵⁵⁴ Öte yandan, her iki sahada da kadınların yaşadığı ciddi bir problem de imam nikahı evlilikleridir. Gaziantep'te Türk vatandaşları ile ve Trablusşam'da Lübnan vatandaşları ile yapılan imam nikahı evlilikleri yoğundur. Münhasıran, imam nikahı yoluyla yerli topluluktan bir erkek ile evlenen kadın, kendini sosyal ve özellikle ekonomik olarak koruma altına aldığını düşünmektedir. Gaziantep ve Trablusşam'da, buna yönelik bir istatistik mevcut değil, ancak sayının azımsanmayacak derecede olduğunu söylemek gerekmektedir.

Eğitim konusuna tekrar dönecek olursak, Lübnan'da, mültecilerin eğitime erişimi konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli girişimleri ve işbirlikleri mevcuttur. Milli Eğitim Bakanlığı, 14 donör ülke, BM ve 45 yerel ve ulus arası sivil toplum kuruluşu ile hem operasyonel, hem de lojistik destek sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırmaları ve Gelişimi Merkezi aracılığıyla özellikle normal eğitim erişimi bulunmayan dezavantajlı çocuklara yönelik program hazırlamıştır.⁵⁵⁵ Ayrıca, çocuklara yönelik gerçekleşen şiddet eylemlerine karşı, UNRWA 2018 yılında çeşitli çalışmalar ve projeler gerçekleştirmiş ve bu

⁵⁵²UN Habitat, **a.g.e.**, s. 82

⁵⁵³ Yasin, **ag.e.**, s. 23

⁵⁵⁴Görüşmecisi 19, Düztepe Mahallesi, Gaziantep, 02.02.2019

⁵⁵⁵LCRP, **a.g.e.s.** 56

faaliyetler 2019 yılında da devam etmiştir.⁵⁵⁶ Ancak buna rağmen Lübnan'da okullaşma oranı düşük kalmıştır. Lübnan'da, 6-14 yaş arasındaki çocukların okullaşma oranı %69'dur. 15-17 yaş arasındaki çocukların okullaşma oranı %22'dir.⁵⁵⁷

Yeni oturum kısıtlamaları da yakın zamanda doğan Suriyeli çocukların ailelerin oturum izni olmadığı için vatansız olma riskini beraberinde getirmektedir. Yasal statü eksikliği çocukların eğitime erişimini de engellemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 2012 yılında yasal statülerine bakılmaksızın Suriyeli çocukların okula kayıt edilmeleriyle ilgili bir bildiri yayınlamıştır. Ancak buna rağmen çocukları okula kabul etmeyen okul müdürleri mevcuttur. Ayrıca, aileler de kontrol noktalarında yakalanmamak için, çocukları okula göndermekten imtina etmektedirler.⁵⁵⁸ Öte yandan, Trablusşam'da yıllara dayanan akrabalık ilişkilerine rağmen, özellikle 2011 sonrası Trablusşam'a göç eden Suriyeli mülteciler yerel halk arasında sosyal ilişkilerin gelişmemiş olduğu da gözlemlenen bir olgudur.

“Ben Lübnanlılara pek gitmiyorum çok az. Bizi pek sevmediklerini hissediyorum. Genelde Suriyeli arkadaşlarıma gidiyorum. Çok Lübnanlı komşum var ama pek gitmiyorum. Bazen şeklimizle, şivemizle dalga geçiyorlar. Bizim şivemizle dalga geçiyorlar. Daha iyi olsun isterim tabi ama nasıl olması gerekiyor bilmiyorum. Suriyeliyiz yani burada öyle bir damga yapıyorlar insanlara. İmkanım olsa Suriye'ye dönerim,ama şartlar yeterli değil maalesef.”⁵⁵⁹

“Hiçbir yere çıkamıyoruz. Paramız yok. Çıkamam için kişi başı 1000 lı paraya ihtiyacım var. En çok mezarlıkta oturuyoruz. Orada bizi rahatsız edecek kimse yok. Parklara gitiğin zaman laf işitiyosun, ondan bir laf bundan bir laf. Orada rahat ediyoruz. Çocuklara yiyecek bir şeyler alıp gidiyoruz mezarlığa.”

⁵⁵⁶LCRP, a.g.e. s. 57

⁵⁵⁷VASyR , a.g.e. s. 13

⁵⁵⁸Human Rights Watch, a.g.e. s. 3

⁵⁵⁹Görüşmecı 15, Tebbane Mahallesi, Trablusşam, 14.02.2020

Mezarlıkta oturma ve orada rahat hissediyor olma, nispeten uzak ve kentten yalıtılmış bir hayat süren mülteci kadınların gündelik yaşam pratiklerini anlayabilmek açısından oldukça önemlidir. Öten yandan, Suriyeli mülteciler, gündelik hayatta ötekileştirmeye ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını da ifade etmektedirler:

“Dışlanıyoruz Suriyeli olduğumuz için. İş yerinde çok sorun yaşamıyorum ama dışarıda bazen olabiliyor. Bizim zaten şeklimizden Suriyeli olduğumuz anlaşılıyor ayrıca lehçemizden de. Bazen dışarıda problem yaşayabiliyoruz. Buraya geldiğim zaman çok sıkıntı yaşadım. Burada Suriye Hükümeti için çalışan müesseseler var. Onlardan tehdit aldım. Onlar Suriye’de hapiste olduğumu ve sonra çıktığımı biliyorlardı. Onlardan tehdit alıyordum. Sonra bir şekilde çözüldü, şu an daha iyi hissediyorum.”⁵⁶⁰

Lübnan ile Suriye arasında 1993 yılında imzalanan Ekonomik ve Sosyal İşbirliği Anlaşmasına istinaden Lübnan’a savaştan önce çalışmaya gelmiş olan pek çok mülteci bulunmaktadır.

“Bireysel sorunlar olabiliyor ama çok değil Savaştan önce de biz burada çalışıyorduk. Lübnan’da protestolardan sonra durumla biraz daha kötüleşti. Benim doğumum burada. Sonradan Suriye’ye gittim.”⁵⁶¹

Mültecilerin ücretleri düşürdüğü algısı toplumun genelini etkilemektedir. Tanıştığım ve Suriyeli mülteciler konusunda sohbet etme fırsatı bulduğum bir çok Lübnanlı, mültecilerin düşük ücretlerle çalıştıklarından dolayı, işlerini ellerinden aldıklarını, mültecilerin kira fiyatlarını yükselttiğini ve topluma uyum sağlayamadıklarını düşünmekteydiler. Trablus Belediye Başkanı, iki toplum arasında zaman zaman gerginliklerin yaşandığını ancak yaşanan gerginliklerin büyütülmeden çözmeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

“Bazen sorunlar yaşıyor tabi. Çünkü işsizlik yüksek Lübnan’da. Bazen işlerimizi ellerimizden aldılar diye sorunlar çıkıyor ama sonra polis geliyor, olayı kapatıyorlar. Bu insanlar aileleriyle burdalar. Tabi ki çalışacaklar ki geçinebilsinler. Bu yüzden işlerini hiç zorlaştırmıyoruz. Şu anda Lübnan’daki

⁵⁶⁰Görüşmecı 16, Tebbane Mahallesi, Trablusşam, 16.02.2020

⁵⁶¹Görüşmecı 4, Zahriye Mahallesi, Trablusşam, 11.02.2020

ekonomik krizden etkilendiklerini düşünüyorum. Bu sorun teşkil ediyordur. Ayrıca çok fazla işsiz var Trablus'ta. Bu da onları olumsuz etkiliyordur. Yine de öyle çok büyümüyor sorunlar.”⁵⁶²

“Suriyeliler de var market işleten. Şimdi pazara gidersen görürsün. Hepsi Suriyeli. Mesela bir Lübnanlı var, onun bir yeri var, her türlü işte çalışıyorlar yani. Binalarda boyacılık yapıyorlar, bekçilik, kapıcılık, pazarda çalışıyorlar. Suriyeliler çalışkan insanlar, emekçi insanlar. Arabalarda simit satanlar oluyor. Bazen polis gidebilecekleri yerleri kısıtlayabiliyor. Ama Suriyeli olduğu için değil, arabası olduğu için. Bazı yerler var mesela. Lübnanlı veriyor arabasını Suriyeliye. Sonra da geliri paylaşıyorlar.”⁵⁶³

“Bazen aşağılayıcı ifadeler kullanabiliyorlar bize karşı, bu nereye gidersen var, taksiye bindiğinde de, dışarı çıktığında da, hatta taksi şoförleri sen Suriyelisin gibi laflar ediyorlar. Taksi şoförleri şehrin aynası gibidir, eğer şehirde neler olup bittiğini ve şehirde durumları öğrenmek istersen, bir taksiye binmen yeterli. Benim başıma çok geldi. Hatta bir yerde çalışırdım işi bıraktım, sırf bu davranışlar yüzünden. Bir restoranda çalışıyordum. Çok sorun yaşadım orada. Mesela bir adam vardı derdi ki, Beşar Esad ve Hafız Esad size iyi yaptı. Kavga ediyorduk bu yüzden. Bizim işyerinde, Filistinliler, Mısırlılar, Suriyeliler, Lübnanlılar var. Ben pek iletişime geçmem insanlarla çalıştığım iş yerinde. Sadece işime bakarım. Suriyeliler genelde restoranlarda çalışıyorlar burada, ya da emek gerektiren işlerde, bazen çalıştıkları yerlerde yatıyorlar.”⁵⁶⁴

“Benim ailem, kız kardeşlerim ve annem Suriye’de. Abim Lübnan’da. Evli o. Ben üniversitede okurdum, benim Lübnanlı arkadaşlarım var tabi. Şimdi Türkiye’de bursa başvurdum olursa gideceğim. Ama bildiğim kadarıyla hükümet buradan Suriyeli öğrenci almıyor. Çünkü şöyle diyorlar, buradan Suriyeli alacağımıza, oradaki bir Suriyeliye burs verimiz.”⁵⁶⁵

“Biraz yakın öyle çok değil. Burada mezhebe dayalı bir yapı var. Nasıl yani unsuriyye, bu Suriyeli, bu Lübnanlı öyle ayrımlar var. Gelirler bazen mesela Suriyelilere küfür ederler, bir şey demiyoruz tabi ne diyelim. Kendi ülkeleri. Bize burada bir şey olsa, bizi koruyacak kimse yok. Bak işte geçende Nancy Ajram’ın kocası, kendi evinde çalışan Suriyeliyi öldürdü. Suriyeli şimdiye kadar morgda. Gömülmedi daha. Değersiz onlar için, Suriyeli bir köpek gibi. Bu adamın karısı şarkıcı, çok ünlü. Zengin. 18 defa ateş etmiş. Hırsız dediler çocuğa. Anladın mı? Dediler ki, nefsi müdafaa, halbuki yalan, o çocuk hırsız değil. Çünkü bir hırsız eve gireceği zaman hırsızlık için, merhaba Fadibey demez, evde kameralar var ayrıca, sadece anlamaya çalışıyorum, nasıl hapisten çıkarırla bu adamı, adam dışarıda hiçbir şey yokmuş gibi hayatına devam ediyor.

⁵⁶²Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak, 17.02.2020

⁵⁶³Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak, 17.02.2020

⁵⁶⁴Görüşmecı 27, Mina Mahallesi, Trablusşam, 23.02.2020

⁵⁶⁵Görüşmecı 25, Miten Mahallesi, Trablusşam, 19.02.2020

Neden? Karısı şarkıcı olduğu için mi? Zengin olduğu için mi? Doktor olduğu için mi? Ölen adamın 2 küçük çocuğu var, o ise morgda. yazık değil mi?”⁵⁶⁶

Öte yandan Suriye, 1943 yılında bağımsızlığını kazanan Lübnan’ın bağımsızlığını tanımamış ve bölgede 30 yıla yakın askeri varlığını sürdürmüştür. Bu gerginliğin izleri bu güne kadar devam etmektedir.

“Komşularımız var tabi Lübnanlı. Gider geliriz. Bir problemimiz yok Lübnanlılarla. Aslında Lübnanlılar, Suriyelileri çok sevmezler. Suriye ordusu bir dönem buradaydı. Ta o zamandan beri sevmezler Suriyelileri. Bizi de asker gibi mi düşünüyorlar artık bilmiyorum. Aslında eşitiz genel olarak. Hastaneye gittiğim zaman aynı bir Lübnanlı gibi muamele görüyorum. Burada ben çalışıyorum, sabit bir iş değil bu, tabi çalışma izni almam gerekiyor, ama burada geçiciyim. Çalışma izni çıkarmak çok külfetli bu arada. Çalışmaizninin dereceleri var. Yüksek dereceli olan yaklaşık 1800 dolar tutuyor. Çok pahalı bu da. Biz ikame için 200 dolar ödeyemiyoruz.”⁵⁶⁷

“Hiç entegre olmak istemiyorum hayır. 2005 te burada çatışmalar oldu. Nahr El Dared’de belki duymuşsundur, Lübnanlılar Suriye’ye kaçtı o dönem. Beşar Esad’a sordular Lübnanlılar nerede, dedi ki Suriye sokaklarında kayboldular, Suriyeliler kapılarını açtı Lübnanlılara. Aramızda yaşadılar, yardımcı olduk, evimizi soframızı açtık, şimdi öyle insanlar var ki, akraba sayılırız, ay sonu gelir, hemen para isterler, ya kirayı öde ya da sokağa çık derler. Bunlar oldu, bazı insanları evlerinden attılar. Yani bizim başımıza gelen onların da başına gelebilir. Sokakta yaşayan insanlar var, bu yalan değil. Gidecek yerleri yok. Benim bir tanıdığım var, dün evinde altı misafiri vardı yani ne yapsın? Gidecek yerleri yok, her gün bir akrabayı geziyorlar. Lübnanlıların elinde olsa bizi yok ederler. Lübnanlılar Hafız Esad döneminden beri Suriyelileri sevmezler. Burada bir STK var ekmek dağıtıyor bazen, yüz tane laf ediyor bize ekmekleri dağıtana kadar, biz de artık gitmemeye karar verdik. Bir poşet ekmek için dünya kadar laf işitiyoruz. Bu bir Lübnanlı sözde bu STK’nın sorumlusu. Bu kişi gelen yardımları alıyor. Bunu herkes biliyor yani. Bir yardım kartında diyelim 4000 Lübnan tl si var, 2000’i kendi alıyor, 2000’i dağıtıyor. Durumlar Suriye’de biraz daha iyi olsa, taş yesek bile burada kalmayız. Burada hayat çok zor. Yiyecek yemek almak çok zor. Orada evimiz, işimiz de kalmadı artık. Türkiye’de durumların daha iyi olduğunu duyduk. BM’ye gelen çok para var biliyoruz, bizim sırtımızdan geçiniyorlar, alıyorlar hepsini. Her aile için ayda ortalama 1000 dolar geliyor ve hepsi çalışıyor. Türkiye’de durumlar daha iyi öyle duyduk, orada akrabalarımız arkadaşlarımız

⁵⁶⁶Görüşmecı 33, Tel Mahallesi, Trablusşam, 20.02.2020, Şubat ayında yaşanan olay medyada büyük yankı uyandırmıştır. Lübnan’da ünlü bir şarkıcı olan Nancy Ajram’ın eşi Fadi Haşım evine giren bir Suriyeli mülteciyi öldürmüştür ve iki hafta cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilmiştir. Trablus’tan Beyrut’a giderken, iki tabela’da Beyrut Belediyesi tarafından asılmış “Hepimiz Fadi Haşım’ız.” yazılı pankartlar mevcut idi.

⁵⁶⁷Görüşmecı 19, Tebbane Mahallesi-Trablusam, 20.02.2020

var. Şu anda kapılar kapalı olmasa Türkiye'ye giderdik. Yasa dışı yollardan da çok para ödemek gerekiyor.”⁵⁶⁸

“Benim kimseyle bir problemim yok. Eğer yolda yürüyen birini görürsem ben selam veririm. Biz Suriyeliler böyleyiz. Ama onlar biraz üstten bakıyorlar. Karışmak istemiyorlar bize. Hatta kendi aralarında da çok iyi olduklarını düşünmüyorum. Birbirlerine gidip gelmezler. Ben öyle hissediyorum yani. Çıkıp gezerler ama çok entegre değiller. Yani birbirlerine gidip gelmeler çok az. Herkes evinde. Çok entegrasyon yok. Çok sıcak değiller bize karşı. Kendilerini üstün görüyorlar. Bizi ikinci sınıf vatandaş olarak görüyorlar. Kendilerini üstün görmelerinin nedeni ne? Bir sebep göremiyorum. Onlar 2005'te bize geldiler, biz ne yaptık biliyor musun, camiden çağrı yaparlardı, yardım topluyoruz Iraklılara ya da Lübnanlılara ya da Filistinlilere diye, diyelim benim param yok, altın yüzüğü satardım, diğeri bileziğini, diğeri yap verir. Vallahi öyle olurdu. Biz evlerimizi verdik onlara. Biz dışarı çıkardık. Onları eve alırdık. Biz böyle davrandık onlara. Biz misafirperver bir halkız. Ama aynı muameleyi burada görmedik. Neyse Allah büyük, Allah katında bir şey kaybolmaz. Hepimiz Adem ve Havva'dan geldik, topraktan gelip, toprağa döneceğiz. Ama insanlar bunu düşünmüyor.”⁵⁶⁹

“Biz entegre olmak istemiyoruz, hayatlarını sevmiyoruz, artık nasıl yaşadıklarını biliyoruz, biz kendi vatanımıza dönmek istiyoruz. Durumlar düzelsin, gideceğiz. Çok iyileri de var, iyi olmayanları da var. Ama bizim konuştuklarımız, iletişim kurduğumuz gerçekten çok az. Çok istiyoruz dönmeyi. Ama istikrar olacağını düşünmüyoruz. Bizim evimiz yıkılmış orada dönmek istesek dönecek bir evimiz yok. Burada hayat zor yani hatta Lübnanlılar için bile zor. Az önce televizyonda bir haber gördüm, bir Suriyeli mülteciye taşla vuruyorlar, BM'den hakkını istiyor diye. Lübnan askeri vuruyor.”⁵⁷⁰

UNHCR tarafından yapılan bir ankete göre, Lübnan, Ürdün, Irak ve Mısır'daki mültecilerin evlerinin %56'sının Suriye'deki mülkleri, yaşanmaz durumdadır. Ankete katılanların %74'nün savaştan önce Suriye'de evleri olduğunu, bunların %46'sının evleri tamamen yıkıldığını, %10'un evi kısmen zarar görmüş ancak yaşanmaz haldedir, %30'unun evleri yaşanmaz halde olduğunu, kalan %14'ü evlerinin akibetinden haberdar olmadıklarını belirtmiştir.⁵⁷¹

İşsizlik ve istihdam Lübnan'da Suriyeli mültecilerin en büyük problemidir. 2019'da hanelerin, %59'unda çalışan bulunmaktadır, 2018'de, bu oran %68 idi. 2019 yılında

⁵⁶⁸Görüşmecı 7, Miten Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁵⁶⁹Görüşmecı 28, Mina Mahallesi-Trablusşam, 20.02.2020

⁵⁷⁰Görüşmecı 8, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁵⁷¹ Yasin, a.g.e. s.34

Beyrut dışında, bütün vilayetlerde işsizlik oranı artmış durumdadır. Mültecilerin yalnızca üçte biri düzenli bir işe sahiptir.⁵⁷²

Öte yandan, bir politika, yerel düzeyde birbirinden farklı karşılıklar bulabilir. Lübnan'da da ulusal politikaya paralellik gösteren yerel uygulamaların yanı sıra, yerelde birbirinden farklı uygulamalar söz konusu olmuştur. Örneğin, Lübnan'da, bu süreçte Suriyeli mültecilere yönelik dışarı çıkma yasağı uygulayan belediyeler de olmuştur. Belediyeler tarafından uygulanan dışarı çıkma yasakları büyük ölçüde devletin politikasızlık halinden doğan boşlukla ilintilidir. Hükümetin, mülteciler konusundaki politikayı "politikasızlık" üzerine kurmuş olması, yerel yönetimlerin insiyatif olarak mültecilere yönelik çeşitli uygulamalar ve pratikler gerçekleştirmelerinin önünü açmıştır. Bunun yanı sıra, Suriyeli mültecilere yönelik sokağa çıkma yasakları belediyeden belediyeye değişiklik göstermiştir. Bazı belediyelerde kararlar doğrudan belediye başkanı tarafından alınmışken, bazı belediyelerde kararlar belediye meclisi tarafından alınmıştır. Öte yandan, sokağa çıkma yasakları bazı belediyelerde bütün yabancılara yönelik alınmıştır.

Sokağa çıkma yasakları, bazı bölgelerde yazılı, bazı bölgelerde sözlü bir şekilde duyurulmuştur ve uygulama genellikle akşam 19:00-20:00'dan sonra başlamıştır.⁵⁷³

Bu saatler, genel olarak günde 12-13 saat çalışmak durumunda olan Suriyeli mültecilerin işten çıkış ve dönüş saati olmaktadır. Dolayısıyla mülteciler arasında bu durumdan kaynaklı pek çok mağduriyet yaşanmıştır. Lübnan'da, iş o dereceye varmıştır ki, bazı bölgelerde yasaklar siviller tarafından uygulanır hale gelmiştir. Elbette yaşanan bu sürecin nedeni, devletin politikasızlık halinden, otorite boşluğundan ve Suriyeli mültecilere yönelik olumsuz siyasi söylemlerden bağımsız değildir. 'un 2014 tarihli haberinde en az 45 belediyenin, Suriyeli mültecilere yönelik sokağa çıkma yasağı uyguladığı belirtilmiştir. Bazı sokağa çıkma yasakları, 2014 yılında Arsal'da Lübnan Ordusu, İşid ve Lübnan arasında yaşanan ve üç Lübnan askerinin rehin alınması ile sonuçlanan olaylardan sonra uygulanmıştır.⁵⁷⁴ Çoğunlukla Nebatiye ve Güney'de uygulanan sokağa çıkma yasaklarının %94'ü

⁵⁷²VASyR, a.g.e, s. 32

⁵⁷³ Maya El Helou, "Refugees Under Curfew: The War of Lebanese Municipalities Against the Poor"(Çevrimiçi), 2014, <http://legal-agenda.com/en/article.php?id=3052>, 15.03.2020, s.1

⁵⁷⁴Human Rights Watch, "Lebanon: At Least 45 Local Curfews Imposed on Syrian Refugees"(Çevrimiçi), 2014, <https://www.hrw.org/news/2014/10/03/lebanon-least-45-local-curfews-imposed-syrian-refugees>, 15.03.2020

belediyeler tarafından uygulanmışken, bir kısmı da, yerel halk veya devlet dışı aktörler tarafından uygulanmıştır.⁵⁷⁵ Lübnan’da anayasaya göre, belediyelerin sokağa çıkma yasağı ilan etme yetkileri bulunmamaktadır. Anayasaya göre, sokağa çıkma Bakanlar Kurulu tarafından olağanüstü hal dönemlerinde ilan edilir ve Yüksek Askeri Şura tarafından uygulanır. Belediyeler tarafından ilan edilen sokağa çıkma yasakları bu durumların dışındadır.⁵⁷⁶

Görüldüğü üzere, merkezi yönetimin politikasızlık üzerine kurduğu politika biçimi, yerel düzeyde, dağınık, yavan ve kimi zaman da saha bürokratlarının takdir yetkilerini olumsuz yönde kullanmalarına sebebiyet vermiş, kimi zaman da yerel topluluk norm koyucu bir aktör olarak politika uygulamasına dahil olmuştur.

Özetle, Trablusşam’da ortak bir dilin konuşuluyor olması ve akrabalık ilişkilerine rağmen, mültecilerin entegrasyonundan söz etmek güçtür. Burada belirleyici olan üç faktör bulunmaktadır:

- 1- Devletin politikasızlık hali
- 2- 17 Ekim protestoları ile iyice ayyuka çıkan ve gittikçe kötüleşen ekonomik durum
- 3- Mültecilere yönelik pejoratif siyasi söylemler olarak sıralanabilir.

Öte yandan, saha bulgularından da anlaşıldığı üzere Trablusşam yerel yöneticileri, entegrasyon konusunda olumlu takdir yetkisi kullanmamış ve bu konudaki tutum ulusal politikaya paralellik göstermiştir.

4.7. Gaziantep’te Kurumlar Arası İşbirliği: Uygulamada Paydaş Katılımı ve Saha Bürokratları

İşbirliği, politikaların uygulanmasında önemli kriterlerden biridir. Landry Signe, başarılı bir uygulamanın “bilgi, tecrübe, eğitim, toplumun desteğinin ve katılımının sağlanması, yatay ve dikey işbirlikleri, örgütsel uyum, adaptasyon, liderlik” gibi

⁵⁷⁵VASyR, a.g.e, s.36

⁵⁷⁶ Yazan Al Saadi, “Examining Curfews Against Syrians in Lebanon”(Çevrimiçi), Civil Society Knowledge Centre, Lebanon Support, 2014, [10.28943/CSKC.002.20002](https://civilsociety-centre.org/content/examining-curfews-against-syrians-lebanon-0) ,
Read More at: <https://civilsociety-centre.org/content/examining-curfews-against-syrians-lebanon-0> ,
25.03.2020

ölçütler gerektirdiğini belirtmektedir.⁵⁷⁷ Kurumların birbirleriyle kurdukları ilişki ve ilişkinin niteliğinin yanı sıra, politikaların bir çoğu, kurumlar arasında işbirlikleri ve protokoller gerektirir. Çünkü uygulayıcı kurumlar arasındaki zayıf koordinasyon mekanizmaları politikanın uygulanmasında bürokratik sorunlar, hizmetlerin kötü bir şekilde sunulması, maliyetlerin aşılması ve çeşitli gecikmelere neden olmaktadır. Uygulama analizi, yeni bir program oluşturmak veya mevcut programı değiştirmek için gerekli program kararlarının tedarik zincirini tanımlayabilir ve bu değişiklikler yapıldıktan sonra, hizmetlerin rutin olarak sunulmasını sağlayabilir. Programın analiz edilmesi veya karşılaştırılabilir programlarla ilgili geçmiş deneyimler, birkaç kuruluşun işbirliğinin gerekli olacağı ve bu işbirliğinin elde edilmesinin problemli olabileceği potansiyel sorunları belirlemek için kullanılabilir. Gaziantep'te saha bürokratlarının işbirliklerine bakıldığı zaman, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin göç yönetiminde çeşitli işbirlikleri geliştirerek, çeşitli uygulama ve pratikler vasıtasıyla Suriyeli mültecilere ulaştığını görmekteyiz. Örneğin Gaziantep BŞB, GASMEK'lerde⁵⁷⁸ Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli çalışmakta ve öğretmen ihtiyacını Halk Eğitim Merkezlerinden karşılamaktadır.

“Örneğin halk eğitim merkezlerinden öğretmen desteği alıyoruz. Bir başka örnek GASMEK'lerde eğitim faaliyetlerinin büyük bir kısmını belediye yürütüyor ama bazı noktalarda yine halk eğitim merkezlerinden yani Milli Eğitim'den destek alarak gerekli sertifikaların da verilmesi sağlanıyor. Merkezi yönetimle İl koordinasyon toplantıları oluyor. Sıkıntılar ne, nasıl çözülebilir, nasıl işbirliği yapılabilir. Mesela güncel bir örnek vereyim. Bayramlaşmadan dolayı Suriyeliler şu anda sınırı geçip, Suriye'ye bayramlaşmaya gidiyorlar ve geri dönüyorlar. Çok büyük sayılarla sınır geçişi oluyor. Havalar çok sıcak. Sınır geçiş sorumluluğu göç idaresinde, kaymakamlık ve valiliklerde. Ama insanların orada güvenli bir şekilde gölgede bekleyebilecekleri çadırların oluşturulması, tuvaletlerin oluşturulması, ve orada çocuklu emziren kadınlar varsa, onların bebeklerini emzirebilecekleri güvenli bir alanın oluşturulması, içme suyu temini vs. bu noktalarda belediye destek veriyor. Doğrudan bu tür çalışmalar da yapılıyor.”⁵⁷⁹

⁵⁷⁷Weaver, a.g.e. s.4

⁵⁷⁸Hem Türk Vatandaşlarına hem de Suriyeli mültecilere yönelik kurslar açan Belediyeye bağlı kurs merkezleri

⁵⁷⁹Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

Bunun yanı sıra, Gaziantep BŞB'nin, ASAM, UNİCEF, Watan Derneği, CareInternational, GIZ, Bonyan, Welterhungerlife, Mavi Hilal Vakfı, UN Woman, ILO bir çok sivil toplum kuruluşu ile işbirlikleri bulunmaktadır.⁵⁸⁰ Göç yönetimi şube müdürü, sivil toplum kuruluşlarıyla geliştirilen işbirliklerine rağmen, sivil toplum kuruluşlarının proje bazlı çalışmalarını özellikle zaman bakımından faydalı bulmadığını belirtmiştir.

“Örneğin bizim park ve bahçeler konusunda istihdama ihtiyacımız var. Daha önce GIZ'in bir temsilcisine birlikte bir proje yapalım dedim, %50 onlar, %50 biz, biz projeleri en fazla 3 ay yapabiliyoruz dediler, yani böyle bir proje fikrine pek sıcak bakmadılar. Projelerin üçer aylık olması da mülteciler açısından pek yararlı bulmuyorum.”⁵⁸¹

Signe'nin belirttiği gibi çeşitli işbirlikleri geliştirmek uygulamayı ve uygulamanın sonuç ve çıktıları olumlu yönde etkilemektedir.⁵⁸² Alan çalışması kapsamında görüşme gerçekleştirdiğim Şahinbey Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürü, özellikle sivil toplum kuruluşları ile çeşitli işbirlikleri geliştirdiklerini ve hizmetlerinin büyük ölçüde hem Türk vatandaşlarına hem de Suriyelilere yönelik olduğunu ifade etmiştir.

“Sivil toplum kuruluşları ile çok fazla işbirliğimiz var. Onlardan fon alarak Suriyelilere çeşitli yardımlar yapıyoruz. Rahmet Yardımlaşma Derneği ve Şam Yetimler Derneği ile çalışmalarımız var. Bir ay önce Rahmet Yardımlaşma Derneği'nden yetkililer geldi ve dediler ki, biz hem Türklere hem de Suriyelilere yetişkin bezi yardımı yapacağız. Biz de bu yönde her ikisine dağıtım yaptık.Katar Hayır Kurumu ile de işbirliğimiz var. İftar programları düzenliyoruz ve her türlü yardım için bağış yapıyorlar.”⁵⁸³

“Şahinbey Belediyesi bu konuda başarılı. Geçen gün bir toplantıya gittim, orada sordular Şahinbey Belediyesi bu konuda ne yapıyor diye. Burada Gaziantep Valiliği, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kurumlar hepsi entegre bir şekilde çalışıyor. Burada vakıfların, kanaat önderlerinin önemli payı var. Bunlar olumsuz bakış açısını kırdılar. Vakıfların payı da önemli.”⁵⁸⁴

⁵⁸⁰ Gaziantep BŞB, Göçmen İşleri Şube Müdürü ile gerçekleştirilen görüşmeye dayalı bilgiler

⁵⁸¹ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

⁵⁸² Landr Signe, Public Service Delivery- “What Matters for Successful Implementation and What Can Policy Leaders Do?” (Çevrimiçi), OCP Policy Center, 2017, PP:17/04, <https://www.policycenter.ma/sites/default/files/OCPPC-PP1704.pdf>, 05.03.2019, s.12

⁵⁸³ Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 13.12.2019

⁵⁸⁴ Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 13.12.2019

Yerel düzeyde aktör ve kurumların hizmet sunma biçimleri birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Merkezi yönetimin taşra örgütleri büyük ölçüde Ankara'ya bağlı iken, yerel yönetimlerin politikaları, değişkenlik gösterebilmektedir. Görüştüğüm İl Göç İdaresi Uzmanı İl düzeyinde belediye ile kapsamlı bir işbirliklerinin olmadığını, işbirliklerinin bir vakanın belediyeye bildirilmesi veya toplantıya katılım ile sınırlı kaldığını belirtmiştir.

“İl düzeyinde bir işbirliğimiz yok. Nasıl oluyor? Mesela bir vaka var biz bunu belediyeye bildiriyoruz. İşbirliği anlamında bu şekilde çalışıyoruz. Ama mesela bir proje yapılıyor. Göç İdaresi'nin katılımı sağlansın diyorlar bizde katılım sağlıyoruz.” Bizim Müdürlük düzeyinde direkt bir proje ortaklığımız yok. Ama belediye derse İl Göç İdaresi Müdürlüğünden uzman istiyoruz der. Seminer olabiliyor. Soru cevap olabiliyor. Otelde ya da açık alanda. O zaman biz gidebiliyoruz. Yani belediyenin yaptığı bir şeye gitmeyiz demeyiz. İşbirliği bu şekilde oluyor.⁵⁸⁵

Ayrıca Göç İdaresi Uzmanı, proje ortaklığı protokollerinin Genel Müdürlük düzeyinde yapıldığını ve İl düzeyinde bu konulara karar veremediklerini belirtmektedir.

“İl düzeyinde biz çok karar veremiyoruz. Genel Müdürlük ile BM işbirliği yapar,bize resmi yazı gelir gerekli destek sağlansın diye. Biz öyle hareket ederiz. Projeler şöyle oluyor genelde. BM, ICPD (Uluslararası Göç Araştırmaları Merkezi), IOM, Projeler Genel Müdürlük düzeyinde yapılıyor. İl düzeyinde proje olmuyor. Bizden uzman istiyorlar, saha araştırması için yardımcı olunması gibi. Gerekli kolaylığı ve yardımı sağlıyoruz. Bununla ilgili zaten Göç İdaresi Araştırma ve Politikalar Proje Dairesi Başkanlığı var. Genel Müdürlükte Daire Başkanımız var yani. Proje anlamında. (Göç İdaresi Uzmanı) İl düzeyinde biz çok karar veremiyoruz. Genel Müdürlük ile BM işbirliği yapar, bize resmi yazı gelir gerekli destek sağlansın diye. Biz öyle hareket ederiz.”⁵⁸⁶

⁵⁸⁵Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

⁵⁸⁶Gaziantep İl Göç İdaresi Uzmanı, 23.10.2019

Ulusal düzeyde politikalar ve kararlar merkezi yönetim tarafından şekillense de yereldeki yansımalar ve uygulamalar farklı olabilmektedir. Uygulamada belediyeler insiyatifler olarak çeşitli işbirlikleri yoluna gidebilmektedir. Ancak, belediyelerin uygulamaları ve bu konudaki refleksler birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Buna rağmen merkezi yönetimin taşra birimlerinin söylem ve eylemleri daha hiyerarşik olabilmektedir.

4.8. Trablusşam'da Kurumlararası İşbirliği ve Uygulamada Paydaş Katılımı ve Saha Bürokratları

Trablusşam Belediyesi'nin mültecilerle ilgili genel yaklaşımına paralel olarak, mülteciler konusunda STK'lar ile geliştirmiş olduğu herhangi bir işbirliği alanı olmadığını görmekteyiz. Trablusşam Belediye Başkanı bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Belediye olarak herhangi bir işbirliğimiz yok. Bizimle çok fazla işleri yok Suriyelilerin. Eğer bir talepleri olacaksa, tıpkı bir Lübnanlı gibi başvurusunu yapıyor. Fark yok yani. İskan ya da iş yeri açacak, fark yok yani Lübnanlı'dan. Eğer çalışma izni varsa, biz yeri verebiliyoruz belediye olarak.”⁵⁸⁷

Bizim ilk etapta İçişleri Bakanlığı ile işbirliğimiz olur, çünkü belediye İç İşleri Bakanlığına bağlı. Merkezi düzeyde işbirliği İç İşleri Bakanlığı ile oluyor. Bölgesel düzeyde valiliklerle ve belediye başkanları ile gerçekleşiyor. Belediyelerle gerçekleşen bir projemiz yok merkezi düzeyde. Yerel düzeyde olabiliyor ama çok değil. Esas amaç burada istihdam sağlamaktır. Hem Lübnanlıları hem de Suriyelileri çalıştırır. Sahada partnerler yürütür bu işi. Raporlamayı bize yaparlar. Kaç kişi çalıştırıldı, cinsiyetleri, yaşları, milliyetleri, bunların hepsi bize gelir. Ama dediğim gibi sahada partnerler gerçekleştirir bu çalışmaları.”⁵⁸⁸

Öte yandan, Nüfus Müdürlüğünü ziyaretimde, Nüfus Müdürlüğü'nde kayıt biriminde görevli BMMYK personellerinin görev yaptığını gördüm. Bu personeller, Nüfus Müdürlüğü'ne mültecilerin kaydı konusunda destek sağlamaktadırlar. Bunun yanı sıra, BMMYK sürecin başından itibaren, mültecileri dolaylı yoldan kapsayan belediyeye çeşitli hizmetler gerçekleştirmiştir. Sürecin en

⁵⁸⁷Trablusşam Belediye Başkanı Dr. Riyad Yamak, 17.02.2020

⁵⁸⁸Lübnan Kriz Birimi Genel Müdür Yardımcısı, 27.02.2020

başında, belediye ile birlikte parklar yenilenmiştir. Ayrıca, belediye binasının bahçesi BMMYK tarafından düzenlenmiştir. Trablusşam Belediyesi tarafından talep edilen basketbol sahası BMMYK tarafından yapılmıştır. Tebbane’de ve Zahriye’de, belediyeye finansal kaynak sağlanarak yol çalışması belediye ile ortak bir şekilde yapılmıştır. Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bir bölge olan Dem el Ferz’de bahçe yapılmıştır ve belediyeye çöplerin toplanması için araç alımı yapılmıştır. Bunun yanı sıra, Öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik eğitim BMMYK tarafından çeşitli eğitimler gerçekleştirilmiştir.⁵⁸⁹

Suriyeli mültecilere yönelik doğrudan yapılan işbirliklerini, BMMYK temsilcisi şöyle ifade etmektedir:

“Yani direk Suriyelilere yönelik şöyle oluyor, mesela bir arazi sahibi var. Suriyelileri çıkaracak toprağından, ya da diyelim ki belediye akşam 7’den sonra sokağı çıkma yasağı uygulamış Suriyelilere yönelik. Suriyelilerin dışarı çıkması yasak diye bir karar çıkarıyor belediye. Lübnan’da bir çok belediye böyle kararlar verdi. Özellikle Şimal tarafında çok oldu bunlar. Tam anlamıyla uygulanmıyor ama mesela sen zayıf halkaysan ve sana hareket etmiyeceksin denirse sen dışarı çıkmaya korkarsın değil mi? Biz BMMYK olarak ne yapıyoruz? Belediye ile iletişime geçiyoruz. Belediye Başkanı ile görüşüyoruz, bunlar mülteci, bunlar insan diyoruz, anlatmaya çalışıyoruz, bu karar insanların hareket özgürlüğünü kısıtlar, yani bunları yapıyoruz. Ama belediye ile sadece Suriyelilere yönelik bir iş birliğimiz yok. Lübnan genelinde böyle bir iş birliğinden bahsedemeyiz.”⁵⁹⁰

S.A: Belediye işlerinizi kolaylaştırıyor mu?

“Evet her zaman. Bazen siyasi sorunlar olsa da, belediyeler her zaman bizim işimizi kolaylaştırmıştır. Lübnan genel olarak çok misafirperver davrandı, çok büyük bir sayı var biliyorsun. Lübnan nüfusuna oranla. Ayrıca bizim Lübnan Kriz Birimi ekibiyle her ay toplantımız oluyor. Seninle görüşmem bittikten sonra Trablus ekibiyle toplantımız olacak.”⁵⁹¹

Lübnan’da kampların kurulduğu araziler, özel mülk olup, şahıslara aittir. Dolayısıyla bu arazi sahipleri Lübnanlı’dır. Kamplardaki Suriyeli mülteciler, arazileri doğrudan toprak sahibinden kiralamaktadırlar. Bunlar genellikle topraktan bir parça

⁵⁸⁹BMMYK İrtibat Memuru, Trablusşam, 05.03.2020

⁵⁹⁰BMMYK İrtibat Memuru, Trablusşam, 05.03.2020

⁵⁹¹BMMYK İrtibat Memuru, Trablusşam, 05.03.2020

kiralamakta ve barınma alanını kendileri inşa etmektedirler. Bu evler, çadır, tahtadan yapılan evler veya plastik malzemeden yapılan evler şeklinde olabilmektedir. BMMYK tarafından buradaki mültecilere ev yapım gereçleri(shelterkits) sağlanmaktadır. Bunlar içinde çadır malzemeleri olan paketler şeklinde olmaktadır. Bu arazilerdeki evler tamamen mülteciler tarafından inşa edilmektedir. Öte yandan, bu alanlarda su, tuvalet ve banyo ihtiyacı doğmaktadır. BMMYK tarafından bu bölgede değerlendirme yapılmakta ve bu noktada BMMYK hem bu konuda faaliyet gösteren STK'lar ile işbirliği yapmakta hem de belediyeden ve Bakanlıktan gerekli izinleri almaktadır. Ayrıca arazi sahibi ile de görüşmektedir. Su bağlantısı, kanalizasyon bağlantısı gibi konularda belediyeden izin alınmaktadır. Bu nedenle bu bölgelerdeki çadırlarda BMMYK'nın logosu bulunmaktadır.⁵⁹²

4.9. Göç Yönetişiminde Sivil Toplum: Gaziantep

Politikanın başarısı, büyük ölçüde yerel düzeydeki ilişkiler ağına ve uygulama aşamasında geliştirilen işbirliklerine bağlıdır. Gaziantep'te, Suriyelilere yönelik faaliyet göstermekte olan başta BMMYK olmak üzere yerel ve uluslararası pek çok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin, Gaziantep'te faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri bulunduğu yukarıda belirtilmişti. Ayrıca, Belediye bünyesinde Beyaz Masa biriminde Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği tarafından görevlendirilmiş iyi derecede Türkçe konuşabilen bir Suriye Vatandaşı personel görev yapmaktadır. Beyaz Masa biriminde görevli personel, Gaziantep BŞB ile SGDD-ASAM tarafından yapılan bir işbirliği protokolü kapsamında 2018 yılının Nisan ayından beri bu birimde mültecilere hizmet vermektedir. Ayrıca belediye bünyesinde Narlıtepe'de kurulan Ensar Toplum Merkezi'nde de SGDD-ASAM tarafından görevlendirilen bir personel bulunmaktadır. Görüşme gerçekleştirdiğim SGDD-ASAM personeli bu birimde bir nevi danışmanlık hizmeti verdiğini, belediyeye gelen bir mültecinin önce kendisine yönlendirildiğini ve günde 1 ila 10 arasında mültecinin belediyeyi ziyaret ettiğini ve telefon üzerinden de sorular

⁵⁹²BMMYK İritibat Memuru, Trablusşam, 05.03.2020

aldığını ve danışmanlık hizmeti verdiğini belirtmiştir. Ancak görevli personel, mültecilerin belediyedeki bu birimi yeterince bilmediklerini belirtmektedir:

“Suriyeli mülteciler burayı henüz çok bilmiyorlar. Buraya bazı konuları danışmak için geliyorlar, Mesela kömür yardımı, gıda yardımı, resmi evlilik işlemleri, adres tespiti gibi konular için geliyorlar. Biz gerekli yönlendirmeleri yapıyoruz. Bir mülteci geliyor, kömür yardımı talep ediyor, biz onu Valiliğin sosyal dayanışma birimine yönlendiriyoruz. Ben burada yazı yazıyorum ve yönlendiriyorum çünkü Valilikte tercüman yok. Orada, eğer anlaşılmazlarsa beni arıyorlar. Mesela bazı kişiler evlilik için geliyor ama birinin kimliğinde evli yazıyor. Bu kişinin konsolosluktan yazı alıp, veri güncelleme merkezinde düzeltmesi gerekiyor. Ben onu, bağlı olduğu belediyeye yönlendiriyorum. Kimisi ceza yemiş, onu defterdarlığa yönlendiriyorum. Kimisi işyeri açacak, onu vezneye ve Şehreküstü itfaiyesine yönlendiriyorum. Dükkan açmışlar mesela, ama haklarından fazla kaldırım alanı kullanmışlar, zabıta ceza yazmış, eğer bunlar cezayı 15 gün içerisinde öderlerse indirimli ödüyorlar, onları zabıtaya yönlendiriyorum. Eğer 15 günü geçmişse buradaki vezneden ödemesi gerekiyor.”⁵⁹³

Gaziantep BŞB’yi zaman zaman iş arayan mülteciler de ziyaret etmektedir. Beyaz Masada görevli olan SGDD-ASAM personeli, iş arayışında olan mültecileri, çeşitli projelere yönlendirdiğini belirtmektedir:

“Bazen iş arayanlar geliyor. Bunları, 3 milyon fidan projesine yönlendiriyoruz. Eğer ihtiyaç varsa alıyorlar. O projenin o an için kotası doluyorsa, GIZ ve Gaziantep Sanayi Odası ortaklığında bir proje var, oraya yönlendiriyorum. Bu proje kapsamında, hem dil kursları var, hem de 8 tane meslek grubu var. İki grup var bu projede, 9-5 ve 5-10 seçeneği var ve katılımcılar günlük olarak para alıyorlar. Ayrıca, denlik işlemleri, ortaokul, lise veya üniversite diplomalarının denkliği için. Buraya sormak için geliyorlar. Çünkü bilmiyorlar. Denklik işlemleri için geliyorlar bazen. Burada Suriye geçici hükümetinin yani muhaliflerin ofisi var, oradan onay almaları gerekiyor, orada sistemden onaylıyorlar onu, yani tasdik ediyorlar. Oradan onay alıp sonra denklik işlemlerini yapabiliyorlar. Onaylı değilse, Milli Eğitim Müdürlükleri kabul etmiyor zaten. Bazen yaz kursları için geliyorlar. GASMEK’e yönlendiriyorum, site üzerinden hesap oluşturmayı öğretiyorum. Sonra kurslara nasıl kayıt yapabileceklerini gösteriyorum. Ondan sonra kendilerine yakın ve uygun olan kursu nasıl seçeceklerini gösteriyorum. bazen de Ensar Toplum Merkezi’ne yönlendiriyorum. O biraz uzak buraya. Orada da görevli bir arkadaş var bizim ASAM’dan. Bazı kişilerin kimlikleri durulmuş oluyor, mesela Suriye’ye gitmiş, gönüllü geri dönüş yapmış, orada tekrar hayatı tehdit altında olunca, tekrardan kaçıp buraya gelmiş, tekrar geri dönmüş ama bu sefer burada da kimliği durmuş. Onu İl Göç İdaresi’ne yönlendiriyorum. Dil konusunda

⁵⁹³ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Beyaz Masa Birimi, SGDD-ASAM tarafından proje kapsamında Belediye bünyesinde görevlendirilmiş personel ,18.11.2019

hepsine yardımcı oluyoruz. Gereken dilekçeleri yazıyoruz. Her şekilde yardımcı olmaya çalışıyoruz yani dil bilmedikleri için.”⁵⁹⁴

Yukarıda belirtildiği gibi, Gaziantep’te pek çok sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermektedir. Bunlar, Türkiye merkezli sivil toplum kuruluşları, yurt dışı merkezli sivil toplum kuruluşları ve yalnızca Gaziantep’te faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları olarak ayrılabilir. Ayrıca, esas faaliyet alanları Suriye olup, Gaziantep’te de merkezleri bulunan sivil toplum kuruluşları da bulunmaktadır. Gaziantep’te bulunan sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarını şöyle sıralamak mümkündür.

4.9.1.Sağlık Alanında Faaliyet Yürüten Sivil Toplum Kuruluşları:

Yeryüzü Doktorları, Suriye Amerika Tıp Derneği, Dünya Doktorları, ReliefInternational gibi sivil toplum kuruluşlarıdır. Örneğin, Sağlık Bakanlığı’nın da ortaklığında yürütülen Göçmen Sağlığı Merkezi projesi, Yeryüzü Doktorları ile birlikte yürütülmekte ve bu proje Dünya Sağlık Örgütü ve Alman Kalkınma Bankası tarafından fonlanmaktadır. Bu anlamda Gaziantep’te, Suriyeli mültecilerin yoğunlukla yaşadığı dokuz bölgede, Göçmen Sağlığı Eğitim Merkezleri bulunmakta ve burada ilk aşama sağlık hizmetleri verilmektedir. 2019 yılının Eylül ayında, Suriyeli mültecilere yönelik Evde Sağlık Hizmetleri Projesi de başlamıştır. Bu merkezler de ayrıca, psikologlar ve sosyal çalışmacılar tarafından psikososyal destek eğitimleri verilmekte ve vaka çalışanları tarafından, hassas vakaların gerekli birimlere yönlendirmeleri yapılmaktadır.

4.9.2.Eğitim Alanında Faaliyet Yürüten Sivil Toplum Kuruluşları:

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Vatan Derneği, Bir Dünya Çocuk gibi derneklerdir. Geçici Eğitim Merkezleri’nin kapatılması ve Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte eğitim görmeye başlamasıyla, eğitim alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri devlet tarafından kısıtlanmış ve bunların eğitim faaliyetleri gerçekleştirebilmeleri için gerekli prosedürler

⁵⁹⁴Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, SGDD-ASAM tarafından proje kapsamında belediye bünyesinde görevlendirilmiş personel 18.11.2019

arttırılmıştır. Bu nedenle, bu sivil toplum kuruluşları genellikle psiko sosyal destek eğitimleri vasıtasıyla mülteci çocuklara ulaşmaktadır.

Ancak buna rağmen, hem merkezi yönetimle hem de belediyelerle işbirliği içerisinde çalışan Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği gibi örnekler de vardır. SGDD-ASAM, Türkiye’de 65 ile görev yapmakta ve Gaziantep’te de aktif olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu anlamda, devlet okullarında tercümanlık hizmetlerinden, hukuki danışmanlık, koruma, psiko sosyal destek, Halk Eğitim Müdürlüğü ile yapılan protokol doğrultusunda Türkçe, Arapça, Matematik Kursları gibi eğitimler verilmektedir.

Ayrıca Türk ve Suriyeli mülteci kadınlara yönelik çeşitli farkındalık eğitimleri gerçekleştirilmektedir. ASAM’ın, Gaziantep BŞB ve UN Women işbirliğinde yürütmekte olduğu SADA Kadın Merkezi projesi devam etmektedir ve bu güne kadar SADA Toplum Merkezi’nde hem Türklere hem de Suriyeli mülteci kadınlara yönelik çeşitli mesleki eğitim kursları verilmiştir ve bu kurslar devam etmektedir.

4.9.3. Koruma Desteği Sağlayan Sivil Toplum Kuruluşları:

CARE International, Şafak Derneği, Şam Yetimler Derneği gibi derneklerdir. Ayrıca, 2019 yılında Türkiye Barolar Birliği ve Birleşmiş Milletler arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında kurulan Gaziantep Hukuk Kliniği mültecilere hukuki danışmanlık sağlamaktadır. Merkezde, kimlik aktivasyonu, çeşitli davalar, cezalar, adli yardım gibi pek çok konuda danışmanlık verilmektedir. Bu kapsamda kurulan hukuk klinikleri, Şanlıurfa, Hatay ve Kilis’te de faaliyet göstermektedir. Ayrıca, bu sivil toplum kuruluşlarının zaman zaman nakdi yardımları da bulunmaktadır. Nakdi yardımda bulunan sivil toplum kuruluşlarının başında Kızılay gelmektedir. Kızılay, ailelerin durumuna göre, belli kr

iterler çerçevesinde ailede bulunan her fert için nakdi yardım kartı dağıtmaktadır. Kızılay Kart, yerel yönetimlerden bağımsız olarak, Kızılay tarafından “aynî ve nakdî yardım maksatlı dağıtılan akıllı kartlar”dır.⁵⁹⁵ Gerçekleştirdiğim görüşmelerde,

⁵⁹⁵ Kızılay, “Göç ve Mülteci Hizmetleri”, <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/goc-ve-multeci-hizmetleri>, 24.09.2020

görüşmecilerin %90'ı, aileleriyle birlikte mültecilerin tabiriyle “Kart Hilel” yani Kızılay kartı almakta idiler.⁵⁹⁶

“Kızılay kartı çıkmadan önce, hastaneye gidemezdim. Benim çok rahatsızlığım var. O zaman ASAM’a gittik. Benim ilaca ihtiyacım var dedim. Çok hastayım dedim.Yardım istedim.Yani ilaç alacak param yoktu.İsimimi yazdılar ama daha sonra kimse aramadı.Kızılay kartını aldıktan sonra her ay hastaneye gidebiliyorum. Aylık ilaçlarımı alıyorum.”⁵⁹⁷

Gaziantep BŞB’nin yanı sıra, Şahinbey Belediyesi de, çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yoluna gitmiştir. Örneğin, Şahinbey Belediyesi’nin Şam Yetimler Derneği ile işbirliği bulunmaktadır.

“Savaşın ilk yıllarında Suriyeliler çok geliyorlardı belediyeye. Göç İdaresi’nin kuruluşundan sonra azaldı. Bizim Şam Yetimler Derneği ile işbirliğimiz var. Derneklerle işbirliği yaparken geçmişlerine kayıtlı olup olmadıklarına bakıyoruz. Zaten bir derneğin Kızılay ve Afad ile çalışmaları varsa, bununla işbirliği yapıyoruz. Çünkü devletle çalışıyor olması bizim için önemlidir. Bizim kendi bünyemizde Şahinbey Yardımlaşma Derneği var. Tabi bu Türkler için. Çok olağanüstü hallerde Suriyeliler faydalanabiliyor.”⁵⁹⁸

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Şahinbey Belediyesi, sivil toplum kuruluşlarıyla çeşitli işbirlikleri geliştirmiş iken, Şehitkamil Belediyesi, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği konusunda oldukça mesafeli bir tutum sergilemektedir. Şehitkamil Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı, sivil toplum kuruluşlarıyla herhangi bir işbirliğinin söz konusu olmadığını belirtmiştir. Bu anlamda, Şehitkamil Belediyesi’nin, Suriyeli mülteciler konusunda oldukça mesafeli bir yaklaşımdan yana olduğunu söylemek mümkündür.

İşbirliklerine rağmen kamu kurumlarının sivil toplum kuruluşlarına yönelik daha eleştirel ve mesafeli bir tutum takındığı da tartışma götürmez. Bu durum esasında kaçınılmaz bir çelişkiyi de doğurmaktadır. 2020 Cumhurbaşkanlığı Yıllık

⁵⁹⁶ Her ay, 120 tl yüklenen bir kart.

⁵⁹⁷ Görüşmeci 12, Karşıyaka Mahallesi-Gaziantep,04.12.2020

⁵⁹⁸ Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 13.12.2019

Programı'nda, sivil toplumun ve sivil toplum ile işbirliğinin önemine vurgu yapılmış ve sivil toplum ile ilişkilerin güçlendirilmesi amacıyla, 2018 yılında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün kurulduğu belirtilmektedir.⁵⁹⁹ STK'lar, hizmet sunulan kitleye yakın olmaları sayesinde karar alma mekanizmalarına yerel talep ve koşulların iletilmesini kolaylaştırarak yerelin ihtiyaçlarına uygun politikalar geliştirilmesine ve yerel yönetimlerde katılımcı süreçlerin etkin işlemesine katkı sağlamaktadır.⁶⁰⁰ Öte yandan, Gaziantep'te görüşülen her mülteci mutlaka bir sivil toplum kuruluşu ile yardım, hukki destek, çeşitli kurslara katılım gibi sebeplerle mutlaka ilişkisi olmuş idi.

Politikasızlık üzerine inşa edilmiş Lübnan'ın Suriyeli mülteciler politikası doğallıkla yerelin ve sivil toplumun bu süreçteki rolünü arttırmıştır. Lübnan'da, Gaziantep'te olduğu gibi faaliyet göstermekte olan pek çok yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Lübnan'daki göç yönetişimi büyük ölçüde bu sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile yürümektedir. Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı'na bağlı ana çatı olmak üzere, BMMYK ile imzalanan protokol çerçevesinde, Lübnan Kriz Birimi koordinesinde, iki yüze yakın sivil toplum kuruluşu Lübnan genelinde faaliyet göstermektedir. Lübnan'da süreci devletin koordinesinde sivil toplum kuruluşları yürütmektedir.⁶⁰¹ Bu da işbirliği ve sivil toplumun etkinliği açısından önemli olsa da, devletin krizin dokuzuncu yılına rağmen bir politika değişikliğine gitmediğini göstermektedir.

BMMYK ile yapılan protokol kapsamında, Nüfus Müdürlüğü'nde, Suriyeli mültecilerin her türlü kaydı için iki personel görevlendirilmiştir. Bu personeller Suriyeli mülteciler ile birebir iletişimde olan personellerdir, bu nedenle Nüfus Müdürlüğü Ofisi'nde hemen ilk girişte faaliyet göstermektedirler. Devlet memurlarının ise ayrı bir ofisi bulunmaktadır. Buradaki BMMYK personelleri, bir buçuk yıldan beri Nüfus Müdürlüğü'nde ve proje bazlı olarak görev yapmaktadırlar. Ayrıca sözleşmeleri üç ayda bir yenilenmektedir. Bu personeller, evlilik, doğum,

⁵⁹⁹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı"(Çevrimiçi), <http://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/>, 03.04.2021, s. 368

⁶⁰⁰ A.e., a.y.

⁶⁰¹ LCRP'nin işbirliği yaptığı sivil toplum kuruluşları için Bkz: Lebanon Crisis Response Plan, a.g.e., s. 4

ölüm, boşanma kayıtlarını almaktadırlar.⁶⁰² Lübnan'ın genelinde olduğu gibi, Trablusşam'da da pek çok sivil toplum kuruluşu faaliyet yürütmektedir. Elbette, bunların en önemlisi BMMYK'dır. BMMYK, Lübnan'ın genelinde hem süreç yönetiminde hem de uygulamada önemli roller üstlenmiştir. Nüfus Müdürlüğü'nde görevli BMMYK personelleri buradaki misyonlarını şöyle ifade etmektedirler:

“Biz burada, kayıt işlemleri yapıyoruz. Nüfus Müdürlüğü'ne destek veriyoruz. Biz burada BMMYK olarak kayıt yapmıyoruz. Nüfus olarak kayıt yapıyoruz. Devletle işbirliği içerisinde çalışıyoruz. Biz devlete yardımcı oluyoruz. Doğum, vefat, evlenme, gibi konularda. Lübnan topraklarında gerçekleşen herşey. Yani diyelim ki kişi, Lübnan dışında evlendi, bu bizim görev alanımız değil. Kanunen kayıt yaptırması gerekiyor yoksa devletin hizmetlerinden faydalanamaz.”⁶⁰³

Lübnan'da bu göç süreci, en temelde Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı ve BMMYK işbirliği ile yürütülmektedir.

“Bizim Lübnan Kriz Birimi'nde 10 sektörümüz var. Her sektörde tabi asıl sorumlu bakanlık ve tabi, UNHCR ve yerel ve uluslararası STK'larla işbirliği var her sektör için. Her sektörün kendi stratejik hedefleri ve çalışma planları olur. Sahadaki çalışmalar tabi bu işbirliklerine istinaden oluyor. Bütün planlar, Lübnan Hükümeti'nin politikası doğrultusunda oluyor. Projeler bu doğrultuda uygulanıyor.”⁶⁰⁴

Süreç yönetiminin ve uygulamanın baş aktörü olan Lübnan Kriz Birimi, süreci, eğitim, barınma, sağlık, gıda, koruma gibi alanlarda faaliyet gösteren yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ile yönetmektedir. Bu partnerler geliştirdikleri projeleri, çalışacakları alanları ve bölgeleri Bakanlığa sunmaktadırlar. Bakanlığa sunulan projeler, burada Lübnan Kriz Birimi personelleri tarafından kontrol edilmekte ve geri dönüşler bu birim tarafından yapılmaktadır.⁶⁰⁵

Bir toplumdaki belirli grupların sorunlarına çözüm üretmek, bu sorunları etraflıca anlamayı ve bu sorunlarla ilgili çok miktarda veri toplamayı gerektirmektedir. Bu

⁶⁰²24.02.2020 tarihli, UNHCR Personelleri ile yapılan görüşmeden derlenen verilerdir.

⁶⁰³Nüfus Müdürlüğünde görev yapan BMMYK personelleri, 24.02.2020

⁶⁰⁴Lübnan Kriz Birimi Genel Müdür Yardımcısı, Beyrut, 27.02.2020

⁶⁰⁵LCRP personelleri ile 27.02.2020 tarihinden gerçekleştirilen görüşmeden derlenen bilgiler.

karmaşık sürecin uygulanmasına güçlü bir siyasi irade de eşlik etmelidir. Kitlesel göç gibi acil durumlarda, hükümetin ve ilgili makamların süreci iyi koordine etmesi gerekmektedir.⁶⁰⁶ Lübnan’da, politik söylemler, ekonomik kriz gibi mülteci krizini kötüleştiren pek çok faktör bulunmaktadır. Öte yandan Lübnan, Suriyeli mülteciler konusunda tutarlı ve kapsamlı politikalar üretme gerekliliklerinden yoksundur. Dışişleri Bakanı Cibran Basil’in Suriyeli mültecilerin “sınır dışı edilmesi” çağrısında bulunması Suriyeli mültecilere yönelik en açık olumsuz politik söylemlerden olmuştur.

Politikanın uygulama sürecinde aktörler, pek çok değişkene bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Uygulamada, yeterli kaynağa sahip olmanın önemine vurgu yapılmış idi. Öte yandan, yeterli kalifiye personel, finansal kaynak uygulama pratiklerini kolaylaştıran iki faktördür.

Türkiye’de belediyeler, kitlesel göçe cevap verme hususunda, kaynaklar açısından kısıtlıdır. Gaziantep BŞB, uygulamada özellikle STK’lar ile işbirliğine giderek, hem finansal açıdan hem de insan kaynağı açısından desteklenmiş ve uygulamada kendi dinamiklerini yaratmıştır. Buna karşın Trablusşam Belediyesi mültecilere yönelik STK’larla herhangi bir işbirliği yoluna gitmemiştir. STK’lar, Trablusşam’da Lübnan Kriz Birimi’nin koordinesinde faaliyet göstermektedirler. En nihayetinde hem Gaziantep, hem de Trablusşam açısından sivil toplum kuruluşlarının her iki ülke ve şehir açısından önemli bir motivasyon sağlamış olduğu aşikardır.

4.10. Gaziantep’te Mültecilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Belediyenin Rolü:

Türkiye’de sosyal devlet anlayışı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 2. maddesinde vurgulanmıştır.⁶⁰⁷ Öte yandan, anayasa’nın 61. Maddesinde, devletin engelli, yaşlı ve çocuklara sağlanacak hakların ve yardımların kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir.

⁶⁰⁶ Karim AL Mufti, “Official Response to the Syrian Refugee Crisis in Lebanon, the Disastrous Policy of No Policy”, Civil Society Knowledge Centre, Lebanon Support, 2014-01-01 00:00:00. doi: <https://civilsociety-centre.org/paper/official-response-syrian-refugee-crisis-lebanon-disastrous-policy-no-policy> 2019 Lebanon Support, 23.03.2020, s.y.

⁶⁰⁷ T.C. 1982 Anayasası, a.g.e. 10.04.2020

Madde 61:

“Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirler alır. Yaşlılar, devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korumaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.”⁶⁰⁸

Anayasa’nın 55. maddesinde ise, “Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır” denilerek dengeli bir gelir adaletine vurgu yapılmıştır. Anayasa’nın bu maddelerinde, mültecilere ayrıca vurgu yapılmamış olsa da, anayasanın bu maddeleri Türkiye Cumhuriyeti çatısı altında yaşayan bireyleri kapsamaktadır.

Öte yandan, 5393 sayılı Belediye kanununun 14. Maddesinde “sosyal hizmet ve yardım” belediyenin görevleri arasında sayılmıştır. Aynı maddede “Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır” ibaresine yer verilerek vatandaş veya mülteci şeklinde bir ayrıma gidilmemiştir.⁶⁰⁹

Madde 38 n bendi, “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak” belediye başkanının görevleri arasında sayılmıştır.⁶¹⁰

Madde 60’ta i bendinde belediyenin giderleri arasında, dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmetler ve yardımlar”, belediye kanununda, sosyal yardımlar konusunda mülteciler ve vatandaşlar arasında ayırım yapılmadan bir çerçeve oluşturulmuştur. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 24. Maddesi ve j bendinde, “Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar”, büyükşehir belediyesinin giderleri arasında sayılmıştır. Ancak bu noktada, kanun maddelerine rağmen, süreç yönetiminde belediyelerin finansal kaynaklarının yanı sıra, belediyelerin mültecilere yönelik yaklaşımı da önemli rol oynar. Öte yandan, politikalar, ortaya çıktıkları dönemlerden ve siyasi bağlamlardan da etkilenirler. Bu nedenle bir uygulama,

⁶⁰⁸ A.e.

⁶⁰⁹ 5393 Sayılı Belediye Kanunu, a.g.e., 10.04.2020

⁶¹⁰ A.e.

hazırlık aşamasının yanı sıra, uygulama aşaması tamamlanıncaya kadar başarıya ulaşmış veya başarısız olarak kabul edilemez. Politikanın başarı veya başarısızlığı ne ölçüde etkili uygulandığı ile yakından ilintilidir. Politika uygulamasının başarıyla sonuçlanması için belirsizliklerin ortadan kalkmış olması, uygulamaların zaman ve mekan konularının netleştirilmiş olması, uygulamaların nasıl yapılacağına yönelik direktiflerin belirgin olması gerekmektedir. Ayrıca tutarlılık uygulamada önemli bir diğer faktördür.⁶¹¹

Gaziantep’te belediyelerin hem Türk vatandaşlarına yönelik hem de Suriyeli mültecilere yönelik zaman zaman sosyal yardımları olabilmektedir. Özellikle göç sürecinin ilk yıllarında belediyeler, gıda ve konaklama gibi temel hizmetlerin karşılanması noktasında önemli misyonlar üstlenmişlerdir. Sosyal yardımlar büyük ölçüde Türk vatandaşlarına yönelik olsa da, krizin ilk yıllarında belediyeler kriz yönetiminde önemli misyonlar üstlenmişlerdir. Örneğin, Şahinbey Belediyesi, Kızılay ve Afad ile koordineli olarak, kentte bulunan, kamplarda ve sınırın diğer tarafında yaşayan mültecilere yönelik battaniye, yiyecek, un gibi temel yardımları gerçekleştirmiştir. Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Göç İdaresi kurulduktan sonra bu belediye olarak görevlerinin hafiflediğini belirtmiştir.⁶¹² Öte yandan, son yıllarda zaruri haller dışında mültecilere yönelik sosyal yardımlar azalmıştır.

“Yardımlarımızın çoğunluğu Türk vatandaşlarına yönelik. 196 Suriyeli hastaya hasta bezi veriyoruz.196 Suriyeli yatalak hasta var. Sadece bu yardımı yapıyoruz. Bu konuda inisiyatif aldık diyebilirim.Yaptığımız yardımların çoğu T.C vatandaşlarına yönelik. Aşevi ve çorba evimiz var ayrıca.Burada Suriyeli ve Türk ayırımımız yok. Dileyen herkes bu hizmetlerden faydalaniyor.Çorbasını alıyor, yemeğini alıyor. Çorba dağıtımı 15 noktadan, yemek dağıtımı 4 noktadan yapılıyor. Bunlar daha çok fakir bölgeler, işçilerin, öğrencilerin olduğu bölgeler oluyor.”⁶¹³

⁶¹¹S.B.M Marume, Chipo Mutongi, N.C. Madziyire, “An Analysis of Public Policy Implementation, IOSR Journal of Business and Managament”(Çevrimiçi), (IOSR-JBM), Volume:18, Issue:4, Ver.:1, 2016, pp:86-93, <https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol18-issue4/Version-1/J1804018693.pdf>, 04.05.2021, s.90

⁶¹²Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, 13.12.2019

⁶¹³Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü,13.12.2019

Şahinbey Belediyesi tarafından, bugüne kadar mültecilere yönelik yapılan harcamalar 120 milyonu bulmuştur.⁶¹⁴

Öte yandan, belediyelerin bu konudaki yaklaşımları birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Şehitkamil Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Şube Müdür Yardımcısı, yukarıda belirtildiği gibi, Suriyeli mülteciler konusunda tamamen kanunlara göre hareket ettiklerini ve bu konuda hiç inisiyatif almadıklarını belirtmektedir.

“Biz burada Şehitkamil Belediyesi olarak sadece Türk vatandaşlarına yardım ediyoruz. Gelir seviyesi düşük vatandaşlarımıza yardım ediyoruz. Onun da belli kriterleri var, bir puanlama sistemi var. Sigortalı çalışan olmayacak, onun haricinde yatalak veya eşi cezaevinde olan, bu tür vatandaşlarımıza biz Türk vatandaşı olması şartıyla yardımcı oluyoruz. İlk geldikleri zaman geliyorlardı ama şu anda artık öğrendiler, yardım alabilecekleri hangi kurumlar var, yani artık buraya gelmiyorlar, önceden yardım için geliyorlardı en çok. Gıda yardımı için geliyorlardı, Bizde hiç kömür yardımı olmadı zaten. Bizim hizmetlerimizin hepsi sadece Türk vatandaşlarına yönelik.”⁶¹⁵

Politikaların uygulanması, doğrusal bir şekilde gerçekleşen bir süreç değildir. Uygulamalar, çeşitli nedenlerle değişiklik gösterebilmekte, ayrıca politikaların yalnızca bir kısmı, politikacılar ve yasa koyucular tarafından kontrol edilebilmektedir. Ayrıca saha bürokratlarının uygulama pratikleri de birbirinden önemli derecede ayrılmaktadır. Saha verilerinin ortaya koyduğu gibi, Gaziantep’te görüşme gerçekleştirilen belediyelerin yaklaşımı birbirinden farklılık göstermektedir. Gaziantep BŞB’nin, mültecilere yönelik politikası daha ılımlı iken ve Gaziantep BŞB, bu konuda önemli inisiyatifler almışken, Şehitkamil Belediyesi, sadece göçün ilk senelerinde mültecilere yönelik çeşitli inisiyatifler almış ve olumlu takdir yetkisi kullanmıştır. Şehitkamil Belediyesi’nin incelediğim kataloglarında ve stratejik planında mültecilere yönelik hizmet veya mültecilere yönelik sosyal yardımlara yönelik herhangi bir ibare yer almamıştır.

⁶¹⁴Gaziantep, Şahinbey Belediyesi, Umutlar Şahinbey’de Yeşeriyor, s. 12

⁶¹⁵Şehitkamil Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı, 25.12.2019

38 yaşındaki Suriyeli erkek mülteci, bu güne kadar sosyal yardımlardan hiç faydalanmadığını, ancak, bu yardımlardan faydalanan mültecilerin olduğunu ifade etmektedir.

“Ben hiç yararlanmadım. Ama bu hizmetlerden yararlanan akrabalarım ve arkadaşlarım var. Hem maddi yardımlar var, hem de yiyecek yardım var. Hastalara yönelik yardımlar da var. Örneğin benim tanıdığım iki kişi var. Savaşta bacaklarını kaybetmişler. Bunlara tekerlekli sandalye sağlandı belediye tarafından. Yani hatırladığım kadarıyla böyleydi. Belediye tarafından, Suriyeli mültecilere kömür dağıtıldığını da biliyorum. Ancak ben bu hizmetten hiç faydalanmadım. Ben daha önce Relief International adında bir STK’da çalışıyordum. Bu yardımların dağıtıldığını gördüm. O zamanlar belediye tarafından sağlanan yardımları sorardık. Kömür dağıtıldı, giyecek ve yiyecek dağıtıldı. Örneğin ev kiralama konusunda muhtarın kendilerine yardımcı olduğunu söylerlerdi. Muhtar, Suriyelilere çok yardımcı olurdu. Yardım için kayıtları hep muhtar alırdı. Dul bir kadını evi yoksa, yardımcı olurdu. Yetim çocukların kaydını alır belediyeye bildirirdi.”⁶¹⁶

“Evet çocuklar için bot ve ayakkabı dağıttılar. Şahinbey Belediyesi. Hoşgörün orda. Bizi telefonla aradılar adres verdiler biz de gittik. Benim telefonumu aradılar nerden bulmuşlar bilmiyorum. 200 tl verdiler. Sembol markete götürdüler bizi. Karataş’ta. Kömür yardımından hiç faydalanmadım. Türklerin bu yardımlardan faydalandığını gördüm ama.”⁶¹⁷

“Kömür alıyoruz her sene. Biz önce gidip kaydımızı yapıyoruz. Daha önce muhtarlıkta ismimizi yazdırıyorduk. Sonra değişti. Geçen sene devlet hastanesinin orada bir yer var. Orada yazdırdık isimlerimizi. Bu sene henüz gelmedi. Bekliyoruz. Türklere geldi ama, Türklere kömürler dağıtılırken sorduk bize ne zaman gelecek diye, 1 ay sonra dediler. İnşallah, bekliyoruz. Artık kayıt yaptırmıyoruz. Gerekyokmuş. Zaten onlarda bilgilerimiz varmış. Birçok Suriyeli gitti kayıt yaptırmaya, ama kayıt yok dediler. Zaten bilgileriniz bizde var dediler.”⁶¹⁸

⁶¹⁶Görüşmecı 3, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 21.11.2019

⁶¹⁷Görüşmecı 9, İstiklal Mahallesi- Gaziantep, 19.11.2019

⁶¹⁸Görüşmecı 25, Hoşgör Mahallesi-Gaziantep, 30.11.2019

“Kömür yardımı alıyoruz. Birde Kızılay kartı alıyoruz. Gıda yardımı hiç almadık. Çocuk için bir defasında bez yardımı almıştık. Ama sanırım bu belediyeden değildi. Bir sivil toplum kuruluşundan almıştık. Ayrıca oğlumun ayağında bir problem var. Onun içinde ortopedik ayakkabı almıştık yine bir sivil toplum kuruluşundan. Bir daha alamadık. Benim de gücüm yok yeni bir tane almaya. Pahalı bu ayakkabılar. Ameliyat ettirmek istedik. Ama işimiz rast gitmedi. Şimdi bekliyoruz. Dün çocuk için rapor aldım. Ama dediler ki, yardım gerekmiyor çok büyük bir problem değil dediler. Bazı sivil toplum kuruluşlarına da götürdüm. Ama herhangi bir yardım alamadım.”⁶¹⁹

“Ben hiçbir yerden yardım almıyorum. Sadece Kızılay kartı alıyorum. Hiçbir STK’dan da yardım almadım şimdiye kadar. Hiçkimse de evimize gelmedi. Belki de yaşadığım mahalleden dolayı. STK’lar diyor ki bu adam 500 Evler’de oturuyor. Bu adam zengin. Evine gitmeye gerek yok. Öyle düşünüyorlar. Belki benim işim burada. Çok yanlış bir düşünce yani. Ben Düztepe gibi bir yerde oturmak istemem. Çocuklarımı kaybederim orada. Bir kere BİM’e gittim. Bir kadın vardı kollarında altınları, kıyafeti çok güzel Suriyeli bir kadın. Eşi de yanındaydı. Alışveriş yaptı, çok fazla şey aldı, kasaya geldi, bir kartla ödeme yaptı. Yardım kartı yani. Kasadaki çocuğa sordum bu ne kartı diye. Dedi ki bunlar STK’lardan yardım alıyor. 250 tl’ye alışveriş yaptı. Sanırım IOM’in kartı idi.”⁶²⁰

4.11.Trablusşam’da Mültecilere Yönelik Sosyal Yardımlar ve Belediye’nin Rolü:

Trablusşam’da belediyenin sosyal yardım konusunda mültecilere yönelik çalışmaları bulunmamaktadır. Halihazırda belediyelerin büyük bir çoğunluğu, finansal kaynaklar bakımından oldukça yetersizdir. Örneğin, 28 Şubat’ta, Trablusşam’da ikamet ettiğim bölgeye çok yakın olan Mina Belediyesi’ne gerçekleştirdiğim ziyarette, yaşanan protestolardan sonra belediye başkanının istifa ettiğini ve belediyenin bir süredir kapalı olduğunu ve hizmet vermediğini öğrendim. Trablusşam’da, sosyal yardımları büyük ölçüde BMMYK ve diğer ilgili STK’lar üstlenmiştir. Sosyal yardımlar için, mülteciler BMMYK’ya ve diğer sivil toplum kuruluşlarına kayıt yapmaktadırlar.

⁶¹⁹ Odak grup görüşmesi, Yaprak Mahallesi-Gaziantep, 26.11.2019

⁶²⁰ Görüşmecisi 28, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

“Burada maalesef, Suriyeli mültecilerin %70’i fakirlik sınırının altında yaşıyor. Hatta %50’den fazlası açlık sınırının altında. Durumlar ciddiye değil burada. Bu insanlar zaten savaştan koşullarından kaçtıkları için, durumları zaten yoksulluk sınırında. Yani buraya gelirken de böyle idiler. 9 yıl sonra da, durumlar düzelmüyor maalesef, daha da kötüye gidiyor. Şu anda bizim yardımlarımız bu insanların en temel ihtiyaçlarını karşılıyor. Çok büyük bir oran var Lübnan’da.”⁶²¹

Trablusşam’da görüşme gerçekleştirdiğim mültecilerin neredeyse dörtte üçü, göçün ilk yıllarında BMMYK’dan yardım aldıklarını ancak kimisi iki yıl, kimisi de üç yıl önce bu yardımların kesildiğini belirtmişlerdir.

“Daha önce BMMYK’da kayıtlıydım. Çünkü benim 7 çocuğum var. Yardım alıyordum. Sonra durdurdular yardımı. Geldiğim ilk 2 yıl yardım aldım yani. Sonra durdu. Hakkımı gasp ettiler. Burada çalarlar.Bana mesaj geliyor.Yardım aldığıma dair. Ama ben hiçbir yardım almıyorum. Ben hiçbir yardımdan faydalanmıyorum. Hiçbir şekilde. Hatta BMMYK’dan aldığım yardım bile çalınmış. Hastaneleri bile ben ödüyorum. Çok para ödüyorum devlet hastanelerine gidince. Devlet hiçbir şey ödemiyor. Hastaneye gidiyorum mesela. Benim kartım var diyorum BM’den hayır diyorlar senin yardımın durmuş, para ödemen gerekiyor. Bana mesaj geliyor. Yardımları aldığıma dair, ama hiçbir şey yok. Önceleri yardım alıyordum. Hatta ev kirası için bile yardım alıyordum.150 dolar. Gıda yardımı da alıyordum. 200 dolar. 3-4 yıldır almıyorum. Sadece 2 yıl aldım yani.”⁶²²

“Şimdi bize BM’den yardım geldiği zaman Lübnanlılar alıyor, çalışıyorlar. Biz hiçbir şey almıyoruz BM’den sadece ısınma yardımı alıyoruz. Ben daha önce gittim kayıt yaptırdım sadece yiyecek yardımı istedim çocuklar için, çocukları doyurmak zorundayım. Ama hiçbir şey alamadım. Sadece ısınma yardımı verdiler. Lübnan’da durumlar gerçekten çok kötü.Yatak istedim çocuklar için, bir sene sonra iki küçük yatak getirdiler, Lübnanlılar alıyor, çalışıyorlar. Birbirlerini de çalışıyorlar.Beyrut’u aradım, bakıyoruz durumlara dediler. Şimdi senin adına bir yardım yok deniyor. Bu sene çocukları okula da gönderemedim. Hatta ana sınıfına bile gönderemedim. Ne zaman gitsem yer yok diyorlar. Okula gidemiyor çocuklar. Hiçbir STK’dan yardım almıyoruz. Ne giyecek ne yiyecek. Bu binada çalışıyoruz ekmek parası için.”⁶²³

“Senin bize bir yardımın dokunur mu burada? Burada belediyenin bize herhangi bir faydası yok, onu söyleyeyim. Burada en büyük sorunumuz BM’deki yardımların çok aleni bir şekilde çalınması.Misal her bir mülteci için

⁶²¹BMMYK, İrtibat Memuru-Trablusşam, 05.03.2020

⁶²²Görüşmecı 3, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

⁶²³Görüşmecı 7, Miten Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

1000 dolar geliyor, bu 1000 doların 100 dolarını veriyorlar sadece, Lübnanlı görevliler çalışıyorlar hepsini, tabi bunlar yardımlaşarak oluyor. Benim 4 çocuğum var, 2 kız 2 erkek. Burada bu binaya bakıyorum. Kapıcılık yapıyorum yani. Daha önce yiyecek yardımı alıyorduk, kart veriyorlardı yani, o kartla marketlerden alışveriş yapabiliyorduk, 2 yıldır hiçbir şey almıyoruz. Artık vermiyorlar. Daha önce nakit yardım da dağıtıyorduk BM, şimdi dağıtmıyor, alıyorlar yani. Öyle biliyoruz.”⁶²⁴

“Ben belediyeden hiç yardım almadım ama bir STK’dan aldım daha önce. Kızım için bana yardımcı oldular ben rapor çıkardım çünkü onun şekeri var. Benim de aldığım çok ilaç var. Eşimden düşmüştü bacağını kırmıştı yani durumumuz kötüydü. Youtubya adı STK nın. 4 ay boyunca yardımcı oldular. Zaten BM’den yardımımız kesilmişti artık. Bana para yardımı yaptılar yani.”⁶²⁵

“Daha önce yardım alıyordum BM’den. 3 yıldır almıyorum. İptal ettiler yardımları. Her birimiz bir kart alıyorduk. Eşim hariç. Önceden gıda paketleri, temizlik malzemeleri dağıtıyorlardı sonra paraya çevirdiler, bu bizim için daha iyi.”⁶²⁶

“2 defa BM’den aldık sonra iptal ettiler. Ama ben BM’den beni başka bir ülkeye göndermelerini isterdim. Çünkü benim önceliğim olmalı. Ben 8 yıl hapis yattım Suriye’de. Ama bu konuda yardımcı olmadılar.”⁶²⁷

Zahriye’de görüşme gerçekleştirdiğim bir mülteci, BMMYK’dan herhangi bir yardım almadığını ve BMMYK yardımlarının adil dağıtılmadığını belirtmiştir:

“Yardımlardan faydalanan Suriyeliler var, dul çocukları olan Suriyeliler. Ama ben faydalanmıyorum. Bekarım zaten. Bunlar, yardımları BM’den alıyor. Devletten değil. Burada BM’nin yardımları da çok eşit dağıtılmıyor. İhtiyacı olmayan insanlara yardım veriliyor. İhtiyacı olanlara verilmiyor. Yani BM’de tanıdığın varsa yardım alırsın.”⁶²⁸

“Ben hiç yardım almadım. Ailem buradayken de almadım. Hiçbir yerden. Hastalanıp doktora gitmek zorunda kalırsam devlete para öderim. Benim annem

⁶²⁴Görüşmecı 8, Zahriye Mahallesi- Trablusşam, 12.02.2020

⁶²⁵Görüşmecı 9, Miten Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁶²⁶Görüşmecı 14, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

⁶²⁷Görüşmecı 16, Tel Mahallesi- Trablusşam, 16.02.2020

⁶²⁸Görüşmecı 2, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 11.02.2020

öldü dirildi resmen, BM hiç yardımcı olmadı. Biz annemin hastane ve doktor masrafları için 7500 dolar para ödedik. Kalp hastanesine ve BM dahil hiçbir STK bize yardımcı olmadı. Ben bir kere aradım BM’yi. Onlar da biz bu konuda yardımcı olamayız dediler. Ben de bir daha aramadım.”

“BM’ye kayıtlı değilim, ama kayıt olmayı düşünüyorum. Daha önce doktora gittiğim oldu, ama ben ödedim, burada sağlık sistemi Suriye’den daha pahalı. İlaçlar da öyle. Hatta bu savaş koşullarında bile Suriye daha ucuz buradan. Burası pahalı bir ülke, üretim yok burada. Her şey ithal. Bu yüzden pahalı. Bizde yerli üretim var, bu yüzden daha ucuz bir ülke. Yerli üretimi olan bir ülke her zaman daha ucuz olur. Hiçbir yardım almıyorum ben. BM’den yardım alan insanlar var biliyorum, yakacak, yiyecek, giyecek.”⁶²⁹

Bu nedenle, BMMYK tarafından yapılan sosyal yardımlar konusunu görüşme gerçekleştirdiğim BMMYK temsilcisine sordum. BMMYK temsilcisi, bu konuda adil ve dengeli bir dağıtım yapmaya çalıştıklarını belirtmiştir.

“Doğrudur, bu konuda dengeli bir dağıtım yapmaya çalışıyoruz çünkü. Bazı insanlar var evet bunlara yapılan yardımlar durdu, bazı mülteciler de var, bunlar daha önce yardım almıyordu, bunlara destek olmaya başladık. Bunu her sene yapıyoruz. Yani yardımlardan herkesin faydalanmasını sağlamaya çalışıyoruz. Yani her yıl durumlarını değerlendiriyoruz, Bakıyoruz durumu aynı mı, bir değişiklik var mı? Kıyas yapıyoruz yani. Elbette bir çoğunun yardıma ihtiyacı var genel olarak bakıldığı zaman. Ancak, biz de imkanlarımız ölçüsünde bir kıyas yapıyoruz zayıf ve daha zayıf arasında. Mesela sana derler ki artık BMMYK’dan yardım almıyorum. Nakit yardımdan bahsediyorlardır burada. Ancak bizim diğer yardımlarımız da her zaman mevcut. Yasal danışmanlık, evlilik vs. bunların hepsine destek veriyoruz. Diğer STK’lar da öyle. Mesela doğum yardımı geneli bizim vasıtamızla oluyor. Bunlar aslında esas yardımlar. Yardım dediğimiz şey sadece maddi olarak algılanmamalı. Ancak tabi bu anlaşılabilir bir durum. Çünkü bu insanların gerçekten yardıma ihtiyacı var.”⁶³⁰

BMMYK, Sosyal İşler Müdürlüğü ve Sağlık Bakanlığı ortaklığında, özellikle Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bazı devlet hastaneleri belirlenmiştir. Bunlar, hem Lübnan halkına hem de Suriyeli mültecilere hizmet veren hastaneler olup, Suriyeli mülteciler hastane ücretlerinin %25’ini ödemektedirler ve %75’i BMMYK tarafından karşılanmaktadır. Öte yandan, devlet hastanelerinin

⁶²⁹Görüşmecı 10, Miten Mahallesi-Trablusşam, 14.02.2020

⁶³⁰BMMYK, İrtibat Memuru-Trablusşam 05.03.2020

olmadığı ancak Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde bazı özel hastanelerle işbirlikleri yoluna gidilmiştir. Bunlar, çoğunlukla Şimel tarafında hastanelerdir. Bu hastaneler, Suriyeli mültecilere hizmet veren sağlık ocaklarının(primaryhealthcare) dışındandır. Sağlık ocakları, hem Lübnanlılara, hem de Suriyeli mültecilere yönelik olup, bu sağlık ocakları çoğunlukla STK'lar tarafından idare edilmektedir. Lübnan'da, devletin politikasından dolayı, yalnızca Suriyeli mültecilere yönelik bir program mevcut değildir.

Suriyeli mültecilerin göçünden önce de Lübnanlıların sağlık sistemi yapısal olarak zayıftı. Hem hastane ücretlerine hem de, temel sağlık hizmetlerine erişimde en büyük sıkıntı tedavi ücretleridir. BMMYK, Suriyeli mültecilere yönelik acil hayati hastalık durumlarında hastane masraflarının %75'ini karşılamaktadır.⁶³¹ Suriyeli mültecilerin, temel sağlık hizmetlerine olan talebi 2018 %54 iken, 2019'da %63'e yükselmiştir. Hastane hizmetlerine olan talep %22 civarında kalmıştır.⁶³²

“Lübnan'da, mültecilerin durumu farklı. Çünkü burada resmi bir kamu politikası yok. Bu yüzden doğrudan Suriyelilere yönelik bir program yok. Hatta bizim çalışmalarımız da, hem Suriyelilere hem de Lübnanlılara yönelik. Alt yapı çalışmaları, su vs. bu hizmetler her iki kesime yönelik. Ama sadece Suriyelilere yönelik bir hastane veya sağlık ocağı yok. Bunlar da hem Suriyelilere, hem de Lübnanlılara yönelik.”⁶³³

“Ben belediyeye hiç gitmiyorum, hiç işim olmuyor orada. Ben hiçbir hizmetten faydalandığımı düşünmüyorum. Hatta belediyede bir işimiz olsa bile doğru dürüst bir cevap alamayız. İmar ile ilgili veya başka bir işimiz olduğu zaman kimse dönmüyor.Burada işler rüşvetle yürüyor. Paran varsa işin yürür, paran yoksa yürümez.İkamet için polise gittim.Ama olmadı işim.Benden pasaport istediler,onu da alamadım.AnnemLübnanlı,ama benim ikametim yok. O yüzden Trablus dışına çıkamıyorum hiç.Yolda kontroller olabiliyor.”⁶³⁴

“Ben sadece BM'den alıyorum. Gıda yardımı. Başka bir yardım almıyorum.Kart veriyorlar. Para olarak alıyoruz yardımı.Çocuk başına 40.000 lı alıyoruz.Suriyelilerin bir kısmı alıyor.Bir kısmı almıyor. Türkiye'de durumların daha iyi olduğunu duyduk. Sağlık sistemi, hastaneye ulaşım ücretsiz en azından. Benim akrabalarım var Türkiye'de. Eğitim sistemi de daha iyi diye

⁶³¹RolaYasmine, Catherine Moughalian, “Systemic Violence Against Syrian RefugeeWomen and the Myth of Effective intrapersonal Interventions”(Çevrimiçi), 2016, Reproductive Health Matters, 24:47, 27-35, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27578336>, 20.03.2020, s.27

⁶³²VASyR, a.g.e, s.32

⁶³³BMMYK, İrtibat Memuru-Trablusşam, 05.03.2020

⁶³⁴Görüşmeci 17, Tel Mahallesi-Trablusşam,16.02.2020

duydum Türkiye’de. Burada hayat çok pahalı.Ben evime 400 dolar ödüyorum. Elektrik, su, iştirak, telefon, internet, bunlarla birlikte 650 doları geçiyor.Burada bir aile geçindirebilmek için günde 18 saat çalışmak gerekiyor.”⁶³⁵

“Ben başvuru yaptım ama hiç çıkmadı, hiçbir yardım. Yeni aldım daha kışlık yardım aldım ilk defa.BM’den.500.000 LL aldım.Bir kereliğine mahsus bu yardım.Yani 7 yıldan beri ilk defa bu yardımı aldım.Çok gittim BM’ye.”⁶³⁶

“Hiçbir yardım da almıyorum, daha önce BM’den alıyordum. 3 yıldır almıyorum. İlk geldiğimiz zaman 1.5 yıl yiyecek yardımı aldık. Sonra iptal ettiler. Şimdi BM’den sadece kışlık yardımı alıyoruz.Her sene 500.000 LL veriyorlar.”⁶³⁷

“BM’den yardım aldım bir kere. Isınma yardımı.Başka bir yardım almıyorum.2 yıldır almıyorum zaten birçok kişi almıyor artık.”⁶³⁸

“Burada STK lar var daha önce gittim kayıt yaptım ama saatleri uymadı bana,ben 12 saat çalışıyorum günde.Bazı STK’lar arıyacağız deyip aramadılar. Burada duyduğumuz kadarıyla Milli Eğitim 9 milyon dolar para aldı Suriyeliler için. Ancak hiçbir şey görmedik. Hatta BM’de de bir çok usulsüzlük olduğunu duyduk.Burada nakdi yardımlar çok az. Kartları alıp süpermarkette bozduruyorlar.”⁶³⁹

“BM’den sadece yakacak yardımı aldım. Ama tabi bir sürü borcumuz vardı. 560.000 ll aldım BM’den. Dediler ki, 2015’ten sonra gelenlere, yiyecek yardımı yok. Biz 2015’ten sonra geldik, o yüzden yiyecek yardımı alamadık. Benim 4 çocuğum var hepsi küçük, çalıştıramam da. Protestolarda 3 ay oturdu eşim, çalışamadı. Ev kirasını ödeyemez olduk.3 gündür çalışıyor.1 haftalık bir iş.Ama Allah kerim.Her işi yapar eşim, kalıpcılık, hamallık, boyacılık. Evimiz çok ufak. Bu odayı ben yaptım oda haline getirdim. Çocukların odası yoktu.Genç kızım var.15 yaşında. 200 dolar ev kirası. Elektrik,su, iştirak, tabi bu masraflarla 300 doları geçiyor. Burada Suriyelilerin durumu oldukça zor.Komşular sağolsun çok yardımcı oldular bize, halen de oluyorlar. Komşularım Lübnanlı çok iyiler. Ayrıca ben de çalışırım.Yemek, börek, oruk yapıp satıyorum. Az önce oruk yapıyordum.Yaprak sarması yapıyorum. İşte bunların yapımına 6000-7000 ll alıyorum.Tabi elhamdülillah savaştan iyi.Savaştan kaçtık biz, ölümden kaçtık.Yine komşularım yardımcı oldu.Çocukların ikisini okula gönderdim. Biz burada kötü zamanlar geçirdik. İnsanlar gördü durumumuzu. Belediyeden

⁶³⁵Görüşme 19, Sahet El Nour Mahallesi-Trablusşam, 20.02.2020

⁶³⁶Görüşmecı 20,Tel Mahallesi-Trablusşam, 16.02.2020

⁶³⁷Görüşmecı 23, Tebbane Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

⁶³⁸Görüşmecı 24, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

⁶³⁹Görüşmecı 25, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

hiçbir yardım almadık. Ramazan gelir, bir yardım görmek isterim ama yok. Ramazan da bir mesaj görmek isterim yardım için. Her şeyi satın alıyorum inan ki. Komşulardan hiç nakdi yardım almadım. Zaten fakir bir mahalle, onlara da yazık yani.”⁶⁴⁰

“Ailece burada oturuyoruz, oğullarım, gelinlerim, ailede çalışan kimse yok, iş yok. 3 yıl önce BM’den yardım alıyorduk. Durdurdular. Sadece geçen gün kışlık yakacak yardımı aldık. Mazot. Bu kadar. Önceden alıyorduk. Yani inkar edemem. Her şeye yetmiyordu ama bir şekilde yürüyordu. Eskiden iş de vardı, çocuklar çalışırdı, şimdi yardım da yok, iş de yok. İşimiz Allah’a kalmış. Yeni yıldan sonra iş çok azaldı. Bu protestolar hepimizi çok etkiledi. Daha önce restoranda çalışıyorlardı. Oğlumun biri ağır işlerde çalışamaz. Eşim de zaten yürüyemiyor. Ev kiram elektrik ve faturalarla birlikte, 550.000 lı’yi buluyor. Ev sahibi daha kiranın il gübü gelir kapıda bekler. Deriz ki bak görüyorsun durumları, o da mecbur değilim der. Lübnanlı bir kadın ev sahibimiz. Yani ölümünden kaçtık, burada yine mezarda gibiyiz. İlk başlarda daha iyiydi durum. Çocuklar çalışıyordu, BM yardım ediyordu. Şimdi çok zorlaştı. Çocuklar arttı. Şimdi sadece BM’den alıyoruz, ben, engelli oğlum ve eşim. 3 yıl sonra ilk defa kışlık yardım aldık. O da bir kereye mahsus veriliyor. Başka hiçbir STK’dan yardım almıyorum. Gider gelirler buradan görüyorm bazen ama bize bir faydaları yok.”⁶⁴¹

“Daha önce gittim BMMYK’ya kayıt yaptırdım, gıda yardımı vs için. Büyük oğlum hasta benim. Sürekli oksijen koymak durumunda kalıyorum. Benim 2 kızım ve 2 oğlum var. BM’den bize bekleyin dediler. Şimdi 4. yıldıym hiçbir dönüş olmadı. Hala mesaj bekliyorum, öbür boyu bekliyeceğim gibi. Bir kaç kere gittim oraya, artık kiraya ödeyemez duruma gelmişim. O arada oğlum da hastalandı. BMMYK yardım etmedi, hastaneler hasta kabul etmiyordu. Biz ancak kaza veya çok ağır durumları kabul ediyoruz dediler. En sonunda, gittim oğluma bir cihaz aldım. Çocuklar okula gitmiyor. Kızı kuran kursuna gönderdim. Başka bir imkanım yok maalesef. Çocukların hiçbirisi okula gitmiyor. Durumum yok burada eğitim pahalı. Bu şartlarda gönderemem okula. Suriye’den buraya geldiğimiz zaman çocuklar ne okuma ne yazma biliyordu. Bilirsin okuma yazma bilmeyen kişi kör gibidir. Ben ne yaptım, gittim kalemler aldım, defter aldım. Okuma yazma öğretmeye başladım. Öğrendiler de. Daha fazlasına imkanım yok. Şimdi okuma yazma biliyorlar, kendilerini kurtarıyorlar. Yani onlara okuma yazmayı öğrettiğim zaman küçük bir şey yaptım diye düşündüm. En azından bir markete gittiği zaman ne alacağını bilsin, hesap yapabilsin çocuk. Elhamdulillah her şeye.”⁶⁴²

Lübnan’a 1992 yılında göç etmiş ve 28 senedir Lübnan’ın Burç Hammud bölgesinde yaşayan ve senelerdir bu bölgede market işletmeciliği yapan erkek mülteci, bölgede

⁶⁴⁰Görüşmecı 26, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

⁶⁴¹Görüşmecı 28, Mina Mahallesi-Trablusşam, 20.02.2020

⁶⁴²Görüşmecı 32, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

bulunan kiliselerin de sağlık hizmeti başta olmak üzere çeşitli yardımlar gerçekleştirdiğini belirtmiştir.⁶⁴³

“Burada kilisede doktorlar var, göz doktoru, diş hekimi, bunlar da mültecilere çok yardımcı oluyorlar. Tıpkı Beyrut halkı gibi, mülteciler de bu hizmetlerden çok küçük bir fiyata faydalanabiliyorlar. Bunlar gelen hastaya Suriyeli, Lübnanlı ayırımı yapmazlar. Herkesi kabul ederler. Kimliği ne olursa olsun, normal muayene parasının yarı fiyatını der.Bir de hayır kurumları var,STK’lar var. Bunların da yardımları oluyor.Gıda yardımı oluyor, yakacak yardımı oluyor. Ben daha önce BM’den gıda yardımı alıyordum. 35 dolar kişi başı, bütün aile fertleri için alıyordum. 2-3 yıldır almıyorum. şimdi yalnızca sağlık yardımından faydalanıyorum.Sadece hastalık durumlarında yardım alıyorum. Hastalık var, doğum var. Yardımcı oluyorlar.Hatta bazen ilaçların parasını da ödüyorum.Eğer ilaç varsa veriyorlar, ilaç yoksa vermiyorlar. Mesela, sınır tanımayan doktorlar var, onlar her şeyi karşılıyorlar. İlaç vs. hepsi onlardan.”⁶⁴⁴

Öte yandan, BMMYK’nın acil durum yardımları(Emergency cash) da bulunmaktadır. Bunlar, bütün mültecileri kapsamayan daha spesifik ve ailelere bir kereye mahsus olarak verilen yardımlardır. Bunun yanı sıra, yalnızca kışın yapılan kışlık yardımlar da mevcuttur. Bu yardımlar nakit yapılabileceği gibi, kart dağıtımı şeklinde de gerçekleşebilmektedir. 2019 yılında bu yardımlardan dokuz yüz bin kişi faydalanmıştır.

“ocuk yardımları, doğuma yönelik yardımlar, evlilik yardımları, yasal danışmanlık bunlar genelde hepsinin ulaşabildiği destekler. Mesela, yiyecek yardımı başka bir durum.nBunu World Food Program koordine ediyor.Tabi ki bizim işbirliğimiz ile.Bu yardıma bütün aileler ulaşamıyor tabi. Burada bazı kriterler var. Ama genel olarak yarısının bundan faydalandığını söyleyebilirim. Bir de nakit yardımlarımız var, bunlar en çok ihtiyacı olan ailelere veriliyor. 260.000 illik bir yardım. Kesin sana bu yardımdan bahsetmişlerdir.”⁶⁴⁵

⁶⁴³Bur Hammud, Ermenilerin yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir.

⁶⁴⁴Grřmeci 35, Burç Hammud Mahallesi-Beyrut, 22.02.202

⁶⁴⁵BMMYK,İrtibat Memuru-Trablusşam, 05.03.2020

4.12. Gaziantep ve Trablusşam'da Geçicilik ve Kalıcılık Üzerine

Türkiye’de, Suriyeli mültecilerin geçicilik ve kalıcılığına yönelik tartışmalar kaygan bir zeminde ilerlemekte ve bu konudaki söylemler siyasi konjoktüre göre değişebilmekte, politikacıların ve bürokratların bu konudaki görüşleri farklılık gösterebilmektedir. Nitekim, Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, katıldığı bir televizyon programında güvenli bölgenin kurulması ve gerekli şartların oluşması durumunda Suriyeli mültecilerin en az yarısının geri döneceğini belirtmiştir.⁶⁴⁶ Ben yaptığım görüşmelerden süzdüğüm veriler doğrultusunda bu duruma paralel bir netice elde edemedim. Öte yandan, bu konuda yöneticilerin söylemleri, mültecilerin talep ve beklentileri ve kalma ve gitmeye yönelik fikirleri çelişebilmektedir. Gaziantep’te, saha çalışmasını gerçekleştirdiğim dönemde devam etmekte olan Barış Pınarı Harekatından dolayı, Suriyelilere güvenli bölge konusundaki fikirlerini de sordum. Bu soruya farklı yanıtlar alsam da, mültecilerin büyük bir çoğunluğu kurulacak bir güvenli bölgenin güvenli olmaktan uzak olacağı konusunda hemfikir idiler. Görüşme yaptığım görüşmecilerden sadece biri, gerekli koşullar oluşursa güvenli bölgede yaşayabileceğini belirtmiştir. Görüşmecilerin geneli burada bir hayat kurduklarını, iş bulduklarını, çocuklarının okula devam ettiğini, bir şekilde Türkiye’deki hayata alıştıklarını ve gönüllü geri dönüşün söz konusu olamayacağını belirtmişlerdir. Örneğin Gaziantep’in Düztepe Mahallesi’nde görüşme gerçekleştirdiğim 55 yaşındaki erkek mülteci, kendi ülkesinde güvenli bölgede yaşamak istemediğini, kurulması planan güvenli bölgenin güvenli olmayacağını düşündüğünü belirtmektedir:

“Ben kesinlikle güvenli bölgeye gitmek istemem. Kafa kesen, hırsızlık yapan, her türlü şeyi yapan insanların kamp gibi bir yerde benim üzerimde tahakküm kurmaları, hatta yiyecek getirmeleri, ben böyle bir güvenli bölge istemiyorum. Birde benim kendi ülkemde güvenli bölge mi? ben Türkiye’ye geçtikten sonra Suriye’nin her toprağı benim vatanımdır. Türkiye bana burada yardım etsin, bana iş versin burada yaşayalım, ben Suriye’de güvenli bölge istemiyorum. Bana burada iş fırsatı versin Türkiye, çalışma izni versin, sigortalı olayım, kimse bizi çalıştırmıyor herkes çalışma izni istiyor. Çalışma izinlerimiz olsa bir çok problemimiz çözülür bizim.”⁶⁴⁷

⁶⁴⁶Bkz: t24, Şirin Payzın ile Ne Oluyor? , 29.01.2019

⁶⁴⁷Görüşmeci 2, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 06.11.2019

“Türkiye’nin yapmaya çalıştığı güvenli bölge için, başlangıç iyi ama gidişat hatalı. Nasıl? Türkiye bölgeyi düzenliyecek diyecek ki gelin oturun, kim yönetecek peki? Hırsızlar yönetecek burayı. Bu hırsızlar için adam öldürmek hiçbirşeydir. Ne akşam güvendesin, ne de gündüz işin var. Akşam çocuklarınla rahat hissedemezsin çünkü her yerde hırsızlar olacak, gündüz iş olmayacak, nasıl yaşayacağız? O yüzden bizim için geri dönüş yok. Dönmek isteyenler oradaki durumun nasıl olacağını kestiremiyor. Geceleri uyku uyuyamayacaklar orda. Farkında değiller. Hiçkimse geri dönemez. Bu çok zor”.⁶⁴⁸

“İnsan eğer kendini güvende hissetmezse yaşayamaz. Orası kesinlikle güvenli olmayacak. Sünni Kürtle kavga eder, Kürt Alevi ile kavga eder, Arap kurbatla kavga eder, kimin eli kimin cebinde belli değil. Ben şimdi Afrin’e gitsem, PKK beni vurur. Kürt, Arapların arasında yaşarsa yine öldürürler.”⁶⁴⁹

“Şimdi kusura bakma ben güvenli bölgeye nasıl gideceğim? Şimdi benim işim var gücüm var. Adamla anlaşmışım iş için. Hatta şimdi bana vatandaşlık gelse bile kabul ederim yani. Hatta ona da başvuracaktım ben. Beni hiç kimse aramadı vatandaşlık için. Benim abime mesaj gönderdiler. Abim işlemlerini yaptı şimdi bekliyor. Mesela benim eşimin ablası aldı. Bu vakitte dönüş olamaz. Daha oradaki insanlar, orası değişik bir şey oldu. Ben orada çocuklarımla güvenli bir yerde olamam. Kusura bakma ama orası güvenli değil. Şimdi geçen sefer İstanbul’da öyle bir deprem oldu insanlar hepsi dışarıya kaçtı. Değil ki bir savaş, bomba, uçak, bilmiyorsun ne zaman düşer. Nasıl kalacaksın çocuklarınla bir evde.”⁶⁵⁰

“Güvenli bölge olursa, ben gitmeyi düşünmem kesinlikle. İdlib sözde güvenli. Mahvettiler İdlib’i. Haberleri takip ediyor musun bilmiyorum. Beni, eğer Suriye’ye göndereceklerse, ben başka bir ülkeye gitmenin yollarını ararım.”⁶⁵¹

“Ben geri dönmek istemem çünkü güvenli değil. Tamamen silahlardan arındığı zaman ancak güvenli olur. Hala savaş var orada. El Bab’da çok patlama ve olaylar oluyor mesela. Güven yok, elektrik yok, eğitim yok, su yok.

⁶⁴⁸Görüşmeci 19, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 02.02.2019

⁶⁴⁹Görüşmeci 2, Düztepe Mahallesi-Gaziantep, 06.11.2019

⁶⁵⁰Görüşmeci 6, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 03.11.2019

⁶⁵¹Görüşmeci 7, Yeditepe Mahallesi-Gaziantep, 03.12.2019

Öncelikle çocuklar için eğitim olmalı. Biz buraya çocuklar için geldik. Asıl amacımız bu. Onların eğitim alması lazım.”⁶⁵²

Öte yandan, kendi bölgelerine ve evlerine gitmedikleri sürece gidilecek her bölgenin onlar için, gurbet anlamına geleceğini ve bu nedenle geri dönüşün anlamlı olmayacağını belirten mülteciler de bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu mülteciler de güvenli bölge fikrine oldukça uzaktırlar.

“Buradaki insanların bir kısmı belki sana evet dönmek isteriz derler. Çünkü, tam olarak durumu bilmiyorlar. Ama dönerlerse ne kadar mutsuz olacaklarını bilmiyorlar. Sen kendi ülkende yabancı olacaksın. Kendi ülkende yabancı hissetmen, başka bir ülkede kendini yabancı hissetmenden çok daha zor bir durum. Ben daha önce bu durumu yaşadım. Bizim evimiz yıkıldığı zaman başka bir bölgeye gittik. Kendi vatanımda kendimi çok yabancı hissettim. Şu anda daha iyiyim. Diyorum ki ben yabancı bir ülkedeyim. Ülkeme uzağım. Kendimi bu şekilde avutabiliyorum en azından. Ne gözün görsün, ne de yüreğin yansın. Benim yiğenlerim Humus’tan çıktılar ve Özgür Suriye Ordusu ile Azez’e geçtiler. Bazen yiğenimle konuşuyorum ağlıyor ve diyor ki: Teyze diyor keşke ben Türkiye’de olsam, en azından derim ki evet ben gurbetteyim. Ama ben kendi vatanımdayım ve Suriye’deyim ve kendimi yabancı hissediyorum burada. Hatta oradaki insanlar bile bize mülteci olarak davranıyor. Derlerki bunlar mülteci Humus’tan. Düşünebiliyor musun? İnsan evinden çıktı mı nereye giderse gitsin mültecidir.”⁶⁵³

Eğitim, iş imkanları, sağlık gibi faktörler de geri dönüş konusunda önemli belirleyiciler olmaktadır. Şu anda işsiz olan bir mülteci, Türkiye’de iş bulamazsa, çocuklarının eğitime erişebilmesi koşuluyla geri dönüşü düşünebileceğini belirtmektedir:

“Şimdi güvenli bölge kurulsa ben dönmem. Ama iş bulamazsam dönerim. Başka çarem yok çünkü. Gerçekten güvenli olursa ama ve okullar varsa. Çocuklarım okula gitmeli. Daha ne olacağını bilmiyoruz ki. Güvenli olmazsa dönmem. Sekiz çocuğum var benim. Ben güvenli olacağını zannetmiyorum. Zor bence. Şimdi Cerablus’a bakın. Güvenli mi? Daha dün 3 genci öldürdüler. Türkiye’nin askerleri orada olmasına rağmen. Ben üniversite varsa dönerim. Çocuklarım üniversite çağına geldi. Halep Üniversitesi değil ama. Antep Üniversitesi veya Harran Üniversitesi, İstanbul veya Ankara

⁶⁵²Görüşmecı 18, İsmet Paşa Mahallesi- Gaziantep, 04.12.2019

⁶⁵³Görüşmecı 17, İsmetpaşa Mahallesi-Gaziantep, 04.12.2019

Üniversitesi olursa, yani çocuklarımın oraya gitme imkanı olursa dönerim. Ben çocuklarımın geleceğini düşünmek zorundayım. Bir de Beşar Esad'ın gitmesi lazım. O gitmeden dönmem ben. Hatta her şey süper olsa dahi, güvenlik sağlansa okullar olsa, işbulsam ama Beşar Esad gitmese, ben dönmem oraya. O orada olduğu sürece biz güvende değiliz. Ayda 100 bin maaş alsam bile dönmem o olduğu sürece. Korktuğumdan değil nefret ettiğim için".⁶⁵⁴

Öte yandan, ilk paragrafta ifade ettiğim gibi, görüşme gerçekleştirdiğim bir mülteci kadın Türkiye'ye kalıcı olarak gelmediklerini ve Suriye'de durumlar düzelirse geri dönmek istediklerini belirtmektedir. 37 yaşındaki kadın | mülteci, Gaziantep'te, gerçekleştirdiğim bütün görüşmelerde geri dönmeyi düşünen tek kişi idi.

"Biz buraya kalıcı olarak gelmedik. Suriye'de durum düzelirse hepimiz dönmek istiyoruz. Vatanımız, toprağımız orası. Ama evim yıkıldı bombalarda. Şu anda dönmem mümkün değil. Hiç bir şeyim kalmadı Suriye'de. Burada bize biraz daha saygı duyulmasını istiyoruz. Mesela bir lokantaya geçip yemek yesek, Suriyeliler keyiflerine bakıyor diyorlar. Yani yemek yemeyelim mi? Durumlar kötü olmasa tabii ki gelmezdik. Ben eşim vefat etmese gelmeyecektim. İnsanın toprağı gibisi yok. Buraya kaçak geldik biz. Çok zor şartlarda geldik. Çocuklarım güvende olsun diye geldim ben buraya."

Güvenli bölge süreci ile ilgili dört faktör ortaya çıkmaktadır:

- 1- **Sürecin güvenlik boyutu:** Geri dönüş ile ilgili en önemli faktör sürecin güvenlik boyutudur. Gerçekleştirdiğim görüşmelerde "güven" kavramı önemli bir belirleyici idi. Görüşmelere katılanlar, savaştan kaçıp Türkiye'de bulunmayı öncelikle güven kavramı ile açıklamışlardır. Bir Suriyeli mülteci için, Türkiye'de olmak, güvende hissetmek ve güvende olmak anlamına gelmektedir. Öte yandan, görüşme gerçekleştirdiğim mülteciler Suriye'de bir güvenli bölge kurulsa dahi, güvende hissetmeyeceklerini belirtmişlerdir.

⁶⁵⁴Görüşmecisi 28, Beşyüz Evler Mahallesi-Gaziantep, 22.11.2019

2- **Temel Hizmetlere Erişim:** Suriye’de savaş koşullarından dolayı, temel hizmetlere erişim oldukça problemlidir. Bayramda Suriye’ye ziyarete gidenler, elektriklerin saatlerce kesildiğini, çocukların tümünün eğitim hizmetlerine erişemediğini, sağlık hizmetlerinin ağır aksak ilerlediğini ve bu nedenle Suriye’ye geri dönüşün zor olduğunu belirtmişlerdir.

3- **Türkiye’de Kurulan Hayat:** Esasında tıpkı devlet söylemine paralel olarak, ilk yıllarda mülteciler de kendilerini misafir olarak görmüşler ve Suriye’de durumların düzelmesiyle geri döneceklerini düşünmüşlerdir.

“Gitmek istemeyiz. Kızlarımız burada evliler. Ziyarete gideriz ama kalıcı olarak gitmek istemeyiz. Çocuklarım buradaysa ben Suriye’de ne yapacağım. Buraya da alıştık. Orada güvende olacağımızı hissetmiyorum. Savaş olmasa bile maddiyat durumundan dolayı.”⁶⁵⁵

“Biz güvenli bölgeye dönmeyiz ama yaşadığımız yerler güvenli olursa yani Halep, tabiki oraya dönmek isteriz biz. Biz kendi evlerimize dönmek isteriz.Başka bir yere değil.Biz kendi evlerimizin, kendi mülkümüzün güvenli olmasını isteriz.Zaten Suriye’de iş yok, burada en azından biraz iş var erkekler çalışabiliyor, ama Suriye’de iş yok. Çok istiyoruz Suriye’nin güvenli olmasını,ınşalalholur,ama ne kadar güvenli bölge deselerde oranın güvenli olacağını zannetmiyorum.Daha bir ay önce patlama oldu bizim evlerimizin olduğu yerde.4 tane bomba patladı.Güvenli değil”.⁶⁵⁶

Gaziantep BŞB Göçmen İşleri Şube Müdürü, savaşın bitmesi durumunda dahi, mültecilerin ülkelerine geri dönmeyeceklerini ve mültecilerin şehre yerleşimlerinin en başından farklı bir çizgide yapılması gerektiğini ifade etmiştir:

“Savaş bitse bile bu insanlar ülkelere dönmeyecekler. Bu mültecilerin aslında en başından şehirlere belli bir kotaya göre dağıtılması gerekiyordu. Mesleklerine göre dağıtılabildi.Mesela tarımcı adamı tarımın gelişmiş olduğu şehre yerleştirmek gerekir, sanayinin gelişmiş olduğu şehre değil.Ama bu yapılmadı.”⁶⁵⁷

⁶⁵⁵ Görüşmeci 23, İsmet Paşa Mahallesi-Gaziantep, 17.12.2019

⁶⁵⁶ Görüşmeci 23, İsmetpaşa Mahallesi-Gaziantep, 17.12.2019

⁶⁵⁷ Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü-Gaziantep, 04.12.2019

Şahinbey Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürü ise, mültecilerin geri dönme ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmektedir:

“En buradaki mültecilerin gitme ihtimallerinin yüksek olduğunu düşünüyorum. Büyük bir kısmı dönüyor. Bayram ziyaretine gidip geri dönmeyenler var.Çünkü adam orada hem tarlasını ekiyor hem de burada kızılây kartında faydalaniyor.”⁶⁵⁸

Erdoğan, Türkiye’nin, 2011’den beri sürdürdüğü Suriyeliler politikasının “Açık kapı politikası/Geri Göndermeme İlkesi”, “Geçici Koruma Statüsü”, “Acil Durum Yönetimi” ve “Geçicilik (Algısı)” olmak üzere dört ana eksenini olduğu belirtmiştir.⁶⁵⁹ Çünkü en nihayetinde kamu politikaları, oluşturuldukları dönemin hakim siyasi ideolojisinden de azade değildir. Kamu politikaları, siyasi iktidarların belli konularda dönüşüm yapma isteğinden ve siyasi iktidarın politikalarından da etkilenmektedir. Bu nedenle, politikaların ortaya çıktığı politik ve siyasi bağlamın anlaşılması da politika yapım sürecini anlamak adına oldukça önemlidir. Kent Weaver’ın da ifade ettiği gibi, uygulama sorunları, yalnızca uygulayıcı aktörlerden kaynaklı olmayabilir aynı zamanda, siyasilerden, yöneticilerden ve yasa yapıcılardan da kaynaklı olabilir.⁶⁶⁰ Türkiye’nin Suriyeli mülteciler politikası, 2020 Şubat ayı itibarıyla yeni bir aşamaya evrilmiştir.

Trablusşam’da görüşme gerçekleştirdiğim bütün bürokratlar ve Beyrut’ta Sosyal İşler Bakanlığı’na bağlı olarak çalışan LCRP personelleri dahil, zaman alacak olsa dahi Suriyeli mültecilerin ülkelerine geri dönecekleri konusunda hem fikirdir. Nitekim Lübnan Hükümeti Suriyeli mültecilerin geri dönüşü üzerine çalışmaya devam etmektedir.

⁶⁵⁸Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü-Gaziantep, 13.12.2019

⁶⁵⁹Murat Erdoğan, Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, Göç, Uyum ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Marmara Belediyeler Birliği, Bağcılar Belediyesi, Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2018, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, Kitap No:311, s. 78

⁶⁶⁰Weaver,a.g.e, s. 5

“En nihayetinde ülkelerine geri dönecekler. Bu Lübnan Hükümeti’nin de düşüncesi ve isteği. Bizim partnerlerle de çalışmalarımız ve programlarımız geri dönmelerine yönelik. Hatta Suriyeliler de dönmek istiyor şartlar el verirse çoğunlukla böyle söylüyorlar. Ama tabi zorunlu sebepler var geri dönemiyorlar henüz. Lübnan hükümetinin de Suriyelileri burada bırakmaya niyeti yok. Lübnan halkı da istemiyor. Yıllar geçtikçe zaman uzadıkça Lübnan hükümeti geri dönmelerini sağlamaya yönelik daha çok çaba sarfediyor. Çünkü, hem kültürel, hem ekonomik gerginlikler daha çok arttı. Siyasi gerilimler arttı. Lübnan hükümeti ve Lübnanlılar biliyorki, orada bazı bölgelerde artık savaş yok. Bu bölgeler gidenleri tekrar alabilecek durumda. Güvenlik birimi de Suriyedeki güvenlik birimi ile işbirliği içerisinde. Yani geri dönmelerini sağlayacak çalışmalar yapıyorlar. Bizim düşüncemiz de geri döneceklerine yönelik.”⁶⁶¹

Ayrıca, yetkililer geri dönüşün yalnızca siyasete bağlı olmadığı ve çeşitli şekillerde geri dönüş imkanları olduğunu belirtmişlerdir.

“Geri dönüşe yönelik çözümler var bu çözümler sadece siyasete bağlı değil. Aslında bu iki görüş var, İlk görüş Suriye’de durumlar düzelmeden istikrar sağlanmadan mültecilerin geri dönüşlerinin çok güç olduğunu söylüyor. Bir diğer görüş, güvenli bölge kurulup ya da güvenli kamplar kurularak bu insanların geri gönderilebileceğine inanıyor. Suriye’de bazı bölgeler artık oldukça güvenli. Çözümler var yani, siyasi istikrar sağlanmadan da gidebilir ülkelere bu insanlar. Yıldan yıla Lübnan Hükümeti’nin mültecileri geri göndermeye yönelik çabası artıyor.”⁶⁶²

Bu söylem ve inanış, halen geri dönmeyi teşviğe yönelik yaklaşımı ortaya koymaktadır. Bond’a göre mültecilerin durumuna ilişkin, gönüllü geri dönüş, entegrasyon ve üçüncü ülkeye yerleştirme olmak üzere üç kalıcı çözümünden söz edilebilir. BMMYK’ya göre, gönüllü geri dönüş en çok tercih edilen durumdur.⁶⁶³ Öte yandan, Lübnan’da, sayıca az olsa da, BMMYK koruma ekibinin koordinesiyle gerçekleşen, Suriye’deki güvenli bölgelere gönüllü geri dönüşler mevcuttur. Suriye’ye geri dönüşün temelde iki koşulu, geri dönüşlerin öncelikle gönüllülük esasına dayanması ve gidilecek bölgenin güvenli olmasıdır.⁶⁶⁴ Lübnan’da 17 Ekim 2019’da başlayan protestolardan sonra, ekonomi durma noktasına gelmiş ve

⁶⁶¹Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı-Trablusşam, 27.02.2020

⁶⁶²Lübnan Kriz Birimi, Genel Müdür Yardımcısı-Trablusşam, 27.02.2020

⁶⁶³Barbara E. Harrell Bond, “Repatriation: Under What Conditions Is It the Most Desirable Solution for Refugees? An Agenda for Research” (Çevrimiçi), Cambridge University Press, **African Study Review**, Vol:32, No.1, 1989, pp:41-69, <https://www.jstor.org/stable/524493>, 25.03.2020, s.41

⁶⁶⁴LCRP personeli ile yaptığım görüşmeden derlenen bilgilerdir.

birçok işletme kapanmıştır. Protestolar, Suriyeli mülteciler üzerindeki çalışma izni, oturma izni gibi konularda baskıları bir nebze hafifletmiş olsa da, ekonomik koşulların zorlaşması ve yaşam maliyetlerinin daha da artması Suriyeli mültecileri oldukça etkilemiştir. Bu nedenle protestolardan gönüllü geri dönüşler artış göstermiştir.

Öte yandan Trablusşam'da mültecilerin geri dönüşüne yönelik üç düşünceden söz edilebilir.

- 1- Türkiye'ye göç
- 2- Avrupa'ya göç
- 3- Suriye'ye dönüş

Devletin, politikasızlık haline paralel olarak, Lübnan'da kalarak bir hayat sürdürmeyi düşünen Suriyeli mülteci sayısı oldukça azdır.

“Ben Suriye'ye geri dönmeyi hiç düşünmüyorum, geri dönersem askere giderim. Türkiye'ye gitmeye çalışıyorum. Ama çok zor. Bütün kardeşlerim Türkiye'de. Antakyada'lar. Sadece ben buradayım. Çok uğraştım ama gidemedim. Askerlikten muaf olmam için 8000 dolar ödemem gerekiyor. Birde 5 yıl boyunca Suriye'ye giriş yapmamam gerekiyor. Benim zaten bu parayı ödeyecek durumum yok. Hatta Lübnanlıların burada çok problemi var, Suriyelilerin nasıl olmasın? Ekonomi çökmüş durumda. Eğer bankada paran varsa onu çok zor alıyosun. Her Cuma günü 200 dolar veriyorlar sadece. Sadece Cuma günleri alabiliyosun. Yani bir hafta geçmesi gerekiyor. Aslında 150 vereceklerdi. Sonra fikirlerini değiştirdiler. Yani kendi paramı dilenerek alıyosun. Her hafta biraz biraz.”⁶⁶⁵

Trablus'ta görüşme gerçekleştirdiğim Suriyeli mültecilerin bir çoğu ya Türkiye'ye göç etmeyi denemiş ancak başarılı olamamış veya bir yolunu bulunca Türkiye'ye gitme potansiyeli olan mültecilerden oluşuyordu. Ayrıca, bunların bir kısmı Türkiye'yi Avrupa'ya ulaşmak için bir geçiş bölgesi olarak görmekte olan mültecilerden oluşmuştur.

“Ben 3 arkadaşım ile oturuyorum. 100 dolar ödüyorum. Türkiye'de durumlar daha farklı diye duydum. 150 dolara gayet güzel bir ev kiralabilir

⁶⁶⁵Görüşmecisi 2, Zahriye Mahallesi- Trablusşam, 11.02.2020

orada. Burada ailenle oturacaksan en azından 400 dolara ihtiyacın var. Benim Türkiye'ye gitme fırsatım olsa ben çoktan Türkiye'ye giderdim. Ama kaçak girişlerin çok pahalı olduğunu duydum.”⁶⁶⁶

“Fırsatımız olsa elbette Lübnan dışına Türkiye'ye veya Avrupa'ya gitmek isteriz. Ama pasaportumuz yok. Zaten gidişler de çok zor. Eşim de gitmek istiyor kafasına koymuş buraya geldiğimizden beri.”⁶⁶⁷

“Durumlar daha iyi olursa, elbette Suriye'ye dönmek isteriz. Ama şu anda durumlar zor. Geri dönecek gibi değil.”⁶⁶⁸

“Ben dönmek istiyorum. Döncem inşallah, yaşadığım bölge güvenli olur olmaz döncem. Entegre olmak da istemiyorum, işimi yapıyorum gidiyorum, onlar sevmiyor zaten Suriyelileri. Sevmiyorlar bizi burada.”⁶⁶⁹

Mültecilerin büyük bir kısmı, Suriye'de şartlar iyi olursa dönmek istediklerini belirtmişlerdir.

“Keşke Suriye'ye dönebilsek, keşke böyle bir imkanımız olsa. Dönenler var, buradaki hayata katlanamıyor insanlar. Biz orada savaştan korkmuyoruz. Ölümden ötesi yok. Biz hükümetten korkuyoruz. Yani şimdi ben Halep'e giderim bir şekilde başımın çaresine bakarım. Ama gidip hapse girmek büyük sorun. Biz bundan korkuyoruz.”⁶⁷⁰

“Benim kardeşim Türkiye'de. Kardeşim İstanbul'da, amcam Mersin'de. Çok akrabam var Türkiye'de. Türkiye'de Suriyelilere karşı daha insanca bir muamele olduğunu düşünüyorum. Bizi burada eskiden beri sevmeyenler, Suriyeli askerlerin burada olduğu zamandan beri. Çok azdır burada Suriyelileri seven. Yani çıkar ilişkisi var. Eğer senden bir çıkarı varsa, sana ibadet eder. Eğer çıkarı yoksa, umrunda olmazsın. Ailen var, çocuğun var, umurlarında olmaz. Başıma geldi yani, biliyorum. Ben onlardan beter olmasam, yaşayamam aralarında. Eğer bir Lübnanlı senle problem yaşarsa, gider der ki bunun evrakları tam değil, ikamesi yok. O yüzden sorunlardan uzaklaşmaya çalışırım. Ben ülkeme dönmeyi çok istiyorum ama tabi bu şartlarda zor. Esad olduğu sürece dönemem. Hatta savaş yokken bizle sevmeydik, her şey onların, yani eğer bir aracı varsa bir yere gelirsın yoksa hiçsin Suriye'de. O yüzden dönmem.”⁶⁷¹

⁶⁶⁶Görüşmecı 6, Tel Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁶⁶⁷Görüşmecı 9, Miten Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

⁶⁶⁸Görüşmecı 26, Mina Mahallesi-Trablusşam, 19.02.2020

⁶⁶⁹Görüşmecı 33, Tel Mahallesi-Trablusşam, 20.02.2020

⁶⁷⁰Görüşmecı 20, Tel Mahallesi,-Trablusşam, 16.02.2020

⁶⁷¹Görüşmecı 34, Tel Mahallesi,-Trablusşam, 20.02.2020

Görüşme gerçekleştirdiğim Nüfus Müdürü de geri dönüşler zaman alacak olsa da mültecilerin geri döneceklerini ve özellikle son zamanlarda yaşanan ekonomik sıkıntıların mültecileri daha da çok zorladığını belirtmiştir.⁶⁷²

Lübnan'dan Suriye'ye gönüllü geri dönüşler 2017 yılından beri devam etmektedir. Suriyeli mültecilerin geri dönüşleri Lübnan Genel Güvenlik Birimi tarafından da desteklenmektedir.⁶⁷³ Lübnan'daki bu politika boşluğu, devlet dışı aktörlerin özellikle Hizbullah'ın, Suriye'deki güvenli alanların tanıtımına öncülük etmesini ve Suriyeli mültecilerin ülkelerine geri gönderilmesini, müzakere etmesinin yolunu açmıştır. Lübnan'daki bütün siyasi partilerin, Suriyeli mültecilerin geri dönmeleri konusunda fikir birliği mevcuttur. Ulusal bir politikanın olmayışı belediyelerin ve güvenlik birimlerinin politikaları uygulamasına neden olmaktadır.⁶⁷⁴

“Geri dönüşler onların özgür iradeleriyle gerçekleşen bir durum. Onlar geri dönmek isterse dönebilirler. Bir de genel güvenlik birimi vasıtasıyla geri dönenler oluyor, gidip isimlerini yazdırıyorlar orda, sonra Genel Güvenlik Birimi onları arıyor ve diyorlar ki, şu gün şu saatte bu yerde olursun diye. Bir de gönüllü spontan geri dönüşler var.Yani kişi kendisi karar veriyor geri dönmeye, kimseye de haber vermiyor ve geri dönüyor. Biz her sene bir değerlendirme yaparız. Şimdi bu değerlendirmeye göre, bir çoğu geri dönmek istiyor.Ancak şu an için durumlar çok uygun görünmüyor. Başka bir kısım da geri dönmek istiyor ancak geri dönüşü yakın görmüyorlar. Yani böyle bir fark var. Bir kişi vatanından göç ettiği zaman artık bütün derdi bir an önce vatanına dönmek olur. 9 yıllık bir süreden bahsediyoruz. Şehrinden, akrabalarından, ailesinden uzak.Yani bütün hepsi geri dönecek ama bu işte bazı durumlardan dolayı geri dönemiyorlar. Ama tabi önce güvenliğin sağlanması gerekiyor. Bu onların fikri yani biz onların adına konuşamayız.”⁶⁷⁵

⁶⁷²Nüfus Müdürü ile 17.02.2020 tarihinde gerçekleştirilen görüşme

⁶⁷³LCRP, **a.g.e.** s. 20

⁶⁷⁴ Sami Ataallah, Dima Mahdi, “LCPS, Lebanese Center for Policy Studies, Lawand Politics of “SafeZones and Forced Return to Syria: Refugee Politics in Lebanon” (Çevrimiçi), Policy Paper, 2017,https://www.lcps-lebanon.org/publications/1515749841-lcps_report_-_online.pdf, 16.03.2020, s.5

⁶⁷⁵BMMYK, İrtibat Memuru-Trablusşam, 05.03.2020

2014 Lübnan'daki mülteci sayısının en yüksek orana ulaştığı bir dönemdir. Bu noktada, Suriye krizinin uzun bir süreç olduğunun farkına varılmıştır. Yeni hükümetin kurulmasıyla birlikte, sınır kontrollerine yönelik yeni düzenlemeler yapılmıştır. Lübnan Suriye sınırından gelmeyenlerin kabul edilmemesi gibi, Suriye'ye arada geri dönebilen Suriyelilerin statülerinin yeniden değerlendirilmesi gibi, iş gücüne katılıma yönelik çeşitli kısıtlamalar, belediyelerin uygulamaları vs. devam etmiştir ve bunlar Lübnan'daki Suriyeli mülteci sayısını azaltmaya yönelik uygulamalardır.⁶⁷⁶

“Ben kendi mesleğimi bile yapamıyorum. Denklik için çok para ödemem gerekiyor, bürokratik prosedürler çok. Ben STK'larda çalışmak istemiyorum. Burada rahatım. Burada kalmayı zaten düşünmüyorum. 4 yılı bitirince Suriye'ye geri döneceğim. Eğer STK'larda çalışırsam, Suriye'ye dönüce hapse girerim. İyi olmaz yani benim için. Ben STK'larda çalışıp Suriye'ye gidince sorun yaşamak istemiyorum. Ben sorun yaşamak istemiyorum. Eninde sonunda ülkeme dönmek istiyorum.”⁶⁷⁷

4.13. Gaziantep ve Trablusşam'da Saha Bürokratları ve Uygulamada Takdir Yetkisi

Herhangi bir politikanın uygulanması, onu uygulayan ve hayata geçiren saha bürokratlarından ve çalışmamız bağlamında incelenen yerel yönetimlerden bağımsız değildir. Yerel yönetimlerin, çalışma sahaları olan her iki ülkede göç politikalarının üretiminde doğrudan etkileri olmasa dahi, hizmet üretme konusunda ön safta yer almaktadırlar.

Türkiye'de, belediyelerin, mültecilere yönelik hizmetlerinin çerçevesinin sınırları kanunda net olarak çizilmediğinden, bu konuda aksiyon almak belediyelerin takdirinde olmuştur. Lübnan açısından devletin genel politikasızlık hali doğallıkla yerel yönetimleri de etkilemiş, öte yandan, Lübnan'da hâlihazırda zayıf olan ülke ekonomisi son yıllarda iyice çökmüş, bu durum yerel yönetimlere de sirayet etmiştir.

⁶⁷⁶ Ataallah ve Mahdi, **a.g.e.**, s. 23-24

⁶⁷⁷ Görüşme 5, Zahriye Mahallesi-Trablusşam, 12.02.2020

Öte yandan, devletin “politikasızlık politikası” ve ekonomik durumu yerelde Suriyeli mültecilere yönelik politikaları da etkilemiştir.

Suriyeli mülteci göçünün niceliksel olarak büyüklüğü, çok kısa bir zaman dilimine yayılan göç süreci ve büyük bölümü kentsel alanlara yerleşen mülteciler çalışmamız bağlamında incelenen her iki belediye açısından netameli bir süreç olmuştur. Sürecin olağanüstülüğü, aciliyeti ve göçün sayısal büyüklüğü bu konuda sınırlı yetkili olan yerel yönetimlerin, takdir yetkisi açısından alanlarını genişletmiştir.

4.13.1.Belediye Hizmetleri ve Takdir Yetkisi

Araştırma bulguları, Gaziantep’te göç politikalarının uygulanmasında, saha bürokratlarının bir çoğunun büyük ölçüde görevlerinin farklı alanlarında takdir yetkisini olumlu yönde kullandıklarını göstermektedir. Ancak takdir yetkisinin kullanımı farklı parametrelere bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir. Öte yandan, çalışmamız bağlamında incelenen her iki şehirde de, takdir yetkisinin kullanımı bazı faktörlerden etkilenmektedir.

Türkiye, Suriye’de savaşın başladığı 2011 yılından 2014 yılına kadar Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulamıştır. Türkiye’nin bu politikası şeffaf olmaktan uzak, kararların büyük ölçüde merkezden alındığı ve kamuoyu tarafından etraflıca tartışılmamış olduğu bir politikadır. Hükümet, düzenlemelerin içeriği hakkında kamuoyunda veya parlamentoda fazla tartışma yapmadan kararnamelerle durumu düzenlemiştir.⁶⁷⁸ Bu durum doğallıkla hizmet sunumunda ön safta yer alan ve halka doğrudan hizmet sunan saha bürokratlarının bu süreçteki rollerini ön plana çıkarmıştır.

Türkiye, yerel yönetimlerin göç politikalarındaki rolleri bakımından bütünsel bir politikaya sahip olmamakla birlikte, yerel yönetimlerin bu göç sürecine reaksiyonları farklılık göstermiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi, belediye kanununda mültecilere yönelik hizmet konusu muğlaktır, öte yandan bu konudaki muğlaklık giderilmiş olsa dahi, yerel yönetimlerin gelirleri ve kurumsal kapasiteleri esasında bu kitlesel göçü yönetecek kapasitenin uzağındadır. Buna rağmen, mültecilere yönelik hizmet üreten belediyeler, hizmetlerini 5393 sayılı belediye

⁶⁷⁸Üstübcü, a.g.e. s. 2

kanunun hemşehrilik hukukuna dayandırmışlardır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de bu anlamda takdir yetkisini olumlu yönde kullanan belediyelerden biridir. Nitekim mülakat gerçekleştirilen Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Göçmen İşleri Şube Müdürü, mültecilere yönelik hizmetlerini belediye kanunun 13. Maddesi olan hemşehrilik hukukuna dayandırdıklarını belirtmiştir.

Belediye kanunun 13.maddesi hemşehrilik hukukundan bahseder. Biz hizmetimizi bu maddeye dayandırarak yapıyoruz. Birimde Göç Şube Müdürü olarak ben varım, bir idari işler personeli bulunmakta bizde, Sosyal İşler Dairesi'ne bağlıyız. Ayrıca Ensar Toplum Merkezi de bize bağlı. Ayrıca, danışma masasında bir tercüman bulunuyor. Bunlar, direkt bizim birimimize bağlı olan personeller değil. Belediyeye bağlı olarak çalışıyorlar.⁶⁷⁹

Öte yandan, Şahinbey Belediyesi Sosyal İşler Müdürü Gaziantep'in göç konusunda başarılı olduğunu ve yönetim olgusunun Gaziantep'te iyi gerçekleştiğini belirtmiştir.

“Ben 2012’den beri burada çalışıyorum. Son 1 yıldır müdürlüğe atandım. Yani en başından beri buradayım. Süreci biliyorum. Şahinbey Belediyesi bünyesinde, mültecilerle ilgilenen ayrı bir birim yoktur. Şu anda görevli tercüman yok. Ama göçün ilk yıllarında vardı. Gaziantep, İstanbul’dan sonra en çok mülteci barındıran ikinci şehir. Burada sadece Suriyeliler değil, pek çok mülteci var. Mısır’dan da ciddi bir geliş var.Türkiye’de resmi kayıtlara göre 67 milletten insan var. Suriyeliler, Antep’i geçiş olarak da kullanıyorlar. Burada çok fazla kayıtsız Suriyeli mülteci de var. Gaziantep, şehir olarak bu göçü kaldırabilen bir şehir.Yönetişim denilen olgu, Gaziantep’te iyi gerçekleşiyor.⁶⁸⁰

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Türkiye’de insiyatif kullanarak, belediyeye bağlı ilk Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü birimini kuran belediyedir. Bu anlamda, Gaziantep’te sürecin henüz ilk yıllarında yerel düzeyde gerçekleşen bir insiyatif söz konusudur. Ayrıca, belediye kanunu yorumlayarak yaşanan bu kitlesel göçe kayıtsız kalmamış ve mültecilere yönelik politika üretme yoluna gitmiş ve hizmet sağlamıştır.

Lübnan, Türkiye’nin yaptığı gibi savaşın başladığı 2011 yılından, 2015 yılına kadar Suriyeli mültecilere yönelik açık kapı politikası uygulamıştır. 2014 yılında Türkiye-Suriye sınırı kapatılmış ve 2015 yılında hükümetin talebi doğrultusunda

⁶⁷⁹ Göçmen İşleri Şube Müdürü- Gaziantep, 04.12.2019

⁶⁸⁰ Şahinbey Belediyesi, Sosyal İşler Müdürü-Gaziantep, 13.12.2019

kayıtlar durdurulmuş olsa da, Suriyeli mülteciler Lübnan'a göç etmeye devam etmişlerdir. Lübnan, Türkiye'den sonra en fazla Suriyeli mülteci sayısına sahip ülkedir. Bu anlamda Lübnan'da da tıpkı Türkiye'de olduğu gibi ön safta yer alan saha bürokratlarının rolleri önemli hale gelmiştir. Lübnan'da bir kaç istisna dışında belediyelerin Suriyeli mültecilere yönelik tutumları devletin genel "politikasızlık" politikasına paraleldir. Nitekim Trablusşam Belediyesi de, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin aksine Suriyeli mülteciler meselesi konusunda olumlu veya olumsuz bir tutum geliştirmediklerini ancak mültecilerin işlerini de zorlaştırmadıklarını belirtmiş idi.

Öte yandan, görüşme gerçekleştirilen Trablusşam Belediye Başkanı, belediyede mülteciler için ayrı bir birimin oluşturulmadığını beyan etmiştir. Görüldüğü gibi belediye başkanının söylemleri, devletin genel söylemine paraleldir ve tıpkı Lübnan Hükümetinin yaptığı gibi, çoğu zaman bürokratik süreçleri görmezden geldiklerini ancak Suriyeli mültecilerin işlerini de zorlaştırmadıklarını belirtmiştir. En temel hizmetler bakımından Gaziantep'te saha bürokratları kanunu yorumlayıp, takdir yetkilerini olumlu yönde kullanırken, Trablusşam'da bu durum devletin genel politikasına paralel bir şekilde ilerlemektedir.

Öte yandan, Gaziantep'te özellikle göç sürecinin ilk yıllarında belediyeler, gıda, konaklama gibi temel hizmetlerin karşılanması noktasında önemli misyonlar üstlenmişlerdir.

Örneğin, Şahinbey Belediyesi, Kızılay ve Afad ile koordineli olarak, kentte bulunan, kamplarda yaşayan ve sınırın diğer tarafında yaşayan mültecilere yönelik battaniye, yiyecek, un gibi temel yardımları gerçekleştirmiştir. Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, Göç İdaresi kurulduktan sonra belediye olarak görevlerinin hafiflediğini belirtmiştir.⁶⁸¹ Öte yandan, son yıllarda zaruri haller dışında mültecilere yönelik sosyal yardımlar azalmıştır.

Türkiye'de sosyal devlet anlayışı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. Maddesinde vurgulanmıştır.⁶⁸² Anayasa'nın 61. Maddesinde, devletin engelli, yaşlı

⁶⁸¹ Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü-Gaziantep, 13.12.2019

⁶⁸² T.C. 1982 Anayasası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, 10.04.2020

ve çocuklara sağlanacak hakların ve yardımların kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir.

Madde 61:

“Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirler alır. Yaşlılar, devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korumaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.”⁶⁸³

Anayasa’nın 55. Maddesinde ise, “Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır”⁶⁸⁴ denilerek dengeli bir gelir adaletine vurgu yapılmıştır.

Anayasa’nın bu maddelerinde, mültecilere ayrıca vurgu yapılmamış olsa da, anayasanın bu maddeleri Türkiye Cumhuriyeti çatısı altında yaşayan bireyleri kapsamaktadır.

Politikaların uygulanması, doğrusal bir şekilde gerçekleşen bir süreç değildir. Uygulamalar, çeşitli nedenlerle değişiklik gösterebilmekte, ayrıca politikaların yalnızca bir kısmı, politikacılar ve yasa koyucular tarafından kontrol edilebilmektedir. Saha verilerinin ortaya koyduğu gibi, Gaziantep’te görüşme gerçekleştirilen belediyelerin yaklaşımı birbirinden farklılık göstermektedir.

4.13.2. Takdir Yetkisinde Karşılaşılan Zorluklar

Saha bürokratları, politikanın uygulama aşamasında belli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Türkiye ve Lübnan’ın uyguladığı açık kapı politikası ve bu politika sonucunda, özellikle kente eklenilen Suriyeli mülteciler, saha bürokratları dolayısıyla çalışmamız bağlamında yerel yönetimler açısından ayrıca bir iş yükü oluşturmuş, neticede belediyelerin bu kitlesel göç ile baş etme yöntemleri geliştirmelerini zorunlu kılmıştır. Göçün niceliksel olarak büyük, aniden gelişen bir süreç oluşu, kanundaki belirsizlikler ve kaynak yetersizliği önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hızlı gelişen bu süreç ve kanundaki belirsizlikler, göç

⁶⁸³T.C. 1982 Anayasası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf, 10.04.2020

⁶⁸⁴ T.C. 1982 Anayasası, 55.madde

politikalarının uygulanmasında saha bürokratlarını ön plana çıkarmış ve takdir yetkisi için alan açmıştır.

4.13.2.1.Yetki Eksikliği

Çalışmanın buraya kadarki pek çok noktasında vurgulandığı gibi, halka en yakın yönetim birimleri olmalarından ötürü yerel yönetimler ve dolayısıyla belediyeler, göç konusunda, göç ve göçmen politikalarında önemli bir konumdadırlar. Bu nedenle göç olgusu, yerel yönetimleri en az merkezi yönetim kadar ilgilendiren bir olgudur. Bir mültecinin şehre yerleşmesini müteakiben ilk karşılaştığı kurumlar, yerel yönetimler olmaktadır. Mülteciler de, tıpkı yerel halk gibi, çöplerin toplanmasından, defin işlemlerine ve alt yapı hizmetlerine kadar pek çok konuda belediyenin hizmetlerinden faydalanmak durumundadırlar. Dolayısıyla, Suriyeli mültecilerin çoğunlukla yerleştiği İstanbul, Ankara gibi büyük şehirler ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirler, kapasitelerinin üzerinde insana ev sahipliği yapmaktadırlar. Kentlerin, kapasitelerinin üzerinde insana ev sahipliği yapmaları doğallıkla bir çok zorluğu ve olumsuz sonuçları da beraberinde getirmektedir. Türkiye açısından bakıldığında zaman, kanundaki yetkisizlik halleri de göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda belediyelerin ciddi bir yük altında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler, sahadaki aktörler ve sahadaki uygulayıcı mekanizmalar olduklarından dolayı, bir aktör olarak, uygulama aşamasında rollerinin ve etkinliklerinin üzerinde durulması gereken kurumlardır.

Lübnan'da zayıf bir yerel yönetim yapısına sahiptir. Öte yandan, hükümetin aldığı karışmama kararı, yerel yönetimlere takdir yetkisi konusunda alan açmıştır.Nitekim yukarıda vurgulandığı gibi, takdir yetkisini olumlu yönde kullanıp, sınırlı da olsa bu konuda olumlu inisiyatifler geliştiren belediyeler olduğu gibi, takdir yetkisini sokağa çıkma yasaklarına varan uygulamalar yönünde kullanan belediyeler de bulunmaktadır.

Göç yönetimindeki önemlerine rağmen, hem Türkiye'de hem de Lübnan'da yerel yönetimlerin göç konusundaki rolleri halen gri bir alandır. Esasında

uygulamada belediyeler, sahadaki aktörler olarak işin esas yükünü çeken devlet kurumlarıdır. Türkiye açısından bakıldığı zaman, saha bulgularından da anlaşıldığı üzere, Türkiye’de Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanmasında, belediyelerin hizmetlerinin ve bu konuda belediyelerin misyon alış şekillerinin farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bazı belediyeler, çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtilen belediye kanunun ilgili maddesini yorumlayarak mültecilere yönelik hizmetlerini gerçekleştirirken, bazı belediyeler de böyle bir yolu tercih etmemekte, dolayısıyla mültecilere yönelik hizmetler oldukça sınırlı kalmaktadır.⁶⁸⁵ Özetle uygulama ve pratikler birbirinden farklılık göstermektedir.

4.13.2.2.Kaynak yetersizliği

Saha bürokratları genellikle ağır iş yükü ve sınırlı kaynaklar ile karşı karşıyadırlar.⁶⁸⁶ Saha bürokratlarının performansını belirleyen takdir yetkisi sağlayan koşullardır. Bu koşulların bir özelliği kıt kaynakların tahsisine ilişkin kararların alınmasına yol açan, beklenen faaliyetleri gerçekleştirmek için kaynakların kronik yetersizliğidir.⁶⁸⁷ Saha bürokratlarının ağır iş yüklerine karşın yukarıda ifade edildiği gibi kaynakları genellikle sınırlıdır. Kaynaklara ve fonlara erişim başarılı bir politika uygulaması ve saha bürokratları açısından ön koşuldur. Kaynak yetersizliği ve finansman eksikliği politikanın uygulanmasını doğrudan etkileyecek iki etmendir.

Politika uygulayıcılarının program hedeflerine ulaşmasında, insan kaynağı, kurumsal ve teknolojik kapasite hayati önemdedir ancak uygulamada aktörlerin bu kaynaklara erişimi genellikle kısıtlıdır. Waver’a göre bu konunun temelde iki yönü bulunmaktadır:

1. Kurumsal Kapasite

⁶⁸⁵ Bu konuda birkaç çalışma için bkz: Gülçin Balamir Coşkun, Aslı Yılmaz Uçar, “Local Responses to the Syrian Refugee Movement:The Case DistrictMunicipalities of İstanbul Turkey, Movements” (Çevrimiçi), Vol:4, Issue 2/2018, www.movements-journal.org, 30.07.2020, Bkz: Yeşeren Eliçin, “Refugee Crisis and Local Responses: An Assessment of Local Capacities to Deal with Migration Influxes in İstanbul”, Refugee Crisis, **Governance and Public Administration**, Izbjeglicka Kriza,Vladavina I Javna Uprava, 2018

⁶⁸⁶ Daniels, **a.g.e** ,s. 462

⁶⁸⁷ Lima ve D’Ascenzi, **a.g.e** . s. 48

2. Kısa dönemde kullanılan fon kaynakları ve program girdileridir.⁶⁸⁸

Öte yandan, bugün bir belediye bir mülteci için proje üretmese dahi bir mültecinin şehre yerleşmesinin içme suyundan, alt yapı hizmetlerine kadar maliyeti söz konusudur. Nitekim, Şahinbey Belediyesi Sosyal İşler Müdürü bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Suriyelilerin Gaziantep'e yükü çok. Şu anda 610 park var. Bunların temizliği, bakımı önceden altı ayda bir bakım yapardık, şimdi ayda bir bakım yapılıyor parklara.⁶⁸⁹

Hatırlanacağı gibi, Türkiye'de 5216 sayılı Belediye Kanunu'nda mültecilere hizmet veya bütçe ayırımı gibi bir ibarenin olmadığı ikinci bölümde belirtilmiş idi. Belediyelere, merkezi bütçeden ayrılan payda vatandaşlık kriteri esas alınmaktadır. Bu problem pek çok defa yerel yöneticiler tarafından dile getirilmiştir.⁶⁹⁰ Bu durum, Gaziantep, Kilis, Urfa, Hatay gibi illerde diğer illere kıyasla adil olmayan bir yük dağılımına neden olmaktadır. Göçün niceliksel olarak büyüklüğü, yerel yönetimler açısından ciddi bir maliyet anlamına gelmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, katıldığı bir televizyon programında finansal kaynak konusuna şöyle değinmektedir:

“Finansal destekte ciddi sorun var. Çünkü Avrupa Birliği ile en iyi çalışan belediyelerden biri benim, Birleşmiş Milletlerle en iyi çalışan belediyelerden biri benim. Aşırı yavaş bir sistemi var ve aktarıcılar var. Sivil toplum üzerinden geliyor. Sivil toplumun sabit gideri zaten, oradaki personeli, kira fiyatı, para çıktıktan sonra bize ulaşması arasında %30 kayıp var. Bunlara dedik ki Allah için yerelle direk çalışın.”⁶⁹¹

Gaziantep'te görüşme gerçekleştirdiğim Gaziantep BŞB, Göçmen İşleri Şube Müdürü, kendilerinin ayrıca mülteciler için bütçe ayırımı gibi bir durumun

⁶⁸⁸ Weaver, **a.g.e.** s. 8

⁶⁸⁹ Şahinbey Belediyesi, Sosyal İşler Müdürü-Gaziantep, 13.12.2019

⁶⁹⁰ Abdullah Aksoy, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Daire Başkanı Konuşması, Göç, Uyum ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Marmara Belediyeler Birliği, Bağcılar Belediyesi, Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2018, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, Kitap No:311, s. 52

⁶⁹¹ T24, Şirin Payzın ile Ne Oluyor?, **a.g.e**

söz konusu olmadığını ve bu konuda Türk vatandaşları ile eşit durumda olduklarını belirtmiştir:

“En önemli hizmetler, alt yapı, üst yapı, çöp toplama gibi hizmetler ve Ensar Toplum Merkezi’nin hizmetleri. Bunların hepsi, şehir üzerinde bir külfet oluşturuyor. Resmi verilere göre 450 bin civarında Suriyeli var, ancak kayıtsızlarla birlikte bu rakamın çok daha yüksek olduğunu biliyoruz. Merkezi İdare bütçesinden gelen para belli. Bu, vatandaş sayısına göre geliyor. Burada Suriyeliler hesap edilmiyor. Dolayısıyla çok büyük bir külfet doğuyor. TÜİK verilerine göre, Antep’in nüfusu, 2 milyon civarında. Ancak gerçek rakam 2 milyon 600’ün üzerinde.”⁶⁹²

Türkiye’de, Suriyeli mültecilere yönelik yetki, daha çok merkezi yönetimin güdümünde olsa da, saha çalışması verilerinden de elde edildiği üzere, belediyeler Suriyeli mülteciler konusunda farklı yaklaşım ve uygulamalara sahip olabilmekte ve bazı belediyeler kendi kaynaklarını yaratabilmektedirler. Örneğin Şahinbey Belediyesi, Gaziantep BŞB gibi, iyi uygulama sayılabilecek türden çalışmalara imza atmıştır. Şahinbey Belediyesi, 2012 yılından bu yana, mültecilere yönelik 10 milyonu aşkın ayni ve nakdi yardımda bulunmuş ve ayrıca genel belediye hizmetleri de göz önünde bulundurulduğu zaman, bu rakam yıllık ortalama 22 milyona tekabül etmektedir.⁶⁹³

Uygulamada yerel aktörler, her zaman yeterli insan kaynağına ve finansal kaynağa sahip olamamaktadırlar. Bu anlamda Gaziantep BŞB’nin kendi finansal kapasitesini çeşitli vasıtalarla geliştirdiğini söylemek gerekmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin, bu konuda iki önemli uygulamasından söz edilebilir.

- 1- Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yoluna gidilerek, insan kaynağı sağlanması
- 2- Yerel ve uluslararası işbirlikleri yoluyla çeşitli fonlar sağlanması olarak ifade edilebilir.

Bugün, göç konusunda bir “Gaziantep modeli”nden bahsediliyor olmasında Gaziantep BŞB’nin geliştirdiği bu işbirliklerinin önemli etkisi bulunmaktadır.

⁶⁹² Gaziantep BŞB, Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

⁶⁹³ Gaziantep, Şahinbey Belediyesi, Umutlar Şahinbey’de Yeşeriyor, s. 49

Lübnan’da belediyeler, gerek finansman, gerekse de insan kaynağı açısından yeterli düzeyde değildir. Trablusşam Belediyesi’ne baktığımız zaman, Lübnan’daki belediyelerin genel durumuna paralel olarak, Trablusşam Belediyesi’nin de finansal kapasite ve insan kaynağı açısından oldukça zayıf olduğu görülmektedir. Trablusşam Belediyesi’ne mülteciler için, ayrıca merkezi yönetim tarafından ayrılan bir bütçe söz konusu değildir. Merkezi hükümet politika geliştirme konusunda başarısız olduğundan, Lübnan belediyeleri ve ev sahibi topluluklar yerleşim alanlarına gelen mültecilerin ihtiyaçlarına cevap verme konusunda yalnız bırakılmışlardır. Ancak, belediyeler bu konuda ilk aktörler olmalarına rağmen, politika geliştirme konusunda ve proje ortaklıklarında projelerin yürütülmesi için gerekli izinlerin alınması dışında söz sahibi olamamışlardır.⁶⁹⁴ Öte yandan, bağımsız belediye fonu, belediyeden önce merkezi hükümetin güdümündedir. Dolayısıyla belediyeler kendi fonlarını yönetememektedirler. Ayrıca bağımsız belediye fonu, yerleşik nüfusa göre değil, bölgede kayıtlı nüfusa göre dağıtılmaktadır. Bir diğer problem bu fonun şeffaflığının sağlanamamış olması ve ödemelerin merkezi hükümet tarafından düzenli olarak yapılmamasıdır.⁶⁹⁵

“Tabi Suriyeliler geldikten sonra, herşey ikiye katlandı. Katı atıklar, çöpler, 60 70 ton daha arttı Suriyeliler geldikten sonra. Çünkü bunlar aile. Hatta ev kiralari da arttı. Bize belediye olarak Suriyeliler için extra bir para gelmiyor. Ama Suriyeliler için yardımlar var. Mesela BM’den gelen yardımlar. Kartı olanlara para yardımı yapılıyor. Hastanelerde de yardım ediliyor. 3 veya 4 hastane var sanırım sadece Suriyeliler için. BM’ye ait bunlar. Daha önce bildiğim kadarıyla bütün ameliyatlar yapılıyordu burada. Şimdi öyle değil. Doğumlar ve çok acil durumlar alınıyor şimdi sadece. Bir STK var ayrıca. Ameliyatları çok cüzi bir miktara yapıyor. Çünkü dışardan yardım geliyor bu STK’ya. BM’ye ait hastanelere en çok doğum için gidiliyor. Biliyorsun Suriyelilerde doğum oranları çok yüksek. Buralarda çok cüzi ücretler alınıyor. Dedğim gibi, doğumlar hiç bekletilmiyor burada. Basit ameliyatları

⁶⁹⁴ Lama Mourad, Laure Helene Piron, “Municipal Service Delivery, Stability, Social Cohesion and Legitimacy in Lebanon” (Çevrimiçi), An Analytical Literature Review, DLP, Developmental Leadership Program, Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, https://www.aub.edu.lb/ifi/Documents/publications/literature_reviews/2016-2017/20160926_lebanon_analytical_literature_review.pdf, 2016,01.04.2020, s.32

⁶⁹⁵ Sami Atallah, Raneem Baassiri, JanaHarb, “Municipal Finance Must be Reformed to Address Lebanon’s Socioeconomic Crisis” (Çevrimiçi), LCPS, The Lebanese Center for Policy Studies, 2014, Number 12, <https://www.lcps-lebanon.org/publication.php?id=272>, 07.03.2020, s. 3

yapmıyorlar. Aciller sadece.Bizim onlar için bir bütçemiz yok. Artan maliyetlerle biz başediyoruz. Ama şöyle bir durum da var. Suriyeli bir ev kiraladığı zaman, vergi ödüyor.Tıpkı bir Lübnanlı gibi. Zorunlu bir vergi yani. Her iki toplum içinde.”⁶⁹⁶

Hâlihazırda var olan yönetsel ve finansal kısıtlılıklar, Suriyeli mültecilerin göçü ile birlikte daha da artmıştır. Yukarıda ifade edildiği gibi Lübnan’da belediyeler zayıf durumdadırlar. Öyle ki, bazı belediyeler en temel vergileri dahi toplama kapasitesinden yoksundurlar. Esasen Lübnan’da belediyelerin vergi toplayabileceği otuz altı alan bulunmaktadır. Ancak Lübnan’da en çok kira, kanalizasyon ve bina izinlerinde vergi toplanabilmektedir. Vergilerin toplanmasında sorunlar, zayıf idari kapasite, yetersiz insan kaynağı, yetersiz teknoloji Lübnan’da belediyelerin belli başlı sorunlarıdır.⁶⁹⁷ Sınırlı kaynaklar saha bürokralarının hizmet sunma noktasında en kronik problemidir. Lipsky’de çalışmasında bu duruma dikkat çekmiş ve pek çok yöneticinin kurumların yeterli kaynağa sahip olmadıklarını veya en azından kaynak kısıtlamaları nedeniyle engellendiklerini ifade ettiklerini belirtmiştir.⁶⁹⁸ Ayrıca, Lübnan’da belediyelerin özel sektörle ortak projeler geliştirme yetkisi bulunmakla birlikte, bunu uygulayabilen belediye sayısı oldukça azdır.⁶⁹⁹ Belediye gelirlerinin bir çoğu merkezi idareye aktarılmaktadır. Bağımsız Belediye Fonu merkezi hükümetten yerel yönetimlere aktarılan bir çok belediyenin ana gelir kaynağıdır. Ancak buna rağmen, diğer belediye gelirlerinin önemli bir kısmı merkezi idareye aktarılmaktadır. Öte yandan, merkezi ve bölgesel yöneticilerin belediye özerkliğini sınırlayan geniş yetkileri bulunmaktadır.⁷⁰⁰

Öte yandan, BMMYK’nın ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının, çeşitli hizmetler aracılığıyla belediyelere kaynak aktarımı söz konusudur. BMMYK, 2014 yılında bütçesinin %15’ini Lübnan’daki mültecilere hizmet ve destek sağlayan kamu

⁶⁹⁶Trablusşam Belediye Başkanı, Dr. Riyad Yamak-Trablusşam, 17.02.2020

⁶⁹⁷Sami Atallah, Raneem Baassiri, Jana Harb, “Municipial Finance Must be Reformed to Adress Lebanon’s Socio economic Crisis”, (Çevrimiçi), LCPS, The Lebanese Center for Policy Studies, 2014, Number 12, <https://www.lcps-lebanon.org/publication.php?id=272>, 07.03.2020, s.4

⁶⁹⁸Lipsky, a.g.e, s. 33

⁶⁹⁹Atallah vd. a.g.e, s.6

⁷⁰⁰Mourad ve Piron, a.g.e. s. 21

kurumlarını ve yerel otoriteleri desteklemeye ayırmıştır.⁷⁰¹ 2014 yılında, International Relief and Development tarafından Bakhun'da bir bilgisayar merkezi, Btourtartij'de Save The Children tarafından park, ORD tarafından Gençlik Spor ve Rehabilitasyon merkezi, yine aynı yerde toplum merkezi açılmıştır.⁷⁰² Dam El Ferz'de UNDP tarafından park yapılmış, Mina'da, DRC tarafından bir park yeniden düzenlenmiş, Trablus'ta bulunan toplum merkezi için DRC tarafından tekerlekli sandalye asansörü yapılmıştır. Ayrıca UNDP tarafından Trablusşam'da görev yapan öğretmen ve okul yöneticilerine eğitim verilmiştir.⁷⁰³

4.13.2.3.Belirsizlik

5393 sayılı Belediye Kanununda, mültecilere hizmet konusunun sınırları net değildir. Özellikle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi açısından, kanunda mültecilere hizmet konusunun sınırları net olarak çizilmediği için önemli bir sorun alanıdır. Göçmen İşleri Şube Müdürü de, görüşme esnasında bu soruna dikkat çekmiştir:

“Netlik olmadığı için, hem bütçede hem de uygulamada sıkıntılar yaşıyor. Kanunda bazı değişikliklere gidilmesi gerekir. Bütçe ve mültecilere yönelik harcamaların sınırları da belirlenmeli diye düşünüyorum.”⁷⁰⁴

Lübnan açısından bakıldığında zaman, kendi iç açmazlarıyla baş etmeye çalışan bir yerel yönetim sistemi ve biçimi karşımıza çıkmaktadır ve bu nedenle birkaç istisna dışında Suriyeli mülteciler konusuna eğilen ve buna yönelik pratikler geliştiren belediye mevcut değildir. Lübnan'da bazı belediyeler, çalışanların maaşlarını ödemekte dahi güçlük çekmektedir. Yaşanan son ekonomik kriz ve Beyrut patlaması bu durumu daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ülke, büyük bir ekonomik buhranın eşiğindedir. Dolayısıyla, yerel yönetimler açısından durum daha da karmaşık bir hal almaktadır.

⁷⁰¹ UNHCR, “The UN Refugee Agency, Lebanese Communities in Focus, Supporting Communities Protecting Refugees”, (Çevrimiçi), 2014, 2014, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/42804>, 04.05.2019, s.4

⁷⁰² A.e.,s.4

⁷⁰³ UNHCR, a.g.e. s.96-100

⁷⁰⁴ Gaziantep BŞB- Göçmen İşleri Şube Müdürü, 04.12.2019

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarında yerel yönetimlerin ve yerelde saha bürokratlarının rolü irdelenmiştir. Araştırmada “göç politikalarının uygulanmasında, yerel yönetimlerin rolü nedir” sorusundan hareket edilmiş ve yerelde göç politikalarının uygulanmasına, yerel yönetimlerin uygulama pratiklerine odaklanılmıştır. Dolayısıyla, göç politikalarının yerel düzeyde nasıl şekillendiği, politika uygulamasında saha bürokratlarının rolleri tezin temel tartışmasıdır.

Çalışmada, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarının uygulanması karşılaştırmalı bir perspektifle, “göç yönetişi”, Daniel Mazmanian ve Paul Sabatier’in uygulama teorisi(implementation theory), Michael Lipsky’nin “saha bürokratları(street level bureaucrats)” ve “takdir yetkisi(discretion)” kavramları üzerinden ele alınmıştır.

Çalışmanın sonuçları, Türkiye’de Gaziantep ve Lübnan’da Trablusşam şehirlerinde gerçekleştirilen saha araştırmalarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Büyük ölçüde Suriye krizinin yarattığı mülteci akınına ev sahipliği yapan iki ülke olan Türkiye ve Lübnan’da karşılaştırmalı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, yerel yönetimlerin politika uygulama sürecindeki rolleri Türkiye’de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Lübnan’da Trablusşam Belediyesi’nin mültecilere yönelik pratikleri ve uygulamaları değerlendirilerek elde edilmiştir. Veriler, “göç yönetişi”, Michael Lipsky’nin “saha bürokratları(street level bureaucrats)” ve “takdir yetkisi (discretion)” kavramsallaştırmaları ve Paul Sabatier ve Daniel Mazmanian’ın “uygulama teorisi (implementation theory)” çerçevesinde ele alınmış ve Miles ve Huberman’ın “akış modeli”ne göre analiz edilmiştir.

Sabatier ve Mazmian, uygulamada, hedefe ulaşmayı etkileyen faktörlerin, hedef ve stratejideki uygulama esnasında meydana gelen değişikliklerin, uygulama sonuçlarının ve politika çıktılarının hedeflenen sonuçlarla tutarlı olup olmadığının önemine dikkat çekmektedirler.⁷⁰⁵ Özellikle birden çok mekanizmanın işbirliğini gerektiren programlar, üç farklı bakış açısıyla incelenebilmektedir. İlki, ilk politika

⁷⁰⁵ Sabatier, Mazmanian, **a.g.e.**, s.14

yapıcılar yani merkezi düzeydir. İkincisi saha bürokratları yani çevredir. Son olarak programın tasarlandığı hedef gruptur.⁷⁰⁶

Çalışma sahalarımız açısından, ulusal düzeyde, Türkiye’de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuşken, Lübnan’da Sosyal İşler Bakanlığı’na bağlı olarak Lübnan Kriz Birimi oluşturulmuştur. Ancak, Lübnan Kriz Birimi hükümet politikasına paralel, geçici olarak oluşturulmuş bir birimdir. Bu nedenle, bu birimde görevli personeller de sözleşme usulü ile Sosyal İşler Bakanlığı’na bağlı olarak görev yapmakta ancak maaşları fonlayıcı kuruluşlar tarafından ödenmektedir. Birimin merkezi Beyrut Sosyal İşler Bakanlığı’dır. Lübnan Kriz Birimi, ülke genelinde toplamda doksan personel ile hizmet vermektedir. Yerel düzeyde, valiliklerde bulunan Sosyal Gelişim Merkezleri’nde hizmet vermektedirler. Lübnan Kriz Birimi, süreci sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlarla işbirlikleri yoluyla yönetmektedir. Sivil toplum kuruluşları tarafından geliştirilen ve uygulanması planlanan projeler, Lübnan Kriz Birimi departmanının onayından geçmektedir. Türkiye’de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ise, kalıcı olarak oluşturulmuş olup, süreç yönetimine dair önemli bir kurumsallaşma adımıdır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne bağlı, taşrada il müdürlükleri ve il müdürlüklerine bağlı olarak veri güncelleme merkezleri oluşturulmuştur. İllerdeki veri güncelleme merkezlerinin sayısı, illerin barındırdığı Suriyeli mülteci nüfusuna göre değişmektedir. Merkez ve taşrada görev yapan personeller memur olarak atanmış, devlete bağlı çalışanlardır. Yerel yönetimler açısından bakıldığında zaman, Gaziantep’te yerel düzeyde, belediye bünyesinde, Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü kurulmuş iken, Trablusşam Belediyesi’nde mültecilere yönelik herhangi bir birim oluşturulmamıştır. Dolayısıyla Gaziantep’te göç politikası yerel düzeyde, saha bürokratlarının etkisiyle şekillenir ve dönüşürken, Trablusşam’da göç politikası hükümetin genel politikasına paralel bir şekilde uygulanmıştır. Ayrıca Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin, süreç yönetimindeki en önemli yetkinliklerinden olan sivil toplum ile işbirliği, süreç yönetimini kolaylaştıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Mültecilere yönelik bakanlıkların, müdürlüklerin veya birimlerin varlığı veya yokluğu hükümetlerin mültecilere yönelik politikaları ve tutumlarını ortaya koymaktadır.

⁷⁰⁶Sabatier,a.g.e, s.12

Politika başarısı, saha bürokratlarının esnek karar alma kapasitesi ve takdir yetkisi ile yakından ilintilidir. Yerel düzeydeki esneklik, politika başarısı veya başarısızlığına etki etmektedir. Politika hedefleri gerçekleştirilirken pek çok problemle karşılaşılabilen, politika hedefleri ve politika sonuçları her zaman birbirleriyle uyumlu olmayabilmektedir. Çalışmada uygulama teorisine odaklanılmasının temel sebeplerinden biri, uygulamada ortaya çıkan bu faktörleri anlamaya çalışmaktır. Uygulama, politika yapım aşamasında öngörülemeyen sorunların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle politika yapımı uygulama aşamasında şekillenen ve dönüşen bir süreçtir. Bu anlamda yerel mekanizmalar dolayısıyla belediyeler, göç yönetiminde kilit aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel düzeyde şekillenen politikalar bir ölçüde merkezi politikalara da etki etmektedir.

Gaziantep, barındırdığı Suriyeli mülteci sayısı ve belediyenin mültecilere yönelik kapsayıcı hizmetleriyle göç ve Suriyeli mülteciler konusunda öne çıkan bir kent olma özelliğindedir. Nitekim Gaziantep, İstanbul'dan sonra en fazla Suriyeli mülteci nüfusu barındıran şehirdir. Trablusşam, Lübnan'da Suriye savaşının etkilerinin daha çok hissedildiği ve Gaziantep gibi Suriyeli mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bir kenttir. Trablusşam'da Suriyeli mülteciler, 2011 yılı ile yüzbinlerle ifade edilen rakamlara ulaşmış olsa da, Suriyeli mültecilerin varlığı 2011 yılının öncesine dayanmaktadır. Trablusşam'ın coğrafi olarak Suriye'ye yakınlığı, Lübnan ve Suriye arasında imzalanan iş gücü anlaşmaları mültecilerin, savaş öncesi göçündeki önemli faktörlerdir. Şehirlerin, Suriyeli mülteciler konusunda öne çıkan bu özellikleri, çalışma sahaları olarak seçilmelerinde etkili olmuştur.

Öte yandan, hükümetlerin kitlesel göçlere yanıtları birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Kimi ülkeler sınır kapatma, göç prosedürlerini ağırlaştırma, geri dönüşü teşvik gibi uygulamaları hayata geçirirken, bazı ülkeler daha içerici ve kabule dayalı politikalar benimsemektedirler. 2011'de başlayan süreçte de, bazı devletler mülteci akınına karşı daha cömert ve insan odaklı bir tutum takınmış iken, bazı devletler de sınırlarına duvarlar örerek mülteci geçişlerini engellemeye çalışmışlardır. Çalışma sahalarının gerçekleştiği iki ülke olan Türkiye ve Lübnan, sürecin ilk yıllarında sınırları açarak benzer bir politikayı gütmüştür. Ancak, halka en yakın yönetim birimleri olan yerel yönetimler açısından süreç, daha zorlu olmuştur.

Türkiye ve Lübnan en temelde, göçün ilk yıllarında Suriyeli mültecilere yönelik kabule dayalı bir politika gütmüş olsalar da, göç sürecindeki refleksleri birbirinden farklılık göstermiştir.

Suriyeli mültecilerin kayıt süreçleri, Türkiye’de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilirken, Lübnan’da BMMYK tarafından gerçekleştirilmektedir. Her iki ülkede istisnai durumlar dışında halihazırda yeni kayıtlar alınmamaktadır. Gaziantep’te, İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile birlikte Düztepe, Cumhuriyet ve Yeditepe Veri Güncelleme Merkezleri, mültecilere yönelik merkezi düzeyde hizmet vermektedirler. Trablusşam’da, Sosyal Gelişim Merkezinde bulunan Lübnan Kriz Birimi personelleri mültecilere yönelik merkezi düzeyde hizmet vermektedirler. Trablusşam’da merkezi düzeydeki hizmetler, genellikle ev ziyaretleri sonucunda ortaya çıkan ihtiyaç analizlerinden yola çıkılarak gerçekleştirilmekte iken, Gaziantep’te mülteciler, kayıt süreçleri, yol izni, kimlik güncelleme gibi işlemlerini, İl Göç İdaresi Müdürlüğü’nde ve yukarıda belirtilen veri güncelleme merkezlerinde gerçekleştirmektedirler. Türkiye’de, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, kurumsallaşma yolunda atılmış önemli bir adım olmuşken, Lübnan’da Sosyal İşler Bakanlığı ve BMMYK işbirliğinde kurulan Lübnan Kriz Birimi, geçicilik üzerine bina edilmiştir. Gaziantep ve Trablusşam kentlerine göçte rol oynayan faktörler birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin, savaş koşullarının yanı sıra, savaşın yarattığı ekonomik buhran, göç sebeplerinde önemli bir parametredir. Nitekim Trablusşam’ın Tebbane Mahallesi’nde görüştüğüm erkek mülteci, bulunduğu bölgenin savaş koşullarından ziyade, ekonomik koşulların kötüleştiğinden dolayı göç ettiklerini ve Suriye’de iken artık yiyecek bulamaz duruma geldiklerini belirtmiş idi. Gaziantep’te ise daha çok iş imkanları, akrabalık ilişkileri, coğrafi olarak Suriye’ye yakınlık, Gaziantep’e göçün nedenleri arasında karşımıza çıkarken, Trablusşam’a göçte akrabalık ilişkileri ve yaşam maliyetlerinin düşük oluşu göze çarpmaktadır.

Trablusşam Belediyesi, entegrasyondan ziyade “sosyal sürdürülebilirlik” kavramına odaklanmıştır. Öte yandan Gaziantep’te dil faktörü entegrasyon açısından önemli bir parametre olarak karşımıza çıkarken, Trablusşam’da mülteciler ve yerel topluluk arasında ortak bir dilin konuşuluyor oluşu, entegrasyon konusunda belirleyici olmaktan uzaktır. Her iki topluluğun benzer kültüre sahip oluşu da, entegrasyon üzerinde temel bir belirleyici olmanın uzağındadır. Trablusşam’da,

mülteciler yerel toplulukla aynı dili konuşuyor olsalar da, entegre olmadıklarını belirtmişlerdir. Nitekim, Trablusşam'ın Miten Mahallesi'nde görüşme gerçekleştirdiğim mülteci kadının, Suriyeli mülteci arkadaşıyla birlikte “mezarlıkta oturma” ve burada kendini rahat hissediyor olma durumu dil faktörünün ve benzer bir kültüre sahip olmanın, entegrasyon konusunda başlı başına bir etken olmadığını göstermesi açısından vurucu bir örnek idi. Akrabalık ilişkileriyle düşünüldüğünde bu durumun elbette tezatlık ortaya çıkardığı bir gerçektir. Öte yandan Trablusşam Belediye Başkanı da, entegrasyona yönelik çalışmaları olmadığını ve mültecilerin büyük bir kısmının geri döneceğini düşündüklerini belirtmiş idi. Bunun yanı sıra, Suriyeli mültecilerin Trablusşam'da işlerini zorlaştırmadıklarını da belirtmiş idi.

Öte yandan Gaziantep'te, dil faktörü, emek piyasasına katılım, okul çağındaki çocukların eğitime kazandırılması, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliğine gidilmesi, çalışma izni prosedürlerinin hafifletilmesi, Türkçe kurslarının zorunlu hale getirilmesi, devlet eliyle ve ücretsiz olması, her iki topluluğu bir potada buluşturacak etkinliklerin arttırılması, entegrasyon için sağlanması gereken faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Uyum buluşmaları, mahalle buluşmaları, biz bize sohbetler bu anlamda atılmış önemli adımlardır. Öte yandan, Türkiye'de 2014 yılında, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulan, Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı ve buna bağlı olarak oluşturulan Uluslararası Koruma Grup Başkanlığı, Düzensiz Göç Grup Başkanlığı ve İkamet ve Çalışma Grup Başkanlıkları, entegrasyon adına atılmış önemli adımlardır.

Ülkelerin göç politikalarını, mültecilerin entegrasyon ve topluma eklemlenme süreçlerini, ülkelerin kendi iç dinamiklerinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu dinamikler, bölgeden bölgeye dahi değişkenlik gösterebilme potansiyeline sahiptirler. Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdür Yardımcısı “bizim hizmetlerimiz yalnızca Türk vatandaşlarına yönelik” diyerek bu konuda belediyenin yaklaşımını ortaya koymuştur. Ama en genel olarak şu söylenebilir ki, bir ülkede sosyal uyumun gerçekleştirebilmesi için öncelikle mültecilere yönelik kanunların buna hazır hale getirilmesi ve ayrıca siyasi söylemlerin buna göre şekillenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, Trablusşam'da mültecilerin niceliksel çokluğu ve bozulan ekonomi her iki topluluk arasındaki gerginliği körüklemiştir. İki ülkede de emek

piyasasındaki rekabet önemli bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Trablusşam içinde ulaşım özel taksilerle sağlandığından bir çok defa şehir içi ulaşımı sırasında taksi şoförleriyle sohbet etme fırsatı buldum. Trablusşam’da görüşme gerçekleştirdiğim bir erkek mültecinin değımiyle “taksi şoförleri şehrin aynası gibidir”. Suriyeli mültecilerin özellikle iş piyasasına erişimleri ve daha düşük ücretlerle çalıştıkları gibi konularda pek çok ön yargıya maruz kaldıklarına şahitlik ettim. Bu anlamda özellikle iş fırsatlarına erişimde iki topluluk arasında da ciddi bir rekabet olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynak ve finansman konusu her iki belediye açısından sorun teşkil etmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, çeşitli işbirlikleri vasıtasıyla bu sorunu minimize etmeye çalışmışken, Trablusşam Belediyesi, ulusal politikaya paralel olarak bu konuda herhangi bir işbirliği yoluna gitmemiştir. Gaziantep’te yerel düzeyde işbirliklerinin gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin sivil toplum kuruluşlarıyla önemli işbirlikleri bulunmaktadır. Belediyenin bu konuda iyi bir koordinasyon sağladığını ve Gaziantep’te yerel düzeyde kurumlar arası bir diyalog zeminin oluştuğunu söylemek gerekmektedir. Trablusşam Belediyesi ile sivil toplum arasında mültecilere yönelik geliştirilmiş işbirlikleri mevcut değildir. Sivil toplum ve Trablusşam Belediyesi’nin işbirlikleri, park yenilenmesi ve yol yapımına finansal açıdan destek olunması şeklinde sivil toplumun finansal desteğı ile olabilmektedir. İşbirlikleri, daha çok sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Eğitime erişim Trablusşam’da önemli bir sorun alanıdır. Devletin genel olarak mültecilere yönelik bir politikasının olmayışı, 17 Ekim protestolarına neden olan ekonomik bozulma, mültecilere yönelik olumsuz siyasi söylemler Trablusşam’da entegrasyonu engelleyici faktörler olarak sıralanabilir. Krizin ilk yıllarında ayni ve nakdi sosyal yardımlar yoğun bir şekilde gerçekleşmiş olsa da, son yıllarda bu yardımlar azalma göstermiştir. Öte yandan, mezhep esasına dayalı bir yönetim sitemine sahip olan Lübnan’da, bu yönetim sistemi, mültecilere yönelik politikaların şekillenmesinde etkili olmuştur. Hükümet söylemleri, 17 Ekim protestoları Lübnan’daki mültecileri doğrudan etkilemiş, 17 Ekim protestoları ile kendi iç açmazlarına eğilen hükümetin mülteciler üzerindeki baskısı nisbeten azalmış, ancak kötüleşen ekonomi mülteciler açısından halihazırda sancılı olan

süreci, daha da kötüleştirmiştir. Lübnan'ın parçalı ve dağınık politikası, mezhep esasına dayalı yönetim sistemi, son yıllarda iyice bozulan ekonomik sistemi, merkeziyetçi yapısı ve geçmişte yaşadığı Filistinli mülteciler tecrübesi ile açıklanabilir.

Türkiye'de belediyelerin önemli bir kısmı, kısıtlı koşullara ve yasal dayanaksızlığa rağmen, Suriyeli mülteciler meselesinde önemli pratikler geliştirmişlerdir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin pek çok kısıtlılığa rağmen, uygulama sürecini iyi yönettiği ve başarılı uygulama pratikleri geliştirdiği bir gerçektir. Bu anlamda Gaziantep, Türkiye'deki bir çok belediyeye kıyasla, Suriyeli mültecilere yönelik kapsamlı ve bütüncül bir politika geliştirebilmiştir. Gaziantep'te uygulamada, saha bürokratlarının takdir yetkilerini olumlu yönde kullandıklarını belirtmek gerekmektedir. Trablusşam'da ise, yerelde politika ulusal politika ile paralel ilerlemiştir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yönelik geliştirmiş olduğu politikalarında, başarılı olmasının bir diğer nedeni de, geliştirmiş olduğu işbirliği alanlarıdır. 2016 kurulan, Ensar Toplum Merkezi, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri yoluyla hem finansal kaynak hem de insan kaynağı sağlamıştır. Belediye, bütçe problemini, sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine giderek nisbeten hafifletmiştir.

Mültecilere yönelik politikalar çoğu zaman merkezi düzeyde geliştirilse de uygulamada aktörler değişkenlik gösterebilmektedir. Bir aktör olarak sivil toplum her iki ülke açısından önemli bir noktada durmaktadır. Ancak, özellikle sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilen proje bazlı, hem mültecileri ve hem de yerel halkı içeren çalışmalar kalıcı bir çözüm olmaktan uzaktır. Bu tür etkinliklere, yerel halkın katılımı yetersiz düzeyde kalmaktadır. Sivil toplum kuruluşları bu konuda iki şekilde misyon alabilir. İlki, başta belediye olmak üzere yerel aktörler ile işbirlikleri geliştirilebilir. Belediye ile işbirlikleri geliştirilerek, özellikle Türkiye ve Lübnan gibi işsizliğin yüksek düzeyde olduğu ülkelerde her iki topluluğu da içeren istihdama yönelik projeler geliştirilebilir. Birden çok paydaşın ortak olduğu bu işbirliklerinde de, finansal kaynak akışı ve harcamaları daha şeffaf olacaktır. İkincisi, her iki ülkede de, özellikle eğitim ve istihdam konularında, sivil toplumun alanı genişletilebilir.

Çünkü her iki ülkede de, mültecilerin en temel problemleri eğitime ve istihdama yetersiz düzeyde erişimdir. Nitekim, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Göçmen İşleri Şube Müdürü, entegrasyonun yalnızca Türk vatandaşlarına ve Suriyelilere yönelik kurslar olarak anlaşılmaması, özellikle istihdama yönelik konularda alanda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yoluna gidilmesi gerektiğini belirtmiş idi. Burada ülkelerin kendi iç dinamiklerinin de rol oynadığını göz ardı etmemek gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının mültecilere yönelik ağırlıklı olarak çeşitli kurslar ve psikososyal destek eğitimleri vermeleri yeterli değildir. STK'ların, devlet ile işbirliği içerisinde temel eğitime sağlık ve barınma hizmetleri gibi öncelikli alanlara da özellikle finansal açıdan destek olmaları gerekmektedir. Öte yandan, faaliyetlere yönelik izin, çalışma izinleri gibi prosedürler hafifletilmelidir. Çünkü bir sivil toplum kuruluşunda bir projenin başlaması, zaman zaman bir yılı bulabilmektedir. Bu zaman dilimi içerisinde harcanan kaynaklar daha verimli kullanılabilecekken, bu durum hem kaynak hem de zaman israfına neden olmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin, katıldığı bir televizyon programında bu durumu şöyle özetlemiş idi:

“BM ile en iyi çalışan belediyelerden biri benim. Aşırı yavaş bir sistemi var ve araçlar var. Sivil toplum üzerinden geliyor. Para çıktıktan sonra bize ulaşmasının arasında %30'luk bir kayıp var. Cenevre'de belediye başkanlarıyla ilgili özel bir oturum yapıldı. Bu sorunu yaşayan bunlar. Bir dinleyin dendi. Biz orada sorunları anlattık. Çözümleri de söyledik. Aşırı bir şekilde proje merkezli çalışıyor. Bizim önceliklerimize baktığınız zaman eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal içerme var. Konut ve okul yapmada STK'lar yok. Bunlar üzerinden ne yapabiliriz diye bakınca o zaman gelin ağaç dikelim diyoruz. İşte Barış Ormanı yapıyoruz. Çünkü kişi başına düşen yeşil alanı da korumak zorundayız.”⁷⁰⁷

Geçicilik ve kalıcılık meselesi ise, her iki şehir açısından karşılaştırılacak son alandır. Trablusşam'da hayatlarını idame ettiren Suriyeli mülteciler, devletin politikasına ve söylemine de paralel olarak, kendilerini Trablusşam'da kalıcı olarak görmekten uzaktırlar. Mülteciler, Suriye'de durumlar düzelir ve hayat biraz daha normale dönerse döneceklerini ifade etmişlerdir. Trablusşam'da görüşme

⁷⁰⁷Fatma Şahin,a.g.e, 2019

gerçekleştirdiğim hemen hemen bütün mülteciler, fırsatları olması durumunda Türkiye'ye göç edeceklerini belirtmişlerdir. Görüşmecilerden sadece bir tanesi önce Türkiye'ye göç etmiş ancak Türkiye'de iş bulamayınca Trablusşam'a göç etmiş idi.

Gaziantep'te vaziyet ise daha farklıdır. Gaziantep'te mülteciler, kendilerini kalıcı olarak görmekte ve bir şekilde Gaziantep'te bir hayat kurduklarını ifade etmekte ve Suriye'ye geri dönüşün mümkün olmadığını belirtmektedirler. Gaziantep'teki Suriyeli mülteciler, sürecin güvenlik boyutu, temel hizmetlere erişim ve Türkiye'de kurulan hayat dolayısıyla geri dönüşü düşünmemektedirler. Lübnan'da ise süreç geçicilik üzerine kurgulanmaya devam etmektedir. Görüşme gerçekleştirilen bütün bürokratlar, zaman alacak olsa dahi, mültecilerin geri döneceğini düşünmektedirler. Suriye'ye geri dönüş, Avrupa'ya göç ve Türkiye'ye göç Trablusşam'da mültecilerin geri dönüşüne yönelik üç temel düşüncedir. Krizin dokuzuncu yılına rağmen, Lübnan Suriyeli mültecilere yönelik geçicilik üzerine kurduğu politikasını sürdürürken, Türkiye'de durumun kalıcılığı kabullenilmiştir. Ancak, her iki ülkede de, politikalar siyasi dalgalanmalardan ve siyasi söylemlerden etkilenmektedir.

Yerel düzeyde uygulayıcılar kısmen özerk olabilmekte ve yerel düzeyde mekanizmalar kendi iç dinamiklerine göre çeşitli politikalar geliştirebilmekte ve uygulama sürecine pek çok aktör katılabilmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de, mültecilere yönelik politikaları kendi iç dinamiklerine göre oluşturmuştur. Gaziantep BŞB, mültecilere yönelik hizmet sunumunu kolaylaştırmak için işbirlikleri yapmıştır. Bu anlamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin, kendi uygulama pratiklerini geliştirmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Suriyeli mültecilere yönelik uygulamaları ve pratikleri karşımıza iyi uygulama olarak çıkmaktadır. Şahinbey Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürü, süreçte vakıfların ve kanaat önderlerinin önemli payı olduğunu ve bunların olumsuz bakış açısını kırdığını belirtmiş idi. Gaziantep'te, yerel aktörler önemli misyonlar alır ve görevler üstlenirken, Trablusşam'da benzer bir durum mevcut değildir. Sürecin aciliyetinden dolayı, ilk yıllarda etraflıca bir politika geliştirmemiş olan Türkiye'de mültecilere yönelik politika uygulama aşamasında şekillenmiştir. Özellikle Gaziantep gibi bazı belediyeler inisiyatif kullanma yoluna gitmiş ve sahada çeşitli uygulama pratikleri geliştirmişlerdir.

Aynı zamanda Türkiye’de mültecilere yönelik çalışmaların artık kalıcılık üzerine şekillendiği, ancak buna rağmen, göçün dokuzuncu yılında Lübnan’da devlet politikasının geçicilik üzerine şekillenmeye devam etmekte olduğu ve bu yönde çabaların devam ettiği görülmektedir. Görüşme gerçekleştirdiğim bürokratların hepsi mültecilerin büyük bir çoğunluğu geri dönüş konusunda mutabıktılar. Öte yandan, merkezi hükümetin zayıflığı ve politikasızlığı, yerel mekanizmaları zorunlu olarak öne çıkarmaktadır.

Yerel yönetimlerin toplumla doğrudan karşılaşan yönetim mekanizmaları olduğu aşıkardır ancak, yerel yönetimlerin mültecilere yönelik hizmetlerinin aynı düzeyde olmadığı ve ilden ile ve hatta ilçe belediyeleri arasında da farklılık gösterdiği bir gerçektir. Örneğin Gaziantep’in iki merkez ilçe belediyesi olan Şehitkamil ve Şahinbey Belediyeleri’nin Suriyeli mülteciler konusundaki tutumları birbirinden oldukça farklıdır. Şahinbey Belediyesi mülteci odaklı politikalar geliştirme gayretinde iken, Şehitkamil Belediyesi’nin bu yönde bir çabasının olmadığı görülmüştür. Burada, yerel yöneticilerin tutumu, konuya bakış açıları ve bu konudaki hassasiyetleri de belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Lübnan’da da buna benzer bir durumun olduğunu söylemek mümkündür. Lübnan merkezi yönetiminin parçalı ve dağınık politikasına ve zaman zaman belediyelerin sokağa çıkma yasaklarına varan kararlarına rağmen, Lübnan’da Bar Elias Belediyesi gibi örnekler de bulunmaktadır. Bekaa Vilayetinde bulunan Bar Elias Belediyesi, Lübnan’da mülteci odaklı politikalar geliştiren nadir belediyelerden biridir. Ancak, çalışmanın araştırma odaklarından biri olan Trablusşam Belediyesi’nin mültecilere yönelik politikalar geliştirme yönünde bir çabasının olmadığını söylemek gerekmektedir. Bugün, elbette Lübnan’ın politikasızlık üzerine kurduğu göç politikası, Filistinli mülteciler tecrübesinden ve Lübnan’da senelerce yaşanan iç savaştan bağımsız değildir. Lübnan’da merkezi yönetimin politikasızlığı, yerel düzeyde parçalı ve dağınık bir politikanın oluşmasına neden olmuş ve hükümetin politikasızlığı sivil toplumu daha görünür kılmıştır. Bu nedenle politika yapımını ülkenin kendi iç dinamikleri ile birlikte değerlendirmek gerekmektedir.

Bu anlatılardan yola çıkarak, araştırmanın sonucuna dair genel bir çerçeve çizmek gerekirse, Gaziantep’te, Suriyeli mültecilere yönelik politikaların oluşturulma sürecinde yerel yönetimlerin, politika üretmeden ziyade, uygulama aşamasında ön

planda olduklarını ve uygulama sırasında da, yetki eksikliği, kaynakların kısıtlı olması ve göçün niceliksel olarak belediyelerin kapasitelerinin çok üstünde olmasından dolayı pek çok zorlukla karşı karşıya kaldıklarını söylemek mümkündür. Bu sebeplerden dolayı, öncelikle Erdoğan'ın ifade ettiği gibi, yerel yönetimler kanununun revize edilmesi gerekmektedir.⁷⁰⁸ Mültecilere hizmet konusunda vatandaş kriterinin yanı sıra, mültecilerin de göz önünde bulundurulması ve belediyelerin özellikle entegrasyon konusunda daha aktif roller üstlenmeleri gerekmektedir.⁷⁰⁹ Merkezi yönetim tarafından yapılan yardımlarda Türk vatandaşı nüfus kriterinin yanı sıra, şehrin barındırdığı Suriyeli nüfusu da göz önünde bulundurmak, belediye hizmetlerinin kentte yaşayan bütün halka erişimi açısından oldukça önemlidir. Özellikle, göçün yükünü daha çok omuzlayan İstanbul gibi metropol şehirlerin ve Güney ve Güney Doğu Anadolu'daki Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin gibi şehirlerin Suriyeli mülteciler konusunda özel bir yetkiye sahip olması da, süreç yönetiminin yerel yönetimler lehine hafifletilmesi açısından önemlidir. YUKK'un 3.maddesinde yerel yönetimleri de içerecek şekilde çeşitli revizeler yapılmalıdır, bunun yanı sıra 5393 sayılı Belediye Kanunun 13.maddesinde ve "Belediyenin görev ve hizmetleri" başlıklı 14.maddesinde, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda yerel yönetimleri içerecek şekilde değişiklikler yapılabilir. Ayrıca kent konseyleri yönetmeliğinin 6. maddesine yabancılar eklenerek, maddenin içeriği genişletilebilir.⁷¹⁰

Göç politikalarının yapım süreci, doğrusal ve pürüzsüz değildir. Uygulama, politikalara çoğu zaman yön verebilmektedir ve politikalar uygulama aşamasında dönüşebilmektedir. Dolayısıyla Gaziantep'te büyük ölçüde uygulamada şekillenen bir politika biçimi söz konusu iken Trablusşam'da uygulamada herhangi bir dönüşüm süreci söz konusu değildir. Trablusşam Belediyesi'nin politikası, merkezi hükümetin politikasızlık hali ile paralel bir şekilde ilerlemektedir.

Son kertede, şunu söylemek gerekmektedir ki, mülteci dediğimiz kişi öncelikle bir insan ve bireydir. Bir geçmişi ve tarihi vardır. Bu nedenle öncelikle, mültecilere

⁷⁰⁸ Bkz: Erdoğan ,a.g.e,s. 81

⁷⁰⁹ Erdoğan, a.g.e,s. 81

⁷¹⁰ Daoudov, a.g.e, s.13-14-15

yönelik politikaların, bu saikten hareket etmesi gerekmektedir. Öte yandan, politika yapımı bir süreçtir. Merkeziyetçiliğin güçlü olduğu, Türkiye ve Lübnan'da yerel düzeyde geliştirilecek pratikler oldukça önemlidir. Bu anlamda politikaların tamamen kalıcılığa yönelik ve uzun vadeli olarak geliştirilmesi ve sosyal uyum konusunda daha çok çaba sarfedilmesi, sivil toplumun süreçte daha aktif roller üstlenmesi elzemdir. Bunun yanı sıra, sadece Suriyeli mültecileri kapsayan özel yasa çıkarılması ve yerel yönetimlerin bu konudaki yetkilerinin arttırılması, uluslararası işbirliği alanlarının yaratılması, sürecin daha etkin yönetilmesi açısından elzemdir.

KAYNAKÇA

Adıyaman Belediyesi:	“FRIT Projesi İçin Değerlendirme Toplantısı Yapıldı”(Çevrimiçi), http://www.adiyaman.bel.tr/icerik/38/7023/frit-projesi-icin-degerlendirme-toplantisi-yapildi.aspx , 04.05.2021
AFAD:	“Geçici Barınma Merkezleri” (Çevrimiçi), https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf , 04.05.2019
Ager, Alastair; Strang Alıson:	“Understanding Integration: A Conceptual Framework”(Çevrimiçi), Journal of Refugee Studies, Vol:21, Vol:2, Oxford University Press, ss:166-191, 2008, https://academic.oup.com/jrs/article/21/2/166/1621262 , 20.11.2018
Al Mufti, Karim:	“Official Response to the Syrian Refugee Crisis in Lebanon, the Disastrous Policy of No Policy”, (Çevrimiçi), Civil Society Knowledge Centre, Lebanon Support, https://civilsociety-centre.org/paper/official-response-syrian-refugee-crisis-lebanon-disastrous-policy-no-policy 2019 Lebanon Support, 23.03.2020
Anagnostou, Dia:	“Local Government and Migration İntegration in Europa and in Greece, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy” (Çevrimiçi), http://adapt.it/adapt-indice-a-z/d-anagnostou-local-government-migrant-integration-europe-greece-eliamep-2016/ , 01.12.2018
Anderson , E. James:	Public Policymaking, An Introduction (Çevrimiçi), Fifth Edition, Houghton Mifflin Company, http://www.kropfpolisci.com/public.policy.anderson.pdf , 2003,

Aksoy, Abdullah:	“Göç, Uyum ve Yerel Yönetimler Sempozyumu”, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Daire Başkanı Konuşması, Marmara Belediyeler Birliği, Bağcılar Belediyesi, Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2018, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, Kitap No:311
Al Saadi, Yazan:	“Examining Curfews Against Syrians in Lebanon, Civil Society Knowledge Centre, Lebanon Support” (Çevrimiçi), 2014, 10.28943/CSKC.002.20002 Read More at: https://civilsociety-centre.org/content/10.28943/CSKC.002.20002 syrians-lebanon-0 , 25.03.2020
Ariner, Hakkı Onur:	“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 5 Yılı: Uygulamadaki Sorunlar ve Çözüm Önerileri”(Çevrimiçi), TESEV Göç Tartışmaları, https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Politika_Notu_Yabancılar_ve_Uluslararası_Koruma_Kanunu_5_yili_Onur_Hakki_Ariner_Turkce.pdf , 16.09.2019
Ataallah, Sami; Mahdi, Dima:	“Law and Politics of “Safe Zones” and Forced Return to Syria: Refugee Politics in Lebanon” (Çevrimiçi), LCPS, Lebanese Center for Policy Studies, Policy Paper, 2017, https://www.lcps-lebanon.org/publications/1515749841-lcps_report_-_online.pdf , 16.03.2020
Atallah, Sami;	“Municipal Finance Must be Reformed to Address Lebanon’s Socio economic

Baassiri Raneem; Jana, Harb:	Crisis”(Çevrimiçi), LCPS, The Lebanese Center for Policy Studies, 2014,Number 12, https://www.lcps-lebanon.org/publication.php?id=272 , 07.03.2020
Ataay, Faruk:	“Türkiye’de Yönetişim ve “Sivil Toplum” Tartışmaları Üzerine Bir Değerlendirme” (Çevrimiçi), Memleket, Siyaset, Yönetim, Cilt:1, No:1, ss:123-142, http://www.msydergi.com/uploads/dergi/180.pdf , 06.02.2018
Ateşok, Zeynep Özde; Özer, Yeşer Yeşim; Komşuoğlu, Ayşegül:	“Türkiye’nin Göçmen ve Mültecilere Yönelik Eğitim Politikalarının Dönüşümü” Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler , Editörler: Prof.Dr.Adem ESEN, Mehmet DUMAN, Hülya ALPER, WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, ss:147-171, 2016
	“Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” (Çevrimiçi) https://rm.coe.int/booklet-european-charter-of-local-self-government-turkish-version/168071b67b , 12.12.2018
Balamir Coşkun, Gülçin; Yılmaz Uçar , Aslı:	“Local Responses to the Syrian Refugee Movement:The Case District Municipalities of İstanbul Turkey, Movements” (Çevrimiçi), Vol:4, Issue 2/2018, www.movements-journal.org , 30.07.2020
Barglowski , Karolina:	“Nerede, Neyi ve Kimi Çalışmalı? Göç Araştırmalarında Vaka Seçimi ve Örneklemeye Dair İlkeler, Kurallar ve Ampirik Örnekler”, Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, Der. Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz,Çev. Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhal Karagöz, 2019, ss:178, GAR Kitaplık, GAR (Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi),

	Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı
Baviskar, Siddharta; Winter Soren C.	“Street-Level Bureaucrats as Individual Policy Makers: The Relationship Between Attitudes and Coping Behavior Toward Vulnerable Children and Youth”(Çevrimiçi), International Public Management Journal, 20:2, 316-353, https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10967494.2016.1235641 , 28.03.2021
Bayramoğlu, Sonay:	Yönetişim Zihniyeti, Türkiye’de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü , İletişim Yayınları, 2014
Bayat, Asaf:	Ortadoğu’da Maduniyet, Toplumsal Hareketler ve Siyaset , Der. Özgür Gökmen-Seçil Deren, İletişim Yayınları, 2006
Belediye, Kanunu:	Kanun Numarası: 5393, Kabul Tarihi:3/7/2005, Yayımlandığı Resmi Gazete:13077/2005(Çevrimiçi), http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf , 2005, 25.11.2018
Berti, Benedetta,	“The Syrian Refugee Crisis:Regional and Human Security Implications, Strategic Assessment”(Çevrimiçi), Volume 17, No:4, 2015, s. 45, https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/adkan17_4ENG_7_Berti.pdf , 19.09.2019
Bettcher, Kim Eric:	“How Good Governance Got a Bad Name and Why Governance Still Matters” (Çevrimiçi), https://www.cipe.org/resources/good-governance-got-bad-name-governance-still-matters/,2017 , 05.06.2021

Betts, Alexander:	“Migration Governance: Alternative Futures” (Çevrimiçi), Backround Paper, WMR IOM, 2010, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2010_migration_governance_alternative_futures.pdf , 10.01.2019
Betts, Alexander:	“Global Migration Governance”, (Çevrimiçi) GEG Working Paper,2008/43, ECONSTOR, Global Economic Governance Programme, University of Oxford, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/196305/1/GEG-WP-043.pdf , 15.02.2019
Betts, Alexander; Kainz, Lena:	“The History of Global Migration Governance” (Çevrimiçi), Working Paper Series, No:122 https://www.rsc.ox.ac.uk/publications/the-history-of-global-migration-governance , 2017, 10.03.2018
Betts, Alexandre; Milner ,James:	“Governance of the Global Refugee Regime” (Çevrimiçi), World Refugee Council Research Paper No:13, Centre for International Governance İnnovation, https://www.cigionline.org/static/documents/documents/WRC%20Research%20Paper%20No.13.pdf , 2019, 05.10.2020
Bhagwati, Jagdish:	“Borders Beyond Control”(Çevrimiçi), Foreign Affairs, Volume 82, No:1, https://www.jstor.org/stable/20033431 , 2003, 01.09.2021
Bither, Jessica; Ziebarth , Astrid:	“In it for the Long Run: Integration Lessons From a Chancing Germany,Integration Strategy Group” (Çevrimiçi), German Cooperation, GIZ,The German Marshall Fund of the United States, 2016, https://www.gmfus.org/publications/it-long-run-integration-lessons-changing-

	germany , 17.09.2018
BMMYK	“Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” http://www.goc.gov.tr/files/files/multecilerin hukukı statusune ilişkin sözleşme.pdf , 21.03.2019
BMMYK:	https://data2.unhcr.org/en/situations/syria , 17.04.2019
BMMYK:	“Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” (Çevrimiçi), BMMYK Türkiye Temsilciliği, http://www.goc.gov.tr/files/files/multecilerin hukukı statusune ilişkin sözleşme.pdf , 21.03.2019
Boese, Martina; Phillips, Melissa:	“The Role of Local Government in Migrant and Refugee Settlement in Regional and Rural Australia” (Çevrimiçi), Australian Social Policy Association, 388-404, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/ajs4.26 , 19.12.2018
Bond Barbara, E. Harrell:	“Repatriation: Under What Conditions Is It the Most Desirable Solution for Refugees? An Agenda for Research” (Çevrimiçi), Cambridge University Press, African Study Review, Vol:32, No.1,1989, pp:41-69, https://www.jstor.org/stable/524493 , 25.03.2020
Borket, Maren:	“Konforlu Alanın Dışına Çıkmak: Avrupa Göç Araştırmalarında Disiplinler arası İlişkin Vaatleri ve Tuzakları”, Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, Der. Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çev. Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhul Karagöz, 2019, ss:10-

	38, GAR Kitaplık,GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi),Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı
Boustani, Marwa; Carpi, Estella; Gebara, Hayat; Mourad, Yara:	“Responding to the Syrian Crisis in Lebanon, Collaboration Between Aid Agencies and Local Governance Structures” (Çevrimiçi), Working Paper, 2006, International Institute for Environment and Development, https://pubs.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/10799IIED.pdf , 23.01.2020
Burke, Katie; Morris, Kate; Mc Garrigle, Leona:	“An Introductory Guide to Implementation: Terms, Concepts and Frameworks” (Çevrimiçi), Centre for Effective Services,2012, http://hdl.handle.net/10147/306846 , 25.10.2019
Büyüköztürk, Şener; Kılıç Çakmak, Ebru; Akgün, Özcan E.; Karadeniz ,Şirin ; Demirel, Funda:	Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri , 26.Baskı, Pegem Akademi, 2019, Ankara
Bynard, Petrus A.:	“Policy Implementation: Lessons for Service Delivery”, Harnessing The Partnership of the Public and Non State Sectors for Sustainable Development and Good Governance in Africa: Problems and Way Forward,(Çevrimiçi), https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.131.4549&rep=rep1&type=pdf , 12.02.2020
Care International:	“Syrian Refugees in Lebanon Eight Years on: What Works and What That Matters For The Future” (Çevrimiçi), https://reliefweb.int/report/lebanon/syrian-refugees-lebanon-eight-years-what-works-and-why-matters-future , 04.05.2020
Cambridge Dictionary:	https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/policy , 31.12.2018

Castles, Stephen:	International Migration at the Beginning of the Twenty-First Century: Global Trends and Issues” (Çevrimiçi) ss: 269-281, 2000, http://web.msu.ac.zw/elearning/material/1330864594Reading%20international%20migration.pdf , 20.11.2018
Castles,Stephen; Miller, Mark J.:	Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslar arası Göç Hareketleri , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, Çevirmen: Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut
Castles, S.Haas; de H.Miller, Mark:	The Age of Migration, International Population Movements in the Modern World ,(Çevrimiçi) Fifth Edition, Palgrave Macmillan, 2014, https://www.macmillanihe.com/resources/sample-chapters/9780230355767_sample.pdf , 17.11.2018
Castles, Stephen:	“The Factors that Make and Unmake Migration Policies” (Çevrimiçi) 2004, IMR, Volume 38, Number 3, 852-884, https://www.jstor.org/stable/27645419?seq=1#metadata_info_tab_contents , 22.11.2019
Cerna, Lucie:	“The Nature of Policy Change and Implementation:A Review of Different Theoretical Approaches” (Çevrimiçi), 2013, Organization for Economic Co-Operation and Development, https://www.oecd.org/education/ceri/The%20Nature%20of%20Policy%20Change%20and%20Implementation.pdf , 20.10.2019
Charles, Lorraine; Denman, Kate;	“Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: ThePlight of Women and Children” (Çevrimiçi), Journal of International Women’s Studies, Volume 14, Issue 5,2013, https://vc.bridgew.edu/jiws/vol14/iss5/7/
Cnnturk.com:	“İşte CHP’nin Seçim Bildirgesi”(Çevrimiçi),

	https://www.cnnturk.com/turkiye/iste-chpnin-secim-bildirgesi , 07.12.2018
Cole, Stephen:	Sosyolojik Düşünme Yöntemi, Sosyoloji Bilimine Giriş , Çev. Bekir Demirkol, Vadi Yayınları, 1999
Corbeil, Alexander:	“Is Lebanon’s Disassociation Policy Coming to an End?”(Çevrimiçi), Foreign Policy Association, 2013, https://foreignpolicyblogs.com/2013/04/04/is-lebanons-disassociation-policy-coming-to-an-end/ , 06.07.2019
Christophersen, Mona; Thorleifsson, Cathrine, Moe; Tiltne, Age A:	“Ambivalent Hospitality, Coping Strategies and Local Responses to Syrian Refugees in Lebanon”(Çevrimiçi), Fafo, Report 2013, 48, https://reliefweb.int/report/lebanon/ambivalent-hospitality-coping-strategies-and-local-responses-syrian-refugees-lebanon , 15.03.2020
Czaika, Mathias; De Haas, Hein:	“The Effective of Immigration Policies, Notes and Commentary” (Çevrimiçi), Population and Development Review 39(3): 487-508, 2013, Eylül, https://www.jstor.org/stable/23655336?seq=1 , 02.01.2020
Charles, Lorraine; Denman, Kate:	“Syrian and Palestinian Syrian Refugees in Lebanon: The Plight of Women and Children” (Çevrimiçi), Journal of International Women’s Studies, Volume 14, Issue 5, 2013, https://vc.bridgew.edu/jiws/vol14/iss5/7/ , 04.04.2020
Çiner , Can Umut:	“Karşılaştırmalı Kamu Politikası”, Kamu Politikası Kuram ve Uygulama , Der. Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, Adres Yayınları, ss:286-304, 2015, Liberte Yayın Grubu

Daily, Star:	“Lebanon Cabinet Votes to Stop Accepting Syrian Refugees”(Çevrimiçi) http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2014/Oct-23/275075-refugee-crisis-tops-lebanon-cabinetagenda.ashx, Daily Star, 08.09.2019
Daniels, Steven:	“Street Level Decision Making in Elder Mistreatment Policy: An Empirical Case Study of Service Rationing” (Çevrimiçi), Article in Social Science Quaterly, 1995 http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.564.4228&rep=rep1&type=pdf, 05.04.2019
Danış, Didem:	“Demografi: Nüfus Hareketlerine Sosyolojik Bir Bakış”(Çevrimiçi), Ders:13,Göçler, http://www.acikders.org.tr/pluginfile.php/4161/mod_resource/content/1/TUBA13.pdf, 04.12.2018
Danış, Didem:	“Türkiye’de Kent Mültecileri ve Misafirperverlik” (Çevrimiçi), TESEV İyi Yönetişim Tartışmaları, 2018, http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2019/01/Turkiyede.Kent_.Multecileri.ve_.Misafirperverlik.Didem_.Danis_.pdf, 01.09.2019
Danış Didem; Sert Şenol Deniz:	“Göçü Yerelden Yönetmek: Belediyeler” (Çevrimiçi), Saha, Yurttaşlık Derneği, Dört Aylık Süreli Yayın,6,Ekim 2019, S. 566-57, 10.11.2019

Daoudov, Murat:	“Suriyeli Mülteciler Konusunda Yerel Yönetimlerin Rolü” (Çevrimiçi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Komşu ve Çevre Ülkeler Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Boyutlarıyla Suriyeli Mülteciler, http://licencetothink.blogspirit.com/list/articles-yazilar/39-suriyeli-multeciler-konusunda-yerel-yonetimlerin-rolu-201.html , 2013, 10.11.2018
Daoudov, Murat:	“Göç Politikasında Söylem Eylem Dönüşümü ve Belediyeler” (Çevrimiçi), Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, Kent ve Göç Konferansı, http://licencetothink.blogspirit.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/3406604147.2.pdf , 2015, 10.11.2018
Daoudov, Murat:	“The Role of Local Governments in Integration of Foreigners in Turkey , Role of Public Administration in international Migraton and Refugee Harmonization”(Çevrimiçi), Hatay, Joint Panel by Mustafa Kemal University and Hatay Governorship, 2015, http://licencetothink.blogspirit.com/list/articles-yazilar/34-the-role-of-local-governments-in-integration-of-foreigner.html , 10.11.2018
Devlet Planlama Teşkilatı:	“Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013, Kamuda İyi Yönetişim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu” (Çevrimiçi), Ankara, http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/ezQdE+oik674.pdf , 01.02.2018
Darmawan, Arif; Daoudov, Murat:	“Turning Burden(Discourse) into Opportunity: The Situation of Syrian Refugees in Turkey and İmpact on or Role in Local Economic Development, İnternational Conference on Critical Issues in Business and Economics” (Çevrimiçi), ICIBE

	Conference on Critical Issues in Business and Economics, Gümüşhane/Turkey,2014, http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yazilar/41-turning-burden-discourse-into-opportunity-for-syrian-refu.html , 05.03.2018
Demir, Fatih:	“Aşağıdan Yukarıya Yaklaşım,” Kamu Politikaları Ansiklopedisi , Editörler: Hatice Altunok-Fatma Gül Gedikkaya, Nobel Yayıncılık, 2016
Diş İşleri Bakanlığı:	Lübnan Künyesi, (Çevrimiçi), http://www.mfa.gov.tr/lubnan-kunyesi.tr.mfa , 24.08.2019
Dionigi Filippo,	“The Syrian Refugee Crisis in Lebanon, State Fragility and Social Resilience” (Çevrimiçi), LSE Middle East CentrePaper Series 15, 2016, http://eprints.lse.ac.uk/65565/ , http://eprints.lse.ac.uk/65565/ , 05.05.2020
Düvell, Franck:	“International Relations and Migration Managment, The Case of Turkey” (çevrimiçi), Insight Turkey, Vol:16, No:1, 2014, ss:35-44, https://www.insightturkey.com/commentaries/international-relations-and-migration-management-the-case-of-turkey , 05.04.2019
Dye R., Thomas:	Understanding Public Policy , Seventh Edition, Prentice-Hall, Inc A Simon&Schuster Company, 1999, Englewood Cliffs, New Jersey, 07632
Einav, Ömer:	Lebanon, (Çevrimiçi), https://www.britannica.com/place/Tripoli-Lebanon , 07.04.2020,
Ekşi, Nuray:	“İklim Mültecileri” (Çevrimiçi), Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, 2016,

	https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/43301/526471 , ss.10-58, 05.04.2020
El Helou, Maya:	“Refugees Under Curfew: The War of Lebanese Municipalities Against the Poor”(Çevrimiçi), 2014, http://legal-agenda.com/en/article.php?id=3052 , 15.03.2020
Elmore, Richard F.:	“Backward Mapping: Implementation Research and Policy Decisions” (Çevrimiçi), Political Science Quarterly, 1980, 94, ss:604-617, https://www.jstor.org/stable/2149628?seq=1 , 12.12.2019
El Gantri, Rim; El Mufti, Karim:	“Not Without Dignity, Views of Syrian Refugees in Lebanon on Displacement, Conditions of Return and Coexistence” (Çevrimiçi), Research Report, International Center for Transitional Justice, https://www.ictj.org/publication/syria-refugees-lebanon-displacement-return-coexistence , 05.04.2020
Eliçin, Yeşeren,	“Refugee Crisis and Local Responses: An Assessment of Local Capacities to Deal with Migration Influxes in İstanbul Refugee Crisis”(Çevrimiçi), Governance and Public Administration, Izbježlčka Križa, Vladavina I Javna Uprava, 2018
Emrealp, Sadun:	“Türkiye Yerel Gündem 21 Programı Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler”, (Çevrimiçi) IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını, https://www.umraniye.bel.tr/images/kentkonseyi/YG21%20El%20Kitabi.pdf , erişim, 19.12.2018
Erdoğan, Murat:	“Kopuş”tan “Uyum”a Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi, İstanbul Örneği” (Çevrimiçi), Marmara Belediyeler Birliği, 2017, http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2018/09/14/52dd9554-8e48-4982-

	8051-a148b65cbdb3.pdf , 10.10.2019
Erdoğan, Murat:	“Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler ile Birlikte Yaşamının Çerçevesi”, Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler:Tespitler ve Öneriler , Ed. Prof.Dr. Adem ESEN, Mehmet DUMAN,WALD, ss:71-90, 2016
Erdoğan, Murat:	“Türkiye’ye Kitlemel Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler”, Türkiye’nin Göç Tarihi, 14.Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler , Der. M. Murat Erdoğan,Ayhan Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Göç Çalışmaları 17,ss:317-347, 2015
Erdoğan, Murat:	Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, Göç, Uyum ve Yerel Yönetimler Sempozyumu, Marmara Belediyeler Birliği, Bağcılar Belediyesi, Türk Alman Üniversitesi Göç ve Uyum Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2018, Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları, Kitap No:311
Erdoğan, Murat:	Türkiye’deki Suriyeliler:Toplumsal Kabul ve Uyum , Hacettepe Üniversitesi, Göç Araştırmaları Merkezi, 2014
Eryılmaz, Bilal:	Kamu Yönetimi, Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar” Umuttepe Yayınları, 6. Baskı, 2013
Euronews:	Türkiye İnsani Yardımda Dünya Lideri (Çevrimiçi), https://tr.euronews.com/2018/06/21/turkiye-insani-yard-mda-zirvede ,13.07.2019
Esen, Adem:	“Uluslararası Düzensiz Göçler ve Yerel Yönetimler”, 2016, Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler , Ed.:Adem Esen,Mehmet Duman,WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı,ss:13-44, 2016

Ewalt ,Jo Ann G.:	“Theories of Governance and New Public Managment: Links to Understanding Welfare Policy Implementation” (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/4569621/Theories_of_Governance_and_New_Public_Management_Links_to_Understanding_Welfare_Policy_Implementation 2001, syf:6, 05.11.2019
Evans, Antony:	“Street- Level Bureaucracy, Managment and the Corrupted World of Service” (Çevrimiçi), European Journal of Social Work, 2016, Vol:19, No:5, 602-615
Evans, Antony:	“Discretion and Street Level Bureaucracy Theory: A Case Study of Local Authority Social Work” (Çevrimiçi), Phd Thesis, 2006 http://wrap.warwick.ac.uk/4074/1/WRAP_THESIS_Evans_2006.pdf ,07.07.2020
Fedyuk, Olena; Zentai Violetta:	Göç Çalışmalarında Görüşme: Diyaloğa ve Ortak Bilgi Üretimine Doğru Bir Adım, (Çevrimiçi), Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar , Der. :Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çev.,Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhal Karagöz, GAR Kitaplık,GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi),Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı , 2,19, ss: 200-220
Feldman, Elliot J.:	“Comparative Public Policy:Field or Method”?(Çevrimiçi), Comparative Politics,Vol:10, No:2, 1978,ss:287-305, https://www.jstor.org/stable/421650 , 07.08.2019
Fielden ,	“Local Integration, An Under Reported Solution to Protracted Refugee

Alexandra:	Situation”(Çevrimiçi), Research Paper No:58, UNHCR, 2008, https://www.unhcr.org/research/working/486cc99f2/local-integration-under-reported-solution-protracted-refugee-situations.html , 10.11.2018
Gazete Duvar:	“Bolu’daki Mülteciler Anlatıyor: Bizi Kovarsanız Gidecek Yerimiz Yok” (Çevrimiçi), https://www.gazeteduvar.com.tr/boludaki-multeciler-anlatiyor-bizi-kovarsanız-gidecek-yerimiz-yok-haber-1529774 , 27.07.2021
Gazete Duvar:	“Bolu Belediye Başkanı’ndan Irkçı Uygulama” (Çevrimiçi), https://www.gazeteduvar.com.tr/bolu-belediye-baskanindan-irkci-uygulama-multecilere-10-kat-fazla-su-faturasi-haber-1529631 , 26.07.2021
GASKİ:	Planlanan Projeler, Avrupa Birliği Hibe Programı Olan Madad ve Frit Fonları (Çevrimiçi), https://gaski.gov.tr/project/avrupa-birligi-hibe-programi-olan-madad-ve-frit-fonlari/ ,04.05.2021
Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü:	“Güncelleme Merkezlerimiz Hizmete Girmiştir” (Çevrimiçi), https://gaziantep.goc.gov.tr/gecici-koruma-veri-guncelleme-merkezlerimiz-hizmete-girmistir , 25.10.2019
Gebara, Khalil:	The Syrian Crisis&İts İmplications on Lebanon, Social, Economic,Politicaland Security Challenges an Potential Solutions,(Çevrimiçi), 2015
Geha, Carmen; Talhouk, Cumana:	“Politics and The Plight of Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), Political Brief on the Return of Syrian Refugees, https://www.aub.edu.lb/Documents/Politics-and-the-Plight-of-Syrian-Refugees-in-Lebanon.pdf , 2018, 04.05.2020
Gilson, L Lucy:	“Michael Lipsky’s Street Level Bureaucracy”(Çevrimiçi) Chapter in Page E.,Ed. Lodge M and Balla S Oxford Handbook of the Classics of Public Policy. Oxford: Oxford University Press, 2015, https://researchonline.lshtm.ac.uk/id/eprint/2305355/1/Gilson%20-%20Lipsky's%20Street%20Level%20Bureaucracy.pdf , 05.07.2020

Göç İdaresi Başkanlığı:	“Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Mutabakat, Hükümetler Arası Müzakere Edilen ve Mutabık Kalınan Nihai Belge”, (Çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/files/files/k%C3%BCresel%20g%C3%B6%C3%A7%20mutabakat%C4%B1.pdf ,s. 5-7,2018, 20.12.2018
Göç İdaresi Başkanlığı:	, “Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler” (Çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik , 18.07.2019
Göç İdaresi Başkanlığı:	Teskilat Şeması, https://www.goc.gov.tr/teskilat-semasi , 23.12.2021
Göç İdaresi Başkanlığı:	“Türkiye’de Geçici Koruma”(Çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma , 05.04.2021
Göç İdaresi Başkanlığı:	“Geçici Koruma, Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler”(Çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 , 24.12.2021
Göç İdaresi Başkanlığı:	“Birebir Formülü Kapsamında Ülkemizden Çıkış Yapan Suriyelilere İlişkin İstatistik Bilgiler”(Çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 , 25.12.2021
Government of Lebanon:	“Ministry of interior and Municipalities, Directorate General of Municipalities, Municipal Act”, (Çevrimiçi), Decree Law,Decree law No:118,Date,30/06/1977&its amendments,2009, 02.03.2020
Ghanem, Nizar:	“Democracy Reporting International, Reforming Decentralization in Lebanon, The State of Play” (çevrimiçi), 2017, https://democracy-reporting.org/wp-content/uploads/2017/05/BP-80-Reforming-Decentralisation-in-Lebanon-The-State-of-Play-en.pdf , 01.10.2019
Ghanem, Nizar:	“Local Governance Under Pressure, Research on Social Stability in T5 Area

	North Lebanon” (çevrimiçi), OXFAM, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Localgovernanceunderpressure_FINAL.pdf , 30.09.2019
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:	“2018 Yılı Faaliyet Raporu, 2019 Yılı Performans Programı” (çevrimiçi), http://www.goc.gov.tr/files/files/2019%20Performans%20ProgramÄ±%20v_2_1.pdf , 06.09.2019
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:	“Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı”,(çevrimiçi), https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 , 13.12.2018
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü:	Geçici Koruma Yönetmeliği, (Çevrimiçi), 6203, http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf , 29.05.2019
Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü:	“Veri Güncelleme Merkezlerimiz Hizmete Girmiştir”(Çevrimiçi), https://gaziantep.goc.gov.tr/gecici-koruma-veri-guncelleme-merkezlerimiz-hizmete-girmistir , 25.10.2019
Griffith, Phoebe; Halej, Julia:	“Understanding and Adressing The Pressures of Migration on Communities, Trajectory and Transcience”(Çevrimiçi), Coventry University&IPPR, Institute for Public Policy Research, 2015, https://www.ippr.org/files/publications/pdf/trajectory-and-transcience_Nov2015.pdf?noredirect=1 , 17.01.2019
Grindle, Merilee S.:	“Good Enough Governance Revisited” (Çevrimiçi), Development Policy Review, 2007, 25(5), 553-574, http://courses.washington.edu/pbaf531/Grindle_GoodEnoughGovRevisited.pdf , 05.06.2021

Gültaşlı , Metehan: Özden, Sinan; Sezgin, Ervin; Tosun, Zehra; Çopuroğlu, Alim M.,Tuçaltan Gül:	“Göç Ana Planı, Göçle Karşı Karşıya Kalan Belediyeler İçin Planlama”(Çevrimiçi), SKL International,YerelYönetişim ve Göç Dizisi,2020, 10.11.2020
Haberler.com:	“Erdoğan Türkiye’deki Suriyeliler için Tarih Verdi:Seçimden Sonra Gönderebiliriz” (Çevrimiçi), https://www.haberler.com/erdogan-duyurdu-suriyeli-misafirlerimizi-geri-10972558-haberi/ , 07.12.2018
Hamdan, Kamal; Khater ,Lea Bou:	“Strategies of Response to The Syrian Refugee Crisis in Lebanon, Common Space Initiative ”(Çevrimiçi), Policy Dialogues Series-Lebanon/03, 2015, https://www.alnap.org/system/files/content/resource/files/main/syrian-refugee-crisis-in-lebanon-series-01-spreads.pdf , 13.09.2019
Harb, Mona; Atallah, Sami:	“Local Governments and Public Goods: Assessing Decentralization in the Arab World” (Çevrimiçi), The Lebanese Center for Polict Studies(LCPS), 2015, https://www.lcps-lebanon.org/publications/1446627069-1443012809-decentralisation_latn_web.pdf , 20.01.2020
Harald, Seatren:	“Implementing the Third Generation Research Paradigm in Policy İmplementation Research:An Empirical Assessment” (çevrimiçi), Public Policy and Administration, 2014, Vol 29(2),84-105, SAGE Publication,

	sagepub.co.uk/journals Permissions.nav, 26.10.2019
Hupe Peter, Hill Michael:	“Street Level Bureaucracy and Public Accountability” (Çevrimiçi), Public Administration, Vol:85, No:2, 2007, ss. 279-299
Hupe, Peter:	“What Happens on the Ground: Persistent Issues in Implementation Research” (Çevrimiçi), Public Policy and Administration, Vol:29, Issue:2, 2014
Hudson, Bob; Hunter; David, Peckham:	“Policy Failure and the Policy Implementation Gap:Can Policy Support Programs Help?”(Çevrimiçi), Policy Design and Practice, 2:1,1-14, 2019, https://doi.org/10.1080/25741292.2018.1540378 , 16.11.2019
Human Rights Watch:	“I Just Wanted to be Treated Like a Person”, How Lebanon’s Residency Rules Facilitate of Syrian Refugees, (Çevrimiçi), 2016, https://reliefweb.int/report/lebanon/i-just-wanted-be-treated-person-how-lebanons-residency-rules-facilitate-abuse-syrian , 20.03.2020
Human Rights Watch:	“Lebanon: At Least 45 Local Curfews Imposed on Syrian Refugees” (Çevrimiçi), 2014, https://www.hrw.org/news/2014/10/03/lebanon-least-45-local-curfews-imposed-syrian-refugees , 15.03.2020
Human Rights Watch:	“Lebanon Events of 2018” (Çevrimiçi), https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/lebanon , 22.06.2019
Humud, Carla E.:	“Lebanon,Congressional Research Service” (Çevrimiçi), 7-5700,www.crs.gov, R44759,2018, https://fas.org/sgp/crs/mideast/R44759.pdf , 12.09.2019
Hürriyet Gazetesi	“Suriyeliler Evlerine Dönecek”(Çevrimiçi), http://www.hurriyet.com.tr/gundem/kilicdaroglu-suriyeliler-evlerine-donecek-40836070 , 07.12.2018
INTPOL TEAM:	“Integration and İntegration Policies”(Çevrimiçi), European Forum For

	Migration Studies, IMISCOE Network Feasibility Study, Director: Friedrich Heckmann, https://www.efms.uni-bamberg.de/pdf/INTPOL%20Final%20Paper.pdf , 06.01.2020
International Development Association(IDA) :	World Bank Group, Governance and Institutions (çevrimiçi), http://ida.worldbank.org/theme/governance-and-institutions , 24.11.2018
IOM:	World Migration Report (Çevrimiçi), 2018, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf , 15.12.2018
IOM:	Council,106th Session, Migration Governance Framework, The essential elements for facilitating Orderly, Safe, Regular and Responsible Migration and Mobility of People Through Planned and Well Managed Migration Policies, 2015, https://governingbodies.iom.int/system/files/en/council/106/C-106-40-Migration-Governance-Framework.pdf , 12.02.2019
IOM	Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü (Çevrimiçi), 2018, https://migrationdataportal.org/themes/migration-policies-and-governance , 10.02.2019
İçduygu, Ahmet:	“İnsan Kaçakçılığı ya da Kayıt dışı Sınır Geçişleri Üzerinden Türkiye, Suriye ve Avrupa Birliği Meseleleri” Mülteciler ve Göç, ss:26-32, Birikim Dergisi, Sayı:320
İçduygu, Ahmet;	Türkiye’nin Uluslar arası Göç Politikaları, 1923-2023, Ulus-Devlet

Erder, Sema; Gençkaya, Ömer Faruk;	Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere , Mirekoç Araştırma Raporları 1/2014,Tübitak 1001_106K291, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi,2014
İçduygu, Ahmet; Ayaşlı, Enes:	“Geri Dönüş Siyaseti, Suriyeli Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları” (Çevrimiçi), Mirekoç Çalışma Notları, 2019, https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2019/05/Mirekoc_Rapor_GeriDonusSiyaseti.pdf , 13.06.2019
İç İşleri Bakanlığı:	“Türkiye Göç Raporu” (Çevrimiçi),T.C İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları,Göç Politikaları ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, , 2017, Yayın, No:40, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf , 10.09.2019
İstanbul Valiliği:	“Düzensiz Göçle Mücadele ile İlgili Basın Açıklaması” (Çevrimiçi), İl Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, http://www.istanbul.gov.tr/duzensiz-gocle-mucadele-ile-ilgili-basin-aciklamasi , 22.07.2019
Jacobsen Karen:	“Factors Influencing the Policy Responses of Host Governments to Mass Refugee Influxes” (Çevrimiçi), The International Migration Review, Vol:30, No:3,ss:655-678, 1996, Center for Migration Studies, https://www.jstor.org/stable/2547631?seq=1#metadata_info_tab_contents , 20.03.2020
Janmyr, Maja:	“The Legal Status of Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs”, Working Paper, 2016, Beirut, https://www.academia.edu/23869114/The_Legal_Status_of_Syrian_Refugees_in_Lebanon_Working_Paper_IFI_American_University_of_Beirut_ , 16.08.2019
Janmyr Maja,	“Modes of Ordering:Labelling, Classification and Categorization in Lebanon’s

Murad Lama,	Refuge Response, (Çevrimiçi)” 2018,Journal of Refugee Studies, Oxford University Press, https://www.janmyr.org/publications , 19.10.2020
Kabbanji, Lama; Kabbanji, Jad:	“Assessing the Development-Displacement Nexus in Lebanon”,Working Paper,2018, ICMPD, International Centre for Migration Policy Development, https://www.syrialearning.org/system/files/content/resource/files/main/Assessing%20the%20Development-Displacement%20Nexus%20in%20Lebanon_final.pdf , 25.08.2019
Kalaycıoğlu ,Mahir:	“İsveç’te Göçmen Politikası, Üyelik Hakları ve Göçmenlerin Siyasal Katılımı:Yasal/Kurumsal Çerçeve ve Kimi Sonuçlar”, Toplum ve Bilim Dergisi,2009, 115, ss. 12-15
Kalre, Amy; Watkins, Susan Cotts:	“Disobedient Distributors: Street-levelBureaucrats and Would-be Patrons in Community-based Family Plannig programs in Rural Kenya”,(Çevrimiçi), Studies in Family Plannig, Vol:32, No:3(Sep,2001), pp:254-269
Kaptı, Alican; Alaç, Ali Erkan:	“Kamu Politikalarının Uygulama Aşaması”, Kamu Politikası, Kuram ve Uygulama, Der.: Mete Yıldız ve Mehmet Zahid Sobacı, 2015, Adres Yayınları/36, ss:228-243
Karaaslan, Mehmet:	“Nasıl Bir Yerel Yönetim, 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme”(Çevrimiçi), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17-18, Sayı: 26-27-28-29, Yıl:2012-2013, https://dergipark.org.tr/tr/pub/duhfd/issue/23027/246195 , 19.05.2019
Karpat, Kemal:	Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler , 2010, Timaş Yayınları 2362, Tarih İnceleme Araştırma Dizisi/22
Kızılay:	Göç ve Mülteci Hizmetleri, https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz/goc-ve-

	multeci-hizmetleri , 24.09.2020
Khan , Anisur; Rahman, Khandeker, Shahriar:	“A Critical Insight into Policy Implementation and Implementation Performance, Public Policy and Administration”(Çevrimiçi), 2016, Vol:15,No:4, p.538-548, https://pdfs.semanticscholar.org/aa81/89950e4c696a035d1ad7b4e84a78360603af.pdf ,04.05.2019
Khalil, Sally Abi; Bacchin, Valentina:	“Discussion Papers:Lebanon Looking Ahead in Times of Crises, Taking Stock of The Present to Urgently Build Sustainable Options for the Future” (Çevrimiçi), 2015, https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/dp-lebanon-looking-ahead-time-crisis-141215-en_0.pdf , 02.10.2019
King, Russel:	Bağlam Temelli Nitel Araştırma ve Avrupa’da Çok Sahalı Göç Araştırmaları Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, Der. Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çevirenler:Ayşecan Ay,Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhul Karagöz,2019, ss:10-38, GAR Kitaplık,GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı
Laurentsyeve, Nadzeya;Venturi ni, Alessandra:	“The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy: A Literature Review” (Çevrimiçi), Leibniz Information Centre for Economics, https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-017-0691-6 , 15.03.2020
Lavenex, Sandra; Panizzon Marion:	“Multilayered Migration Governance:The Partnership Approach in the EU and Beyond” (Çevrimiçi), Draft Paper prepared for the UNRISD Conference Regional Governance of Migration and Socio-Political Rights:Institutions, Actors and Processes, www.unrisd.org , 2013, 01.05.2018
Lebanon Crisis Response Plan:	Lebanon Crisis Response Plan, 2017-2020(2019 update), Partners Involved in the LCRP, https://www.unhcr.org/lb/wp-

	content/uploads/sites/16/2019/04/LCRP-EN-2019.pdf , 04.10.2020
Lethbridge, Jane:	“Local Regional Europe&European Public Service Union by Migration and Local Authorities-Impact on Jobs and Working Conditions”(Çevrimiçi), 2016, https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Migration_Local_authorities_EPSU-CEMR_report-2.pdf , 01.05.2018
Lethbridge, Jane:	“Migration and Local Authorities, Impact on Jobs and Working Conditions”(Çevrimiçi), CEMR&EPSU, https://www.epsu.org/sites/default/files/article/files/Migration_Local_authorities_EPSU-CEMR_report-2.pdf , 23.01.2020
Liempt İlse, Van; Veronika, Bilger:	“Kaçakçılık Yoluyla Gelen Göçmenlerle Yürütülen Araştırmalarda Metodolojik ve Etik İkilemler” (Çevrimiçi), Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, Der. Ricard Zapata-Barraro, Evren Yalaz, Çev. Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhul Karagöz, ss:10-38, GAR Kitaplık,GAR (Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği, 2019, 1.Baskı
Lima, Lucianan; Leite, D’Ascenzi Luciano:	“The Role of Street Level Bureaucracy in the Implementation and (Re) formulation of the Health Service’s Humanization Policy in Porto Alegre(RS)” (çevrimiçi), Brazilian Journal of Public Administration, Rio de Janeiro 51(1): 46-63,2017, 05.06.2020
Lipsky, Michael:	“Street level Bureaucracy, Dilemmas of the Individual in Public Services” , Russell Sage Foundation, New York, Genişletilmiş Baskı, 2010
Lundin, Martin:	“When Does Cooperation Improve Public Policy Implementation” (Çevrimiçi), Policy Studies Journal, Volume: 35, Issue:6, pp: 629-652,

	https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1541-0072.2007.00240.x , 09.11.2019
Madore, Marianne:	“Suriyeli Mülteci Akını Yönetiminde Türkiye ve Lübnan’daki Belediyelerin Rolü” (Çevrimiçi), Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Teşkilatı (UCLG-MEWA),Türkiye ve Lübnan’da Orta Doğu’dan Gelen Kentsel Zorunlu Göçmenlere Yönelik Sosyal İçerme Politikaları, 2016, http://uclg-mewa.org/uploads/file/39c9141e89b947ca82456f8b3ef3decb/Suriye-Raporu-TR.pdf , 25.08.2019
Mahoney, James, Goertz, Garey:	A Tale of Two Cultures, Contrasting Quantitative and Qualitative Research” (Çevrimiçi), Political Analysis, 2006, 14:227-249, https://public.wsu.edu/~tnridout/mahoney_goertz20061.pdf , 04.01.2020
Maraş Gaski:	Türkiye’deki Mülteciler için Yardım Programı (FRIT 2) Kapsamındaki Projeler için Paydaş Katılımı ve Uygulamaları Bilgilendirme Toplantısı, https://www.maraskaski.gov.tr/media/gallery//289bc96e-b1fe-4256-b428-6ea693260680.pdf
Marmara Belediyeler Birliği:	“Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü”(Çevrimiçi),Çalıştay Raporu, 2015, http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/04/14/28b3e8d5-e08a-4f5a-a310-b3c71b91b23d.pdf , 03.08.2019
	Implementation and Public Policy with a New Postscript, (çevrimiçi), University

Mazmanian, Daniel; Sabatier, Paul;	Press of America, http://www.des.ucdavis.edu/Faculty/Sabatier/mazmaniansabatier.pdf , 27.11.2019
McConnell, Allan:	“Policy Success, Policy Failure and Grey Areas in Between” (Çevrimiçi), Journal of Public Policy, 345-362, Cambridge University Press, 2010, https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-public-policy/article/abs/policy-success-policy-failure-and-grey-areas-inbetween/57FC50487A2A9B02ED757C76857C5CB0 ,03.08.2019
Mecek, Mehmet; Atmaca, Yıldız:	“Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi”(çevrimiçi), ,Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Ekim, Cilt:9, Sayı:6, ss: 2068-2087, 2020, https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/56179/735143 , 04.06.2021
	“Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme”(Çevrimiçi), 1951, http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf , 02.09.2019
Maytree Foundation:	“Recommendation for Local Governments(2012), Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration” (Çevrimiçi) , http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf , 17.01.2019
Marume, S.B.M; Mutongi, Chipo; Madziyire, N.C:	An Analysis of Public Policy Implementation (Çevrimiçi), IOSR Journal of Business andManagament (IOSR-JBM), Volume:18, Issue:4, Ver.:1, 2016, pp:86-93, https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol18-issue4/Version-1/J1804018693.pdf , 04.05.2021
Mencütek , Zeynep Şahin:	“The Impact of the Syrian Refugee Crisis in Lebanon”(Çevrimiçi), Pomeas Policy Brief, 2015, No:10, https://www.academia.edu/13527838/Syrian_Refugee_Crisis_Impact_on_Laban

	on?fs=rwc , 08.09.2019
Miles, Matthew; B., Huberman Michael A.:	Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook (Çevrimiçi), SAGE Publications, 1994, Second Edition, https://vivauniversity.files.wordpress.com/2013/11/milesandhuberman1994.pdf , 28. 01.2020
Mills C. Wright:	Sosyolojik Tahayyül , İngilizceden çeviren: Ömer Küçük, Hill Yayın, 1.Baskı, 2016
Moon, Katie; Dickinson, Helen, Blackman, Deborah:	“Not Another Review About Implementation?”(Çevrimiçi), Reframing the Research Agenda, UNSW Canberra, Public Service Research Group, 2017, https://www.unsw.adfa.edu.au/public-service-research-group/sites/cpsr/files/uploads/172279%20Paper%20Series%20Publication%20Issue%201%20Implementation%20171128.pdf , 26.10.2019
Mourad, Lama; Piron, Laure Helene:	“Municipal Service Delivery, Stability, Social Cohesion and Legitimacy in Lebanon, An Analytical Literature Review” (Çevrimiçi), DLP, Developmental Leadership Program, Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, https://www.aub.edu.lb/ifi/Documents/publications/literature_reviews/2016-2017/20160926_lebanon_analytical_literature_review.pdf , 2016, 01.04.2020
Mugambwa ,Josh ua, Nabeta, Nkote; Ngoma,	“Policy İmpelementation:Conceptual Foundations, Accumulated Wisdom and New Directions”(Çevrimiçi), Macrothink Institute, Journal of Public Administration and Governance, ,2018,Vol:8,No:3, http://jpag.macrothink.org ,

Muhammed; Kaberuka, Will; C. Munene:	21.10.2019
	Municipal know how for Host Communities in the Middle East, Programme, Ortadoğu İçin Yerel Bilgi Birikimi (Çevrimiçi), https://www.initiative-nahost.de , 20.12.2018
Mourad, Ali; El Siddiq, Zahwan:	“Citizen&Municipality Handbook, Simplified Legal Rules Governnig Municipal Work in Lebanon” (çevrimiçi), 2018, http://nahnoo.org/wp-content/uploads/2018/07/final-brochure-DALEEL-english-low-res.pdf , 01.10.2019
Mülteciler Derneği:	“Türkiye’deki Suriyeli Sayısı”, https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/ , 10.08.2019
Mynet.com:	“Suriyeliler Ülkelerine mi Dönüyor? Cumhurbaşkanı Erdoğan Gaziantep Mitinginde Açıkladı”(Çevrimiçi), https://www.mynet.com/suriyeliler-ulkelerine-donuyor-mu-cumhurbaskani-erdogan-gaziantep-mitinginde-acikladi-110104212636 , 07.12.2018
Neuman, W.Lawrence:	Toplumsal Araştırma Yöntemleri , Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 2, Yayın Odası 4, 2.Cilt, Çev. Sedef Özge, 4.Basım, 2010, İstanbul
Niessen, Jan:	“National Policies and Local Realities in Immigrant Integration, Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration”(Çevrimiçi), 2012, Maytree Foundation http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf , 02.04.2019
Nufal, Hana:	“Syrian Refugees in Lebanon: the Humanitarian Approach under Political

	Divisions” (Çevrimiçi), MPC RR 2012/13, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institute, 2012, https://cadmus.eui.eu/handle/1814/24835 , 07.09.2019
NTV Haber:	“BM Küresel Göç Mutabakatını Kabul Etti”, (Çevrimiçi), https://www.ntv.com.tr/dunya/bm-kuresel-goc-mutabakatini-kabul-etti,VifUorld0m5Uy9Q_ARrLQ 12.12.2018
Onulduran, Ersin; Herman Van, Renselaar:	“Uluslar arası İlişkiler, Hukuksal ve Siyasal Boyutlar”, Göç ve Gelişme , Nermin Abadan Unat, Rinus Penninx, Herman Van Renselaar, Leo Velzen, Leyla Yenisey, Aratay Ruşen Keleş, Çev. Ünsal Oskay, Ankara, 1975
OECD:	“Working Together for Local İntegration of Migrants and Refugees”(Çevrimiçi), OECD Publishing, Paris, 2018, https://www.oecd.org/publications/working-together-for-local-integration-of-migrants-and-refugees-9789264085350-en.htm
O’Toole JR Laurence:	“The Theory Practice Issue in Policy Implementation Research” (Çevrimiçi) Public Administration Vol:82, No:2, (309-329), Blackwell Publishing, Oxford, 2004, https://academic.oup.com/jpart/article/10/2/263/986118 , 05.04.2019
Övünç, Öztürk Neva:	“Geçici Korumanın Uluslararası Koruma Rejimine Uyumı Üzerine Bir İnceleme” (Çevrimiçi), 2017, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 66(1),2017:201-216, https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/ , 03.03.2020
Özçürümez	Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme, Kavramlar, Modeller ve

Saime, İçduygu Ahmet:	Uygulamalar ile Türkiye , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı,İstanbul, Kasım 2020
Özdemirci, Ayşe Selcen:	“Suriye İç Savaşı’nın Lübnan’a Etkileri(2011-2016)”(Çevrimiçi), Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, 2016, Cilt:3, https://dergipark.org.tr/tr/pub/tocd/issue/25533/272252 , 09.08.2019
Özen ,Yener; Gül Abdülkadir:	“Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu”, (Çevrimiçi), Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:0, Sayı:15, 394-422, 2007 https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2776/37227 , 05.09.2021
Özer, M.Akif:	“Yönetişim Üzerine Notlar”,(Çevrimiçi), Sayıştay Dergisi, Sayı:63, ss:59-89, 2006, http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911613.pdf
Özer, Y.Yeşim:	“Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Çalışma Alanı Olarak Uluslar arası Göç: Yasalaşma ve İdari Yapılanma Sürecinin Değerlendirilmesi”(Çevrimiçi), 2011, https://dergipark.org.tr/download/article-file/5686 , 07.10.2020
Özışık, Ufuk:	“Küreselleşme-Yerelleşme Sürecinde Kentsel Yönetişim:Kalkınma Ajansları ve İzmir Örneği”(Çevrimiçi), Kent Akademisi, Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi, 2012, Cilt:5, Sayı:4, ss:129-145, www.kentakademisi.com , 01.12.2018
Pecoud, Antonie:	“Suddenly Migration Was Everywhere:The Conception and Future Prospects of the Global Migration Group”(Çevrimiçi), 2013, https://www.migrationpolicy.org/article/suddenly-migration-was-everywhere-conception-and-future-prospects-global-migration-group?fbclid=IwAR3jtdqjnyxsxE_5E3mJS45HvRbmAMWVesU51gJXenRGUhf2US8hh6Ik0 , 08.10.2021

Peters, B. Guy; Pierre, John:	“Governance Without Government? Rethinking Public Administration, Journal of Public Administration Research and Theory”(Çevrimiçi), pp:223-243,1998, https://www.jstor.org/stable/1181557 , 05.04.2019
Pülzl, Helga; Treib, Oliver:	“Implementing Public Policy, Handbook of Public Policy Analysis, Theory, Politics and Methods”(Çevrimiçi), Ed.: Frank Fischer, Gerald J.Miller, Mara S. Sidney, CRS Press, Public Administration and Public Policy, 125, 2006,/ss:89-107, https://epdf.pub/handbook-of-public-policy-analysis-theory-politics-and-methods-public-administra.html , 06.05.2019
Sabatier, Paul A.:	“Top-Down and Bottom Up Approaches to Implementation Research: A Critical Analysis and Suggested Synthesis”(Çevrimiçi), Journal of Public Policy, No:1, Vol:6, ss:21-48, www.jstor.org , 26.05.2020
Sağiroğlu ,Ali Zafer:	“Türkiye’de Merkezi Göç Yönetimi”, Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler , Ed.:Prof. Dr. Adem Esen, Mehmet Duman, WALD, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı, İstanbul
Sağiroğlu, Ali Zafer:	“Türkiye’nin Değişen Göç Karakteri” (Çevrimiçi), Sosyoloji Divanı, Temmuz-Aralık 2015, https://www.academia.edu/29924106/_Türkiyenin_Değişen_Göç_Karakteri_.so_syoloji_divanı_.göç_özel_sayısı , 26.05.2019
Salem, Paul:	“Framing Post War Lebanon: Perspectives on the Constitution and The Structure of Power”(Çevrimiçi), Mediterranean Politics,3:1, 1998, 13-26, https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13629399808414638 ,01.09.2019

Salem, Paul:	“Can Lebanon Survive The Syrian Crisis”(Çevrimiçi), 2012, Carnegie Middle East Center, The Carnegie Papers, https://carnegieendowment.org/files/lebanon_syrian_crisis.pdf , 04.05.2020
Search For Common Ground:	“Lebanon, Dialogue and Local Response Mechanisms to Conflict Between Host Communities and Syrian Refugees in Lebanon”(Çevrimiçi), July 2014, https://data2.unhcr.org/en/documents/details/41354 , 05.04.2020
Siemiatycki, Myer:	“Taking it to the Streets: A Municipal Role in Immigrant Integration Role in Immigrant Integration, Practice to Policy, Lessons from Local Leadership on Immigrant Integration”,(Çevrimiçi), Maytree Foundation, http://citiesofmigration.ca/wp-content/uploads/2012/03/Practice-to-Policy.pdf , 17.01.2019
Signe, Landry:	Public Service Delivery- “What Matters for Successful Implementation and What Can Policy Leaders Do?” (Çevrimiçi), OCP Policy Center, 2017, PP:17/04, https://www.policycenter.ma/sites/default/files/OCPPC-PP1704.pdf , 05.03.2019
Seraw, Wubalem; Lu, Xinhai:	“Review on Concepts and Theoretical Approaches of Policy Implementation”, (Çevrimiçi), International Journal of Academic Multidisciplinary Research(IJAMR), Vol:4, Issue:11, pp:115-120, http://ijeais.org/wp-content/uploads/2020/11/abs/IJAMR201122.html , 26.05.2020
Sert Şenol, Deniz:	“Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru”, Küreselleşme Çağında Göç, Kavramlar, Tartışmalar , Der. S.Gülfer İhlamur Öner, N.Aslı Şirin Öner,İletişim Yayınları,İstanbul, 2012
Schwarz, ,Hanna h:	“Local İntegration Policies in Stuttgart, Germany”(Çevrimiçi), KING Project-Social Science Unit, ISMU Foundation, 2014, http://king.ismu.org/wp-content/uploads/Schwarz_InDepthStudy.pdf ,
Smith, Gordon:	“Demokrasi-Yerinden Yönetim İlişkisi”(Çevrimiçi), London School of Economics, http://hubyar.eu/menus/mak2.pdf , 03.04.2019

Smith Thomas B.:	“The Policy İmplementation Process”(Çevrimiçi), Journal of İnnovation and Entrepreneurship, Policy Sciences 4(1973), pp,197-209, Elsevier Scientific Publishing Company, Amsterdam, https://link.springer.com/article/10.1007/BF01405732, 27.10.2019
SKL International:	“Türkiye’de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Kitlesele Göçler, Yerel Yanıtlar: Adana, Gaziantep,Hatay,Mersin, Reyhanlı, Şanlıurfa, Zeytinburbu”,(Çevrimiçi) Derleyen:Prof. Dr. Ayhan Kaya, Hazırlayanlar:AyhanAkkaya,Yasemin Baysan,Çağan Coşkun, Bihter Dazkır Erdendoğdu, Necip Porsnok, Sinem Malcı Tümer, Önder Yalçın, Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi-10, 2020, http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2020/09/reslog_KIT_yerel_yonetisimde_rezilyans_TR_ONLINE.pdf, 09.10.2021
Sönmez, Mehmet Emin:	“Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Şehrindeki Mekansal Dağılışı ve Geleceğı”(Çevrimiçi), TÜCAUM Uluslar arası Coğrafya Sempozyumu, ss:392-400, 13-14 Ekim 2016, Ankara, http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2016/12/Int_semp_BC9.pdf
Şahinbey Belediyesi:	“Umutlar Şahinbey’de Yeşeriyor”
Tabar Paul:	“Lebanon: A Country of Emigration and Immigration”(Çevrimiçi), http://schools.aucegypt.edu/GAPP/cmrs/reports/Documents/Tabar080711.pdf, 16.03.2020
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu,	“Göç ve Uyum Raporu” (Çevrimiçi), 26.Dönem, 3.Yasama Yılı, Mart 2018,https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.mv_goruntule?pTutanakId=20541, 04.05.2019

Mülteci Hakları Alt Komisyonu,	
TÜİK:	“Yıllara Göre İl Nüfusları” (Çevrimiçi), 2018-2025, http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist , 13.12.2018
TÜİK	“Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi” (Çevrimiçi), https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr ,02.02.2020
Tummers Lars, Bekkers Victor:	“Policy Implementation, Street Level Bureaucracy and the Importance of Discretion” (Çevrimiçi), Public Managament Review (16):4, 527-547, https://www.researchgate.net/publication/244772347_Policy_Implementation_Street-level_Bureaucracy_and_the_Importance_of_Discretion , 04.06.2020
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı:	“2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı” (Çevrimiçi) http://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/ , 03.04.2021
T.C İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları:	“Türkiye Göç Raporu” (Çevrimiçi), Göç Politikaları ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, ,2017, Yayın,No:40, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf , 05.07.2019
T24:	“Şirin Payzın’la Neler Oluyor”?(Çevrimiçi), Fatma Şahin: Dönüş Şartları Oluşturulursa Antep’teki Suriyelilerin %60’ı gitmekten yana; gençler kalmayı

	tercih ediyor. (çevrimiçi), 23 Aralık 2019 tarihli program. https://t24.com.tr/video/fatma-sahin-donus-sartlari-olusturulursa-antep-teki-suriyelilerin-60-i-gitmekten-yana-gencler-kalmayi-tercih-ediyor,25272 , 02.01.2020
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası:	1982, Kanun No:2709, Kabul Tarihi: 7.11.1982, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf , 16.05.2019
TDK:	www.tdk.gov.tr , 20.01.2019
TDK:	www.tdk.gov.tr , 25.12.2018
TDK:	http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=Y%C3%96NET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M , 04.10.2018
TESEV:	“İyi Yönetişim, Kaliteli Yaşam El Kitabı”(çevrimiçi) Haz.:Fikret Toksöz, Tesev Yayınları, http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Iyi_Yonetisim_Kaliteli_Yasam.pdf , 04.05.2019
Tekeli, İlhan:	“Anadolu’da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri, Yerleşme Yapıları ve Göç Araştırmaları”, İlhan Tekeli Toplu Eserler:18,Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, ss:162-177, 2011
Tekeli, İlhan:	“Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi” (Çevrimiçi), Amme İdaresi Dergisi,1983, Cilt 16, Sayı:2

Tekeli, İlhan:	Yerel Demokrasinin Kavramsallaştırılması ve Geliştirilmesi için Öneriler , ss:179-189, İlhan Tekeli Toplu Eserler, 22, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012
TMMOB Mimarlar Odası:	“2019 Yerel Yönetimler Raporu, Yerel Seçimlere Yönelik Değerlendirmeler/Öneriler”(Çevrimiçi), http://www.mimaresk.org.tr/yonetim/dosyalar/632019134557R.pdf , 20.04.2020
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası:	1982, Kanun Numarası: 2709, Kabul tarihi:18/10/1982 (Çevrimiçi), https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf , 21.05.2019
Türkiye Barolar Birliği:	“Anayasa Değişikliği Teklifi’nin Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Metni”(Çevrimiçi), http://anayasadegisikligi.barobirlik.org.tr/Anayasa_Degisikligi.aspx , 24.06.2019
Uluslararası Göç Örgütü:	“Göç Terimleri Sözlüğü” (Çevrimiçi), Ed. Richard Perruchoud, Jillyanne Redpath-Cross, http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf , 02.12.2018
United Nations:	http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/pdf/51/briefing/Introduction_of_the_report_Jorge_Bravo_28Feb2018.pdf , 12.12.2018
UN Habitat:	“Tripoli City Profile” (Çevrimiçi) https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/TCP2016.pdf ,

	2016, 2017 Updated, 04.10.2020
UNICEF:	“Global Legal instruments Related to international Migration”(Çevrimiçi) https://esa.un.org/migmgprofiles/indicators/files/Lebanon.pdf , Migration Profiles ,25.08.2019
UNRWA:	“Protection in Lebanon”(Çevrimiçi), https://www.unrwa.org/activity/protection-lebanon , 26.09.2019
UNRWA:	“Where We Work”, (Çevrimiçi), https://www.unrwa.org/where-we-work/lebanon , 26.09.2019
UNHCR:	“State Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol”(Çevrimiçi), https://www.unhcr.org/protection/basic/3b73b0d63/states-parties-1951-convention-its-1967-protocol.html , 01.09.2019
UNHCR:	“Total Registered Refugees”(Çevrimiçi), https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/71# , 25.08.2019
UNHCR:	“Works with Lebanon to Help Thousands Fleeing Syria Violence”(Çevrimiçi) https://www.unhcr.org/4dd66d3e6.html , 25.08.2019

UNHCR:	Total Persons of Concern, (Çevrimiçi) https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/71,08.09.2019
UNHCR:	Total Persons of Concern by Country of Asylum,(Çevrimiçi) https://data2.unhcr.org/en/situations/syria , 03.05.2020
UNHCR:	“Registration, Lebanon, map of Registered Syrian Refugees by District in Lebanon” (Çevrimiçi), https://data2.unhcr.org/en/documents/details/71254 , 22/09/2019
UNHCR,	“Registration, Beirut and Mount Lebanon Governorates, Syrian Refugees Registered by Cadastral” (Çevrimiçi), 3, https://data2.unhcr.org/en/documents/details/69592 , 30.04.2019
UNHCR:	“Figures a Glance, Statistical Yearbooks” (Çevrimiçi), http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html , 10.11.2018
UNHCR:	Datasets, (çevrimiçi), https://data.humdata.org/organization/unhcr , 26.11.2018
UNHCR:	“The UN Refugee Agency, Lebanese Communities in Focus, Supporting Communities Protecting Refugees”(Çevrimiçi), 2014, https://data2.unhcr.org/en/documents/details/42804 , 04.05.2019
UNHCR:	“Türkiye Bilgi Notu” (Çevrimiçi), https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2018/12/Fact-Sheet-September-2018-TR.pdf , 13.07.2019

UNHCR:	“The Refugee Convention 1951, The Travaux Preparatoires Analysed with a Commentary By Dr Paul Weis”(Çevrimiçi), https://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf , 21.05.2019
UNHCR:	“Lebanon Crisis Response Plan”, 2017-2021(2021 Update) (Çevrimiçi), https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85374 , 20.10.2021
UNHCR:	Lebanon Crisis Response Plan,(LCRP2017-2020), (Çevrimiçi), https://data2.unhcr.org/en/documents/details/68651 , 2019 , 07/09/2019
UNHCR Turkey:	“Syrian Refugee Camps and Provincial Breakdown of Syrian Refugees Registered in South East Turkey” (Çevrimiçi), https://data2.unhcr.org/en/documents/download/70975 , 12.12.2019
United Nations:	“Opening Remarks At Press Conference at UN Headquarters”, (Çevrimiçi), https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2018-07-12/remarks-press-conference-un-headquarters , 07.12.2018
UN, Department of Economic and Social Affairs:	“International Migration Report”(Çevrimiçi), http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf , ss:1-31, 2017, 04.05.2019
UNOCHA:	“Lebanon Crisis Response Plan”, 2015-2016(Çevrimiçi), https://www.unocha.org/sites/dms/CAP/2015-2016_Lebanon_CRP_EN.pdf , 16.09.2019

Üstübici Ayşe:	“Street Level Justifications: Service Providers Mediating Refugee Reception in the Urban Context of İstanbul” (Çevrimiçi), Journal of RefugeeStudies, Vol:0, No:0, 2020
Üstübici, Ayşen:	“Türkiye’de Göç Politikalarının Dönüşümü: Yasadışıların Uluslar arası Üretiminden Makbul Yabancıya”(Çevrimiçi), Toplum ve Bilim, 140, 106-121, https://www.academia.edu/33974883/T%C3%BCrkiyede_g%C3%B6%C3%A7_politikalar%C4%B1n_d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm%C3%BC_Yasad%C4%B1%C5%9F%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1n_uluslararası%C4%B1_%C3%BCretiminden_makbul_yabanc%C4%B1ya , 17.09.2021
Üstübici, Ayşen:	“EU-Turkey Cooperation on Migration, European Institute of the Mediterranean”(Çevrimiçi), https://www.iemed.org/publication/eu-turkey-cooperation-on-migration/ , 17.09.2021
Üstübici, Ayşen:	“The impact of Externalized Migration Governance on Turkey:Technocratic Migration Governance and the Production of Differentiated Legal Status”(Çevrimiçi), Comparative Migration Studies (2019), 7:46, https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-019-0159-x , 17.09.2021
VASyR :	“Vulnerability Assessment of Syrian Refugees in Lebanon” (Çevrimiçi), UNHCR, UNICEF, WFP, 2019, Inter-Agency Coordination, http://ialebanon.unhcr.org/vasyr , 22.03.2020
Vedung, Evert:	“Autonomy and Street Level Bureaucrats Coping Strategies”(Çevrimiçi), Nordic Journal of Studies in Educational Policy, 2015:2, 28643, https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/nstep.v1.28643 , 10.12.2019
Warner, Koko:	“Global Environmental Change and Migration:Governance Challenges”, (Çevrimiçi), http://www.stockholmresilience.org/download/18.3eea013f128a65019c2800010

	454/1459560566462/Warner+2010.pdf , 02.03.2018
Weaver, R. Kent:	“But Will It Work?: Implementation Analysis to Improve Government Performance” (Çevrimiçi), Issue in Governance Studies at Brookings, 2010, Number 32, https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/02_implementation_analysis_weaver.pdf , syf:3, Erişim tarihi: 11.10.2019
Weaver, R. Kent:	Challenges of Policy Implementation (Part 1), Youtube, https://www.youtube.com/watch?v=Y8jYNq4Aqdl&ab_channel=StanfordCDDR , 15.12.2020
World, Bank:	“From Crisis to Sustainable Growth-Sub Saharan Africa:A Long Term Perspective Study”, (Çevrimiçi) 1989, http://documents.worldbank.org/curated/en/498241468742846138/From-crisis-to-sustainable-growth-sub-Saharan-Africa-a-long-term-perspective-study , 08.08.2018
World Bank:	“Lebanon” https://data.worldbank.org/country/lebanon , 06.03.2020
Wright ,Sharon Elizabeth:	“Confronting Unemployment in a Street-Level Bureaucracy: Job Centre Staff and Client Perspectives”(Çevrimiçi), 2003, Doctoral Thesis, https://core.ac.uk/download/pdf/40041218.pdf , 05.07.2021
Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu:	Kanun Numarası: 6458, Madde 91, Kabul tarihi:4/4/2013, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih:11/4/2013, Sayı: 28615, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm ,
Yalaz, Evren, Zapata-Barrero	“Mapping the Qualitative Migration Research in Europe:An Exploratory Analysis”(Çevrimiçi), IMISCOE Research Series, Springer Open, 2018,

Richard:	İspanya, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-76861-8_2 , 04.08.2018
Yalaz Evren, Ricard Zapata- Barrero:	“Avrupa’da Nitel Göç Araştırmalarını Haritalama: Açıklayıcı Bir Analiz” (Çevrimiçi), Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, Der. Ricard Zapata-Barrero, Evren Yalaz, Çevirenler: Ayşecan Ay, Canan Coşkan, Funda Karapehlivan, Zuhal Karagöz, 2019, ss:10-38, GAR Kitaplık,GAR(Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi), Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği,1.Baskı, 03.01.2020
Yasmine Rola, Moughalian Catherine:	“Systemic Violence Against Syrian Refugee Women and the Myth of Effective intrapersonal Interventions” (Çevrimiçi), 2016, Reproductive Health Matters, 24:47,27-35, https://doi.org/10.1016/j.rhm.2016.04.008 , https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27578336 , 20.03.2020
Yassin Nasser, Rawya khodor katkısıyla:	101 Facts& Figures on the Syrian Refugee Crisis, Issam Fares Institute for Public Policy and International Affairs, American University of Beirut, Volume 2, 2019,UNHCR
Yıldırım A., Ceren; Özer Yürür Y.Yeşim:	“Uluslar arası Göçmenlerin Türkiye’ye Uyumu: Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyumu/Entegrasyonu Hedefliyor”? (Çevrimiçi), International Journal of Political Science&Urban Studies, Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, Sayı:1, Mart 2019, ISSN:2630-6263, ss:19-41, DOI:10.14782/ipsus.539183, https://dergipark.org.tr/tr/pub/ipsus/issue/44191/539183 , 28.05.2019
Yıldırım Ark, Ceren, Smyrl,	Social Cash Transfer in Turkey, Toward Market Citizenship, Palgrave Macmillan (Çevrimiçi), https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-

Marc:	70381-3 , 15.09.2021
Yıldırım, Ali; Şimşek, Hasan:	Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri , Seçkin/Sosyal Bilimler, 11.Baskı, No:76, 2018, Ankara
Yıldırım Murat	“Kamu Yönetiminde Takdir Yetkisi: Geleneksel ve Yeni Kamu Yönetimi Arasında Karşılaştırmalı Bir İnceleme”(Çevrimiçi), Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:7, Sayı:2, https://www.scinapse.io/papers/2336381671 , 05.05.2021
YÖK, Tez Merkezi:	https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp , 24.01.2019
Yuvalı, Ertuğrul:	“Hak Temelli Sosyal Yardım ve Klientelizm” (Çevrimiçi), Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl:2018, Sayı:135, http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-135-1761 , 05.05.2021
Zabcı, Culha Filiz:	Dünya Bankası’nın Küresel Pazar İçin Yeni Stratejisi:Yönetişim”, (Çevrimiçi), Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:57, Sayı:3, 151-179, 2002,, https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3219/44830 , 30.05.2019
Zhang, Nandiyang:	“Multi-Level Policy Implementation: A Case Study on China’s Administrative Approval Intermediaries Reforms” (Çevrimiçi), Australian Journal of Public Administration, Vol:77,no:4,pp:779-796, https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-8500.12318 , 07.12.2019
	6360 Sayılı “On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” (Çevrimiçi), Tertip:5, Cilt:53, 2012, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf , 09.10.2018

EKLER

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TEMSİLCİSİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLECEK GÖRÜŞME İÇİN SORU FORMU

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi	Doktora Öğrencisi Sönmez Alvanoğlu
Mülakatın Kiminle Gerçekleştiği ve Belediyeyi Temsiliyeti	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Mülteciler ve Entegrasyona Konusuna Yönelik Sorular	
1) Belediye bünyesinde, mülteciler konusuyla ilgilenen bir birim var mıdır? Mevcut ise, bu birim ne zaman oluşturulmuştur?	
2) Birimde kaç personel görev yapmaktadır? Birim alt departmanlara ayrılmış mıdır? Birimde Suriyeli-T.C vatandaşı(veya sadece Suriye vatandaşı) personel görev yapmakta mıdır? Birimde Arapça konuşabilen personel veya tercüman görev yapmakta mıdır?	
3) Belediye bünyesinde, Suriyeli mültecilere yönelik bir veri tabanı oluşturulmuş mudur? Evet ise, sistem nasıl işlemektedir? Hayır ise, mültecilere yönelik veriler nasıl sağlanmaktadır?(GGİM vs.)	
4) Belediye bünyesinde mültecilere yönelik bir danışma hattı oluşturulmuş mudur? Evet ise, bu danışma hattında görevli personel nasıl seçilmiştir? Burada görevli personel, belli eğitimlerden geçmiş midir?	
5) Mültecilere yönelik ne tür hizmetler sağlanmaktadır? Mültecilere yardım yapılmakta mıdır? Yapılmakta ise, bu yardımlar belediye kanununun hangi maddesine dayandırılmaktadır?	
6) Belediyenin 2018 ve 2019 yıllarına ait toplam bütçesi ne idi ve 2018 yılında bunun ne kadarı mülteciler için harcanmıştır ve 2019 yılında ne kadarının	

mülteciler için harcanması planlanmaktadır?
7) Mülteciler için yapılan harcamaların dayanağı nedir?
8) Belediye bünyesinde, yerel halk ve Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirilen entegrasyon çalışmaları var mıdır? Mevcut ise, bu çalışmalar nasıl yürütülmektedir?
9) Belediye, mülteciler tarafından en çok hangi konularda aranmaktadır? Sorunlara yönelik çözümler nasıl üretilmekte ve en çok hangi kurumlara yönlendirme yapılmaktadır?
10) Sizce 5393 sayılı Belediye Kanununda, mültecilere hizmet konusunun sınırları net midir?
11) Belediye hizmetlerinden faydalanan mültecilerin sayısına dair bir veri mevcut mudur?

**GAZİANTEP İİ GÖÇ İDARESİ TEMSİLCİSİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLECEK
GÖRÜŞME İÇİN SORU FORMU**

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi	Doktora Öğrencisi Sönmez Alvanoğlu
Mülakatın Kiminle Gerçekleştiği ve İl Göç İdaresini Temsiliyeti	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Suriyeli Mülteciler ve Entegrasyona Konusuna Yönelik Sorular	
1) Mülteciler, Göç İdaresi'ni en çok hangi konular için ziyaret etmektedirler?	
2)Müdürlüğünüz bünyesinde, Suriyeli mültecilere yönelik bir danışma hattı oluşturulmuş mudur? Evet ise, bu danışma hattında görevli personel nasıl seçilmiştir? Burada görevli personel, belli eğitimlerden geçmiş midir?	
3) Çalışanların çeşitli eğitimleri alması sağlanmakta mıdır?	
4) Müdürlük bünyesinde entegrasyona yönelik bir birim mevcut mudur?	
5) Sosyal Uyuma yönelik çalışmalarınız mevcut mudur?	

6) Müdürlüğünüz bünyesinde Suriyeli mültecilere yönelik çeşitli projeler geliştirilmişmidir ve işbirliği alanları mevcut mudur?
7) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ile çeşitli işbirlikleri geliştirilmiş midir?
8) Mültecilerin T.C vatandaşlığına alınma süreci nasıl işlemektedir? T.C vatandaşı olma kriterleri nelerdir?
9) Bayram ziyareti için Suriye'ye geçiş yapacak mülteciler için sistem nasıl işlemektedir? Sistemden kayıt yapıp da, bayramda Suriye'ye gitmeyen mülteciler için, herhangi bir yaptırım mevcut mudur?

GAZİANTEP’TE MÜLTECİLERE SORULMASI PLANLANAN SORULAR

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi ve Ünvanı	Doktora Öğrencisi Sönmez ALVANOĞLU
Mülakatın gerçekleştiği kişinin, cinsiyeti, yaşı ve mesleği	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Belediye Hizmetlerine Yönelik Sorular	
1) Kaç yıldır Gaziantep’te ikamet etmektesiniz ve neden Gaziantep’te yaşamayı tercih ettiniz?	
2) Gaziantep BŞB’ye daha önce hiç gittiniz mi? Evet ise, hangi hizmet için Belediyeyi ziyaret ettiniz? Dil problemi yaşadınız mı? Belediye’de görev yapan tercüman veya Arapça konuşabilen personel var mıydı?	
3) Belediye’nin hizmetlerinden ne ölçüde faydalandığınızı düşünüyorsunuz?	
4) Türk Halkı ile kültürlerinizin benzer olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ise hangi yönlerden, hayır ise neden?	
5) Türk halkı ile kültür çatışması yaşadığınızı düşünüyor musunuz?	

6) Cadde ve park gibi kamusal alanlarda rahatça vakit geçirebiliyor musunuz? Bu alanların temizliğinden memnun musunuz?
7) Şehir içi ve şehirlerarası ulaşım hizmetlerinden rahatlıkla yararlanabiliyor musunuz?
8) Katı atık ve çöp toplama hizmetlerinden yeterince faydalandığınızı düşünüyor musunuz?
9) Belediyenin sosyal yardım hizmetlerinden faydalıyor musunuz?(Gıda, giyecek,kömür yardımları veya engelli, dul ve yaşlılara yönelik yardımlar vs.)
10)Belediyenin toplum merkezinden bilginiz var mı? Evet ise, bu toplum merkezini ziyaret ediyor musunuz?
11)Gaziantep BŞB Sanat ve Eğitim Kursları(GASMEK)’dan bilginiz var mı? Buradaki kurslara hiç katıldınız mı ? Katıldıysanız, bu kurs Suriyeli ve Türklere yönelik miydi?
12) Sizce entegrasyona yönelik atılması gereken en temel adım nedir?

استبيان حول السوريين المتواجدين في غازي عنتاب

الشخص الذي يقوم بالمقابلة	طالبة الدكتوراه : سونماز ألوان أو غلو
جنس وعمر وعمل الشخص الذي تجري معه المقابلة	
تاريخ ووقت المقابلة	
المدة المستغرقة للمقابلة	
أسئلة حول الخدمات البلدية	
- كم سنة تقيم في غازي عنتاب و لماذا اخترت العيش في هذه المدينة؟ 1-	
- هل قمت بزيارة بلدية غازي عنتاب من قبل؟ إذا كان الجواب نعم , لأي خدمة قمت بزيارة البلدية؟ هل لديك مشاكل مع اللغة التركية؟ وهل كان هناك أي مترجم شفهي أو ناطق بالعربية في البلدية؟n2	
- هل تعتقد أنك تستفيد من الخدمات التي تقدمها البلدية؟3-	
-هل تعتقد أن هناك تشابه بين ثقافة الشعب التركي وثقافتك؟ إذا كانت الإجابة نعم، فما هي جوانب التشابه، إن لم يكن هنالك تشابه اذكر لماذا؟4	
- هل تعتقد أن لديك مشاكل ثقافية مع الشعب التركي؟ 5	
- هل يمكنك قضاء بعض الوقت في الأماكن العامة مثل الشوارع والحدائق العامة؟ هل أنت راض عن نظافة هذه المناطق؟6	

-هل تعتقد أنك استفدت بسهولة من خدمات النقل المحلية داخل المدينة ومن خدمات النقل خارج المدينة بين المدن؟7
-هل تعتقد أنك استفدت بما فيه الكفاية من خدمات ترحيل النفايات ومن خدمات إدارة القمامة الصلبة؟8
- هل تعتقد أنك استفدت من خدمات المساعدة الاجتماعية التي تقدمها البلدية مثل (الغذاء أو الملابس أو الفحم أو مساعدة ذوي الاحتياجات الخاصة والأرامل والمسنين ، إلخ)؟9
-هل لديك معلومات من مركز المجتمع بالبلدية؟ إذا كانت الإجابة بنعم ، فهل تزور مركز المجتمع هذا؟10
-هل تعتقد أنك استفدت من خدمة (كورس تعليمي تقوم البلدية بتقديمه لجميع الناس) ؟ هل سبق إن حضرت هذه الدورات 11التدريبية؟ إذا كان الجواب نعم، هل كانت هذه الدورات للشعب السوري و للشعب التركي؟
-برأيك ما هي الخطوة الأساسية نحو الاندماج؟
Sizce entegrasyon için atılması gereken en önemli adım nedir?

Tercüme: Macid Allaan (CARE International)

**TRABLUŞSAM BELEDİYESİ TEMSİLCİLERİ İLE
GERÇEKLEŞTİRİLECEK GÖRÜŞMELER İÇİN SORU FORMU**

1

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi	Doktora Öğrencisi Sönmez Alvanoğlu
Mülakatın Kiminle Gerçekleştiği ve Belediyeyi Temsiliyeti	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Mülteciler ve Entegrasyona Konusuna Yönelik Sorular	
1) Belediye bünyesinde, mülteciler konusuyla ilgilenen bir birim var mıdır? Mevcut ise, bu birim ne zaman oluşturulmuştur?	
2) Birimde kaç personel görev yapmaktadır? Birim alt departmanlara ayrılmış mıdır? Birimde Suriye vatandaşı personel görev yapmakta mıdır?	
3) Ayrı bir birim oluşturulmamış ise hizmetler nasıl sağlanmaktadır?	
4) Mültecilere yönelik ne tür hizmetler sağlanmaktadır?	
5) Belediye bünyesinde, Suriyeli mültecilere yönelik bir veri tabanı oluşturulmuş mudur? Evet ise, sistem nasıl işlemektedir? Hayır ise, mültecilere yönelik veriler nasıl sağlanmaktadır?	
6) Belediye bünyesinde mültecilere yönelik bir danışma hattı oluşturulmuş mudur? Evet ise, bu danışma hattında görevli personel nasıl seçilmiştir? Hangi eğitimleri almıştır?	

7) Belediye, mülteciler tarafından en çok hangi konularda aranmaktadır? Sorulara yönelik çözümler nasıl üretilmekte ve mülteciler en çok hangi kurumlara yönlendirilmektedir?
8) Belediye bünyesinde, yerel halk ve Suriyeli mültecilere yönelik gerçekleştirilen entegrasyon çalışmaları var mıdır? Mevcut ise, bu çalışmalar nasıl yürütülmektedir?
9) Belediye hizmetlerinden faydalanan mültecilerin sayısına dair bir veri mevcut mudur?
10) Belediyeye bağlı, hem Suriyelilere hem de, Lübnanlılara hizmet veren toplum merkezi mevcut mudur? Mevcut ise, bu toplum merkezinde ne gibi hizmetler sunulmaktadır? Bu toplum merkezi STK işbirliği ile mi hizmet vermektedir?
11) Mültecilere yardım yapılmakta mıdır? Yapılmakta ise, bu yardımlar belediye kanununun hangi maddesine dayandırılmaktadır?
12) Belediyenin 2018 ve 2019 yıllarına ait toplam bütçesi ne idi ve 2018 yılında bunun ne kadarı mülteciler için harcanmıştır, 2019 yılında ne kadarının mülteciler için harcanması planlanmaktadır?
13) Mülteciler için yapılan harcamaların dayanağı nedir?
14) Merkezi yönetim teşkilatlarıyla ilişkiler nasıl yürümektedir? İşbirliği alanları var mıdır?

استبيان للمقابلات مع ممثلي بلدية طرابلس

طالب الدكتوراه : سونماز ألوان أو غلو	الشخص الذي يقوم بالمقابلة
	المقابلة مع البلدية
	تاريخ و وقت المقابلة
	مدة المقابلة
الأسئلة للاجئين حول الاندماج	
هل هناك لجنة أو إدارة داخل مديرية البلدية للتعامل مع قضية اللاجئين؟ إذا كان هذا موجود، متى تم إنشاء هذه اللجنة - ١؟ أو الإدارة	
كم عدد الموظفين العاملين في هذه اللجنة أو الإدارة؟ هل اللجنة أو الإدارة مقسمة إلى أقسام فرعية (تخصصات أو - ٢؟ مهمات)؟ هل يعمل المواطنون السوريون في اللجنة أو الإدارة	
إذا لم يكن هناك لجنة أو إدارة خاصة باللاجئين، كيف يتم تقديم الخدمات- ٣	
ما هي الخدمات المقدمة للاجئين - ٤	
هل تم إنشاء قاعدة بيانات للاجئين السوريين داخل البلدية؟ إذا كانت الإجابة بنعم، كيف يعمل النظام قاعدة البيانات؟ إذا - ٥؟ كانت الإجابة لا، كيف يتم توفير البيانات الخاصة باللاجئين أو إدارتها	
هل تم إنشاء خط ساخن للاجئين داخل البلدية؟ إذا كانت الإجابة بنعم، كيف تم اختيار الموظفين للرد على هذا الخط - ٦؟ الساخن؟ ما هو التدريب الذي تلقاه موظفي الخط الساخن	
ما هي أكثر القضايا التي يطالبون فيها اللاجئين من البلدية (بمعنى الطلبات أو الرغبات)؟ كيف يتم إيجاد حلول للأسئلة - ٧	

؟ التي يطرحها اللاجئين على البلدية وإلى أي المؤسسات يتم توجيه اللاجئين في الغالب
هل هناك أنشطة اندماج بين السكان المحليين واللاجئين السوريين داخل البلدية؟ إذا كان الأمر كذلك، كيف يتم إجراء ٨- هذه الدراسات لمثل هذه الأنشطة
هل هناك بيانات عن عدد اللاجئين المستفيدين من خدمات البلدية-٩
هل يوجد مركز مجتمعي داخل البلدية يخدم السوريين واللبنانيين على حد سواء؟ إذا كان يوجد مركز، فما هي ١٠- الخدمات المتاحة في هذا المركز المجتمعي؟ هل يعمل هذا المركز المجتمعي بالتعاون مع المنظمات غير الحكومية
هل هناك مساعدة للاجئين؟ إذا كان الأمر كذلك، فما هي نصوص أو مواد القانون في داخل البلدية تستند إليها في تقديم ١١- المساعدة للاجئين
ما هي الميزانية الإجمالية للبلدية لعامي ٢٠١٨ و ٢٠١٩ وما هو المبلغ الذي تم إنفاقه على اللاجئين في عام ٢٠١٨، ١٢- وما هو المبلغ المخطط لعام 2019 للاجئين
؟ ما هو أساس (التمويل) النفقات المخصصة للاجئين -١٣
كيف تعمل العلاقات (العلاقات العامة) مع مؤسسات الحكومة المركزية؟ هل هناك مجالات تعاون-١٤

Tercüme: Macid Allaan(CARE International)

**TRABLUŞSAM'DA SURİYELİ MÜLTECİLER KONUSUYLA İLGİLENEN
MERKEZİ YÖNETİM TEMSİLCİSİ İLE GERÇEKLEŞTİRİLECEK
GÖRÜŞME İÇİN SORU FORMU**

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi	Doktora Öğrencisi Sönmez Alvanoğlu
Mülakatın Kiminle Gerçekleştiği ve Merkezi Yönetimi Temsiliyeti	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Suriyeli Mülteciler ve Entegrasyona Konusuna Yönelik Sorular	
1) Mülteciler, müdürlüğünüzü en çok hangi konular için ziyaret etmektedir?	
2) Müdürlüğünüz bünyesinde, Suriyeli mültecilere yönelik bir danışma hattı oluşturulmuş mudur? Evet ise, bu danışma hattında görevli personel nasıl seçilmiştir? Burada görevli personel, belli eğitimlerden geçmiş midir?	
3) Müdürlüğünüz bünyesinde çalışanların, çeşitli eğitimler alması sağlanmakta mıdır?	
4) Müdürlük bünyesinde entegrasyona yönelik bir birim kurulmuş mudur?	
5) Sosyal Uyuma yönelik çalışmalarınız mevcut mudur?	
6) Trablus Belediyesi ile İşbirliği alanlarınız var mıdır? Mevcut ise, ne gibi işbirlikleri geliştirilmiştir?	
7) Lübnan'da faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşları ile ilişkiler nasıl yürütülmektedir? İşbirliği alanları nelerdir?	
8) Lübnan'da iki buçuk sene boyunca seçimlerin yapılamaması ve Cumhurbaşkanının seçilememesi, Suriyeli mültecilerin durumunu nasıl	

etkilemiştir?
9) Suriyeye giriş çıkışlar nasıl gerçekleşmektedir? Örneğin bayramlarda, Türkiye’de olduğu gibi ülkelerini ziyaret edip geri dönme imkanı sağlanmakta mıdır?
10) Lübnan’daki Suriyelilerin kalıcılığı konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

استبيان مقابلة مع الممثل للمركز الحكومي المتعلقة باللاجئين السوريين في طرابلس

الشخص الذي يقوم بالمقابلة	الربة دكتوراه
اسم الممثل عن المركز الحكومي الذي تجري معه المقابلة	
تاريخ ووقت المقابلة	
مدة المقابلة	
اللاجئين السوريين و استبيان عن الاندماج	
1-ما هي المواضيع التي يزورها معظم اللاجئين في مدينتك	
2-هل تم إنشاء خط ساخن للاجئين السوريين داخل مدينتك؟ إذا كانت الإجابة بنعم، كيف تم اختيار الموظفين للرد على هذا الخط الساخن؟ هل تلقى الموظفون المسؤولون عن هذا الخط الساخن بعض التدريب؟	
3-هل يتم تزويد الموظفين بالبرامج التدريبية المختلفة؟	
4-هل هناك وحدة مختصة بالاندماج تم إنشاؤها داخل المديرية؟	
5-هل لديك أي عمل (خطة) من أجل التكيف الاجتماعي؟	
6-هل لديك مجالات (مناطق) تعاون مع بلدية طرابلس؟ إذا كان الأمر كذلك، فما هي أوجه التعاون التي تم تطويرها؟	
7-كيف هي العلاقات مع المنظمات غير الحكومية العاملة في لبنان؟ ما هي مجالات أو نواحي التعاون؟	
8-كيف أثر عدم القدرة على إجراء انتخابات لمدة عامين ونصف في لبنان وعدم القدرة على انتخاب الرئيس على وضع اللاجئين السوريين؟	
9-كيف يتم دخول وخروج السوريين؟ على سبيل المثال في الأعياد، السوريين الذين يزورون بلدهم	

وكذلك السوريين الذين يزورون تركيا، هل هناك احتمال عودتهم الى بلدهم؟
10- ما هو رأيك في بقاء أو استقرار السوريين في لبنان؟

Tercüme: MacidAllaan(CARE International)

**TRABLUŞŞAM'DA MÜLTECİLERE SORULMASI PLANLANAN
SORULAR**

Mülakatı Gerçekleştiren Kişi ve Ünvanı	Doktora Öğrencisi Sönmez ALVANOĞLU
Mülakatın gerçekleştiği kişinin, cinsiyeti, yaşı ve mesleği	
Mülakatın Gerçekleştiği Tarih ve Saat	
Mülakat Süresi	
Belediye Hizmetlerine Yönelik Sorular	
1) Ne zamandan beri Trablus'ta ikamet etmektesiniz ve neden Trablus'ta yaşamayı tercih ettiniz?	
2) Trablus Belediyesi'ni daha önce hiç ziyaret ettiniz mi? Yanıtınız evet ise, hangi hizmet için Belediyeyi ziyaret ettiniz?	
3) Belediye'nin hizmetlerinden ne ölçüde faydalandığınızı düşünüyorsunuz?	
4) Lübnan halkı ile kültürlerinizin benzer olduğunu düşünüyor musunuz? Evet ise hangi yönlerden, hayır ise neden?	
5) Lübnan halkı ile kültür çatışması yaşadığınızı düşünüyor musunuz?	
6) Cadde ve park gibi kamusal alanlarda rahatlıkla vakit geçirebiliyor musunuz? Bu alanların temizliğinden memnun musunuz?	

7) Şehir içi ve şehirlerarası ulaşım hizmetlerinden rahatlıkla yararlanabiliyor musunuz?
8) Katı atık ve çöp toplama hizmetlerinden yeterince faydalandığınızı düşünüyor musunuz?
9) Belediyenin sosyal yardım hizmetlerinden faydalıyor musunuz?(Gıda,giyecek,kömür yardımları veya engelli, dul ve yaşlılara yönelik yardımlar vs.)
10)Belediye bünyesinde gerçekleştirilen çeşitli etkinliklere katılıyor musunuz? Kurslardan faydalıyor musunuz?
11) Sizce entegrasyona yönelik atılması gereken en temel adım nedir?

طلب للسؤال عن اللاجئين في طرابلس

اسم الشخص الذي يجري المقابلة	طالبة الدكتوراه : سونماز ألوان أوغلو
جنس وعمر ومهنة الشخص الذي تجري معه المقابلة	
تاريخ ووقت المقابلة	
مدة المقابلة	
استبيان حول الخدمات التي تقدمها البلدية	
-منذ متى وأنت تعيش في طرابلس ولماذا اخترت أن تعيش في طرابلس؟	
-هل زرت بلدية طرابلس من قبل؟ إذا كانت الإجابة بنعم ، لأي خدمة قمت بزيارة البلدية؟	
-إلى أي مدى تعتقد أنك تستفيد من الخدمات التي تقدمها البلدية؟	
-هل تعتقد أن الشعب اللبناني وثقافتك هما متشابهان؟ إذا كانت الإجابة بنعم، فما هي أوجه الشبه،إذا كان الجواب بلا، اذكر لماذا؟	
-هل تعتقد أن لديك مشاكل ثقافية مع الشعب اللبناني؟	
-هل يمكنك قضاء بعض الوقت في الأماكن العامة مثل الشوارع والحدائق العامة؟ هل أنت راض عن نظافة هذه المناطق؟	
هل تعتقد أنك استفدت بسهولة من خدمات النقل المحلية داخل المدينة ومن خدمات النقل خارج المدينة بين المدن؟	
-هل تعتقد أنك استفدت بما فيه الكفاية من خدمات ترحيل النفايات ومن خدمات إدارة القمامة الصلبة؟	
-هل تعتقد أنك استفدت من خدمات المساعدة الاجتماعية التي تقدمها البلدية مثل (الغذاء أو الملابس أو الفحم أو مساعدة ذوي	

الاحتياجات الخاصة والأرامل والمسنين ، إلخ)؟
-هل تشارك في مختلف الأنشطة التي تقيمها البلدية؟ هل تستفيد من الدورات التي تقدمها أو تجريها البلدية؟
-برأيك ما هي الخطوة الأساسية نحو الاندماج؟

Tercüme: Macid Allaan(Care İnternational)

Tarih ve Sayı: 12/09/2019-186600

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Başkanlığı

Sayı :35980450-663.05-
Konu :Sönmez ALVANOĞLU

Sayın Sönmez ALVANOĞLU

İlgi :02/08/2019 tarihli, 50851 sayılı yazı

Sorumlu araştırmacılığını üstlendiğiniz 2019/141 dosya numaralı "Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye ve Lübnan İncelemesi" başlıklı çalışma Kurulumuzun 09.09.2019 tarih 08 sayılı toplantısında görüşülerek etik yönden uygun bulunmuş olup, karar ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. N. Tolga SARUÇ
Başkan

EK :
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Kararı

12/09/2019 B.İşl. : S.ARIK

Doğrulamak için:<http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BEACFK5TR>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Süleyman ARIK Dahili : 10689

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü
34452 Beyazıt/Fatih-İstanbul
Tel : 0212 440 20 89 Faks : 0212 440 20 88
e-posta : sosyalbilimleretikkurul@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER
ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

İlgili makama,

İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Doktora Öğrencisi **Sönmez ALVANOĞLU** "Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye ve Lübnan İncelemesi" başlıklı, **2019/141** dosya numaralı 07.08.2019 tarih ve **50851** sayılı başvurusu ile İ.Ü. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurmuştur. 09.09.2019 tarihinde gerçekleşen inceleme sonucunda, adı geçen çalışmada etik açıdan bir sorun olmadığına oybirliği ile karar verilmiştir. Gereğini bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Unvanı / Adı / Soyadı	Kurumu	Araştırma ile ilişkisi	Karar	İmza
Prof. Dr. Naci Tolga SARUÇ (Başkan)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Çiğdem Börke TUNALI (Başkan Yardımcısı)	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Eray YURTSEVEN (Başkan Yardımcısı)	İstanbul Tıp Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Aydın TOPALOĞLU	İlahiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ	Hukuk Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selahattin KARABINAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Seyhan NİŞEL	İşletme Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Selim YAZICI	Siyasal Bilgiler Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Prof. Dr. Rasim İlker GÖKBULUT	Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Hanife Özlem SERTEL BERK	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Haluk ZÜLFİKAR	İktisat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Enes KABAKCI	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Doç. Dr. Şerife Sema KARAKELLE	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Göklem TEKDEMİR YURTDaş	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Bengi PİRİM DÜŞGÖR	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☒	☒ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☐ M.Katılmadı	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Elif YAVUZ SEVER	Edebiyat Fakültesi	E ☐ H ☐	☐ Onay ☐ Katılmadı ☐ Ret ☒ M.Katılmadı	

Sayı : 99389608-000-E.30091
Konu : Anket Çalışması Hk.

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Göç İdaresi Müdürlüğü

T.C.
GAZİANTEP
VALİLİĞİ

14/10/2019

Sn. Sönmez ALVANOĞLU

İlgi : a) 25.09.2019 tarihli ve 69889 sayılı dilekçeniz.

b) Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 04.10.2019 tarihli ve 62103649-000/61984 sayılı yazısı.

İlgi (a) da kayıtlı dilekçeyle, Prof. Dr. Yeşer Yeşim ÖZER YÜRÜR danışmanlığında yürüttüğünüz "Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye ve Lübnan İncelemesi" başlıklı doktora teziniz kapsamında, Gaziantep'te gerçekleştirilecek saha çalışması için merkezi yönetim temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri ve kartoplu örnekleme yöntemiyle seçilecek 18 yaş üstü 30 (Otuz) Suriyeli ile 01.11.2019 ve 31.12.2019 tarihleri arasında görüşme yapmak amacıyla izin talebiniz bulunmaktadır.

İlgi (b) de kayıtlı yazıyla, bahsi geçen çalışma 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94 üncü maddesi ile 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkesine gerekli hassasiyetin gösterilmesi, çalışmaya konu yabancılardan ve/veya aile üyelerinden ad, soyad, din, mezhep, telefon ve adres bilgilerinin istenmemesi ve çalışma esnasında fotoğraf, ses/video kaydı alınmaması, çalışma sonuçlarının çalışma amacı dışında kullanılmaması şartıyla olumlu değerlendirilmekle birlikte İl Müdürlüğümüz temsilcisiyle görüşme yapılarak tarafımızın görüşleri doğrultusunda ilerleme yapılması ve yapılan çalışmanın furkan.aldemir@goc.gov.tr adresine bildirilmesi hususunda;

Bilgilerinize rica ederim.

Murat ATILLA
İl Göç İdaresi Müdürü

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDagutlari> girerek (1S2vJu-W3GQee-aubRv7-21mwWz-152v1171-1)

T.C. İstanbul Üniversitesi

**Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU**

Sizi Sönmez Alvanoglu tarafından yürütülen “Suriyeli Mültecilere Yönelik Göç Politikalarında Yerel Yönetimlerin Rolü: Gaziantep ve Trablusşam’da Karşılaştırmalı Bir Politika Analizi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Türkiye ve Lübnan’da, Suriyeli mültecilere yönelik göç politikalarına odaklanarak, her iki ülkede göç yönetimi sürecinde, yerel yönetimlerin rolünü ortaya koymak ve Türkiye’de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nde ve Lübnan’da, Trablus Belediyesi’nde, saha araştırmaları gerçekleştirmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilecektir. Araştırmada sizden tahminen 60 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 30 kişi katılacaktır. ¹ Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakm hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya sonmezalvanoglu@hotmail.com e-posta adresi ve 0539 506 63 53 numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkinolmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının ²:

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; ☐ kabul ediyorum ☐ kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:

Araştırmacının

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:

Şahidin:³

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası:

¹Bu cümle yalnızca bir örnek olup bu cümlede araştırmanın amacının ve gerekiyorsa nasıl yapılacağı (örneğin psikometrik test mi, öyle ise kaç soru sorulacağı veya kaç ölçekten oluştuğu; ses kaydı, görüntü alımı, gözlem gibi işlemleri mi içerdiği ve ne kadar süreceği gibi) 3 cümleyi geçmeyecek şekilde kısaca anlatılması beklenilmektedir.

²İmza bölümünde ideal olan katılımcının kendisinin imzasının alınmasıdır. Bu durumda onam formunu katılımcı ve araştırmacı imzalar. Katılımcının araştırmaya bireysel olarak katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda şahide ihtiyaç doğar ve bu durumda araştırmacı ve katılımcı yerine şahidin imzalarının olması yeterlidir.

Verilerin yüz yüze iletişim içermeyen; a) İnternet ortamında toplanması durumunda katılımcıların uygulama materyallerine erişebilmesi için, online sistemde sunulan bilgilendirilmiş onam formunu okuyup araştırmaya katılmayı onayladıklarına dair ilgili kutucuğu işaretlemeleri gerekmektedir. Bu işaretleme katılımcıların onam imzaları yerine geçer. Katılımcılar onam formunun sonundaki “araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair” ilgili kutucuğu işaretlemedikleri takdirde onay vermemiş sayılırlar ve bu durumda araştırmaya devam edilmez. b) Telefonla uygulamalarda ise araştırmacı araştırma sorularına geçmeden önce Bilgilendirilmiş Onam Formundaki bilgileri katılımcıya sesli olarak okur. Bu durumda katılımcının sözlü onayı imza yerine geçer. Telefonda bu sözlü onay alınmadığı takdirde uygulamaya geçilmez. Hem İnternet, hem telefon hem de benzeri yüz yüze iletişimin olmadığı ortamlarda yapılan uygulamalarda katılımcı onay vermediği takdirde bir şahidin onayına başvurulmaksızın uygulamaya devam edilmez.

Eğer veriler okullarda, kurumlarda vb. ortamlarda aynı anda birden fazla kişiden grup uygulaması şeklinde toplanacaksa, yine tercihen tüm katılımcıların onam formlarını bireysel olarak imzalamaları istenir. Ancak katılımcı sayısının fazlalığı ve bununla birlikte zamanın kısıtlılığı gibi durumlar söz konusu olduğunda araştırmacı tüm gruba onam formundaki bilgileri tek seferde sözlü olarak okumayı ve bir imza listesi dolaştırarak katılımcıların araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair bu listeye imza atmalarını tercih edebilir. Grup

alışmasında da tercih edilen katılımcının kendisinin imzasıdır, ancak araştırmacının etik kurula tanımlaması gereken ender durumlarda ise şahit, grup adına da imza atabilir. Fakat grup ortamında herkes çalışmaya katılmayı kabul etmeyebilir. Bu durumda sadece araştırmaya katılmayı isteyenlerin çalışmaya alınması ve bu kişiler adına toplu imza alınması gerekmektedir. (alışmanızda şahidin imzasını grup adına kullanmak istiyorsanız etik kurula koşullarını açıklamanız gerekmektedir).

³Şahit Kriterleri: Çalışmanın bir üyesi olmayan, araştırmacı tarafından belirlenen ve araştırmanın bulguları üzerinde herhangi bir olumlu/olumsuz etki yaratma olasılığı bulunmayan tarafsız yetişkinlerdir. Katılımcıaraştırmaya katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda araştırmacı onam formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Katılımcı onayladığını sözlü olarak beyan ederse şahit de bu sözlü onam sürecine yazılı onam formunu imzalamak sureti ile şahitlik ettiğini beyan etmiş olur.

NOT:Araştırmacıdan, onam formununimza kısmında bulunan ikili seçenekten alışmasınauygun olan alternatifi yazması ve formda yer alan boşlukları çalışmasına uyarlamak yoluyla onam formuna son halini vermesi ve bu şekliyleformu göndermesi beklenilmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

2009 yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun oldum. Üniversite 2. sınıfta lise düzeyinden girmiş olduğum KPSS sınavını kazanarak, Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, memur olarak atandım. Bu nedenle üniversite derslerine mezun olana kadar ikinci öğretimlerle birlikte devam ettim. 2007 yılında “work and travel” programı ile ABD'nin Maryland eyaletinde dört ay süre ile çalıştım. 2012 yılında İstanbul Medeniyet Üniversitesi'nde başladığım yüksek lisans eğitimimi 2014 yılında tamamladım. Aynı zamanda İstanbul'da iki yıl süre ile Maltepe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görev yaptım. 2013 yılında sivil toplum alanına geçiş yaptım. Yüksek lisans eğitimim sırasında Yıldız Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi tarafından yürütülen, İstanbul Ticaret Odası'nın insan kaynakları planlamasına yönelik projesinde proje asistanı olarak görev yaptım. Halen Gaziantep'te insani yardım alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunda orta düzey yönetici olarak görev yapmaktayım. İyi düzeyde İngilizce ve Arapça bilmekteyim.